

Volanen vasemmalta

Osa 2

Kirjoituksia vuosilta 2020–2021

Matti Vesa Volanen

Versio: 2026-03-18

Lisenssi: Creative Commons Nimeä–EiKaupallinen 4.0 Kansainvälinen (CC BY-NC 4.0)

Lisenssikuvauk: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.fi>

Kolofoni

Alkuperäiset tekstit on julkaistu ensisijaisesti kirjoittajan blogissa ja muissa verkkojulkaisuissa. Keskeiset koontilähteet:

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/>

<https://www.vasemmistonyt.fi/volanen-vasemmalta/>

Matti Vesa Volanen on yhteiskunnallisista ja ekologisista kysymyksistä kirjoittava emeritus tutkija, PsT. Tämä sarja kokoaa yhteen kirjoituksia, puheenvuoroja ja muistiinpanoja vuosilta 2014–2025.

Linkkipolitiikka: tekstissä olevat URL-viitteet on säilytetty lähteenä silloin kun mahdollista. Koska verkkosisällöt muuttuvat, lukijaa suositellaan käyttämään tarvittaessa myös arkistoversioita (esim. web.archive.org) ja ensisijaisesti DOI-/julkaisijatasen viitteitä, jos saatavilla. Verkkolähteiden tarkistuspäivä tässä koonnissa: 18.3.2026.

Sitaatti ja viittaus

Suositteltu viittaustapa: Volanen, Matti Vesa. Volanen vasemmalta: Kirjoituksia vuosilta 2020–2021 (Osa 2). Päivitetty 18.3.2026. Saatavilla verkossa (PDF).

Tämä PDF on tarkoitettu vapaaseen ei-kaupalliseen jakeluun lisenssin mukaisesti.

Volanen vasemmalta

OSA II

Kirjoituksia vuosilta
2020-2021

Matti Vesa Volanen

VASEMMISTO NYT!

Saatesanat

Tässä viisi osaisessa kirjasarjassa on vuosina 2014 - 2025 Kansan Uutisten ja sittemmin Vasemmistonyt.fi alustalla ilmestyneet blogikirjoitukseni aikajärjestyksessä. Ne ovat pääsääntöisesti lyhyitä kommentteja ajankohtaiskeskusteluihin, tosin niissä usein ajaudutaan melkoisiin filosofisiin syövereihin. Minulle ne ovat lähtö- ja taustatekstejä kirjalliselle työlle, jota vieläkin teen.

Tekstejä en ole muuttanut, kuvia ja viitelistoja olen joutunut karsimaan. Viitteissä saatetaan viitata Kansan Uutisten blogisivuille, joita ei enää ole. Kaikki tekstit löytyvät sen sijaan samalla otsikolla Vasemmistonyt.fi - alustalta.

Blogeissa on myös melkoisesti samojen teemojen kertaamista ja jopa samoja tekstijaksoja. En ole ryhtynyt niitä karsimaan. Lähtökohtana on ollut, että kirjoitus muodostaa oman kokonaisuutensa.

Blogien kirjoitusajankohta ilmaistaan englantilaiseen tapaan: vuosi-kuukausi-päivä-kellonaika. Kaikissa vanhimmissa kirjoituksissa ei ole kirjoituspäivää mainittu, vuosi ja kuukausi sen sijaan löytyy.

Vantaalla, tammikuun 5. päivänä 2026

Matti Vesa Volanen
emeritus koulutustutkija, PsT
Vantaa

Volanen vasemmalta - kirjoituksia vuosilta 2020-2021

Sisällysluettelo

VOLANEN VASEMMALTA - KIRJOITUKSIA VUOSILTA 2020-2021	2
2020	6
TOISEN ASTEEN LÄHIKOULU?.....	6
SIVISTYS - JÄLLEEN KERRAN IHAN ALUSTA?.....	6
UUDEN OPINTOJÄRJESTELMÄN PERUSTEET.....	11
YHTEISÖLLISEN POLITIIKAN LÄHTÖKOHDAT.....	15
IDENTITEETTI JA POLITIIKKA.....	17
RAHA JA VIRUS.....	21
RAHA JA VIIRUS 2. OSA.....	25
JÄLLEEN- VAI UDELLEENRAKENTAMINEN?.....	29
TALouden KUVISTA JA IRVIKUVISTA.....	30
SUURI ROMAHDUS, SOTA VAI RIEMUJUHLA?.....	34
EK -SITTENKIN YHTEISKUNTAKELPOINEN, VAI EIKÖ SITTENKÄÄN?.....	40
VUOROSSA JO NELJÄS VASEMMISTO.....	45
ORDOLIBERALISMIN VAIHTOEHDOT OVAT VÄHISSÄ.....	47
MISTÄ MEIDÄN TULISI SÄÄSTÄÄ?.....	50
YHTEISÖT MARKKINOIKSI VAI MARKKINAT YHTEISÖIKSI?.....	57
KANSALLISEN PORVARISTOMME HÄTÄTILA.....	62
UUDEN OPINTOJÄRJESTELMÄN PERUSTEET: OPPI, OPPIMINEN JA OPINPAIKKA.....	64
UUDEN OPINTOJÄRJESTELMÄN PERUSTEET : OPETUSSUUNNITELMASTA OPINTOSUUNNITELMAAN.....	69
GLOBALISAATIO ILMAN MAAILMAA.....	73
MIKSI MERKITYSMASSA HÄVITTÄÄ BIOMASSAN?.....	75
MODERNI VEROTEORIA.....	76
VASEMMISTOLIITTO JA RAUHAN RAKENTAMINEN.....	80
KOULUT JA VIIDAKON LAIT.....	82
KOULUTUSJÄRJESTELMÄSTÄ OPINTOJÄRJESTELMÄÄN: OPPIVA TALOUS JA TALouden OPPIMINEN.....	89
UUDEN OPINTOJÄRJESTELMÄN PERUSTEET.....	90
PAKKO-AVIOLIITTO VAI AVOLIITTO.....	93
PÄÄOMASUHDE JA PALKKATYÖ.....	94
NOMOS, LOGOS JA PÄÄOMITTAMINEN.....	98
KOLMINAISUUS JA SE PUUTTUVA NELJÄS.....	102
VALLANKUMOUS, JOTA EI VOI JÄTTÄÄ TEKEMÄTTÄ.....	106
SUOMALAISEN SOPIMUSYHTEISKUNNAN PÄÄTEASEMA? – ”... SILLE ASEMALE ME EMME VAPAAEHTOISESTI MATKUSTA!”.....	108
SUOMI TAKAISIN! ??.....	111
SOTA LUONTOA VASTAAN.....	114
UUSI YLIOPISTO!.....	119
DAGENS INDUSTRI: EU:N KESTÄVÄN TALouden SOSIALISMI -SUUNNITELMA ON PYSÄYTETTÄVÄ.....	120
OPPIVELVOLLISUUS JA NUORTEN PERUSOIKEUDET.....	121
RAUHANREALISMI.....	122
2021	124
KANSALAISSYHTEISKUNTA, OSA1: MAALAINEN, KAUPUNKILAINEN JA KANSALAINEN.....	124

KOULUTUSJÄRJESTELMÄSTÄ OPINTOJÄRJESTELMÄÄN.....	128
RAUHANREALISMIA KEHIIN!.....	145
KANSSALAISYHTEISKUNTA : TUOTTAJA, KAUPUNKILAINEN, TYÖLÄINEN.....	146
VALTIONVARAINMINISTERIÖ JULISTAA: ”BKT VOI SIIS PERIAATTEESSA KASVAA RAJATTA”.....	153
OIKEUS HYVÄÄN ELÄMÄÄN KUULUU KAIKILLE! ??.....	156
KÖYHYYS, TASA-ARVO JA YMPÄRISTÖ.....	157
SELONTEKO MENNEESTÄ MAAILMASTA.....	162
VAKAUS - EI VOITTO, VAURAUUS – EI RIKKAUS, EDISTYS – EI KASVU.....	164
VAHVA VALTIO – KANSANTALOUDEEN LOPPU?.....	166
HALLA-AHON HINKU HALLITUKSEEN.....	167
KYMMENEN ASKELTA PÄÄOMASUHTEN YHTEISKUNNALLISTAMISEKSI.....	171
KAIKKEA KAIKILLE, KAIKKIALLA, KAIKEN AIKAA ... VAI KOHTUUS KAIKESSA, KAIKILLE, AINA!.....	174
TYÖSTÄ VAPAUTUMINEN JA TYÖN VAPAUTTAMINEN.....	178
... MUTTA MIKSI? - OSA 1.....	180
... MUTTA MIKSI? 2. OSA.....	187
ISÄ TAIVAAN VAI ÄITI MAA ... MUTTA MIKSI?.....	190
KOHTUUS KAIKESSA, KAIKILLE, KAIKKIALLA, AINA!.....	196
EI ROMAHDUS VAAN LOIKKA ETEENPÄIN!.....	197
INVESTOINNIT – KAAPU VOITOILLE VAI ELÄMÄN YMMÄRTÄJÄ.....	199
SIVISTYKSELLINEN VALISTUS VAI VALISTUKSELLINEN SIVISTYS? MIKSI -SARJA 4. OSA.....	203
ME VARUSTAUDUMME RAUHAAN, EMME SOTAAN!.....	207
KAPITALISMIN YLITTÄMISEN PAKOLLISUUDESTA.....	209
"HERREGUD, PITÄISIKÖ YKSITYISTEN IHMISTEN SAADA OMISTAA VETTÄ".....	210
HESARI DEVALVOI ITSENSÄ - JÄLLEEN.....	214
GRAPPA TAKAISIN VIINIKSI – HINTASELOSTE PAKOLLISEKSI!.....	218
MITÄS ME POROPORVARIT!?.....	223
SOTA JA/VAI RAUHA?.....	225
JÄÄHYVÄISET	228
NYTKÖ ON JO DEMAREIDEN VUORO?.....	230
MIHIN PUOLUEVALTUUSTON PÄÄTÖS SITOI VASEMMISTOLIITON MINISTERIRYHMÄN KÄDET?.....	234
... SITÄ NIITTÄÄ MITÄ KYLVÄÄ.....	235
NATO VAI EI?.....	236
KANSALLISEN SIVISTYKSEN PIMEYDEN YDIN.....	237
STEVE KEEN: UUSI TALOUSTIEDE.....	239
PERJANTAI PISTI MIETTIMÄÄN	240
ENERGIA JA IHMISTEN TAVOITTEET RAJALLISELLA PLANEETALLA.....	242
KU: "NÄIN OLLEN MINISTERIT JOUTUIVAT PERIAATTEESSA JYRÄÄMÄÄN PUOLUEVALTUUSTON KANNAN".....	245
NIINISTÖN KOLMET PUURATTAAT	246
JUURI TÄMÄ TEHTY PÄÄTÖS ON ÄKKIVÄÄRÄ!.....	249
HELSINGIN HENKI ??.....	250
TYÖ, LEIPÄ, RAUHA JA AY-LIIKE - NYT?.....	252
HAJOAAKO PERUSKOULU MYÖS RAKENTEELISESTI?.....	253
KANSALLINEN VALINNANVAPAUTEMME JA LIKKUMAVARAMME.....	255

2020

2020 - 02

Toisen asteen lähikoulu?

- 2020-02-14 16:24

Keskusta ehdottaa ”toisen asteen lähikoulua” ratkaisuksi pienevien ikäluokkien ja muuttotappiokuntien ratkaisuksi koulutuksellisen alueellisen tasa-arvon takaamiseksi kaikille ja kaikkialla (Suomenmaa 13.02.2020).

Kun muistamme, että miten rakkaita lähikoulut ovat olleet meille kaikille, niin reaktiot Keskustan aloitteeseen ovat olleet hämmentäviä. Kokoomus kaivoi esiin inhoamansa nuorisokoulun. Lukiolaisten liitto ja opiskelija-allianssi OSKU korostavat kannanotossaan toisen asteen duaalimallia viitaten Ruotsin nuorisokouluun, jota ei ole olemassakaan.

Meidän olisikin puhuttava lähikoulutuksesta eikä lähikoulusta. Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä meidän on varauduttava perustuslaillisen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon nimissä takaamaan kaikille ja kaikkialla vähintäänkin peruskouluverkoston muodostama koulutuksen saavutettavuus.

Tämä tarkoittaa, että joudumme tekemään seudullista ja maakunnallista yhteistyötä koulutuksen saavutettavuuden takaamiseksi. Tarvitsemme siis alueellisesti hajautetun ja toiminnallisesti koordinoitun opintojärjestelmän. Koulutusjärjestelmä ei tähän taivu.

Tällöin lukio-opintoja voisi suorittaa lähes kaikissa peruskoulun yläasteilla seudullisen tai maakunnallisen yhteistyön ja verkko-opetuksen tukemana. Ammatillisia opintoja puolestaan seudullisen ja maakunnallisen yhteistyön pohjalta koulutus- tai oppisopimuksin lähiyritysten kanssa.

Ajatus ”toisen asteen lähikoulusta” ratkaisee lopulta vain pienen opiskelijajoukon opiskelun järjestämisen haasteita.

Kun nyt haluamme luottaa nuorten omiin valintoihin, niin heille on oltava avoimena lukio, ammattiin opiskelu ja niiden erilaiset yhdistelmät kaksoistutkintoina. Kaikille on taattava myös korkeakoulukelpoisuus. Nämä ovat perustuslailliset haasteemme tässä uudistuksessa.

Sivistys - jälleen kerran ihan alusta?

- 2020-02-17 10:23

Osallistuin viime syksynä kahteenkin SITRA:n organisoimaan seminaariin, joidenka teemana oli sivistys. Seminaarit valmistelivat nyt alkanutta SITRA:n Sivistys+ -hanketta. SITRA:n tavoitteena kehittää ajatusmalleja ennakoitun ympäristökatastrofin ajatukselliseen hallintaan: sivistykseen vedoten voitaisiin siis viedä läpi vaikeitakin päätöksiä.

Nyt Sivistys+ -hankkeessa ilmestynyt ensimmäinen muistio, Timo Miettisen *Sivistysihanteen jäljillä Sivistys on aina elänyt ajassa ja ollut mukana muutoksessa* (Miettinen, SITRA 13.2.2020)

Timo Miettinen on eurooppalaiseen filosofiaan, aatehistoriaan ja politiikkaan erikoistunut yliopistotutkija yliopiston Eurooppa-tutkimuksen keskuksessa. Hän on käsitellyt työssään laaja-alaisesti historian ja filosofian risteyskohtia, eurooppalaisen ihmiskuvan ja kulttuurin kysymyksiä sekä politiikan, talouden ja oikeuden suhdetta” (s. 42).

Muistio on asiansa osaava katsaus Sivistys -teemaan, sen historiaan, sen muutoksiin ja haastajiin, mutta samalla se on - akateemiseen perinteeseen sulkeutuessaan - pahasti vajavainen.

Siitä puuttuu lähes kokonaan eurooppalaisen aatehistorian keskeinen, ellei keskeisin kehityskulku, nimittäin ihmisen reaalinen suhde luontoon, siis työ, ja siten koko se tiedon ja taidon kehitys, joka tapahtunut yliopistojen puolella, työn ja käsityön yhteydessä ja -yhteisöissä. Minusta tämä on uskomatonta - onhan meillä nyt juuri edessämme luontosuhteemme eksistentiaalinen kriisi.

Sivistys -sanana

Kuten tunnettua saksan kielen *Bildung* -käsite koostuu kahdesta eri elementistä, kuvasta ja tuottamisesta. Sivistymisprosessissa jollekin muodolle annetaan uusi muoto siten, että alkukuvasta (*Urbild*) muokataan sitä muistuttava jäljitelmä. Kysymyksessä on siis toisaalta muodon ja muokkaamisen ja toisaalta kuvan ja sen imitoimisen prosessi. *Meister Eckhardt*lle (n. 1260 – n. 1328), joka muodosti *Bildung* -käsitteen, kysymys oli ”*Imago Dei*” -opin tulkinnasta: Jokaisen tulee antaa jumalalle mahdollisuus tulla esiin itsessään, *ihnbilden*; maailman realiteeteista tulee totta, todellisuutta (*Wirklichkeit*) tämän myötä. Totuus ja todellisuus siis tuotetaan, mutta ei ihmisen toimesta. Valistuksen myötä, luonnontieteen esiinmarssin jälkeen, kysymys on pikemminkin sisäisen ja ulkoisen luonnon kehittyvästä, teknologian välittämästä suhteesta, siis työstä.

Suomen kielen sana sivistys viittaa käsittehistoriallisesti työhön, pellavan työstämiseen. Siten suomenkielessä sivistyksellä ja työllä on yhteinen juuri; emme tee siis eroa Arbeit/Werk, labour/work -välillä kuten mm. saksan- ja englanninkielessä.

Kolminaisuus mutta ei pyhä sellainen

Sivistyksessä ei ole kysymys vain *theoria/praxis*, teorian ja poliittisen käytännön välisestä suhteesta kuten akateeminen perinne sen pääsääntöisesti tunnistaa vaan kolminaisuuksista:

Theoria/praxis/poiesis
 Vapaa-aika(*schole*)/kaupunki (*polis*)/talonpito (*oikos*)
 Joutilaisuus/leikki/tuottaminen
 Epistiikka/etiikka/estetiikka
 Teoreettinen/käytännöllinen/tuottava järki (*nous*)
 Tiede,taide/politiikka/tuotanto
 Pää/sydän/kädet

Aristoteleen lähtökohtana oli *praxis* ja *polis*, ihmisten välinen suhde julkisessa tilassa, kaupungissa. Aristoteelle ihminen on luonnostaan kaupungin kansalainen. Avain ihmiseen ei ollut ihmisen ja luonnon suhteessa: tuolloinen orja ja käsityöläinen oli alistettu taivaallisten tai luonnonvoimien demiurgeille ja - orjayhteiskunnassa kun elettiin – omistajalleen. Orja oli, kuten asia tuolloin ilmaistiin ”elävä työkalu”, joka oli sekä luonnon/jumalvoimien että isäntänsä alistama.

Mitä tästä seurasi? Kysymykset hyvästä elämästä rajautuvat politiikan, *poliksen* piiriin, työ ja tuotanto jäävät ulkoisiksi toisten, naisten ja orjien huoleksi. Kysymykset kauniista rajautuvat esitykselliseen (*mimesis*) ja luonnonkauniiseen. Kysymykset todesta puolestaan keskittyivät ikuisen ja pysyvän etsimiseen. Emme vielääkään kysele tai tavoittele hyvän, kauniin ja toden elämän perään vaan kaupunkilaiseen tapaamme diskuteeraamme loputtomasti ”hyvästä elämästä” *poliksen* piirissä.

Klassisen maailman ajatuskuvia käyttäen, kysymys ei ole *Prometheuksen* ennalta tietämisestä ja *Apollonpuhtaan* järjen kirkkaudesta, siis jumalopista. Kysymys ei myöskään ole *Epithemuksen* jälkiviisaasta saivartelusta eikä *Dionyysoksen* kokemukseen liittämästä jumaltiedosta, taiteilijan neroudesta.

Mistä sitten? Siitä kuinka työssä – siis ihmisen ja luonnon välisessä aineiden vaihdossa – kokemuksesta kehittyi kokeneisuus, miten jälkiviisaasta *Epithemuksesta* kehittyi luontosuhteessa kasvava ja kehittyvä *Prometheus*, jonka *theoria* – näkemys -- ei perustu jumaloppiin vaan juuri kuten Marx sanoo ”luonnon henkiin herättämisestä” ihmisen tietoisella, kohteellisella, siis substantiaalisella, sisällöllisellä toiminnalla.

Todellinen *demiurgi* kuten savenvalaja – ei siis taivaassa (Platon) tai luonnossa (Aristoteles) piileskelevä mahti – oppii luonnon ominaisuuksia ja kehittää omia taitojaan ja tietojaan juuri savea muokkaamalla, työtä tekemällä.

Kysymys ei siis ole vain sarjasta kaksinaisuuksia, ts. teorian ja käytännön, vapaa-ajan ja kaupungin, joutilaisuuden ja leikin, epistiikan ja etiikan, teoreettisen ja käytännöllisen järjen, tieteen/taiteen ja politiikan, pään ja sydämen suhteesta, kuten akateeminen perinne asian useimmiten esittää, vaan mukaan on otettava aina kolmas, substantiaalinen, sisällöllinen, siis materiaallinen elementti, kuten edellä totesin.

Filoteknia - rakkaus taitoon

Filoteknia – rakkaus taitoon – on vanha, mutta tiedon ystävien, filosofien, vähemmän vaalima ajatus. Filosofit ovat unohtaneet kätensä.

Käsityöläistyö sitoo yhteen filoteknian kolme peruskysymystä: kuinka asiat ovat, kuinka ne ovat kun ne ovat hyvin ja kuinka ne saadaan kauniisti tuotettua? – siis epistiikan, etiikan ja estetiikan teemat käytännöllisenä haasteena, työnä; pään, sydämen ja käsien yhteispelinä. Käsityöläistyö on – parhaimmillaan – sivistävää työtä. Tätä sivistävää työtä voimme käyttää metodologisena peilinä modernin teollisen palkkatyön ja sen vastainstituutioiden – tieteen, taiteen, politiikan – ristivalaisemiseksi.

Nykyajan käsityöläinen, asiantuntija ei iske käsiään saveen. Hän on kuitenkin tuottaja, joka tuottaa sen sosiaalisen tilanteen, jossa filoteknian kaikki kolme kysymystä asetetaan ja ratkaistaan.

Asiantuntijuuteen ei asioiden tietäminen riitä. Modernin teollisen kumouksen myötä palkkatyöstä irroitettujen kysymykset todesta, hyvästä ja kauniista onkin palautettava osaksi kaikkea työtä. Se on runoutta, *poeta faber*, jota tarvitsemme Auschwitz'in jälkeen."

Siten asioiden sisällöllisyys, substantiaalisuus, kohteellisuus, materiaalisuus – miten asia halutaankin ilmaista – avautuu ja lähtee liikkeelle siitä, että ihminen on osa luontoa ja elää luontosuhteessa historiallisesti määrittäneellä tavalla. Se, että tätä nykyä tuota suhdetta välittää suurteollinen, tietointensiivinen, globaalisti verkostunut tuotantoekologinen systeemi, ei muuta tätä asiaa. Päinvastoin: luontosuhdettamme välittävän kokonaisuuden pääosin yksityistä intressiä palveleva luonne näyttäytyy täysin absurdina ja viheliäisenä historiallisena jäänteinä.

Entäpä Valistus ...

Jos lähdemme siitä, että totuus ja todellisuus tuotetaan ihmisen toimesta, se tarkoittaa, että meidän tulee reaalisessa (*real*) luontosuhteessamme, työssä, tuottaa todellisuutta (*wirklichkeit*) itse itsellemme ihmiskuntana asettamamme tavoitteen mukaisesti, tätä nykyä YK:n 2030 -agendan ja 17 kehitystavoitteen toteuttamiseksi.

Tällöin joudumme määrittelemään suhteemme kolmeen Valistuksen suureen teemaan: tasa-arvoon, teknologiaan ja vapauteen.

Emme siis sovita yhteen eriarvoisten ihmisten samanlaisia intressejä (*dealing*), vaan saman arvoisten ihmisten erilaisia intressejä ts. erilaisuudesta muodostuu voimavara yhteisöllisyyden rakentamisessa (*commoning*).

Emme siis näe heideggerilaisesti, että teknoluonnontiede (*technoscience*) on ihmiskunnan, siis humanismin, suurin saavutus ja ajaudu antihumanismin julistajaksi, vaan asetumme käytännöllisen humanismin kannalle, ts. teknologia on tietoisesti suunnattava ratkaisemaan aikakauden keskeisiä ongelmia.

Valtiollista moralismia vai luontosuhteen todellistamista

Kun nyt olemme eksistentaalisten ympäristöongelmien keskellä, niin juuri kysymys ihmisen reaalista (mutta ei välttämättä todellisesta) suhteesta luontoon, siis työstä, on ydinkysymys.

Itse olen tiivistänyt asian näin: sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen tietoa, tahtoa ja taitoa asettaa, arvottaa ja ratkaista aikakauden keskeisiä kysymyksiä.

Jos sivistys keskusteluun ei tuoda mukaan todellista suhdettamme luontoon, vapaata työtä - siis sivistävän työn vaatimusta - niin keskustelu jää valtion ohjaamaksi moralisoinniksi: sivistynyt ihminen ymmärtää sopeutua ja alistua siihen mihin valtio katsoo tarpeelliseksi.

Loppuhuomautus

Kun ammattikorkeakoulut perustettiin Suomeen 1990 -luvulla tästä tematiikasta julkaistiin vuosituhanen alussa 7-8 kirjaa. On hälyyttävää, että korkea-asteen kahden pilarin - ammattikoreakoulun ja yliopiston - välillä tieto ja ajatukset eivät kulje. Olisiko jo aika purkaa siilot?

Laitan alle listan näitä ja omista tuon ajan kirjoituksista, jos jotakuta teema sattuu kiinnostamaan. Kansainvälinen kirjallisuus on tietysti runsasta, en kuitenkaan nyt mene siihen.

Viite

Miettinen, T, 2020.SIVISTYSIHANTEEN JÄLJILLÄ Sivistys on aina elänyt ajassa ja ollut mukana muutoksessa 13.2.2020. SITRA muistioita.

Kirjallisuutta

Friman, M., Lampinen, O., Nummela, P., Volanen, M. V., (toim.), 2004. Ammattikorkeakouluetiikka, Opetusministeriön julkaisusarja 2004:30, Helsinki: Opetusministeriö

Kotila, H. (toim.) 2003. Ammattikorkeakoulupedagogiikka, Helsinki: Edita Oy

Kotila, H., Mutanen, A., Volanen, M. V. (toim.) 2007. Taidon tieto. Helsinki: Edita Oy.

Mutanen, A., Kotila, H. (toim.), 2004. Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. Edita: Helsinki.

Mutanen, A., Kotila, H. (Toim.) 2008. Tutkimuksen ja opetuksen kiasma. Helsinki: Edita Oy.

Nummela, P., Friman, M., Lampinen, O., Volanen, M. V. 2008. Ammattikorkeakoulut ja sivistys.

Opetusministeriön julkaisuja 2008:34. Opetusministeriö: Helsinki.

Volanen, M. V., Friman, M. Lampinen, O. 2006. Nummela (toim.) Ammattien kutsu
Ammattikorkeakoulut ja estetiikka, Opetusministeriön julkaisuja 2006:18. Helsinki: Yliopistopaino.

Volanen, M. V. 2012. Theoria|Praxis|Poiesis Individualization as the constitution of sociality. Finnish Institute for Educational Research. Research Reports 28. Jyväskylä: Jyväskylä University Press. (Väitöskirja).

Volanen, M. V., 2006, Filoteknia ja kysymys sivistävästä työstä. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä: Yliopistopaino

Uuden opintojärjestelmän perusteet

- 2020-02-19 14:21

Johdannoksi - velvoitteista vapaasta ajasta oppivelvollisuudeksi

Kuten tiedämme koulu, *schole*, viittasi alun perin velvoitteista vapaaseen aikaan, ei siis paikkaan eikä rakennukseen. Aikojen kuluessa siitä on kuitenkin muotoutunut *oppivelvollisuus* vaikkei koulupakkoa, ei ainakaan Suomessa.

Julkinen, kansallinen koulutus ja sitä myöten koulurakennus opinpaikkana avasi mahdollisuuden - mutta myös velvollisuuden niin vanhemmille kuin lapsillekin - irrottaa lapset perheen välittömästä arjen ja työn aherruksesta oppimaan kansalaisen perustiedot ja taidot.

Alussa ei ollut Sana, kuten tiedämme, vaan suo, Jussi, kuokka, saha ja kirves ... ja Alma, hella, kattila, rukki ja lypsyjakkara. Tuntuma ja kokemuksen kertyminen, kokeneisuus, oli käsivarren päässä, mutta myös kasaantuneena työkaluissa ja vanhemmilta opituissa työmenetelmissä.

Sitten tulivat tehtaat, kaupat ja kaupunkien valot, ensimmäinen teollinen vallankumous. Leivän ja elannon hankinta siirtyi kodin ulkopuolelle ja työstä tuli palkkatyötä - keino elannon hankkimiseen, ei enää itse elämä luonnon kierron tahdittamana.

Sirpin ja vasaran tilalle tulivat ensin koneet, sitten konejärjestelmät ja tietokoneet, sitten digiohjatut koneistot. Koneet oppivat sittemmin käyttämään kieltä ja kielet koneita, kielestä ja informaatiosta tuli keskeinen tuotantoväline ja raaka-aine.

Samalla funktionaalinen tavarant- ja yksityispalvelutuotanto ketjuuntui askelaskeleelta kattamaan koko maapallon. Otammepa minkä tahansa tavarant kätämme, niin pienen arvuuttelun jälkeen löydämme

siinä aineksia ja tehtyä työtä ylt'ympäri maapalloa.

Kansallisvaltioiden tehtäväksi muotoutui riittävän, osaavan, terveen ja yritteliään ”työvoiman” tuottaminen oikeaan aikaan ja oikeaan paikkaan - siis työpaikalle, jos niitä vain oli tarjolla sekä huolehtia niistä, joille noita työpaikkoja ei löytynyt.

... mutta nyt jo neljäs kumous on menossa

”Ensimmäinen teollisuusvallankumous käytti vesi- ja höyryvoimaa tuotannon mekanisointiin. Toinen käytti sähkövoimaa massatuotannon luomiseen. Kolmas käytti elektroniikkaa ja tietotekniikkaa tuotannon automatisointiin. Nyt neljäs teollisuusvallankumous rakentuu kolmannelle, digitaaliselle vallankumoukselle, joka on edennyt viime vuosisadan puolivälistä lähtien. Neljännelle vaiheelle on ominaista yhteenrakentuva tekniikka, joka hämärtää erot fyysisen, digitaalisen ja biologisen alueen välillä.” (WEF, 2018)

Kun nyt kansainvälisiltä yrityksiltä kysytään mitä työssä pitäisi osata, jotta selviäisi neljännän teollisen kumouksen haasteista, lista on tällainen (WEF 2018):

Analyttinen ajattelu ja innovaatiot
 Aktiivinen oppiminen ja oppimisstrategiat
 Luovuus, omaperäisyys ja oma-aloitteisuus
 Teknologian suunnittelu ja ohjelmointi
 Kriittinen ajattelu ja analyysi
 Monimutkainen ongelmanratkaisu
 Johtajuus ja sosiaalinen vaikutus
 Tunneäly
 Perustelu, ongelmanratkaisu ja ideointi
 Järjestelmäanalyysi ja arviointi

Kansainvälisesti arvostetun opetussuunnitelman kehittämiskeskus (*Center for Curriculum Redesign*) tiivistää viestin seuraaviin iskusanoihin: luovuus, kriittinen ajattelu, viestintä, yhteistyö, keskittyneisyys (*mindfulness*), uteliaisuus, rohkeus, selviytymiskyky (*resilience*), etiikka, johtajuus, harkinta (*metacognition*), kehitysmönteisyys (*growth mindset*).

Mitä tämä sanoo työstä? Kun tätä nykyä yritämme kiihkeästi ratkaista eksistentiaalisia ympäristökysymyksiä yhden ikäpolven aikamitassa, niin samalla koko se koneisto - tuotantokoneisto, jonka kautta olemme *sisäiseen luontoomme tukeutuen* reaalisessa suhteessa ulkoiseen luontoon - asettaa sisäiselle luonnollemme vaatimuksia, jotka ovat yhtä haastavia, ellei haastavampiakin kuin ulkoisen luonnon tuhon estäminen.

Kun me sisäisen ja ulkoisen luonnon vuorovaikutuksessamme, työssä, tietoisesti herätämme luontoa

henkiin, niin sisäistä kuin ulkoistakin, teemme luonnosta inhimillistä, rakennamme omaa ihmislähtöistä teoriaa elämästä, siis kulttuuriamme, niin tuotantokoneiston ja siihen liittyvän teknologian kehityksen tulisi nyt - ja pian - muokkautua palvelemaan niitä tavoitteita, jotka ihmiskunta on itselleen asettanut, tätä nykyä siis YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta.

Kansainvälisiin arvo-, tuotanto- ja jakeluketjuihin tiiviisti kiinni rakentuneena ja niistä täysin riippuvaisena pienenä kansantaloutena Suomi ei voi tästä tehtävästä irrottautua tai ottaa siitä etäisyyttä vaan meidän on otettava se lähtökohdaksi kansallisen talous- ja teknologiastrategian hahmottamisessa.

Tämä tarkoittaa, että aika ja sen rajallisuus - niin itse kunkin henkilökohtainen kuin kansakunnan kokonaisuudessaankin - on keskeinen reunaehto tehtävän hahmottamisessa. Kysymys ei siis ole vain nuorten sukupolvien opinnoista vaan myös kaikkien työkäisten osaamisen syventämisestä ja laajentamisesta. Työ on opinnollistettava. On siirryttävä oppimistalouteen (learning economy): työpaikka on opinpaikka.

Oppimistalous (learning economy)

Oppimistalous voidaan hahmottaa kahdesta eri näkökulmasta, jotka ovat osin ristiriitaisia. Oppimista työssä voidaan perustella suhteellisen edun ja lisäarvon kannalta, ts. oppiminen parantaa tuotantoyksikön kykyä tuottaa edullisemmin kuin kilpailijat, esimerkiksi tuotantoketjussa ja -verkostossa olevia resursseja uudella tavalla yhdistämällä. Tämä tiedon ja taidon tekninen intressi avaa oppimistaloutta vain pieneltä osan ja usein työteon kannalta usein vain välineellisellä tavalla.

Aikaresurssien kannalta hyvinvointitalous (*wellbeing/care economy*: koti-, yhteisö- ja julkistalous) vie kokonais(aika)taloudesta pääosan. Sen puitteissa tuotetaan välitön uusintaminen kotitalouksissa ja laajennettu uusintaminen universaaleina peruspalveluina - mm. sosiaali- ja terveydenhuolto, koulutus, oikeus ja demokratia, asuminen, ravinto, liikenne, tiedonvälitys. Ne takaavat meille turvallisuuden, avaavat meille uusia elämäpiirejä ja rakentavat osallisuuttamme yhteisöihimme: kasvamme siis kanssalaisiksi. Me osallistumme tähän tuotantoon itse kukin kaiken aikaa ja maksamme sen pääosin omista tuloistamme. Olemme siis tässä mielessä kaikki yhteiskunnallisia tuottajia, emme vain työvoimaa.

Oppimistalouden esiinmarssi kertoo siitä, että hyvinvointitalouden periaatteet ja tavoitteet on rakennettava sisään myös yksityisen funktionaalisen tavara- ja palvelutuotannon piiriin, jos aiomme säilyttää maamme (kokonais)kansantalouden suhteellinen edun ja lisäarvon kansainvälisessä kilpailussa.

Opintojärjestelmä

Uuden opintojärjestelmän lähtökohtana on sosiaaliturvajärjestelmän perusajatuksen muuttaminen. Kysymys ei ole enää tuesta eikä turvasta vaan takuusta.

On siis hahmotettava sulavasti soljuvan arjen toimintaresurssit (*stocks of assets*), kulku (*flow of services*), välittömät lähipuskurit (*buffers for everyday life*) ja osallisuus päätöksentekoon (*deeds*) siten, että ne muodostavat kokonaisvaltaisen sosiaalisen toiminta-alustan (*comprehensive social activity grund(plat)form*) kaikille. (Ks tarkemmin:

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/takuu-elamalle-sosiaaliturva-2030/>

Varmistaisimme siis, että ”jokainen on ansaitsemassa, oppimassa, huolehtimassa (*caring*) tai tekemässä vapaaehtoistyötä” kuten Uuden Seelannin hyvinvointitalousohjelmassa todetaan. Kukaan ei siis ole työttömänä!

Opintojärjestelmän perusrakenne olisi siten:

- päiväkotia
- esikoulu
- peruskoulu
- perusopisto (avoimet opinpolut)
- yliopisto (perus- ja perustavantutkimuksen ohjelmat)
- opinpaikka (opinnollistettu työ)

Viitteet

WEF. 2018. The Future of Jobs Report 2018. Centre for the New Economy and Society. Center for Curriculum Redesign. <https://curriculumredesign.org>

2020 - 03

Yhteisöllisen politiikan lähtökohdat

- 2020-03-06 11:32

Olin eilen Helsingissä *Apollo Live Club*:ssa seuraamassa Vasemmistoliiton avointa yleisötilaisuutta, joka avasi keskustelun Vasemmistoliiton periaateohjelman uusimisesta.

Paneelin keskeiseksi puheenparreksi nousi abstraktin ja konkreettisen vastakkaisuus ja yhteensovittaminen: kuinka löytää ne abstraktit periaatteet, jotka johtavat yksityiskohtaisiin ehdotuksiin poliittisella areenalla ja päinvastoin: kuinka olla hukkumatta päiväkohtaisiin, yksityiskohtaisiin vääntämissiin julkisuudessa ja parlamentissa siten, että abstraktit periaatteet (tasa-

arvo, ihmisoikeudet ...) eivät häviä näkyvistä ja siten eivät enää ohjaisi politiikan tekemistä.

Abstrakti tarkoittaa irti reväistyä, irrallista. Se on juuri sitä, mihin keskeisin ihmisten välisiä suhteita tätä nykyä muokkaava periaate - käteismaksusuhde, *cashnexus*, meitä ohjaa: osta tai myy - ja poistu paikalta.

Toisaalta konkreettinen, se mitä ympärillämme näemme, kuulemme ja koemme ei totisesti ole vain aistinvaraista konkreettista vaan siihen on upotettu syvälle, perusrakenteita myöten jotain, mitä Marx kutsui aistimellis-yliaistimelliseksi (*sinnlich-übersinnlich*). Se on siis *yleistä*, yhteiskunnallisesti konkreettista, jossa elämme ... ja periaate, jolla tuo yleinen nyt tuotetaan, on meidän elämämme kannalta juuri irti reväistyä ja irrallista - ja siten tuhoisaa.

Kysymys ei siis ole abstraktin ja konkreettisen välisestä suhteesta vaan yhteiskunnallisesti yleisen opottamisesta jokapäiväiseen elämäämme kestäväällä tavalla, käytännöllisenä humanismina, siten kun se tätä nykyä YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa tehtäväksemme asetetaan - kysymys on siis yhteisöllisestä politiikasta.

Äskeittäin ilmestyneessä kirjassaan englantilainen ympäristöaktivisti *George Monbiot* (*Out of the Wreckage: A New Politics for an Age of Crisis*, Hylätkäämme rauniot - kriisiajan uusi politiikka. Verso. Kindle Edition) ottaa itselleen tehtäväkseen kirjoittaa *kertomus* yhteisölliselle politiikalle (*politics of belonging*). Sen lähtökohdaksi hän tekee kuudentoista kohdan listan niistä piirteistä, joita kiistämättä haluamme sinne missä sitten asummekaan.

Julistus yhteisöllisen politiikan lähtökohtaisista periaatteista (Monbiot, 2017, 152-166)

- Haluamme asua paikassa, jota ohjaavat empatia, kunnioitus, oikeudenmukaisuus, anteliaisuus, rohkeus, ilo ja rakkaus.
- Haluamme asua paikassa, jota hallinnoidaan rehellisesti tehdyillä, näyttöön perustuvilla, vastuullisilla ja läpinäkyvillä päätöksillä.
- Haluamme asua paikassa, jossa kaikkien tarpeet täytetään vahingoittamatta elävää maailmaa tai tulevien sukupolvien vaurautta.
- Haluamme elää paikassa, jossa tekemämme työn hedelmät ja käyttämämme resurssit jaetaan oikeudenmukaisesti ja laajasti, ja jossa jaettu vauraus on yhteinen tavoite (*general project*) ja taloudellisen elämän tarkoituksena on mahdollistaa universaali hyvinvointi.
- Haluamme asua paikassa, jossa kaikilla ihmisillä on yhtäläiset oikeudet, käytännössä että teoriassa.
- Haluamme asua paikassa, jossa kaikki ihmiset voivat tuntea olonsa turvalliseksi, itsevarmaksi, turvalliseksi ja huolehdituksi (*cared for*).

- Haluamme asua paikassa, jossa jokaisella on - riippumatta siitä, missä he syntyvät - oma lähiyhteisönsä (*neighbourhood*), josta he ovat ylpeitä ja jossa he voivat vapaasti osallistua yhteisönsä elämään.
- Haluamme asua paikassa, joka tukee ylpeänä ja johdonmukaisesti apua tarvitsevia ihmisiä, mukaan lukien ulkomailta vaaroja ja vainoa pakenevat ihmiset.
- Haluamme asua paikassa, jossa kukoistava luonto tarjoaa turvapaikan niin moninaisille ja runsaille villieläimille kuin ihmisille, jotka etsivät helpotusta päivittäisen elämän melskeeseen.
- Haluamme elää paikassa, jonka poliittinen järjestelmä on oikeudenmukainen ja kaikin puolin edustava, ja jossa kaikilla on ääni ja jokainen ääni lasketaan ja joiden tuloksia ei voida ostaa eikä muokata (*engineered*).
- Haluamme asua paikassa, jossa päätökset tehdään mahdollisimman läheisellä tasolla demokraattisen osallistumisen ja yhteyksien vahvistamiseksi.
- Haluamme asua paikassa, jossa jokaisella on pääsy tarvittaviin tärkeisiin (*meaningful*) tietoihin demokraattisten valintojen tekemiseksi ja joissa poliittinen keskustelu on rehellistä, saavutettavissa olevaa ja osallistavaa.
- Haluamme asua paikassa, jossa koulutus on riemukasta (*joyful process*), joka rohkaisee ja innostaa kaikkia, erilaisia lapsia, ja myös aikuisia jatkamaan oppimista koko elämänsä ajan.
- Haluamme asua paikassa, jossa hyvä asunto, nopea ja tehokas terveydenhuolto sekä terveellinen ja riittävä ruokavalio on kaikkien saatavilla.
- Haluamme elää paikassa, joka auttaa rakentamaan turvallisen, vauraan ja kestävänsä kansakuntien yhteisön.
- Haluamme elää paikassa, joka on avoin uusille ideoille ja tiedolle ja arvostaa luovuutta, tutkimusta ja uudistuksia.

Monbiotin lista ei varmaan ole täydellinen, mutta se asettaa kysymyksen, johonka meidän on vastattava. Kysymys kuuluu Vasemmistoliitolle, miksei koko vasemmistolle: millainen on se *tarina*, jolla nämä yhteisölliset, yleiset periaatteet ja niiden toteuttaminen näyttättyy totena (*wirklich*) ja reaalisenä (*real*) mahdollisuutena? Uuden periaateohjelman on pystyttävä vastaamaan tähän kysymykseen.

Viite

Monbiot, George. 2017. *Out of the Wreckage: A New Politics for an Age of Crisis*. (Hylätkäämme rauniot - kriisiajan uusi politiikka). Verso. Kindle Edition.

Identiteetti ja politiikka

- 2020-03-22 13:36

Saatteeksi

Francis Fukuyaman kirja *Identity The Demand For Dignity And The Politics Of Resentment* on juuri käännetty suomeksi: *Identiteetti — Arvostuksen vaatimus ja kaunan politiikka* (Docendo 2020). Kirjasin alle joitakin kirjan herättämiä ajatuksia.

Kuka minä olen?

Kuinka vastata tähän kysymykseen? Helpoin tapa olisi varmaankin: minä olen minä ... mutta kuka tai mikä on tuo ensimmäinen minä? Tunne minusta, minästä? Jos pitäydymme politiikan piirissä, siis käytännöllisen järjen alueella, jonka keskeinen määrite on vapaus, niin minä voi olla vapaa vain, jos se voi asettaa itse itsensä ...mutta kuka on asettanut tuon asettajan?

Fukuyama ratkaisee ongelman kahdella askeleella: ensin hän käy Platonin ja Sokrateen juttusilla ja löytää sieltä *thymoksen* (*spirit*, henki, *lat. fumus*, savu, sumu). Ihmisen psyyke (*psyche*) ei olekaan kaksi vaan kolmiosainen: järki (*nous*), henki (*thymos*) ja halut/himot (*epithuma*). Tämä henki, *thymos*, on Fukuyaman mukaan ihmisen psyyken universaalinen, kaikille kuuluva osa, jota olemme vähätelleet.

Platonin Valtio -teoksessa ”sielunosat vastaavat yhteiskuntaluokkia – järki filosofikuningasta, *thymos* soturia ja valtion puolustajaa, *epithymia* taas tuottavaa, valtion materiaalisista tarpeista vastaavaa luokkaa. Jokaisella ihmisyksilöllä on kaikki kolme sielunosaa, mutta niiden keskinäiset voimasuhteet vaihtelevat luonnostaan – jotkut ovat luontaisia satureita, jotkut taas tuottajia.” (Ahonen, 2018).

On siis herroja, sotilaita ja orjia, luonnostaan: orja oli isäntänsä ”elävä työkalu”, jonka ”käsité” oli herran omistuksessa. Tunnustusta täysivaltaisuudesta oli mahdotonta antaa sellaisille olioille - orjille tai naisille - joilla ei ollut edes luonnon antamia edellytyksiä ”vapaan miehen” elämään ja oikeuksiin. Oman henkensä vaaroille alttiiksi panevilla sotilailta ja vartioilla puolestaan korostuivat suuret miehiset tunteet, *thymos* - viha/raivo, häpeä ja ylpeys.

Historia onkin - tässä Fukuyama sanoo seuraavansa Hegelin ajatuksia - taistelua tunnustamisesta, tunnustamisen hakemisesta ja saamisesta (*anerkennung*): liberaali demokratia on juuri tämän tunnustustaistelun suuri tulos ja lopputulema. Kaikilla on kiistämättömät ihmisoikeudet. Poliitiikan

kentällä, siis käytännöllisen järjen toimipiirissä, on saavutettu se mikä saavutettavissa on: kaikki tunnustavat toistensa oikeudet tasa-arvoon.

Kokemuksen loukku

Liberaali demokratia on kuitenkin ajautunut vaikeuksiin. Ihmisoikeuksien tunnustaminen kaikille johtaa loogisesti siihen, että kukaan ei voi kiistää kenenkään toisen henkilökohtaista kokemusta (*Erlebnis*) vääräksi tai virheelliseksi: se, minkä minä *koen* tai sinä *koet* todeksi, tosiasiaksi, on kiistämätöntä sinulle ja minulle. Meillä ei ole oikeutta eikä keinoja kiistää toistemme kokemusten todenperäisyyttä. Kokemuksemme ovat meille totta, vaikka ne olisivat keskenään ristiriitaiset tai vastakkaiset ja vaikka ne olisi syntyneet samassa tilanteessa.

Mihin siis viittaa edellä mainittu ensimmäinen, asettava minä politiikan kentällä, praktisen järjenkäytön piirissä? Siihen että *minä* olen kokemuksineni ainutlaatuinen ja tällä ainutlaatuisuudelle on minun itse rakennettava omakohtainen, toisten tunnustama ilmaisu. Tämä *kehitys*, jota myös sivistymiseksi kutsutaan, on mahdollista vasta kun minulle on toisten puolelta tunnustettu tämä mahdollisuus - mutta voiko tämä tapahtua vain ja ensisiassa politiikkaan osallistumalla? Epäilen.

Fukuyama ottaakin toisen askeleen, tuoden mukaan erittelyyn henkilökohtaisen kokemukseen ja kokeneisuuden (*Erfahrung*) eron. Me emme siis etsi eriarvoisten ihmisten kokemusten ja pyrkimysten samanlaisuutta vaan samanarvoisten ihmisen kokemusten ja pyrkimysten erilaisuutta. Erilaisuus ja erilaisten kokemusten esiin saaminen ovat liberaalin demokratian voima ja lähtökohta: politiikka tukeutuu juuri erilaisten kokemusten esiintuomiseen ja koostamisesta yhteiseksi kokeneisuudeksi (*Erfahrung*). Tämä onkin juuri liberaalin demokratian suuri haaste: kuinka koostaa henkilökohtaiset kokemukset (*Erlebnis*) yhteiseksi kokeneisuudeksi (*Erfahrung*)?

Pois loukusta, mutta miten?

Fukuyama asettaa tämän kysymyksen ja yrittää löytää siihen vastauksen politiikan piiristä huonolla menestyksellä. Miksi? Juuri siksi, että hän pitäytyy politiikan, praktisen järjen käytön piirissä, tosin arvioiden sitä teoreettisen järjen (*nous theoretikos*) välineillä ja menetelmillä. Tuotannollinen järki (*nous poetikos*) jää sivuun ja siten sisäisen luontomme suhde ulkoiseen luontoon kapenee esitykselliseksi (*mimesis*), sen reaalin suhde - työ ja tuotanto - jää näkemättä. Ja juuri siksi Fukuyama tarvitsee Platonian ja universalisoitua *thymosta* avukseen selittääkseen liberaalin demokratian - historian lopputuloksen - haastaneet, popularistisiksi nimetyt kansalliset liikkeet.

Nostaessaan politiikan piirissä esiin *thymoksen*, Fukuyama tuo keskusteluun mukaan Nietzschen, siis vallantahdon, sotilaan vihan, häpeän ja ylpeyden: tuo ensimmäinen asettava minä viittaa *thymokseen* ja sen esiin nostamaan elämäntuntoon. Se asettava minä ei viittaakaan minun tai sinun ainutlaatuisuuteen, vaan kansakunnan historialliseen, yhteiseen ja ainutkertaiseen kokeneisuuteen (*Erfahrung*), joka on kaivettava esiin historian hämärästä.

Hegelin, johon Fukuyama katsoo tukeutuvansa esittäessään poliittisen tunnustamisen olevan keskeinen historiallinen muutosvoima, johtoaistus oli oikeastaan pikemminkin ihmisen vapauttaminen valtion kautta. Hegel ajatteli, että ihmisen toiminnassa realisoituvat käsitteet ja toimintana käsitteellistetty todellisuus (*Realität*) muodostavat kokonaisuuden (Identität). ”Ei mietiskelevä joutilaisuus, vaan työ (*arbeit*) on modernin ihmisen sivistyksellinen olemisen tapa. Ihmisen, joka ammatin erityissivistyksen kautta muotoutuu ihmiseksi.” (Raufelder, 2006, 89,97). Hegelille tämä sivistävä työ oli ensisijassa käsityöläistyötä. (ks. Volanen, 2008).

Sittemmin nuori Marx kommentoi Hegeliä ja rakentaa sivistyksen ajatuksen luonnon kehityksen eikä hengen itsekehityksen varaan. ”Vapaa työ on ... luonnon itsevälitystä. ... Ihminen herättää luonnon henkiin vapaan tietoisensa välityksellä” ... Ihmiskunnan tuotannollinen historia ihmisen psykologian avoin kirja”. Puun muokkaaminen kirveellä ja sahalla antaa erilaisen palautteen työstäjälleen kuin modernin harvesterin työntekijälle tai paperikoneen rullamiehelle. Tämä kokeisuuden kehittyminen työvälineiden, koneiden ja tuotantojärjestelmien kehityksen myötä on se paikka, josta ihmisen kehitystä tulisi nuoren Marxin mukaan katsoa.

Siis luonto ikään kuin siittää itsestään esiin luonnollisen hengen ja tämä henki luonnon osana työstää esiin luonnon henkisyttä, joka siinä on luonnossa potentiaalisesti läsnä. Tämän luonnon potentiaalisuuden esiin saaminen ihmisen kaikinpuolisena kehityksenä edellyttää vapauden ja välttämättömyyden piirin yhteensovittamista, jossa ajankäytöllä on ratkaiseva osuus: ”riippuu ajasta, onko yhteiskunnalla aikaa kehittää (auszubilden) itseään inhimillisesti” ... Kun ihmisistä on tullut ’oman aikansa herroja’ kykenevät he huolia vailla ja vapaasti siirtymään yhdestä piiristä toiseen. (Röder, 1989, 542–543). (ks. Volanen 2008).

Marx ei sulje ruumiillisuutta ylevöityksen taakse. Hänelle koko ihmiskunnan historia on aistimellisuuden (*aisthesis*) kehityksen historiaa, aistimme ovat teoretikkoja käytännössään (*praxis/poiesis*): ihmisen tuotannollinen historia on ”avoin kirja” (Marx) ihmisen aistimellisuuden kehityksestä. Vain työ, siis oma työ, joka on organisoitu ”kauneuden sääntöjen mukaan”, voi olla sivistävää työtä. Se on työtä, joka ottaa lähtökohdakseen ja tavoitteekseen omaksumisen, tekijänsä kehityksen ja saattaa työn tuloksen, siis omistuksen ja omaisuuden, palvelemaan tätä tavoitetta (Röder 1989). Tämä työ on runoutta tulevaisuudesta, *poeta fabern*.

Hegel ei nähnyt sitä, mistä muodostui Marxin elämäntyö: yhtäläillä kuin Hegel uskoi valtio -käsitteen tekevän meidän huomaamattamme työtä puolestamme, Marx uskoi, että pääomasuhde realisoisi ”automaattisen”, meistä riippumattoman ja meidän puolesta päätöksiä tekevän toimijan, joka on oman logiikkansa mukaisesti pakotettu kasvamaan kasvun itsensä vuoksi ja purkamaan kaikki, niin ihmiseen, kulttuuriin kuin luontoonkin rakentuneet kasvun esteet.

Samalla työstä tulee palkkatyötä, ts. siitä purettiin pois kysymykset todesta, hyvästä ja kauniista ja ne siirtyivät kansallisvaltion instituutioiden hoitoon, tieteen, taiteen ja politiikan piiriin. Työhön jää jäljelle työvoiman käyttö. Kysymykset miksi, mitä, missä, milloin, miten tuotetaan siirtyivät muiden, siis työntajien päätettäväksi.

Tämä jatkuu kunnes tuotannon yhteiskunnallistuessa lisäarvon (*value*) tuotanto saa kilpailijakseen yhä

laajemmin ylijäämämuotoisen (*surplus*) tuloksen. Arvon mittana ei tällöin ole enää (palkka)työaika vaan vapaa (työ)aika. Marx oli optimisti ja uskoi, että näin käy - ja näin on käymässä juuri nyt silmiemme edessä, mutta vasta kun - niin sisäisen kuin ulkoisenkin - luonnon rajat on monin jo osin ylitetty.

... siis kuka minä olen - todella?

Kansakunta muodostuu kanssalaisuudesta, taloudesta ja valtiosta. Tätä nykyä, erityisesti pohjoismaissa, koti-, yhteisö- ja julkistalouden kautta tuotetaan välttämätön yhteiskunnallinen alusta yksityiselle funktionaaliselle tavara- ja palvelutuotannolle. Osallistumme kaikki tähän yhteiskunnalliseen tuotantoon joka päivä ja kaiken aikaa. Olemme siis kaikki *yhteiskunnallisia tuottajia*.

Silti poliittisen toiminnan piiri on keskittynyt tuotannollisen toiminnan edellytysten (*preproduction*) ja jälkihoidon (*postproduction*) kysymyksiin, kuten ”työvoiman tuottamiseen ja uusintamiseen” (mikä harhaanjohtava ilmaisu!) sekä tulosten uudelleenjakoon esim. verotuksellisesti.

Yhteiskunnallisina tuottajina, siis kanssalaisina, meidän onkin avattava tuotannolliset kysymykset laajemmin yhteisölliseen keskusteluun sivistävän työn vaatimuksen muodossa.

Miksi? Sivistävässä työssä joudumme *itse kukin* reaaliseen suhteeseen luonnon kanssa vastaamalla neljään peruskysymykseen: kuinka asiat ovat?, kuinka ne ovat kun ne ovat hyvin?, kuinka ne saadaan kauniisti toteutettua? ja kuinka olemme reiluja kaikille? Emme siis vastaisi vain kysymyksiin mitä, missä, milloin ja miten tuotetaan vaan myös *miksi tuotetaan*. Vasta kun vastaamme näihin kysymyksiin oppisimme myös sen ketä me olemme - todella: yhteiskunnallisia tuottajia.

Kirjallisuutta

Ahonen, M. 2018. Konfliktin kolmas osapuoli –Thymos antiikin ajattelussa. *Niin & näin* 4/2018, 29-34.

Fukuyama, F. 2018. *Identity The Demand For Dignity And The Politics Of Resentment*. Profile. Kindle Edition. Suom. Identiteetti — Arvostuksen vaatimus ja kaunan politiikka (käännös Immonen, A.), 2020. Helsinki: Docendo.

Fukuyama, F. 1992. *The End Of History And The Last Man*. New York: The Free Press.

Volanen, M.V. 2008. Sivistyksen koetinkivi, teoksessa *Ammattikorkeakoulut ja sivistys. toim. Pekka Nummela, Mervi Friman, Osmo Lampinen, Matti Vesa Volanen*. Opetusministeriön julkaisuja 2008:34, ss. 128-13. Helsinki: Yliopistopaino. (täältä löytyy myös tekstissä olevat viitteet).

2020 - 04

Raha ja virus -osa 1

- 2020-04-04 09:11

Hätä on nyt tämän näköinen

Muistan, kauan sitten, koulusta kotiin tullessani äidin istuneen keittiön pöydän ääressä kädessään nippu laskuja. Pysähdyttyäni pöydän ääreen, äitini ihmetteli ääneen: eikö rahaa voisi painaa ja jakaa kaikille niin, että se riittäisi ... Hämmästyin ja taisin sanoakin jotain siihen suuntaan, että eihän se nyt mitenkään ole mahdollista, tosin kyllä tietämättä miksi ei olisi mahdollista.

Vielä muutama kuukausi sitten, kaikki - tai ainakin lähes kaikki - olivat sitä mieltä, että rahaa on niukalti ja valtion velkaantuminen on tuhon tie. Ottamamme velan joutuisivat maksamaan meidän lapsemme ja lastenlapsemme. Lisävelkaantuminen ei yksinkertaisesti tule kuuloonkaan.

Nyt, syystä tai toisesta, velalla ei ole mitään rajaa. Rahan ja siten velan määrällä ei ole mitään merkitystä. Keskuspankit ja valtiovarainministeriöt lupaavat rajattomasti rahaa käyttöön, joko suoraan käteen tai lainaksi: valtio takaa, pankit jakavat. Helikopteriraha tai rajaton QE on luvattu ottaa käyttöön ilman huolta siitä kuka kaiken viimekädessä maksaa ... lapsemme kolmannessa tai neljännessä polvessa vai eikö kukaan?

Kun hätä on suuri, apu on lähellä. Englannissa *The Daily Telegraph* on jo ehtinyt vaatia sosialismia pelastamaan markkinat:

"Ei ole vaihtoehtoa: olemme kaikki sosialisteja taistelussa koronaviruksen torjunnassa" - Tom Harris 17. 03. 2020.

"Boriksen on omaksuttava sosialismi välittömästi pelastaakseen liberaalit, vapaat markkinat" - Ambroce Evans-Pritchard 20.03.2020

Mikä *nyt* on hätänä? Yksi asia on aivan varmaa: koronavirus EI voi olla syy siihen, että rahaa ajatellaan nyt löytyvän loputtomasti jostakin. Syyn täytyy olla jossakin aivan muualla.

Onko kysymys siitä, että pitkän yksityisten voittojen, omaisuusarvojen ansiottoman arvonnousun superkuplan jälkeen koronaneulan aiheuttama puhkeaminen on korjattava pikavauhtia valtioiden - siis meidän kaikkien - ilmaistyöllä ja jopa hengillä, jotta "*business as usual*" voisi jatkua ... taas kerran.

Kysymys on vakava. Miksi? *Michael Roberts* muotoilee tilanteen näin: "... kun kapitalismi joutuu pitkän laman syvyyteen, niin kaikki, mitä kapitalismi on kerännyt aiempina vuosikymmeninä, on jauhettava (*a grinding*) ja perusteellisesti hävitettävä (*deep destruction*) ennen kuin uusi laajentumisen aikakausi on mahdollista. Ei ole politiikkaa, jolla voidaan välttää tämä ja säilyttää kapitalistinen tuotanto (*sector*)."

Sotako siis - taas? (Roberts, 2020)

Rahan katteeton painaminen - ratkaisu vai uusi ongelma

Rahan käytön periaatteiden heittelehtiminen laidasta laitaan kertoo ainakin sen, että raha ei ole vain neutraali väline, *medium*, asioiden hoidossa vaan että se on perusjuuriaan myöten sosiaalinen rakennelma, konstruktio, jonka käytänteisiin on rakennuttu sisään yhteiskuntamme taloudelliset ja poliittiset rakenteet ja intressit kunkin aikakauden vaatimalla tavalla. Niin nytkin.

Mikä tässä on *nyt* keskeistä? Meillä ei ole enää pitkään aikaan ole ollut yksityistä tuotantoa, vaikka meillä on vieläkin yksityisessä omistuksessa olevaa tuotantoa. Kaikki vaihtoarvoperustainen, rahamuodon kautta kulkeva ja markkinavälitteinen arvontuotanto (*value*) tukeutuu täysin sille lisätuotteelle (*surplus*), jonka me itse kukin tuotamme koti-, yhteisö- ja julkistaloudessa.

Funktionaalinen käsitys rahasta - ”raha on sitä, mitä raha tekee” (*John Hicks*) - ei tätä tunnista. Perinteellisesti rahalla on nähty olevan kolme tehtävää, funktiota: raha on maksuväline, arvon säilyttäjä ja arvon mittari. Yleisenä maksuvälineenä raha mahdollistaa tavaroiden vaihdon olipa kysymyksessä minkä tahansa vaihtaminen mihinkä tahansa.

Arvon säilyttäjänä raha puolestaan mahdollistaa ostamisen ja myymisen ajallisen erottamisen toisistaan, jopa niin että voidaan käydä kauppaa tavaroista, jotka eivät vielä ole edes tulleetkaan markkinoille.

Raha arvon mittarina mahdollistaa puolestaan muodostamaan myytävistä ja ostettavista tavaroista *ideaalisia* (*ideal*) olioita: rahalla mitattuna kaikki tavarat ovat laadullisesti samanlaisia, vaikka arvollisesti (*value*) eroavatkin suuresti toisistaan.

Tämä tavaroiden markkina-arvo on kuitenkin *suhteellinen* ilmaisu sille sosiaaliselle rakenteelle - pääomalle - jossa yksityisesti tuotettujen ideaalisten olioiden, tavaroiden, vaihtoarvo ilmaistaan rahamuodossa tavaroiden - ei siis ihmisten - välisenä suhteena, kääntäen siten tavaroiden edellytykset - yhteiskunnallisen lisätuotteen ja tuotannon (*surplus*) - tavaroiden itsensä ominaisuudeksi.

Mitä tämä tarkoittaa? Kaikki se, mitä alituisen tuotamme palkkatyön ulkopuolella, näyttäytyy pelkältä sen kuluttamiselta, minkä tuotamme palkkatyössä. Kuitenkin juuri palkkatyössä hyödynnämme kaikkea sitä, mitä olemme tuottaneet palkkatyön ulkopuolella, pystymättä itse määrittelemään mitä, miksi, missä, miten ja milloin tämä työvoiman kulutus tapahtuu - siis juuri päinvastoin kuin palkkatyön ulkopuolella, jossa yksin ja yhdessä, toistemme kanssa määrittelemme mitä, miksi, missä, miten ja milloin teemme mitä parhaaksi näemme.

Me olemme siis yhteiskunnallisia tuottajia koti-, yhteisö- ja julkistaloudessa ja tuotamme kaikki edellytykset sille, että voimme tuottaa palkkatyössä. Meillä on siten vain yhteisöllistä tuotantoa, joka kuitenkin joiltain osin on vielä yksityisessä omistuksessa.

Joiltakin osin? ”Saksan osalta liittovaltion tilastovirasto on laskenut, että tämä oma työ (*Subsistenzarbeit*) kattaa melkein kaksi kolmasosaa kaikista työajoista, palkattu ammatillinen työ vie vain jäljellä olevan kolmannen. Se on samanlainen muissa teollisuusmaissa. Jos laskemme mukaan maat, joissa tämä suhde vieläkin suurempi, niin korkeintaan viidesosa kaikista työajoista on palkkatyötä.” (Scherhorn, Schöne, Dahm, Rabinovitch, 1999).

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa vuonna 2009 käytimme ajastamme henkilökohtaisiin tarpeisiin noin 45%, vapaa-aikaan noin 27%, kotityöhön, työmatkoihin ja opiskeluun noin 16%, ja ansiotyöhön vajaat 10%. Kaikki osallistuvat päivittäin henkilökohtaisten tarpeiden hoitamiseen (100%) ja vapaa-ajan käyttöön (99,5%), kotityöhön, työmatkoihin tai opiskeluun osallistuu päivittäin lähes kaikki (92,2%), palkkatyöhön vajaa kolmannes (30,4%) yli kymmenvuotiaista suomalaisista. (Tilastokeskus, 2014). (Volanen, 2015).

Kun meillä ei siis ole markkinatalous, jossa tavarat vaihdetaan toisiksi rahan kautta (tavara - raha -tavara) vaan kapitalistinen markkinatalous, jossa raha vaihdetaan tavaran kautta suuremmaksi rahaksi (raha - tuotanto (raaka-aineet, työvoima) - suurempi raha), niin funktionaalisesti ymmärretyllä fiat- muotoisen rahan absoluuttisella määrällä ei ole merkitystä vaan keskeistä on eri arvomuotojen keskinäisillä määräsuhteilla ja niiden muuntumisilla toinen toisikseen - ja tässä yhteydessä riittävän käteisen, likvititeetin turvaaminen keskuspankkien toimesta. Siten kaikki rahan määrän muutokset ovat aina samalla varallisuuden uusjakoa kuten olemme voineet viime vuosina tuta.

Jospa sitten ilman rahaa ...

No mutta, jos ongelmana on, että yksityiset, erilliset yritykset kukin erikseen *ensin* päättää mitä tuotetaan ja sitten palkkaavat meidät työntekijöiksi niitä valmistamaan ja *jälkikäteen* mittauttavat tuotteiden tarpeellisuuden markkinoilla, niin emmekö voisi *ensin* päättää mitä tarvitaan ja sitten valmistaa tuotteet siellä missä se tulee edullisimmaksi? Niinhän me teemme eduskunnassa ja kunnanvaltuustoissa: mietimme yhdessä ensin mitä tarvitsemme ja sitten laitamme ”koneiston” tuottamaan, jokseenkin tähän tapaan:

- tuotantotarpeet määritellään etukäteen eikä jälkikäteen markkinoilla,
- tavoite-erimielisyydet ratkaistaan yhteisön sisällä eikä ulkoisteta markkinoille,
- tuotanto palvelee yhdessä asetettuja eikä vieraita, ulkopuolisia tavoitteita,
- tavoitteet ovat monisuuntaisia ja moninaisia eivätkä yksiarvoisia (=voitto),
- ajankäyttö liittyy elämän laadun määrittelyyn eikä ajan säästämisen pakkoon,
- tavoitteena myönteinen vuorovaikutus eikä erottelu ja poissulkeminen,
- tavoitteena on yhteistyön eikä kilpailun logiikka. (Meretz, 2013)

Tämä kaikki vaatisi radikaalin avointa ja hyvin koordinoitua toimintaa (*stigmertic*), joka perustuu ”ehdottomaan vapaaehtoisuuteen eikä sisällä siten minkäänlaista maksua tai maksua, mutta merkitsisi, että toiminnan tulokset olisivat kaikkien saatavilla.” Ajatuksena on siis käyttää tätä organisaatiomuotoa sekä tuotannon että jakelun järjestämiseen.

Tällöin siis eivät eriarvoiset ihmiset yritä löytää yksimittaista vaihdettavaa (*value*) vaan samanarvoiset ihmiset rakentavat yhteistä erilaisuutensa perustalta (*surplus*). Monen muun lisäksi, tämä edellyttäisi, että meidän olisi pystyttävä uudelleen organisoimaan rahan funktiot siten, että ne vastaisivat tätä uutta sosiaalista rakennetta, ts. olisimme yhteiskunnallisia tuottajia myös vaihto/lisätuotearvon osalta. Tämä onkin jo työn alla *Akseli Virtasen* johtamassa ECSA (*Economic Space Agency*) hankkeessa.

KIRJALLISUUTTA

Beller, J., Bryan, D., Lee, B., Virtanen, A. 2020. Rethinking Money and Credit in a Cryptoeconomy: Securing Liquidity without the Need for Central Control of Issuance. <https://assets.pubpub.org/mqc2esfj/21581340206367.pdf>

Fullbrook, E. 2019. Market-value Its measurement and metric. World Economics Association Books. Bristol, UK.

Lee, B., Martin, R. (Eds.) 2016. Derivatives and the Wealth of Societies. University of Chicago Press. Kindle Edition.

Project Society After Money. 2019. Society After Money A Dialogue. Project Society After Money. New York: BLOOMSBURY ACADEMIC.

Sutterlütti, S., Meretz, S. 2018. Kapitalismus aufheben – Eine Einladung. Berlin: VSA-Verlag.

Raha ja viirus 2. osa

- 2020-04-05 14:08

Kuka luottaa ja mihinkä ...

Tämän hetkinen rahoitusjärjestelmän luottamus perustuu - kuten olemme edellä todenneet - luottamukseen keskuspankkien taseiden pitävyyteen ja siihen että ne joku, joskus, jollakin tavalla pystyy ne purkamaan horjuttamatta pankkien ja mitä moninaisempien rahalaitosten toimintaa, ts. taseet on joko alaskirjattava tappioina (mikä jubileum!), lainat on muutettava varallisuudeksi (*loans to assets*) tai laitettava kansantalouksien - siis meidän jokaisen - maksettaviksi, mikä näillä lukemilla, määrillä ja tulevaisuusnäkymillä on mahdotonta, edes lähivuosisikymmeninä jos emme hyväksy jo tuotetun varallisuuden perusteellista hävittämistä keinona uuteen alkuun, siis jatkamaan "business as usual".

Kun markkina-arvot ovat suhteellisia eivätkä absoluuttisia, eritoten fiat -rahan oloissa, ne ilmaiset siis keskinäisiä suhteitaan ja suhdetta kokonaisuuteen. Kokonaisuuden mittana on tai oikeastaan oli *sosiaalisestivälttämätön* käytetty kokonais(työ)aika (*surplus, value*).

Kun rahasta - kaikkine eri muotoineen - tuli itsestään tavara, jota myös ostetaan ja myydään ja jolla on hintansa, siis korko, *ja* kun raha irrotettiin kultakannasta, tuli mahdolliseksi konstruoida uusia rahamuotoja, joista tässä yhteydessä kiinnostavin on rahakanta, (*monetary base, SO*) joka määritetään seuraavasti: "Rahakanta käsittää keskuspankin nykyiset rahavarannot, jotka muodostavat perustan luottolaitosten tuottamalle rahalle. Rahakanta on liikkeessä olevan valuutan (mukaan lukien luottolaitosten käteisvarat) summa, johon lisätään luottolaitosten ennakkomaksut keskuspankissa (keskuspankkien taseet)" (Lohoff, SaM 107).

Tämä raha, joka on olemassa *vain* keskuspankin taseissa yleisenä vastuuna (*general money*) ei kuitenkaan enää viittaa vain menneeseen jo tehtyyn työhön vaan tulevaan: se pitää sisällään uskon ja lupauksen tulevaisuudessa tuotettavasta arvosta (*value, surplus*): pörssissä käydään kauppaa myös siitä mitä ei ole vielä olemassakaan, siitä mikä on olemassa vain toiveissa ja uskossa, että joskus jostakin löytyy viimekätinen noiden arvojen tuottaja, ts. se on arvuuttelua siitä, kuinka paljon sosiaalisesti välttämätöntä kokonais(työ)aikaa tarvitaan keskuspankin taseiden purkamiseksi.

"Taloustieteilijät tietävät tietysti vallan hyvin, että jokaisella taseella on kaksi puolta ja että keskuspankkien ei tarvitse vain kirjoittaa velkoja liikepankeille vaan myös saamia niiltä. Rahan funktionaalisen määritelmän johdosta näillä varoilla ei kuitenkaan ole merkitystä rahapoliittisessa teoriassa."... "Nykyään keskuspankit asettavat liikkeeseen ns. keskuspankkirahaa lainoina liikepankeille. Jopa käteistä kierrätetään tällä tavalla. On itsestään selvää, että luottosuhteessa on aina kaksi puolta: lainanantaja ja lainanottaja. Siitä huolimatta termi "rahan luominen" olettaa keskuspankin yksipuolista toimintaa luojajumalana. Rahan funktionaalinen määritelmä tunnustaa vain sen rahapäällikön, jonka kaupalliset pankit saavat keskuspankeilta eikä kolikon toista puolta, siis keskuspankkien rahasaatavien kertymistä. (Lohoff, SaM 107-108).

Jos olemme hieman tarkempia, nykyisten moninaisten omaisuusarvojen markkina-arvot eivät oikeastaan riipu enää edes tulevasta, ennakkoidusta arvon tuottavuudesta vaan siitä kuinka arviot tuon arvon realisoitumisesta jossain aikamitassa vaihtelevat, siis odotusarvojen volatiliteetista.

Yleisesti käytössä oleva "*Black-Scholes* -laskentamalli tuottaa ns. "*Delta -suojaus*" optioiden hinnan laskemiseksi. "Jos suojaus on toteutettu oikein, on mahdollista ansaita rahaa optiolla riippumatta siitä, mihin suuntaan option arvo liikkuu, kunhan on riittävästi hintavaihtelua aikarajoituksen voittamiseksi. Delta-suojaus matemaattinen lauseke on Black-Scholes -differentiaaliyhtälö, jossa arvojen vaihtelu, volatiliteetti, korvaa odotetun tuotto-odotuksen optioiden hinnan laskemisessa." (Lee-Martin, 133-134).

Vaihtokaupan uusi tuleminen?

Olisiko mahdollista kehittää rahajärjestelmä, jossa kaikki toimijat voivat kauppaa käydessään osallistua

rahan liikkeelle laittoon ja joka silti pystyisi varmistamaan järjestelmän toimivuuden ilman, että sen ohjausta ja sääntelyä tulisi valvoa ja säännellä keskitetysti esim. keskuspankkien toimesta? Voisimme siis itse luoda ja tuhota sen rahakkeen, jota tarvitsemme vaihdossa.

Jospa mielikuvamme rahasta metallikolikkona, seteleinä tai jopa numeroina pankkipäätteellä onkin riittämätön tässä tilanteessa? Olisiko mahdollista kehittää rahan funktionaalisia tehtäviä (laskentayksikkö, vaihtoväline, arvon säilytys) erikseen ohjelmoitavina yhteyksikäytänteinä, protokollina (*protocols*), jotka huomioivat tarkemmin rahan nykyisiin funktioihin piiloon jääneet sosiaaliset rakenteet?

Tätä nykyä, kuten olemme huomanneet, “vastuu likviditeetin ylläpidosta on rahan roolin ulkopuolella: se on jotain, mitä sääntelijät (keskuspankit) tekevät omaisuusmarkkinoilla/e likvititeettien luomiseksi tai palauttamiseksi; likviditeetin turvaaminen ei ole rahan itsensä tehtävä” (Virtanen et al., 2020). Olisiko mahdollista, että likvititeetti voitaisiin siirtää osaksi rahan omaa toimintaa ilman ulkopuolista puuttumista asiaan joko säätelijänä tai likvititeetin takaajana?

Ajatelkaamme tilannetta kahvilassa: ostat sämpylän ja kahvin. Maksun jälkeen hetken kuluttua saat ne kauniisti tarjottimelle aseteltuna. Tuon pienen hetken ajaksi, maksun ja katetun tarjottimen saamisen välillä, annat kahvittajallesi luottoa, likvititeettia: luotat siihen, että ostos tulee sinulle, vaikka se ei ehkä ollut edes näkyvissäsi, kun sen maksoit. Sinä teit tarjouksen (*offer*), jonka hän hyväksyi (*acceptance*): hetken teidän kesken (*p2p*) on keskinäistä luottamusta, likviteettiä, jota EI ulkoistettu rahaksi.

Tämä luottamus ei kuitenkaan ole vain sinun ja tuon myyjän välistä luottamusta vaan olemme kaikki yhdessä rakentaneet *ihmisten väliset* keskinäissuhteiden luottamusverkostot, jotka mahdollistavat arkipäivämme sujumisen: olemme siis alati ja kaiken aikaa yhteisöllisiä oman elämämme tuottajia. Tällöin teemme alati *lupauksia* toisillemme, emme rakenna keskinäissuhteitamme ensisijaisesti *velkojen* varaan.

Tarjouksesi sisältämä luotto, joka antoi hänelle oikeuden käyttää optiota (tarjoilen ostoksesi kohta), on itsessään likviditeettiä! ”Luotto ei tässä yhteydessä koske ensisijaisesti ”lainanottoa” (joka johtaa kysymyksiin lainan tasosta, koroista, viivästyskoroista jne.), vaan *vastavuoroisuuden* muodosta yli tuon pienen hetken ja tällaisen suhteen luontaisesta elävyydestä, volatilititeetista.” (Virtanen et al, 2020).

Voisiko *tämä* volatilititeetti toimia, kun käymme kauppaa vaikkapa verkossa? Olisiko jokin keino rakentaa luottamusta ventovieraiden kesken? Se edellyttäisi *ainakin* verkkoon hajautetun kirjanpidon (*distributed ledger*), ts. verkossa kaikkien nähtävillä oleva, täysin läpinäkyvä, välittömästi kaikki kaupat kirjaava tasekirja, josta tiedämme, että tehty tarjous on hyväksytty ja toimeenpantu, kiistatta, olemme sitten myyjiä tai ostajia.

(En kuitenkaan mene tässä yhteydessä asiaan liittyviin kryptorahan mitä moninaisimpiin teknisiin ja hallinnollisiin haasteisiin).

Lisätkäämme tähän vielä yksi näkökulma. Jospa vaihtoa ei käydäkään suoraan fyysisillä tavaroilla vaan niiden digitaalisilla kaksosilla (*digital twins*). Tähän tiedostoon olisi kirjattu mahdollisimman tarkkaan

kaikki tätä vaihdon kohdetta koskevat tiedot: valmistajat, raaka-aineet, tuotantokustannukset, käytetyt työtunnit, valmistusaika ja -paikka, käyttöhistoria, omistus- ja käyttöoikeudet ja niiden muutokset. Hajautettu kirjanpitoimme ei olisi siis vain teknisesti vaan myös sosiaalisesti älykäs (*socially smart distributed ledger*).

Tällöin fyysisten tavaroiden vaihtologistiikka kääntyisi palveluiden integrointilogistiikaksi: Palvelu on resurssien käyttöä toisten hyödyksi. Eri osapuolten resurssit integroidaan - ei vaihdeta - palveluiden ekosysteemien konteksteissa. Sosiaaliset ja taloudelliset toimijat ovat resurssin integroijia. Palvelujärjestelmä on *yhteistuotantokoostuma* ihmisistä, teknologiasta, jaetusta tiedosta ja *arvolupauksista*, jotka kytkevät yhteen sisäisiä ja ulkoisia palvelujärjestelmiä. Resurssit liittyvät oikeudellisesti, omistuksellisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti muodostettuihin kohteisiin.

Kysymys on siis siitä, tavaramuotoistetaanko nykyiset koti-, yhteisö ja julkistalouden pääosin palvelumuotoinen tuotanto VAI käännetäänkö jo muodostumassa oleva yksityinen palvelulogiistiikka yhteisötuotannolliseksi koostumiksi ja yhdessä annetuiksi *arvolupauksiksi*?

Yhteisön rakentaminen on lupauksen antamista ystävillemme, kansalaisillemme ja yhteisöillemme eikä velkojen maksamista tuntemattomille.

Viitteet

Akaka, M. A., Stephen L. Vargo. 2013. Technology as an operant resource in service (eco)systems. Heidelberg: Springer Verlag.

Beller, J., Bryan, D., Lee, B., Virtanen, A. 2020. Rethinking Money and Credit in a Cryptoeconomy: Securing Liquidity without the Need for Central Control of Issuance. <https://assets.pubpub.org/mqc2esfj/21581340206367.pdf> (Haettu 31.03.2020).

Scherhorn, G., Schöne, B., Dahm, D., Rabinovitch J., 1999. Subsistenz – der unbekannte Teil der Wirtschaft Beitrag für das Hoechst-Magazin *Future*, Heft 3/99, 5. Juli 1999. Rahmenthema „Wie wir leben wollen“.

Fullbrook, E. 2019. Market-value Its measurement and metric. World Economics Association Books. Bristol, UK.

Lee, B., Martin, R. (Eds.) 2016. Derivatives and the Wealth of Societies. University of Chicago Press. Kindle Edition.

Meretz, S. 2013. Peer-Commonismus Veranstaltungsreihe »Marktwirtschaft, solidarische Ökonomie, Peer-Commonismus« des AStA der Uni Göttingen, 13.6.2013. <https://keimform.de>. (haettu 18.05.2015)

Project Society After Money. 2019. Society After Money A Dialogue. Project Society After Money. New York: BLOOMSBURY ACADEMIC. (SaM)

Sutterlützi, S., Meretz, S. 2018. Kapitalismus aufheben – Eine Einladung. Berlin: VSA-Verlag.

Jälleen- vai uudelleenrakentaminen?

- 2020-04-06 16:54

Financial Times kirjoittaa 03.04.2020 (raakakäännös):

“Virus ei paljasta yhteiskunnallisen sovintomme heikkoutta

Radikaalit uudistukset ovat välttämättömiä kaikille toimivan yhteiskunnan muodostamiseksi
Radikaalit uudistukset, jotka kääntävät viimeisen neljän vuosikymmenen vallitsevan poliittisen suunnan, on nyt nostettava pöydälle.

Hallituksille on hyväksyttävä aktiivisempi rooli taloudessa. Hallitusten on pidettävä julkisia palveluita investointina eikä kulutuksena (liabilities) ja etsittävä tapoja vähentää työmarkkinoiden epävarmuutta.

Varallisuuden uusjako on otettava jälleen asialistalle; iäkkäiden ja varakkaiden etuoikeudet asetettava tarkastelun alle. Viime aikoihin asti eriskummallisina pidettyjen poliittisten tavoitteiden, kuten perustulot ja varallisuusverot, saatava mukaan tähän kokonaisuuteen.

Tabu-rikkovia toimenpiteitä, joita hallitukset toteuttavat yritysten ylläpitämiseksi sulun aikana, verrataan perustellusti sellaiseen sota-ajan talouteen, jota länsimaat eivät ole kokeneet viimeisten seitsemän vuosikymmenen aikana. Analogia menee kuitenkin vielä pidemmälle.

Sodan voittaneet johtajat eivät odottaneet voittoa suunnitellessaan seuraavaa. Franklin D Roosevelt ja Winston Churchill julkaisivat vuonna 1941 Atlantin peruskirjan, joka asetti suunnan YK: lle.

Yhdistynyt kuningaskunta julkaisi Beveridge-raportin sitoumuksestaan maailmanlaajuiseen hyvinvointivaltioon vuonna 1942.

Vuonna 1944 Bretton Woods -konferenssi takoi sodan jälkeistä ajan taloudellisen arkkitehtuurin.

Samanlaista ennakkointia tarvitaan tänään. Kansanterveys sodan lisäksi tosi johtajat toimivat voittaakseen rauhan.”

...jälleen vai uudelleen?

FT:n puheenvuoron viimeinen lause sanoo olennaisen: kansainvälisen finanssitalouden ja kansallisten

kaupan ja paikallisteollisuuden intressit ovat nyt vastakkain.

Jälleenrakentamisen ohjelma asettuu jälkimmäisten kannalle ja avaa tietä kansallisille sulkeutumisille ja siten konfliktiteille.

Uudelleenrakentamisen ohjelma ei pysähdy FT:n rauhoitusohjelmaan vaan asettaa lähtökohdaksi ja tavoitteeksi YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteen toteuttamisen, siis käytännöllisen humanismin.

Talouden kuvista ja irvikuvista

- 2020-04-22 15:12

Rohkea toivekuva

Taloustieteilijä **Abba Lerner** (1903 - 1982), yksi keskeisistä Modernin rahateorian (MMT) oppi-isistä, tiivistä aikoinaan näkemyksensä funktionaalisesta rahoituksesta (*Functional Finance*) seuraavasti:

"Funktionaalinen rahoitus ei liity erityisesti demokratiaan tai yksityiseen yritystoimintaan. Sitä voidaan soveltaa yhtä hyvin kommunistiseen yhteiskuntaan kuin fasistiseen tai demokraattiseen yhteiskuntaan" ... "sen suhde demokratiaan ja vapaaseen yrittäjyyteen koostuu yksinkertaisesti siitä, että jos näihin asioihin uskovat ihmiset eivät käytä funktionaalista rahoitusta, heillä ei ole pitkällä tähtäimellä mitään mahdollisuutta niitä vastaan, jotka haluavat sitä käyttää" (Lerner, 1943, 50, 51).

Funktionaalinen rahoitus siis ...

Yhteinen päämäärämme on kukoistavan talouden turvaaminen. Kun talous ei pysty sääntelemään itse itseään on yhteiskunta (*society*) on jakaantunut valtiovaltaan ja kansalaisyhteiskuntaan. Valtiovallan tehtävänä on ulkoapäin puuttua tarvittaessa talouden häiriöihin. Raha on valtion liikkeelle laskema ja hallinnoima. Finanssipolitiikan ensisijaisena lähtökohtana on talouteen vaikuttaminen eikä julkisen talouden tasapaino. Veroja tulisi arvioida taloudellisten vaikutusten perusteella ei valtion tulojen kannalta. Julkiset menot tulisi asettaa halutun taloudellisen aktiivitason mukaan.

Funktionaalista finanssipolitiikkaa tulee ohjata kolmella periaatteella:

- Hallituksen tulee ylläpitää järkevää kokonaiskysynnän tasoa kaikkina aikoina. Jos kokonaiskysyntä on liian vähäistä ja siksi on liiallista työttömyyttä, hallituksen tulee alentaa veroja tai lisätä omaa kulutustaan. Jos kokonaiskysyntää on liikaa, hallituksen tulee torjua inflaatiota vähentämällä omaa kulutustaan tai lisäämällä verotusta.
- Hallituksen tulee lainata rahaa, kun se haluaa nostaa korkotasoa ja maksaa takaisin velkojaan silloin kun se haluaa laskea sitä. Hallituksen tulisi ylläpitää korkotasoa, joka aikaansaa optimaalisen määrän

investointeja.

- Valtion rahapainon tulee painaa kaikki ne rahat, joita tarvitaan tavoitteiden 1. ja 2. saavuttamiseksi. (Nell, Forstater, 2003).

Moderni rahateoria (MMT) on siis kehitetty jäsentämään julkisen talouden alijäämien käyttämistä efektiivisen kysynnän lisäämiseksi talouden tuotanto/kulutus- ja pääomasijoitussektoreilla, jotta voitaisiin saavuttaa täystyöllisyys.

MMT:n irvikuva?

Valtavat keskuspankkien pelastusoperaatiot vuoden 2008 jälkeen, Yhdysvaltain ja lukuisten muiden maiden huimat valtion budjettialijäämät, Trumpin veronkevennykset ja koronaviruksen taloudelliset, rajattomiksi luvattut pelastusyrietykset eivät ole pumpanneet rahaa reaalityömarkkinoille uusien suorien sijoitusten, työllisyyden, nousevien palkkojen ja elintason rahoittamiseksi kuten MMT:n kehittäjät ovat ajatelleet.

"Sen sijaan valtion rahojen luominen ja kvantitatiivinen helpottaminen on suunnattu rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöalalle (FIRE). ... Tukemalla finanssisektoria ja sen velkojen tuottavuutta (*overhead*), tämä politiikka ruokkii deflaatiota sen sijaan, että se tukisi "reaalityömarkkinoita". Tuloksena on pankkisektorin vahvistaminen, jonka tuote on luottojen ja velkojen luominen, joka on tuottamatonta ja on saanut vahvan rahalouhinnan (*extractive*) muodon. Tuotannon ja kulutuksen reaalityömarkkinat on kiedottu velkojen ja vuokrien rahalouhinnan verkkoon - kiinteistöjen vuokriin, monopolivuokriin ja rahavelkojen luomiseen." (Hudson et al. 2020).

On tehtävä selvä ero tuotantoon ja kulutukseen liittyvän reaalityömarkkinoiden ja rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöalojen (FIRE) -talouden välillä. "Tämän eron tunnustaminen on välttämätöntä, jotta voidaan erottaa toisistaan julkisen talouden positiiviset alijäämämienot, jotka auttavat säilyttämään työllisyyttä ja nousevaa elintaso suhteessa siihen, että kaapataan (*captured*) valtion menot tukemaan FIRE-sektorin rahalouhintaa ja velkadeflaatiota, joka johtaa krooniseen julkisen talouden säästötoimenpiteisiin." (Hudson et al 2020)

MMT -tukeutuu pitkälti kaksoiskirjanpidon mahdollistamien T-tilien (*T-accounts*) vastakkainasetteluihin ja niiden yhteen- ja vähennyslaskentaan (ks. esim. Bell, 1999). "MMT: n toistuvasti tekemä kontrasti julkisen ja yksityisen sektorin välillä laiminlyö kuitenkin tarpeen erottaa FIRE-sektorin "varallisuuden ja velan" liiketoimet siitä, kuinka palkat ja voitot käytetään tuotanto- ja kulutustaloudessa." (Hudson et al 2020).

Tämä mahdollistaa sen, että MMT:n käyttö on kääntynyt omaksi irvikuvakseen. Riittääkö kuitenkin FIRE-sektorin ja tuotanto/kulutus -sektorin toisistaan erottaminen MMT:n pahasta pulasta, väärinkäytöltä (*abuse*)? Epäilenpä.

Tuotanto/kulutus -talous on vielä jaettava vähintäänkin kahtia: koti-, yhteisö- ja julkistaloudeksi (*care*

economy) ja toisaalta yksityiseksi palvelu- ja tavaratuotannoksi. Miksi? Ainakin pohjoismaisissa yhteisöissä huomattava osa ellei suurin osa kokonaisarvonmuodostuksesta tapahtuu hyvinvointitalouden piirissä, jos sitä mitataan käytetyn ajan ja tuotetun lisätuotteen (*surplus*) kautta. Se ei kuitenkaan ole välittömästi (vaihto)arvoa (*value*) vaan on sitä vasta pitemmässä juoksussa (koulutus, sosiaaliturva, terveys). Yhteisöllinen luottamus on pohjoismaista kultaa (Holmberg, Rothstein, 2020).

Ei ole olemassa tuotantoa ilman kulutusta eikä kulutusta ilman tuotantoa. Nykyisestä tuotannosta vain murto-osa kulkee inhimillisen kulutuksen kautta, pääosa tuotannosta on luontoa kuluttavaa ja rasittavaa jätettä. Nykyinen kulutuksemme puolestaan perustuu lähtökohdissaan omasta henkilökohtaisesta ja yhteisöllisestä tuotannostamme, joka on talouden kirjapidon kannalta pelkkää kulutusta.

Funktionaalinen rahoitusteoria ei käy keskustelua siitä mihin rahaa käytetään tai kuka sitä käyttää vaan siitä, että sitä on riittävästi käytettävissä talouden kukoistamiseksi.

Ei siis ihme, että Lerner ei katso voivansa teoriansa kannalta tehdä eroa fasismiin ja kommunismin välillä. Kun fasismissa valtio ja talous sulautuvat diktaattorivetoiseksi korporatismiksi ja kommonismissa (*commoning*) - ei siis valtiokapitalismissa - valtion funktionaalinen rahoitustehtävä - likvititeetin sääntely - siirtyy osaksi kansalaisyhteiskunnan taloudellista rakennetta, ts. demokratia ja vapaa yrittäjyys, nyt siis itse kunkin vapaa tuottajuus, sovittuu yhteen kanssallisuudeksi, luottamukseksi.

Viitteet

Bell, S. 1999. Functional Finance: What, Why, and How? Levy Economic Institute, Working Paper No. 287. <http://www.levyinstitute.org/pubs/wp287.pdf> Haettu 13.04.2020.

Holmberg, S., Rothstein, B. 2020. Social Trust – the Nordic gold? Univ. Gothenburg, QoG, Working Paper 1 - April 2020.

Hudson, M., Bezemer, D., Keen, S., Öncü, S. 2020. The Use and the Abuse of MMT Counterpunch April 13. <https://www.counterpunch.org/2020/04/13/the-use-and-abuse-of-mmt/> Haettu 15. 4. 2020.

Lerner, A. P. 1943. Functional Finance and the Federal Debt, Social Research, 10,1, 38-52.

Nell, E. J., Forstater, M. 2003. *Reinventing functional finance: transformational growth and full employment*, ISBN 1845422201, Edward Elgar Publishing

Willeke, C., Matas, A. M. 2017. Compiling financial accounts: a European perspective. ISI2017.

https://www.bis.org/ifc/events/wsc_isi/sts003_willeke_paper.pdf Haettu 12.01.2020.

Liite

Tuottajat ja arvomuodot -ajatuskoe

Menemättä tässä yhteydessä syntyihin syviin, tehkäämme kaksi erottelua:

Todetkaamme ensin, että yhteiskunnassamme on seuraavat *tuottavat* tahot: koti- ja yhteisötalous, julkistalous, yritykset ja pankit ja rahoituslaitokset.

Seuraavaksi toteamme seuraavat arvomuodot, ts. prosessit, jotka tuottavat arvoa (value) ja ylijäämää/lisääarvoa (surplus):

M - M* Raha ja sen muunnelmat tavarana ja kaupankäynnin kohteena

M-P-M* Kapitalistinen tuotanto: raha - tuotanto (raaka-aineet, työvoima, tuotantovälineet) - enemmän rahaa)

C-M-C* Julkisyhteisöllinen (*public commoning*) raha välitteinen tuotanto

C-P-C* Yhteisöllinen ei rahavälitteinen tuotanto

C - C* Yhteisöllinen luottamuksen tuottaminen, pohjoismainen kulta?

Sijoittakaamme nämä sitten yhteen taulukkoon:

	Arvomuoto					
Tuottaja	C-C*	C-P-C*	C-M-C*	M-P-M*	M-M*	Kokonaisvarallisuus
Koti- ja yhteisötalous	A	B	C	D	E	A+B+C+D+E
Julkisen talous	F	G	H	I	J	F+G+H+I+J
Yritykset	K	M	N	O	P	K+M+N+O+P
Pankit rahoituslaitokset	Q	R	S	T	U	Q+R+S+T+U
Yhteensä	A+F+K+Q	B+G+M+R	C+H+N+S	D+I+O+T	E+J+P+U	

Punaiset ruudut ilmaiset kunkin tuottajatahon pääarvomuodon. Tämä kaipaisi tietysti melkoisen

empiirisen tutkimustyön, jotta määrälliset suhteet ja riippuvuudet saataisiin selville.

Suuri romahdus, sota vai riemujuhla?

- 2020-04-27 11:32

Ajatuksia maailman menosta

”Taloudellinen toimeliaisuus romahtaa kautta maailman. Euroopan pankkisektori kaatuu. Euroalue hajoaa kontrolloimattomasti. Kiinan talous romahtaa (*hard landing*). Maailmantalous romahtaa. Systeemikriisi valtaa maailman. Systeemikriisi tarkoittaa, että pankkisektori ja rahoitusmarkkinat romahtavat. Käytännössä tämä tarkoittaa, että suurin osa pankkipalveluista ajetaan alas, ja rahoitusmarkkinoilta saatava rahoitus kuivuu. Tämä tarkoittaa myös, että rahajärjestelmä todennäköisesti romahtaa.” - **Tuomas Malinen**, GsN Economics, HY taloustieteen dos., 08.04.2030

”Ne, toimenpiteet, mitä nyt on nähty, ovat kuitenkin vasta alkua. ... ”kriisin vakavuus voi pakottaa EU:n muuttamaan perussopimusta niin, että keskuspankkirahoitusta voitaisiin osoittaa suoraan julkistalouden budjetteihin ja julkisiin investointeihin. Samalla unioni muuttuisi liittovaltion suuntaan, jotta yhteistä talouspolitiikkaa voidaan tehdä. ... Tilanteessa piilee ... myös valtava riski ryhmäkuntaisuuden ja nationalistisen populismin noususta, joka voi hajottaa koko EU:n. ”Jos me ajaudumme polulle, joka tulee hajottamaan maailmaa, se voi pahimmassa tapauksessa voi ajaa maailman pisteeseen, missä tätä kriisiä saattaa seurata vielä pahempi kriisi eli sota.” - **Heikki Patomäki**, HY, maailmapolitiikan professori 19.4.2020.

”Tähän saakka useimpien meidän etiikkamme perussääntönä on ollut, että velat on maksettava takaisin. Mutta nyt on aika tunnustaa, että suurinta osaa veloista ei kyetä koskaan maksamaan - ilman että velalliset olisivat todellisia syyllisiä tämän päivän talouskatastrofiin. Koronaviruksen puhkeaminen on mielenlaajennusharjoittelu, joka tekee toistaiseksi mahdottomina (*unthinkable*) pidettyjä ratkaisuja ajateltavissa oleviksi (*thinkable*). Velkoja, joita ei voida maksaa, ei tulisi olla. Velkojen anteeksiantojuhla (*debt jubilee*) voi olla nyt paras tapa selvitä.” - **Robert Hudson**, taloustieteen professori, Missouri yliopisto, USA, 21. 3. 2020.

”*Moderni jubileum* tuottaisi fiat-rahaa samalla tavalla kuin kvantitatiivisella helpottamisella, mutta ohjaa sen rahat yleisön pankkitileille edellyttämällä, että nämä rahat käytetään ensin velan vähentämiseen. Velallisille, joiden velat ylittivät varallisuuden, velat vähentyisivät, mutta velkoja ei eliminoita, kun taas toisessa ääripäässä velattomat saajat saavat käteissumman talletustililleen.” - **Steve Keen**, taloustieteen professori, Kingstonin yliopisto, Englanti.

Mitä ihmettä? Onpa vaihtoehdot! ...**missä nyt** mennään?

Inflaatio vai deflaatio, vai molemmat?

Jos markkinat toimivat - niin sanotaan - ostot ja myymiset tapahtuvat todellisten kustannusten pohjalta. Kaupankäynti on siis reilua (*fair*). Arkikokemuksen mukaan, jos kysyntä on suhteessa tarjontaa selvästi suurempi ja rahaa on liikkeellä, hinnat pyrkivät nousemaan. Jos taas kysyntä on huomattavasti alhaisempaa kuin tarjonta, hinnat pyrkivät laskemaan oli sitten rahan yli- tai alitarjontaa. Mikä mielenkiintoista, jokainen toteutunut kauppa ilmaisee kaikkien miljoonien eri osatekijöiden yhteen ja vähennyslaskun tuloksen, ts. vaihdetun tuotteen *markkina-arvon* (*market-value*) tuossa paikassa, tuolla hetkellä, juuri tämän ja tuon itsenäisen ostajan ja myyjän välillä. Reilua, vai mitä?

Ajatellaanpa, että olet mittaamassa ison kivikasan kivien painoja vaa'alla. Sinulla on käytettävissä eri kokoisia punnuksia mittauksen suorittamiseen. Saat eri kivien painon selville punnuksia käyttäen ja pystyt laskemaan koko kivikasan painon laskemalla yhteen yksityiset punnitustulokset, sanokaamme, 76 kiveä, yhteensä 354kg.

Jospa sinulla olisikin pellolla suuri joukko kaikenlaista kamaa, alkaen ruuasta, työkaluista, autoista ja päätyen muutamaaan taloon ja sinun pitäisi määritellä kunkin yksikön ja koko omaisuuden markkina-arvo rahassa ilmaisten. Kuvitelkaamme vielä, että pellolla on koko tietyn alueen tuotanto vaikkapa kuukauden kuluessa.

Huomaamme heti, että yksittäisten kamojen punninta tai pituuden mittaaminen ei auta vaan on löydettävä jokin ulkopuolinen kamoista riippumaton taho mihin suhteuttaa kunkin kaman arvo, oli se sitten kulta- tai hopeakolikko tai vaikka niihin arvosidottu paperiraha. Kuitenkin itse kuinkin kaman arvon numerollinen ilmaisu on riippuvainen siitä, mikä on se kokonaisuus, johonka viitataan, ts. paljonko on rahaa käytettävissä. Ja vielä: ei riitä, että arvelet eri kamojen vaihtosuhteet jonkinlaisiksi, esimerkiksi, että yksi vasara vastaa viittä veistä, joka vastaa kolmea hopearahaa, vaan paikalla on oltava ostajia ja myyjiä, jotka *tekevät* kaupat. Vasta silloin selviää 'reilu' hinta, markkina-arvo.

Kamat muodostavatkin *arvoyhteisön*, jossa jokaisen kaman arvo ja arvon muutoksen ilmaiseminen on riippuvainen toisen arvosta ja ne taas puolestaan siitä, mikä on arvojen kokonaisuus, ts. rahan määrä. Jos toteat, että tämä kama maksaa 124€, se ei sano mitään olennaista ellet tiedä mitä nuo muut kamat maksavat suhteessa tähän kamaa ja mikä on se kokonaismäärä rahaa, joka on käytettävissä kamojen arvon ilmaisemiseen.

Markkina-arvot ovat siis suhteellisia eivät absoluuttisia, vaikka laskennallisesti niin useimmiten oletetaan. Ne noudattavat Boolean logiikkaa eivätkä eukliidista metriikkaa: "Jokaisen hyödykkeen (*commodity*) jokaisen yksikön (*unit*) markkina-arvo on reduceimattomasti ja fundamentaalisesti SOSIAALINEN suhde, joka ulottuu juuri niin laajalle kuin se talous, jossa näiden yksiköiden vaihto tapahtuu" (Fullbrook, 2019, 77, korostus Fullbrook).

Siten rahan määrän sääntely on samalla aina varallisuuden uudelleenjakoa. Syntyykö inflaatiota, deflaatiota vai molempia ja missä järjestyksessä riippuu olennaisesti siitä, mikä on reaaliarvon (*wealth*) ja sen ilmaisimen, *rahan*, välinen suhde. Jos olet työttömänä viikon tai mansikkasi jäävät myymättä, niiden markkina-arvo (*market-value*) on hetimiten nolla. Omaisuuserien osalta tilanne on toinen: niiden markkina-arvo säilyy, myydään ne tai ei - tai ainakin ajallinen mittakaava on aivan toinen.

Tämä tarkoittaa, että tarvitsemme vain murto-osan uutta rahaa lisäksemme omaisuuserien markkina-arvoa tietyllä määrällä verrattuna siihen, että lisäisimme samalla määrällä esim. palkkatulojen markkina-arvoa. Juuri tämä epäsuhta on mahdollistanut talouden finanssiuotoistamisen (*financialization*). (Fullbrook, 2019, 91).

Tämä epäsuhtaisuus tulee konkreettisesti esiin koronan taloudellisten vahinkojen torjumisessa: toistaiseksi käytetyt korjauspanostukset esim. palkkatulojen lisäämiseksi ja konkurssien estämiseksi ovat suhteessa kansantalouksiin korkeintaan muutaman prosentin luokkaa ja ajallisesti vastaavat kansantaloudessa vain muutamia viikkoa, jos sitäkään.

Jos pidämme rahaa eräänlaisena *katalyyttina*, jonka liikkeellelasku aiheuttaa taloudellisen toiminnan ja resurssien käytön vilkastumista, rahan itse tuotannolliseen toimintaan sekaantumatta, niin on huomattava, että tämä aktiviteetin lisääntyminen tapahtuu eri lailla eri markkinoilla, esim. hinta-, palkka-, ja omaisuuserin markkinoilla. Miksi? Niillä on kullakin oma - jos niin voisi sanoa - faasinsa, *arvomuotons*a, joka määrittää *arvon* (*wealth*) ja sen ilmaisimen *rahan* välisen suhteen, *markkina-arvon*, dynamiikan. Lisäksi on muistettava, että meillä on huomattava määrä tuotantoa, joka ei välity lainkaan rahamuodon kautta (koti-, yhteisö- ja monin osin julkistalous).

Voinemme sanoa, että suhteessa tuottavuuteen, siis tarjonnan kasvuun, meillä on ollut jo vuosikymmenet palkkadeflaatio. Sitä tasoittamaan on sekä yksityispankkien että keskuspankkien toiminnalla synnytetty lähes uskomaton määrä yksityistalouden velkarahoitusta. Se ei kuitenkaan ole johtanut ensisijaisesti reaalityalouden kasvuun eikä hinta- tai palkkainflaatioon vaan omaisuusarvojen yhtä uskomattomaan inflaatioon ja omaisuusarvojen uusjakoon.

Niinpä olemme lähes kaikki, kotitaloudet, yksityiset yritykset, valtiot ja kunnat veloissa korviamme myöten ja enemmänkin: velkojen kokonaismäärä ja määrän jyrkkä kasvu on sitä luokkaa, että niitä *ei koskaan* voida maksaa pois, viimekäteistä maksajaa ei löydy eikä tule olemaan. Kun velat on vielä maksettava korkoineen takaisin, on se kaikki pois (kulutus)kysynnästä.

Ilman hallitusten suurimittaisia pelastusyrityksiä, joita nyt yritetään tehdä ympäri maailmaa, koronakriisin todennäköinen tulos on vakava *velka deflaatio*. Tämän aiheuttaa mekanismi, jota kutsutaan ”Fisherin paradoksiksi” (Keen, 2020b).

Tilanteessa, jossa yksityinen velka oli kovin korkea ja inflaatio aivan liian matala, velalliset turvautuivat hätämyyntiin ja laskevat hintojaan turvataksaan tuloja itselleen. Jos kuitenkin kaikki tekevät niin, silloin laskevat hinnat pudottavat BKT:ta. Velat saattavat laskea vähemmän kuin BKT ja siten yksityisen velan suhteellinen osuus vain kasvaa.

Kun koronavirus laskee sekä palkkoja että voittoja, niin ”viimeinen asia, jota nyt kaipaamme, on työntekijät, jotka eivät pysty maksamaan vuokriaan ja asuntolainojaan, ja yritykset, jotka eivät pysty maksamaan vuokriaan ja hoitamaan yritysvelkojaan ja menevät konkurssiin. Inflaatio, joka on jo alhainen, muuttuu negatiiviseksi, ja yksityinen velkasuhde räjähtää jälleen kerran, kuten se tapahtui vuosina 1930-1933.” (Keen, 2020b)

”Konkurssit aiheuttaisivat uusien epäonnistumisten ketjureaktion, pankkien ja velallisten ottamisen alas. Pohjaa ei löydy, varsinkin kun koronavirus on tuhonnut kysynnän lisäksi myös tarjonnan. Rahaa hävittäisi sekä velallisten yritys hoitaa velkansa että pankkisektorin romahtaminen, koska melkein kaikki velat muuttuivat kelvottomiksi. Joten, vaikka valtava valtion rahan lisääminen nyt aiheuttaisi inflaatiota joskus tulevaisuudessa, vaihtoehto on paljon, paljon huonompi.” (Keen, 2020b).

Jubileum, riemujuhla?

”Sana ”Jubilee” tulee heprealaisesta sanasta ”trumpetti” - *yobel*. Mookseksen laissa se puhallettiin 50 vuoden välein ilmoittamaan Herran vuodesta, jolloin henkilökohtaiset velat oli tarkoitus peruuttaa. Profeetta *Isaiah* varoitti vaihtoehtona, että pienviljelijät menettivät maataan velkojille: ”Voi sinua, joka lisää talon taloon ja yhdistät peltot peltoihin, kunnes tilaa ei enää muille jää ja asut yksin maillasi.”

Kun Jeesus piti ensimmäisen saarnansa, Luukkaan evankeliumi kuvaa hänen avaavan Jesajan kirjarullan ja ilmoittavan, että hän oli tullut julistamaan Herran vuoden, *Jubileumin*, velkojen anteeksiannon.

Viime aikoihin asti historioitsijat epäilivät, että velanjuhlat olisivat olleet mahdollisia käytännössä tai että tällaiset ilmoitukset olisi voitu panna täytäntöön. Assyriologit ovat kuitenkin todenneet, että Lähi-idän historian alusta lähtien oli normaalia, että uudet hallitsijat julistivat velan armahdusta astuessaan valtaistuimelleen. Trumpetin puhaltamisen sijasta hallitsija ”nosti pyhän soihdun” ilmoittaakseen armahduksesta.

Nyt ymmärretään, että nämä hallitsijat eivät olleet utopistisia tai idealistisia anteeksiantaessaan velkoja. Vaihtoehtona olisi ollut, että velalliset joutuvat orjuuteen. Kuningaskunnat olisivat menettäneet työvoimansa, koska niin monet maksaisivat työllään velkaansa vain velkojilleen. Monet velalliset olisivat paenneet (kuten kreikkalaiset muuttivat massiivisesti äskettäisen velkakriisinsä jälkeen), ja yhteisöt olisivat olleet alttiita ulkopuolisille hyökkäyksille.” (Hudson, 2020, 2018)

”*Moderni jubileum* tuottaisi fiat-rahaa samalla tavalla kuin kvantitatiivisella helpottamisella, mutta ohjaa sen rahat yleisön pankkitileille edellyttämällä, että nämä rahat käytetään ensin velan vähentämiseen. Velallisille, joiden velat ylittivät varallisuuden, velat vähentyisivät, mutta velkoja ei eliminoida; kun taas toisessa ääripäässä velattomat saavat saavat käteissumman talletustililleen.

Nykyaikaisen velkojen anteeksiantotjuhlan vaikutukset olisivat laajoja:

- Velallisten velkataso pienenee;
- Velalliset, jotka eivät ole velallisia, saavat käteisrahoituksen;
- Pankkisaamisten arvo pysyisi vakiona, mutta jakauma muuttuisi, kun velkainstrumenttien arvo alenee ja kassavarat kasvavat;
- Pankkitulot laskisivat, koska velat ovat pankille tuloja tuottavia varoja, kun taas kassavarajoja ei ole;
- Tulovirrat omaisuusvakuudellisiin arvopapereihin arvopapereita (*asset-backed-securities*) laskisivat, koska tällaisten arvopapereiden takaisinmaksuvelka maksettaisiin takaisin;
- Omaisuusvakuudellisia omistavilla julkisyhteisöiden jäsenillä (sekä yksilöillä että yrityksillä) lisääntyisi käteisvarojen määrä, joita he voisivat käyttää muuhun kuin omaisuusvakuudellisiin arvopapereihin sijoittamiseen, joista he olivat ennen kovin riippuvaisia.” (Keen, 2020c)

Tällaiseen velkojen anteeksiantopuhlaan liittyisi tietysti mitä moninaisimpia teknisiä, taloudellisia ja poliittisia haasteita, joihin en kuitenkaan tässä yhteydessä mene. (ks. esim. Keen, 2020c)

Ajasta ikuisuuteen ...ja takaisin

Velkojen anteeksiannon riemujuhlalla on siis pitkät historialliset juuret siinä, miten talouden ja hallinnon intressit saadaan sovitettua yhteen hyvinkin monenlaisissa olosuhteissa ja tilanteissa *jälkikäteen* korjaten taloudellisen toiminnan tuottamia kohtuuttomia vääristymiä ihmisten keskinäisiin suhteisiin - ja samalla turvaten kuninkaan/hovin/linnan/kirkon/valtion intressit oman vallan ylläpitämiseen, erityisesti sodankäyntiin ja veronkantoon liittyen. Tästähän yhtenä jäänteinä on juuri julkisen vallan keskuspankkien kautta saama/ottama vastuu rahoitusmarkkinoiden likvititeetin sääntelystä.

Tällöin niin ajatuksellisena kuin laskennallisena lähtökohtana useimmiten on, että valtiot ja yritykset ovat ikuisia - siis aikaresurssimme ovat loputtomat eikä rahan käytölle tässä suhteessa ole mitään rajaa; velka ei olekaan veljenpoika maksettaessa vaan ihmisen paras ystävä, tuki ja turva: velanhan voi aina uusia. On parempi, että raha puhuu kuin että aseet puhuvat; on helpompaa olla pankin velallisena kuin tehdä töitä velkaorjuudessa ...

Valistuksen myötä aika putosi saranoiltaan. Me emme enää mittaa aikaamme vain auringon, kuun tai vuodenvaihteen mukaan vaan aikaamme määrittää ajan oma lineaarinen kulku, vääjäämättä. Samalla lopetimme dialogin luonnon kanssa: luonto on vain resurssi, josta on puristettava esiin kaikki tarpeellinen.

Nyt kuitenkin meidän oma yhdessä tuottamamme yhteiskunnallisen ajan, oman aikamme tuotannolliset rajoitteet - luonto kaikkienensa - asettavat meille tiukat ehdot: 1) uusitumattomien

luonnonvarojen käyttöä on radikaalisti vähennettävä, 2) uusiutuvien luonnonvarojen uusintaminen on mitoitettava kestäväälle tasolle ja nopeudelle, 3) meillä on vain hyvin rajatusti *aikaa* toteuttaa kohdat 1 ja 2. Meidän on siis palattava dialogiin ulkoisen luonnon kanssa sisäistä luontoa kouliaksemme: on rakennettava uusi teoria elämästä, ulkoisen ja sisäisen luonnon suhteesta, kulttuurien kulttuuri.

Siten jubileum - taas kerran - jos se on yleensäkin mahdollista, antaisi hetken aikaa miettiä kuinka rakentaa uudelleen - ei siis jälleenrakentaa - luontosuhteemme käytännöllisen humanismin, siis dialogin, sivistymisen pohjalle niin kuin se tätä nykyä esitetään YK:n 2030Agendassa ja 17 kehitysohjelmassa.

Viitteet

Fullbrook, E. 2019. Market-value Its measurement and metric. World Economics Association Books. Bristol, UK.

Hudson, M. 2020. A debt jubilee is the only way to avoid a depression. The Washington Post 21.03. 2020.

Hudson, M. 2018. ...and forgive them their debts: Lending, Foreclosure and Redemption From Bronze Age Finance to the Jubilee Year (THE TYRANNY OF DEBT) Dresden: ISLET-Verlag.

Keen, S. 2020a. A Modern Jubilee as a Cure to the Financial Ills of the Coronavirus. Brave New Europe 7. March 2020. <https://braveneweuropa.com/steve-keen-a-modern-jubilee-as-a-cure-to-the-financial-ills-of-the-coronavirus> Haettu 24.04.2020.

Keen, S. 2020b.– Coronavirus: Inflation or Deflation? Why we need a Modern Debt Jubilee Now. Brave New Europe 7. April. <https://braveneweuropa.com/steve-keen-coronavirus-inflation-or-deflation-why-we-need-a-modern-debt-jubilee-now> Haettu 20.04.2020.

Keen, S. 2020c. Modern Debt Jubilee <http://www.profstevekeen.com/modern-debt-jubilee/> Haettu 24.04.2020

Malinen, M. 2020. Kaikkien aikojen talousromahdus? GnS Economics. <https://gnseconomics.com/2020/04/08/kaikkien-aikojen-talousromahdus/> Haettu 25.04.2020.

Patomäki, H. 2020. Mitä taloudelle tapahtuu koronan jälkeen? Viisi asiantuntijaa katsoo tulevaisuuteen, jossa näkyy sekä häviäjiä että voittajia. Yle uutiset 19.04.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11307689> Haettu 25.04.2020.

EK -sittenkin yhteiskuntakelpoinen, vai eikö sittenkään?

- 2020-04-30 23:50

”Elinkeinoelämä on järjestänyt itsensä oheisten parhaiden käytäntöjen mukaisesti osa-alueittain, joita koordinoidaan EK:n toimesta. Elinkeinoelämä on valmis ja halukas tuomaan resursseja ja osaamista tukemaan maan hallituksen ja virkakoneiston työtä. Exit-ryhmä esittää elinkeinoelämälle johtokeskuksen perustamista tukemaan tässä raportissa esitettyjen suositusten toteuttamista ja uusien ideoiden toimeenpanoa.”

Näin todetaan juuri julkaistussa Elinkeinoelämän keskusliiton EXIT -ryhmän loppuraportissa *Suunnitelma Suomen nostamiseksi COVID-19-kriisistä (29.4.2020)*.” Exit-työryhmän puheenjohtajana toimii Mikko Helander ja sen jäseniä ovat Kari Jussi Aho, Henrik Ehrnrooth, Annu Nieminen, Leena Niemistö, Timo Ritakallio ja Antti Vasara. EK:n toimistosta työryhmän työtä tukevat Jyri Häkämies, Jouni Hakala, Paavali Kukkonen, Jukka Manninen ja Sami Pakarinen” (s.3).

Elinkeinoelämän uusi *johtokeskus*? Omaksutaan elinkeinoelämän johtamisen ”parhaat käytännöt”, joita EK *koordinoi*.

Eikö vielä jokin aika sitten EK julistanut, että se ei tule koordinoimaan enää mitään eikä koskaan ja että elinkeinoelämän liitot, *siilot*, hoitavat kukin asiansa niin kuin parhaaksi näkevät?

Parhaat käytännöt ...

Mitä ovat uudet johtamisen ”parhaat käytännöt”. Niitä on raportin mukaan kolme (s. 36):

1. Johtamisen pohjaksi on luotu ajankohtainen ja tarkka yhteiskunnan kattava tilannekuva, joka perustuu vahvistettuihin faktoihin. Tieto kulkee esteittä eri hallinnonalojen, kuten terveydenhuolto, kriittiset hankinnat, kansantalous, yritystalous ja sosiaalityö, välillä.

Kommentti: Eikö juuri tiedon *esteellisyys*, siis sen omistuksellisuus ja maksullisuus, ole yritystoiminnan perusta, edellytys ja ansaintologgiikka? Jos vaatimus faktojen (*factum* < teko) esteettömästä kulusta otetaan vakavasti ja *kaikkia osapuolia* yhtä sitovaksi, tunnustaisimme, että perinteellinen suomalainen *ordoliberalismi* (*ordo* < järjestys) oli sittenkin parempi ratkaisu kuin 1990 -luvulla maahan tuotu *neoliberalistinen* ajattelutapa. ***Siis vahva EK takaisin!***

2. Päätöksenteko ja toimeenpano tehdään yhdessä päättävän ryhmän keskuudessa, ei siiloissa. Strateginen johto tekee tärkeät strategioita ohjaavat päätökset valmistelunsa pohjalta ja toimeenpanevat elimet toteuttavat nämä päätökset tehokkaasti. Strategista päätöksentekoa ei ole jätetty toimeenpaneville elimille, koska heillä ei usein ole halukkuutta ottaa siihen liittyvää vastuuta ja heiltä

puuttuu yhtenäinen kokonaiskuva.

Kommentti: Yritykset eivät siis tiedä mikä on parasta, koska niiltä puuttuu kokonaiskuva tilanteesta eivätkä ne halua ottaa vastuuta kokonaisuudesta. Toimeenpaneveille elimille - yrityksille - ei voida siis jättää strategista päätöksentekoa. Markkinat eivät siis voi toimia ilman julkista tuotantoa (*care economy*) ja markkinoiden ordoliberalistista ehdollistamista valtion strategisella kokonaistavoitteella. ***Siis takaisin vahva ay-liike!***

3. Julkinen ja yksityinen sektori tekevät työtä yhdessä yhteisten tavoitteiden eteen, jotta pystytään vastaamaan näin laajaan kriisiin. Kukaan yksittäinen taho ei kykene hallitsemaan laajaa COVID-19 kriisin kaltaista tilannetta yksin. Yhteistyö useiden, osaamisalueiltaan toisiaan täydentävien toimijoiden välillä parantaa mahdollisuuksia vastata näin laajaan kriisiin tehokkaasti ja nopeasti. Toimenpiteet synkronoidaan yhdessä, jotta pystytään parhaiten käyttämään hyödyksi kaikki saatavilla olevat kyvykkyydet ja kapasiteetti.

Kommentti: Tämä tarkoittaa, että **Valtio** 1) ”määrittelee uudelleen Suomen strategiset resurssit muuttuneessa maailmantilanteessa ja mahdollistaa voimakkaat investoinnit painopistealueille, 2) varmistaa, että toimialat, joilla kilpaillaan kansainvälisillä markkinoilla, saavat myös keskeisten verrokkimaiden tasolla olevat lähtökohdat uuteen kasvuun kriisin jälkeen, 3) edesauttaa ja on aktiivisesti mukana Euroopan Unionissa vireillä olevissa kestävän kehityksen investointihankkeissa, 4) lähtee ennakkoluulottomasti suunnittelutyöhön suomalaisen yhteiskunnan uudistamiseksi, jotta sen kansainvälinen kilpailukyky ja kestävyys voidaan turvata, 5) luo investointeihin ja tuotekehitystoimintaan kannustavan ympäristön, **jotta elinkeinoelämä** pystyy jatkossakin investoimaan tuotekehitykseen, työntekijöiden uudelleen kouluttamiseen, innovointiin ja varmistamaan huoltovarmuutta” (s. 28). ***Siis Korpilammen henki takaisin!***

Mitä EXIT -ryhmä siten ehdottaa? Sanotaan vaikka vähän vanhoillisesti: Suomen kansainvälisesti suuntautunut teollisuusporvaristo haluaa liittoutua valtion kanssa selvitäkseen kansainvälisen finanssiporvariston vaatimien investointien tuottovaatimuksista. Saman aikaisesti suomalainen kotimarkkinateollisuus- ja kauppaporvaristo pyrkii irrottautumaan kansallisista sitoumuksista kuten yleissitovuudesta.

Onko EK:n työryhmän ehdottama liittoutuma taktinen vai strateginen? Onko siis kysymys EXIT -rahastuksesta vai ehdotus paluusta ordoliberalismiin ja sen mukaiseen korporatiiviseen järjestelmään?

Koronapiikki puhkasi pitkään jatkuneen omaisuusarvojen uskomattoman arvottoman arvonnousun, joka perustuu monikymmenvuotiseen palkkojen jälkeen jäämiseen tuottavuuden noususta ja siitä aiheutuneen kysyntävajeen korjaamisella yksityispankkien ja valtioiden keskuspankkien yhtä uskomattomalla, tyhjältä luodulla rahoituksella, joka ei siirtynyt reaalityöelämään vaan jäi kiertämään rahoitusmarkkinoille. Koko rahoitusjärjestelmä on romahtamisen partaalla.

Niinpä voimme ymmärtää miksi Risto Murron (VARMA), Jyri Häkämiehen (EK) ja Mikael Pentikäisen (SY) puheet ja arviot ovat eriytyneet toisistaan siihen mittaankin, että yhteistä näkökulmaa en ainakaan minä niistä löydä. Korpilampi on siis soistunut siihen mittaankin, että yhteistä rantaa, jonne istahtaa ei enää löydy edes näille kolmelle, saati sitten liittokohtaistuneelle ay-väelle.

Mitä sitten olisi tehtävä?

Emme voi enää kokoontua korpilammen rannalle emmekä paeta Impivaaran kupeeseen. Meillä on edessä 1) uusiutumattomien luonnonvarojen käytön jyrkkä vähentäminen, 2) uusiutuvien luonnonvarojen käytön rajaaminen niiden uusiutumisen nopeuteen. Tämän tulisi vielä tapahtua niin kuin se on esitetty YK:n Agensa2030 ja 17 kehitystavoitteessa, siis sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Kun tämä kaikki pitäisi saada vielä aikaiseksi hyvin rajallisessa aikaikkunassa, muutamassa vuosikymmenessä, on *aika* keskeisin rajallinen resurssimme.

Tämä tarkoittaa, että julkisen vallan tätä nykyä toteuttama uusintaminen ("työvoiman uusintaminen" kuten nyt harhaanjohtavasti sanotaan) on asetettava ensisijaiseksi tuotannoksi (*care economy* kaikessa sen laajuudessaan) ja funktionaalinen yksityinen tavara- ja palvelutuotanto puolestaan määritetään luonnon uusintamistaloudeksi edellä mainituilla kolmella ehdolla. Talomme - maapallon - pito, siis talous, on käännettävä luonnon jaloilleen.

Tämä tarkoittaa, että julkisen vallan ylläpitämä mutta yksityisen sektorin ensisijaisesti käyttämä *arvomoto*, ts. se, tapa, jolla taloudelliset arvot tuotetaan, todetaan ja kirjataan arvoksi (*value*), kääntyy myös, jos ei jaloilleen, niin ainakin ympäri: kierron muoto ei ole *raha - tuotanto - raha**, tai jopa *raha - raha** (*raha < raha**) vaan kierto alkaa yhteisöstä ja palaa yhteisöön: yhteisö - tuotanto - yhteisö*, tai myös yhteisö - raha - yhteisö* tai jopa yhteisö - yhteisö* (*yhteisö < yhteisö**). Tällöin siis yhteisö toteuttaa etukäteen asettamansa arvot eikä kokeile jälkikäteen markkinoilla, onko jollakin arvolla käyttöarvoa vai ei. Yhteisö on tässä ymmärrettävä toiminnaksi (*commoning, tätige sich verhalten*).

Lyhyt ekskursio ... otetaanpa nyt Marx avuksi

Aluksi: on tehtävä ero yksityisen (*privat*) ja yksilöllisen (*individuelles*) omaisuuden (*Eigen-tum < omaksi* asetettu). Private on julkisen vastakohta, julkisesta (*publicus, communis*) erotettu. Individuelle (*individualis*) viittaa jakamattomaan, ei jaettavissa olevaan, yksittäiseen ihmiseen.

Perinteellisessä yhteisössä (*Gemeinwesen*) "yksilö suhtautuu itseensä omistajana, todellisuutensa ehtojen herrana. Hän suhtautuu muihin samalla tavalla ja aina sen mukaan, onko tämä edellytys asetettu yhteisöstä vai yhteisön muodostavista yksittäisistä perheistä lähtien. Hän suhtautuu muihin kanssaomistajina, yhteisomistuksen lihallistumina tai kaltaisinaan itsenäisinä omistajina yksilöt eivät suhtaudu toisiinsa työläisinä, vaan omistajina – ja yhteisön jäseninä, jotka samalla työskentelevät. Tämän työn tarkoituksena ei ole arvonluonti ... vaan sen päämääränä on yksittäisen omistajan ja hänen perheensä sekä kokonaisyhteisön ylläpitäminen. (Marx, 1974, 407).

Tämän omistajan kiellon, työläiseksi asettamisen, tekee juuri kapitalismi. Kapitalismi erottaa tuotannon yksilöstä (*individuelle*) ja yksityistää (*privarize*) omaisuuden ja rajaa yksilön työvoimaksi, siis palkkatyöläiseksi. ”Yksilön asettaminen työläiseksi, tässä alastomuudessa, on itse historiallinen tulos.”

Tavaravälitteiseen (*sachlicher*) riippuvuuteen perustuva henkilökohtainen riippumattomuutemme, yksilöllisyytemme, on siis toinen vaihe, *kielto*, jossa ensikertaa historiassa ”muodostetaan yleisen yhteiskunnallisen (*gesellschaftlichen*) aineenvaihduksen, yleismaailmallisten (*universalen*) suhteiden, kaikinpuolisten tarpeiden ja yleismaailmallisten kykyjen järjestelmä” tavaravälitteisenä.

”Nykyaikainen porvarillinen yhteiskunta tuotanto-, vaihto- ja omistussuhteineen on kuin velho (*Hextenmeister*), joka ei enää itse kykene itse hallitsemaan esiin loihtimiaan maanlaisia mahteja, valtavia tuotannon ja vaihdon välineitä.”

”Vapaa yksilöllisyys, joka perustuu yksilöiden maailmanlaajuiseen (*universelle*) kehitykseen ja heidän yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen (*gemeinschaftlichen, gesellschaftlichen*) tuottavuutensa muuntumiseen heidän yksilökohtaiseksi *yhteiskunnalliseksi osaamisomaisuudeksi (Vermögens)*” on *kiellon kielto*, kolmas vaihe. (Marx, 1974, 75).

Siten yksilöllinen omaisuus (*individuelles Eigentum*) ja omaksi ottaminen palautuu muuntuneena tuotantovoimien kehitysvaiheelle ominaisella tavalla: Yksilöllistyminen on yhteiskunnan rakentamista (*Konstitution*) ja sen tuottamaa yksilökohtaista omaisuutta, itse kunkin *omaa aikaa*.

Oma aikamme (ei siis vapaa-aika työn vastakohtana) on meille itse kullekin yhteiskunnallisesti tuotettua aikaa työjaon ja tuotantovälineiden kehityksen myötä – oma aikamme on siis yhteiskunnallista aikaa, se on meidän yksilöllistä omaisuutemme, joka on yhteisöllisesti tuotettu.

Kapitalismi siis kieltää ja siten purkaa perinteelliset yhteisöt ja ihmisten välittömät yhteydet. Voimmeko kieltää tämän kiellon ja rakentaa nuo kaipaamme yhteydet jälleen takaisin – joko siis moraaliseettisiksi yhteisöiksi (*Gemeinde*) tai romanttis-konservatiivisiksi pieniyhteisöiksi (*Gemeinschaft*)? Epäilenpä, Impivaara tai edes Korpilampi ei meitä nyt pelasta. (Katso laajemmin (Volanen, 2020). ... *ekskursio loppu*.

EK ja muut ...

”Muuttuneessa maailmantilanteessa” Suomella ei ole mitään muita ”strategisia resursseja” kuin osaaminen. Tämä uusi ”vihreä kulta” tarkoittaa, että työpaikat ovat nyt opinpaikkoja ja koulutusjärjestelmästä on rakennettava koko elämänkaaren kattava opintojärjestelmä. Kansallisen investointiohjelman tulee olla keskeinen väline luontosuhteemme uudelleenrakentamisessa YK:n Agenda2030 ja 17 kehittämisohjelman mukaisesti.

Jos EK:n EXIT -ryhmä on tehnyt ehdotuksensa strategisessa eikä taktisessa mielessä, ei siis kannata haikailla Korpilammelle, eikä ainakaan Mikael Pentikäisen kanssa Impivaaraan kupeelle. Jyri

Häkämiehen kannattaisi ehkä keskustella enemmän Risto Murron kanssa siitä, kuinka kansainvälinen rahoitusmaailma toimii.

Valtiovallan tulisi ryhtyä aktiivisesti ajamaan hallitusten välistä Hyvinvointitalouden kumppanuutta (*Wellbeing Economy Governments partnership*, WEGo, mukana nyt Uusi-Seelanti, Skotlanti, Islanti) yhteisöllisen arvomuodon tunnistamisen ja tunnustamisen puolesta ja sen kirjapidollisen aseman vakiinnuttamiseksi.

Ay-liikkeen tulisi ottaa uusia asento (*constitution*): pohjoismaissa yhteisömuotoinen arvontuotanto (*surplus*) on jo sitä luokkaa, että itse kutakin meistä voidaan kutsua yhteiskunnalliseksi tuottajaksi, eikä vain palkkatyöläiskuluttajaksi. Siten ay -liikkeen tulisikin ryhtyä kääntämään taloutta jaloilleen: yhteiskunnallisen tuottajuuden toteuttaminen myös työpaikolla tulee ratkaisemaan sen selviämmekö niistä kansallisesta ja kansainvälisistä haasteista, jota meillä on nyt edessä.

EK:n yhteiskuntakelpoisuus ei siis palaudu tukeutumalla ordoliberalistiseen korporatismiin, eikä uusliberalistinen ajatus tuodittautumisesta kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden vietäväksi anna paljonkaan toivoa. Kansakunta pitäisi kuitenkin pelastaa. Jospa edellä mainittu "kiellon kieltö" yhteisö sidonnainen omistaja -> yksityisomistaja -> yksilöllinen osaamisomistaja viitoittaisi strategiaa: tavoitteena tulee olla sivistävä työ - kaikille.

Viitteet

EK:n EXIT- tyhmä 2020. Suunnitelma Suomen nostamiseksi COVID-19-kriisistä. Loppuraportti 29.4.2020. https://ek.fi/wp-content/uploads/Exit_raportti-1.pdf Haettu 30.04.2020.

Volanen, M. V. 2019. Kanssalaisuus 3. osa: Sivistys, Valistus – ja omistus KU Blogi 29. 12. 2019 <https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/kanssalaisuus-3-osa-sivistys-valistus-ja-omistus/> Haettu 30.04.2020.

2020 - 05

Vuorossa jo neljäs vasemmisto

- 2020-05-07 16:27

Saatteeksi: Vasemmistoliiton periaateohjelmakeskustelu käynnistyy 16. 5. tilanteessa, jota ei varmaan kukaan osannut arvata silloin kuin ajatus periaateohjelman uusimisesta syntyi. Joudummekin nyt paneutumaan huomattavasti periaateellisempiin ja kauaskantoisempiin kysymyksiin pystyäksemme esittämään lyhyen, konkreettisen ja innostavan kertomuksen kaikesta siitä mihin uskomme ja minkä

puolesta käymme kamppailua. Tässä ei ole vielä kertomus vaan aineksia sen rakentamiseen, niin toivon.

Ensimmäinen vasemmisto, siis porvaristo, nousi aikoinaan kapinaan aatelista ja papista vastaan. Valistuksen lapsina ja tekniikan innoittamana he ryhtyivät valloittamaan maailmaa ja hajoittivat perinteelliset yhteisöt (Gemeinschaft) pakottamalla palkkatyöhön entiset alustalaiset ja palkolliset. Työstä pudotettiin pois tosi, hyvä, kaunis ja reiluus ja ne siirrettiin tieteen, taiteen, politiikan ja markkinoiden huoleksi, valtion ja porvarillisen yhteiskunnan (Gesellschaft) piiriin. Yhteisöllisestä itsensä ja työvälaineensä omistaneesta tuottajasta tuli yksityistä työn voimaa, työvoimaa.

Toinen vasemmisto uskoi, että valtio voi palauttaa kaivatun yhteisöllisyyden asettumalla ensitöikseen kaiken omistajaksi. Valtiokapitalismiksi jäätyneen hankkeen alkuperäisellä ajatuksella kaikin puolisesti kehittyneestä ihmisestä ei ollut siten taloudellista eikä yhteisöllistä perustaa.

Kolmas vasemmisto, erityisesti täällä meillä Suomessa, otti juuri valtion ”työvoiman uusintamistehtävän” (koulutus, sote, infra ...) huolekseen kristillis-sosiaaliselta pohjalta ja kulttuuriliberalismin lähtökohdasta: yhteisön rakentamisessa ei ole kysymys eriarvoisten ihmisen ”yhteisen” etsimisestä vaan samanarvoisten ihmisten erilaisuuden ottamisesta mukaan yhteisöjen moninaistamiseen ja rikastamiseen. Lippuumme kirjoitettiin ”todellinen vapaus kaikille”, ”demokraattiset yhteisöt”, ”kestävä kehitys”, mutta reaalisesta suhteestamme luontoon, työstä ja tuotannosta, ei juuri mitään.

Nyt ei kuitenkaan eettinen tai moraalinen vetoaminen hyvä elämän puolesta riitä.

Tavoitteeksi on asetettava tosi, hyvä, kaunis ja reilu elämä.

Miksi?

Toden juuri ja lähde on luonto, *hyvän* ihmiskunta, *kauniin* ihmisen ja luonnon suhde, *reiluuden* ihmisten keskinäiset suhteet.

Luonto avautuu meille totena, tosiasioina, jotka meidän on itse kaivettava esiin. Tosiasiat ovat siis meidän tekoamme (*Tatsach, fact*) paljastaen jonkun puolen, osan siitä mikä on luonnossa välttämätöntä ja mikä mahdollista suhteessa meihin, ihmisiin.

Siinä, missä kansallisvaltioiden korkein eettinen sitoumus, hyve, oli oman hengen antaminen kansakunnan puolesta, niin nyt korkein hyve on eettinen sitoutuminen ihmiskunnan toden, hyvän, kauniin ja reilun elämän edistämiseen niin kuin se nyt on ensikertaa ihmiskunnan historiassa määritelty YK:n Agenda2030:ssa ja 17 kehitystavoitteessa. Se on käytännöllistä humanismia.

Ihmisen reaalisessa suhteessa sisäiseen ja ulkoiseen luontoon - siis työssä ja tuotannossa - meidän on palattava *dialektiikkaan* tai *dialogiin* - miten se halutaankin sanoa - ulkoisen luonnon kanssa sisäistä luontoamme kouliaksemme: on rakennettava uusi teoria elämästä, ulkoisen ja sisäisen luonnon

suhteesta, kulttuurien kulttuuri.

Niin rajattomasti kuin innostummekin luonnon kauneudesta, niin yhtä tiukasti meidän on huolehdittava siitä, että työ ja tuotanto on rakennettu toden, hyvän, *kauniin* ja reiluuden toteuttamiseksi. Kauneus on työn metodinen perusta.

Reiluuden toteuttaminen edellyttää, että tunnistamme ja tunnustamme olevamme kaikki ja kaiken aikaa *yhteiskunnallisia tuottajia*, eritoten tätä nykyä Pohjoismaissa. Me tuotamme koti-, yhteisö- ja julkistalouden piirissä sen perustan, jolle vaihtoarvotalous (kulutus/palkkatalous) tukeutuu kaikilta osiltaan.

Meidän yhdessä tuottamallemme *yhteiskunnalliselle* ajalle, omalle ajallemme, asettaa luonto nyt tiukat ehdot: 1) uusitumattomien luonnonvarojen käyttöä on radikaalisti vähennettävä ja nopeasti, 2) uusiutuvien luonnonvarojen uusintaminen on mitoitettava kestäväälle tasolle. Nämä on toteutettava sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Ja mikä tärkeintä, meillä on vain hyvin rajatusti *aikaa* toteuttaa nämä muutokset. Aika on keskeisin rajallinen resurssimme.

Tämä merkitsee, että talon pitomme, siis maapallomme talous on käännettävä luontojaloilleen: huolenpitotalouden (*care economy* kaikkienensa) tuotannollisten tavoitteiden on määrítettävä (luonnon)kulutustalouden sitoutuminen uusiutuvien ja uusitumattomien luonnonvarojen käyttöön yhdessä sopimassamme aikataulussa, siis kahdessa, kolmessa vuosikymmenessä.

Ordoliberalismin vaihtoehdot ovat vähissä

- 2020-05-22 11:20

Muutama päivä sitten tunnettu *Foreign Policy* -lehden talouskommentoija, professori *Adam Tooze* (European Institute, Columbia University) tunnusti, että myytti keskuspankista pelkkänä teknisenä toimijana on pandemian myötä lopullisesti kuollut. Pitkä tunnustus oli otsikoitu:

Keskuspankin myytin kuolema - rahapolitiikkaa on vuosikymmenien ajan käsitelty teknisenä, ei poliittisena. Pandemia on lopettanut kyseisen illuusion ikuisesti (*The Death of the Central Bank Myth - For decades, monetary policy has been treated as technical, not political. The pandemic has ended that illusion forever*, FP, 13. 5. 2020).

Tooze toteaa kirjoituksessaan, että *ordoliberalismin* yksi kulmakivi - raha- ja talouspolitiikan erillään pitäminen - on nyt sortunut. Siis se, että valtiovalta huolehtii talouspolitiikasta ja keskuspankki itsenäisesti rahapolitiikasta, erityisesti liikkeellä olevan rahan määrästä, siis korkotasosta. Erona *uusliberalismin* on se, että talouspolitiikkaa ei määrittele kaikilta osin Raha (Raha - tuotanto -Raha*,

Raha - Raha*, RtR*, R-R*) vaan valtio määrittää - ainakin johonkin mittaan - sen kentän sääntöjä, jolla kilpailu tapahtuu.

Siten jo pitkään toiminut hybridimuotoinen *keskuspankkikapitalismi/sosialismi* (voitot yksityistetään, tappiot sosialisoidaan) olisi tiensä päässä. Jos Toozen johtopäätös pitää paikkaansa, niin mitä vaihtoehtoja on meille jää jäljelle? Tooze ei itse niitä kerro vaan päättää kirjoituksensa hartaaseen rukoukseen:

Nyt ”puoli vuosisataa Bretton Woodsin romahduksen ja rahamaailman syntymisen jälkeen, 20 vuotta euron alusta, on aika antaa rahoitus- ja rahajärjestelmällemme uusi perustuslaillinen tarkoitus. Näin toimien Eurooppa ei vain alistuisi (*laying to rest*) omille sisäisille demoneilleen. Euroopan tulisi tarjota toimintamalli muulle maailmalle”.

Sosialismi vai fasismi ... vai mikä?

Pitäisikö valtion pyrkiä määrittelemään talouspolitiikan lisäksi rahan arvo eikä vaan rahan määrä oman keskuspankkinsa kautta (valtiososialismi) vai pitäisikö yksityisen rahan (RtR*) määrätä valtion pelitila, siis myös uusintamisen ja työvoiman käytön ehdot? (fasismi) ... vai löytyykö vielä jonkin muokin mahdollisuus?

Ehkäpä meidän ei tulisi puhua valtiosta valtana, siis valtiovaltana vaan valtialustana (*state platform*), ts. valtion tehtävänä on pitää yllä ja kehittää *yleistakuu elämälle* ja kanssalaisilleen (ks. tarkemmin, alla viite). Silloin huolenpitotalous (*care economy* kaiken kaikkiaan) määritteli (luonnon)kulutustalouden (*consum economy*) ehdot ja muodot.

Kun jo nyt olemme koti-, yhteisö- ja julkistalouden *yhteiskunnallisia tuottajia* niin voimme kääntää fyysisten tavaroiden vaihtologistiikan *palveluiden integrointilogistiikaksi*: palvelu on resurssien käyttöä toisten hyödyksi. Eri osapuolten resurssit *integroidaan* – ei vaihdeta -palveluiden ekosysteemeissä.

Sosiaaliset ja taloudelliset toimijat ovat siis resurssien integroijia. Palvelujärjestelmä on *yhteistuotantokoostuma* ihmisistä, teknologiasta, jaetusta tiedosta ja *arvolupauksista*, jotka kytkevät yhteen sisäisiä ja ulkoisia palvelujärjestelmiä. Resurssit liittyvät oikeudellisesti, omistuksellisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti muodostettuihin kohteisiin. Hajautettu kirjanpitoimme ei olisi siis vain teknisesti vaan myös sosiaalisesti älykäs (*socially smart distributed ledger*).

Kysymys on siis siitä, *tavaramuotoistetaanko* nykyiset koti-, yhteisö ja julkistalouden pääosin palvelumuotoinen tuotanto VAI käännetäänkö jo muodostumassa oleva yksityinen palvelulogistiikka *yhteisötuotannolliseksi* koostumiksi ja yhdessä annetuiksi *arvolupauksiksi*? Tuleeko siis rahasta taas *väline* yhteisöllisten lupausten ja sidosten kirjaamiseksi. Yhteisön rakentaminen on lupausten antamista ystävillemme, kanssalaisillemme ja yhteisöillemme eikä velkojen maksamista tuntemattomille.

Viitteet

Tooze, A. 2020. The Death of the Central Bank Myth - For decades, monetary policy has been treated as technical, not political. The pandemic has ended that illusion forever, FP, 13. 5. 2020

<https://foreignpolicy.com/2020/05/13/european-central-bank-myth-monetary-policy-german-court-ruling/> Haettu 14. 5. 2020.

Yleistakuu elämälle:

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/takuu-elamalle-sosiaaliturva-2030/>

Raha, esim.

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/raha-ja-viirus-1-osa/>

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/raha-ja-viirus-2-osa/>

Tuottajuus, esim.

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/kanssalaisuus-3-osa-sivistys-valistus-ja-omistus/>

2020 - 06

Mistä meidän tulisi säästää?

- 2020-06-01 21:58

Vaatimaton elämä, *austerity*¹ oli ”alun perin uskonnollinen käsite, joka ilmensi maallisen elämän nautinnoista luopumisen korkeinta hyvettä elämän jälkeisen ilon saavuttamiseksi. Pyhän Fransiscus Assisilaisen ja hänen seuraajiensa kehittämä köyhyyden teologia muunnettiin talouspoliittiseksi teologiaksi maailmansotien välisenä aikana. Siihen sisältyy kolme periaatetta tai dogmaa:

1. Valtion on toteuttava (*impose*) kulutuksen vähennys pakottaakseen (*force*) suurempaan säästäväisyyteen: säästöt muuttuvat automaattisesti investoinneiksi, mikä on ainoa kasvun lähde.

1. Valtion on pyrittävä vähentämään menojaan ja korottamaan veroja saadakseen vähintäänkin tasapainoisen tai ylijäämäisen budjetin.
2. *Puutteen korkein laki (supreme law)* määrittää (*impose*) säästämisen. Se pakottaa tekemään valinnan, jota ei voi paeta nyt eikä tulevaisuudessa”. (Parguez, 2012, 55).

Tämä talousoppi kulkee nyt *leikkauspolitiikan* nimellä. Keskeinen kysymys onkin jo pitkään ollut missä määrin valtiot ovat suvereenija oman raha- ja talouspolitiikkansa suhteen. Kuinka vakavasti meidän on otettava (velkakirja)markkinoiden vaatimukset pitää valtiotalouden toiminta yövärtiossa, säästäväisenä ja tasapainoisena? Mihin ajatuksellisiin oletuksiin tämä toistuvasti esitetty, markkinavoimien ja valtavirta talousoppineiden ylläpitämä kertomus (*bond-market-power narrative*, BMPN) viime kädessä perustuu?

Nyt meillä on tästä uutta tietoa. **Lauri R. A. Holappa** väitteli aiheesta 26. 5. Helsingin yliopistossa. Väitöskirjan nimi on Velkakirjamarkkinoiden harhauttava valta, *The Bond-market-power Fallacy*. ”Tutkimuksen keskeisin havainto on, että *suljetun järjestelmän makrotaloudellisen näkökulman hyväksyminen*, passiivisesti tai aktiivisesti, on välttämätön osa kertomuksessa velkakirjalainojen markkinavoimasta.” (Holappa, 2020, 4., korostus mvv). Siis hyväksymällä suljettu makrotaloudellinen ajatusmalli - mitä se sitten tarkoittaaakin - annamme samalla ehkä huomaamattamme hyväksynnän sille, että valtiolla ei voi olla itsenäistä roolia raha- ja talouspolitiikassa.

Jos siis löydämme kritiikin kestävä ja realistisen *avoimen* makrotaloudellisen mallin, saattaisimme myös löytää perusteet valtioiden raha- ja talouspolitiikan itsenäisyydelle. Kuinka ollakaan Holappa löytää *kriittiseen realismiin (critical realism)* rakentuvan avoimen makroekonomisen ajattelutavan, *jälkikeynesiläisyyden*, joka jo lähtökohtaisesti olettaa, että *sosiaalista todellisuutta* määrittää perustavanlaatuisen epävarmuus (*fundamental uncertainty*).

Holapan mukaan tähän eivät yllä *suljetut talousmallit*, siis uusklassinen ja klassisen marxilainen taloudellinen ajattelu. Nämä ”suljettujen järjestelmien metaforaan tukeutuvat lähestymistavat väittävät, että yhteiskuntatieteiden ensisijaisena tavoitteena tulisi olla geo-historiallisten säännöllisyyksien havaitseminen avaintekijöiden (*key factors*) välillä”, joka tietysti on mahdotonta, jos sosiaalista todellisuutta määrittää perustavanlaatuisen epävarmuus.

Meillä on siis Hayek, Keynes, ja Marx ja heidän koulukuntansa kilpasilla vastaamassa markkinavoimien ja valtiovallan välisen suhteen kuvaamisesta, selittämisestä ja siten sen rakentamisen mahdollisuuksista. Kysymys kiteytyy ensikädessä kolmeen käsitteeseen: *säästöt* (Hayek), *investoinnit* (Keynes) ja *voitot* (Marx).

Säästämällä parempi elämä?

Hayek sanoo, että sinun ensin säästettävä, jotta voisit investoida, Keynes väittää vastaan: investointi on tuottavaa säästämistä. Marx puolestaan totesi jo aikoinaan: ei, vaan voidaksesi investoida sinun on tehtävä voittoa.

Keynesin kuolemansynty oli - Hayek väittää - oletus siitä, että todellista niukkuutta (*scarcity*) ei ole olemassa (*exists*). Kun Hayekille raha oli ulkoista, taivaasta annettua (*God-given*) ja sen määrä on kiinteä, niin vain vapaehtoisilla säästöillä on merkitystä: ”viime kädessä säästöaste asettaa rajat investointien suuruudelle”.

Tässä on tärkein syy siihen, miksi Hayek ja Keynes eivät voineet ymmärtää toisiaan: ”Molemmat samaistivat investoinnit ja säästöt. Hayekille investoinnit ovat säästöjen seurausta, niiden heijastusta, kun taas Keynesille juuri päinvastoin, säästöt olivat investointien seurausta.”

Niinpä Hayek ei innostunut tasapainomalleista (GET) koskapa ”kaikki yleiseen tasapainokonseptiin juurtuneet ”mallit” ovat ajattomia rakenteita, joissa kaikki tapahtuu hetkessä ja samanaikaisesti ... ne kuvaavat iankaikkista nykyhetkeä, niillä ei ole menneisyyttä tai tulevaisuutta ja ne ovat absoluuttisessa ristiriidassa sekä niukkuusperiaatteen että vapaan ja rationaalisen valinnan periaatteen kanssa. Ne jättävät huomiotta niukkuuden, koska todelliset resurssit on oletettu (*are given*); ne jättävät huomioimatta vapaan valinnan, koska elävien toimijoiden sijasta niissä ”robotit” reagoivat automaattisesti ulkoisiin hintoihin”. (Parguez 2013, 56).

Hayek kavahti kapitalistista rahavetoista taloudenpitoa ja demokraattista - ja eritoten sosialistista - hyvinvointivaltiota. Hän oli ”Belle eboque”-n ihailija (1890 -1911). Hayekin yhteiskunnalliselle vakaudelle, *itseorganisotuille* markkinoille, oli kaksi vastustajaa: pankit ja valtio. Hayekin välinen perustavanlaatuinen ristiriita Keynesin kanssa olikin juuri tässä: kauhu *vai* unelma taloudesta ilman niukkuutta ja vailla jumalallisten markkinalakien korkeaa toimeenpanijaa. (Parguez, 2013).

”Meille ei kerrota, eikä edes Keynes kerro, että jos ’pitkällä aikavälillä olemme kaikki kuolleita’ (Keynes, mvv), niin politiikkaa tulisi ohjata kokonaan lyhyen aikavälin näkökohdista lähtien. Pelkään, että he, jotka uskovat *Après moi, le déluge!*” (meidän jälkeemme vedenpaisumus!) -periaatteeseen, saavat aikaan sen, mistä ovat sopineet, nopeammin kuin toivovat ” (Hayek, Parguez, 2013, 61) - siis vedenpaisumuksen!

Kuinka ollakaan, Marxin mielestä *Après moi, le déluge!* on ”jokaisen kapitalistin ja jokaisen kapitalistisen kansakunnan vaalilupaus (*Wahlruf*). Siksi pääoma on säälimätön (*rücksichtslos*) työntekijäin terveyden tai elämän pituuden suhteen, ellei siihen ole *yhteiskunnallista* pakkoa. ... Kaiken

kaikkiaan tämä ei kuitenkaan riipu yksittäisen kapitalistin hyvästä tai huonosta tahdosta. *Vapaa kilpailu* asettaa kapitalistisen tuotannon *sisäiset* lait yksittäisiä kapitalisteja vastaan *ulkoisena* pakkolakina” (Marx, 1862, 285-286, korostus mvv). Vedenpaisumuksen takana eivät siis olekaan Jumalan asettamien markkinalakien rikkominen vaan ihmisten asettamien mutta olosuhteiden synnyttämien, luonnonlaeiksi korotettuihin pakkoihin alistuminen!

Investoinnit yltäkylläisyyden lähteenä

Kuten tiedämme, taloustiede on täynnä mitä vaativimpia matemaattisia malleja ja laskelmia. Kuitenkin noiden laskelmien perusteet ilmaistaan yhtälöillä, jotka opetellaan jo peruskoulussa.

Vääntäkäämme muutama verranto ajattelun avuksi.

Keynesin malli on seuraava (Foster 1990, 415-416): Tulot = nykyisen tuotantotuloksen arvo, säästöt = kulutuksen ylittävä tulo, investoinnit = pääoman (*capital stock*) arvonnlisäys. Näiden tekijöiden keskinäissuhteet ovat seuraavat:

Tulot = kulutus + investoinnit

Säästöt = tulot - kulutus

siis: Säästöt = kulutus + investoinnit - kulutus

elikä: Säästöt = investoinnit

Siten, jos säästöistä muodostuu vastaava kuluerä - ne kääntyvät siis investoinneiksi - niin säästöt eivät piiloudu mihinkään vaan ne siirtyvät kädestä toiseen. Säästäminen ei siis ole pois kulutuksesta vaan investoinneista. Jos säästäminen on nolla niin ovat investoinnitkin mutta jos investoinnit ovat nolla säästäminen ei sitä välttämättä ole, kuten *Mario Draghi* jo vuonna 2016 totesi: ”Juuri tämä ilmiö - säästöjen maailmanlaajuinen ylitys kannattaviin sijoituksiin verrattuna - ajaa korot alhaisiksi. Joten oikea tapa vastata alhaisten korkojen aiheuttamiin haasteisiin ei ole yrittää tukahduttaa oireita, vaan puuttua taustalla olevaan syyhyn.” (Draghi 2. 5. 2016)

Voimme tietysti lähestyä Marxia ja jakaa *tulot* kulutuksen ja säästöjen sijasta (Keynes) palkoiksi ja voitoiksi (Kalecki). Jos vielä oletamme Kaleckin tavoin, että työntekijät eivät pysty säästämään, malli on sama kuin Keynesillä, tosin sillä vähemmän mairittelevalla tuloksella, että ”kapitalistit saavat minkä kuluttavat ja työntekijät kuluttavat sen, minkä saavat.” (Foster, 1990, 419)

Taloudellisten toimien, *transaktioiden*, kirjauksen kaksoisluonteen - siis kaksoiskirjanpidon

käytänteiden - tunnustaminen johtaa siihen, että ”Keynesillä *säästämistä* määrittää investointikulut, mutta Kaleckilla investointikulut määrittelee *voittoa* (lisättynä kapitalistin omalla kulutuksella)”. (Foster, 1990).

Kapitalismissa voitot määrittävä investointeja

Keynesin yhtälö voidaan esittää myös seuraavassa muodossa (Roberts, 2017):

Investoinnit - säästöt(ei-kapitalistiset) => voitot

”Siis mitä vähäisemmät ovat ei-kapitalistiset säästöt, sitä korkeammat ovat investoinnit ja siten voitot. Ei-kapitalistiset säästöt tulevat kolmelta suunnalta: kotitalouksista (+/-), julkisesta taloudesta (+/-) ja ulkolaiset investoinnit (+/-). Jos siis esimerkiksi valtiolta säästää negatiivisesti (*dissaving*), tekee siis alijäämäisiä budjetteja, se keynesiläisittäin nostaisi investointeja ja siten voittoja.”

”Valtion ei ole tärkeää ottaa lähtökohdaksi (*assume*) tuotantovälineiden omistusta. Jos valtio pystyy määrittämään niiden resurssien kokonaisuuden, jotka tuotantovälineiden täydentämiseen tarvitaan ja peruspalkkion niiden omistajille, on valtio tehnyt kaiken tarvittavan” (Keynes). Siten ”keynesiläiset näkevät talouden rahataloutena (*money economy*), mutta unohtavat sen olevan rahantekemisen (*money-making*) taloutta”. (Roberts, 2017, 17).

Robertsin mukaan Marx katsoisi asiaa toisin:

Voitot + Säästöt(ei-kapitalistiset) => Investoinnit

”Jos oletetaan, että voitot ovat kiinteitä tai laskemassa (eikä työvoiman riistoastetta voida nostaa), niin investointeja ei voida lisätä tai estää laskemasta, ellei muita säästöjä koroteta kompensatioksi, siis kotitalouksien säästöjä ja/tai vähentynyttä kapitalistista kulutusta tai lisää valtion säästöjä.”

”Tämä tulos on päinvastainen keynesiläiseen politiikan päätelmiin nähden. Tämän näkemyksen mukaan hallituksen lisääntynyt lainanotto ei lisää voittoja, vaan päinvastoin - ja voitot ovat ensisijaisia kapitalismissa. Joten hallituksen tuhlaaminen (*dissaving*) on kielteistä kapitalistisille sijoituksille. Julkiset menot eivät vahvista (*boost*) kapitalistista taloutta, koska se syö kannattavuutta poistamalla kapitalistiselta sektorilta osan potentiaalisista voitoista.” Roberts esittää myös empiristä näyttöä tämän ajatuksen tueksi. (Roberts 2017).

Yltäkylläisyydestä toteen, hyvään, kauniiseen ja reiluun elämään: luonto

On yltäkylläisyyteen pyrkivän, suhteessa *luontoon* rajattoman ja avoimen talonpidon ajatus, että rahantekemiseen (*money-making*) perustuva tarjonta luo riittävän, efektiivisen kysynnän (*Say*). Asiaa ei ratkaise valtio valjastaminen tuon kysynnän varmistamiseen välinein, jotka EIVÄT ole määrällisesti riippuvaisia luonnosta, siis fiat-rahoilla.

Emme varmaan tätä nykyä enää ajattele, että pelastaisimme *itsemme* ja paratiisielämämme säästämällä täällä ja nyt, mutta turvaammeko lastemme ja tulevien sukupolvien kohtuullisen elämän säästämällä *nyt ja täällä*?

Emme siis voi lähteä liikkeelle verrannoista tulot = menot tai tarjonta = kysyntä. Miksei? Koskapa niissä on oletettu, annettu, uskottu tai väitetty, että luonnon resursseista EI tule pulaa, että meillä ON mahdollisuus yltäkyläiseen elämään - ainakin joillakin, jos ei kaikilla.

Mistä meidän pitäisi sitten aloittaa? Tuotannosta - siis reaalisesta luontosuhteestamme, tarkemmin sanoen sisäisen ja ulkoisen luonnon keskinäisestä suhteesta - kuinka herätämme luonnon ja siten itsemme henkiin (Marx) *kestävällä* tavalla sisäisen ja ulkoisen luonnon vuorovaikutuksessa, dialogissa - mikä on siis teoriamme todesta, hyvästä, kauniista ja reilusta elämästä.

Siis mitä? Ensimmäiseksi on purettava tuotannon ja kulutuksen vastakkaisuus: ei ole olemassa kuluttamatonta tuotantoa eikä tuottamatonta kulutusta. Voittoperustaisen rahatuotannon aiheuttama luonnonvarojen - sisäisten ja ulkoisten - kulutus suhteessa tuotannon tulokseen on täysin kestämaton: Tuotannon päätuote on - luonnon kannalta - tuhoisa *jäte* sekä kulttuurisesti että aineellisesti. Vain murto-osa luonnosta luontoon kulkevasta energia- ja materiaalivirrasta kulkee hyötykäytön kautta. Vain murto-osa tuotantoprosessin ylläpitämisen vaatimasta (palkkatyö)ajasta tuottaa yksilö- tai yhteisökohtaista inhimillistä edistystä.

Samanaikaisesti kulutukseen liittyvä tuotanto tavara- ja yksityispalvelutuotannon (*consum economy*) vaatimaan "työvoiman uusintamiseen" - kuten sitä vääristävästi kutsutaan - tarkoitettu koti-, yhteis- ja julkistuotanto (*care economy*) luokitellaan pääosin kulutukseksi.

Käytämme suurimman osan ajastamme yhteiskunnalliseen tuotantoon yhteiskunnallisina tuottajina, ts. päätämme mitä, miksi, milloin, missä ja miten (M^5) tuotetaan. Valtiovalta on - tai pitäisi olla - *valtioalusta* (*state platform*) tälle tuotannolle, ts. sosiaaliturva muodostaa yleistakuun (*universal guarantee/safety net*) elämälle.

Joudumme lopullisesti ja iäksi hylkäämään yltäkyläisen elämän ideaalin sekä tuon että tämän puolisen elämän osalta. Se tarkoittaa, että *care* ja *consum* talouksien keskinäiset riippuvuussuhteet on muutettava. Ei siis *consum* => *care* kuten nyt vaan *care* => *consum* jotta voisimme määrittää 1) uusiutumattomien luonnonvarojen käytön rajoitukset ajatellen tulevia sukupolvia, 2) uusiutuvien

luonnonvarojen uusiutumistahti ja niiden sen mukainen käyttö.

Velkarahasta lupausrahaa ...

Raha on tapamme siirtää ajassa ja paikassa toinen toisillemme sitouksiamme suhteessa luontoon. Nyt kun rahasta on tullut fiat -rahan myötä puhtaasti sosiaaliseen luottamukseen perustuvaa sitoumusten kauppaa ilman että tuon kaupan sidos luontoon tulee välttämättä lainkaan esille, rahan ilmaisemat sidokset saavat yhä selkeämmin ilmaisunsa suhteessa toisiinsa eivätkä suhteessa luontoon. Niinpä rahan ilmaiseman sitoumuksen viimekäteistä vastinetta ja maksajaa ei enää pystytä määrittelemään vaan kysymys on vain siitä, että rahan käyttäjät uskovat, että sellainen aina joskus jostakin löytyy.

Voimme kuitenkin aina esittää rahalla vaatimuksen luonnolle, vaikka tosiasiallisesti me olemme velkaa luonnolle eikä luonto meille. Jos ymmärtäisimme luonnon taloudellisenä toimijana - jota se muuten on - niin meidän tulisi tietysti maksaa jokaisesta hippusesta ja energiakvantista, jonka otamme käyttöömme puhumattakaan siitä, että työnnämme jätöksemme sinne takaisin tuhoamaan syöttäjäämme.

Tässäkin mielessä kaikki rahamme ovat velkarahaa. Tämän velkarahan olemme saaneet ilman lupausmaksaa takaisin edes miinuskorolla. Sen sijaan olemme luvanneet maksaa velkamme takaisin korkojen kera vieraalle taholle - pankille, joka on luonut velkamme tyhjältä ilman minkäänlaista sidosta viimekäteiseen maksajaan.

Voisiko rahamme olla lupausrahaa - luonnolle ja kansalaisille? Siirtäisimme siis ajasta ja paikasta toiseen, toinen toisillemme lupauksia luonnolle 1) uusiutumattomien luonnonvarojen säilyttämisestä ja 2) uusiutuvien luonnonvarojen kiertokulun edistämistä - ja mikä tärkeintä tämä raha ilmaisisi sen kuinka jaamme käytettävissämme olevan rajallisen ajan kaiken tuon toteuttamiseksi niillä ehdolla mitä YK:n Agenda 2030 ja 17 kehitystavoitetta meille asettavat.

Selitykset <https://www.etymonline.com>

(1) lat. *austerus* "kuiva, ankara, hapan, hapokas", kr. *austeros* "katkera, kova, erityisesti "kuivattaa kielen" hedelmiin ja viineihin viitaten; vuodesta 1580 lähtien "vakava itsekuri, askeettinen elämä", "vaativa yksinkertaisuus, koristelujen tai ylellisyyden puuttuminen)

(2) *invest* myöhään 1400 -luvulla "pukeutua toimiston virallisiin kaapuihin", lat. *investire* pukeutua, peittää, ympäröidä, *in* (sisään) + *vestire*, pukeutua. Tarkoitus "käyttää rahaa voiton tuottamiseen" vuodesta 1610 lähtien Itä-Intian kaupan yhteydessä, it. *vestire*, antaa pääomalle uusi muoto.

Lähteet

Draghi, M. 2016. Addressing the causes of low interest rates. Meeting of the Asian Development Bank, Frankfurt am Main, 2 May 2016.

<https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2016/html/sp160502.en.html> Haettu 29.05.2020.

Foster, G. P 1990. Keynes and Kalecki on Saving and Profit: Some implications. J. of Economic Issues 14 (2), 415-422.

Holappa, L. R. A. 2020. The Bond-market-power Fallacy. Academic Dissertation. Faculty of Social Sciences (World Politics), University of Helsinki Finland (27. 5. 2020).

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/314691> Haettu 28.05.2020.

Marx, K. 1962. Das Kapital Kritik der politischen Ökonomie Erster Band. Berlin: Dietz Verlag.

Parguez, A. 2012. The Fundamental and Eternal Conflict Hayek and Keynes on Austerity Intern. Journal of Political Economy, 41 (4), 54–68.

Roberts, M. 2017. The profit-investment nexus: Keynes or Marx? Paper to Historical Materialism New York, April 2017. <https://thenextrecession.files.wordpress.com/2017/04/the-profit-investment-nexus-michael-roberts-hmny-april-2017.pdf> Haettu 10.04.2019.

2020 - 07

Yhteisöt markkinoiksi vai markkinat yhteisöiksi?

- 2020-07-06 20:49

Jospa analyysin vuoksi jakaisimme kansantalouden hieman poikkeavalla tavalla neljään osaan:

1. *julkinen alustatalous (public platform economy)*, se talouden osa, joka strukturoi ja rajaa talouden fundamentaalista epävarmuutta sekä yksilöiden (sosiaaliturva kaikkineen) että yritysten (infrastruktuuri kaikkineen, avustukset) osalta,
2. *tuottava kulutus, huolenpitotalous (care economy; koti-, yhteisö- ja julkistalous)*, jonka puitteissa me itse kukin yhdessä ja erikseen pidämme yllä ja yhteiskunnallisina *tuottajina* tuotamme omaa elämäämme,
3. *kuluttava tuotanto (functional consum economy)*, jossa tuotetaan markkinaehtoiset tavarat ja palvelut,

4. *tuotannon arvottaminen (commoning of production)*, se talouden osa, jossa arvotetaan tuotanto, ts. markkinat.

Markkinat eivät enää pitkään aikaan ole olleet valmiita paikkoja jonne vain mennään vaihtamaan (*exchange*) jotain ja häivyttään paikalta, vaan jokainen markkinatoimi (*transaction*) toteuttaa yhteisöllisen muutoksen (*change*).

Miksi? Kysymys ei ole vain tavaroiden vaihtamisesta vaan palveluista (*service*), joiden arvon tuottavat kaikki eri osapuolet *integroimalla* - ei siis vaihtamalla - omia resurssejaan tavalla, jota säädellään toimijoiden ylläpitämien instituutioiden kautta, ja määrittämällä tilanne- ja kokeisuus pohjaisesti ko. palvelun arvon (*value*). (Vargo, S. T., Lusch, R. F., 2017, 46).

Jos palvelu on vaihdon perustava perusta, "service is the fundamental basis of exchange" (service < lat. *servitium*, orjuus; *servus* orja), niin mikä on sitten muutoksen perustava perusta? Yhteisöllistäminen, "commoning is the fundamental basis of change" (common < indoe. **ko-moin-I* **ko-* yhdessä, **moi-n-*, **mei-* muuttaa, liikkua).

Siis yhteisöllistämmekö markkinat (*commoning the markets*) vai markkinallistammeko yhteisöllistämisen (*marketing the commoning*)?

Jälkimmäinen on menossa kovaa vauhtia: Esimerkiksi alustaloudet perustuvat pitkälti yhteisömanagerointiin (*community management*): "yhteisö on mitoitettava alustaloudessa aivan samalla tavalla kuin työntekijöiden työvoima skaalataan työorganisaatiossa": kuluttajista tulee (palkattomia) tuottajia, resurssit imetään sosiaalisista verkostoista (*ecosystems*), prosessinhallinta muuttuu vuorovaikutuksen hallinnaksi: "arvo luodaan ja skaalataan vuorovaikutuksen kautta, jolla orkestroidaan käyttäjien ja ekosysteemin resursseja." (Choudary, S. P. 2015, 23, 35).

Entäpä jos yrittäisimmekin yhteisöllistää markkinat? Miten se menisi? Jotensakin näin (Simon Sutterluttia & Stefan Meretziä, 2018, mukaillen):

Yhteisöehtoinen muutos vs. Tavaralogistinen vaihto

Tarpeet on etukäteen määritelty vs. Tarpeet vahvistetaan jälkikäteen.

Tavoitekonfliktit käsitellään yhdessä vs. Tavoitekonfliktit ulkoistetaan markkinoille.

Tavoitteet ovat moninaisia vs. Tavoite on yksidimensioinen: voitto.

Ajankäyttö on elämän laatuksymys vs. Ajansäästö on väistämätön pakko.

Tuotanto on positiivista molemminpuolisuutta vs. Tuotanto on paloittelua ja poissulkemista.

Laitetaan tähän vielä vertailun vuoksi palvelulogistiikkaan perustuva näkemys (Vargo & Lusch, 2017):

Palvelulogistinen vaihto

- Palvelu on vaihdon perusta
- Arvoa luovat useat toimijat, mukaan lukien aina edunsaaja
- Kaikki yhteiskunnalliset ja taloudelliset toimijat ovat resurssien integraattoreita
- Edunsaaja määrittelee arvon aina yksilöllisesti ja fenomenologisesti
- Arvonluomista koordinoidaan toimijoiden luomien instituutioiden ja institutionaalisten järjestelyjen avulla.

Huomaamme heti miten, että yhteisöehtoinen ja palvelulogistinen malli ovat keskenään samaan suuntaan osoittavia, jos poistamme palvelulogistiikasta ensimmäisen kohdan ”palvelu on vaihdon fundamentaalinen perusta” ja vaihdamme sen ”yhteisöllistäminen (*commoning*) on muutoksen fundamentaalinen perusta”.

Myös suhde *aikaan* on erilainen, sekä ajan käytön osalta että aikataulullisesti: tulisiko meidän päättää ensin mitä tarvitsemme ja sitten vasta niiden valmistamisesta,

VAI riittääkö, että markkinoilla törmäämme moneen sellaiseen tavaraan tai palveluun, jota emme ole osanneet edes kuvitella olevan olemassa saati että me tarvitsisimme kaikkia niitä hilavitkuttimia, joita eteemme mairein suosituksin heitetään,

VAI ajattelemmeko, että liikumme yhdessä ja erikseen resursseinemme markkinoilla/yhteisössä etsien sopivaa vastinparia arvon tuottamiseksi? Ei siis ennen eikä jälkeen vaan yhteisön rakentaminen tarkoittaa nähtävissä olevien mahdollisuuden ja kyvyn (*möglichkeit/vermögen*), emergentin, syntyvässä olevan yhteisömuutoksen havaitsemista ja toteuttamista?

Siten emme siis vain jälkikäteen markkinoiden kautta arvioisi sitä, mitä muutoksia elämäämme on tehty, emmekä istuisi päiväkausia markkinoiden ulkopuolella seminaareissa (< lat. *seminarium* kasvien taimitarha) miettimässä mitä pitäisi tuottaa vaan organisoisimme markkinat emergenteiksi yhteisöiksi, tuottamaan tulevaisuuttamme.

Huolenpitotaloudessa (*care economy*) tunnetusti päätämme ensin julkisesti tai ainakin omassa yhteisössämme mitä tuotamme tai hankimme, kun taas kulutustaloudessa (*consum economy*) tuo päätös on yksityinen ja monin osin myös ei-julkinen.

Jos muutamme markkinatoimet (*transactions*) vaihdosta (*exchange*) yhteiskunnalliseksi muutoksen (*change*) ajuriksi tapahtuu samalla huolenpito- ja kulutustalouden funktioiden muutos: huolenpitotalous rajaa ja ohjaa kulutustaloutta sisältötavoitteisen - siis yhteisöllistetyn välineen kautta. Tällöin peruslähtökohdan muodostaa tietysti YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta.

Tämä tarkoittaisi tietysti koko rahoitusjärjestelmän uudelleen tulkintaa. Raha ja velkakirjat (= rahavaatimus jollekulle) ilmaisevat ihmisten ja yhteisöjen välisiä, keskinäisiä sidoksia. Viimekädessä

niillä esitetään vaatimuksia luonnolle. Esimerkiksi maailman BKT, energiatuotannon ja ilmaston CO₂-määrät vv. 1960-2017/2019 korreloivat täysin ($r=0.997, 0.998$; Keen, S. 2020).

Ratkaisevaksi muodostuukin nyt se, missä määrin pankkien ja keskuspankkien lähtökohtaisesti arvoton raha saadaan kiinni reaalitalouteen todentamaan arvojamme siten, että uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä radikaalista vähennetään ja uusiutuvien luonnonvarojen käyttö laskee kestäväälle tasolle – ja tämä kaikki vielä sosiaalisesti oikeudenmukisella tavalla.

”Cash is Trash” sanoo *Ray Dalio*, yhden maailman suurimman hedge -rahaston vetäjä ja maailman rikkaimmista miehistä (Heavey, 2020). Kullan hinta on ollut nousussa ja negatiivinenkin korko kelpaa julkisissa turvasatamissa. Entäpä jos usko siihen, että joku joskus jostakin vielä kaivaa luonnosta lähes uskomattomalle määrälle arvotonta rahaa ja velkakirjoja reaalitaloudellisen vastineen, purkautuu koronan myötä? Yhden suurvallan haastaessa toisen, Kiina USA:n?

Viitteet

Choudary, S. P. 2015. PLATFORM SCALE How an emerging business model helps startups build large empires with minimum investment. Platform Thinking Labs Pte. Ltd.

Heavey, T. 5. 6. 2020. Ray Dalio Explains Why "Cash Is Trash" https://www.youtube.com/watch?v=A6W_froWOWs

Keen, S. 2020. The Appallingly Bad Neoclassical Economics of Climate Change <https://www.patreon.com/posts/appallingly-bad-38048063> Haettu 03.07.2020.

Sutterlütti, S., Meretz, S. 2018. Kapitalismus aufheben Eine Einladung, über Utopie und Transformation neu nachzudenke. VSA: Verlag Hamburg.

Vargo, S. L., Lusch, R. F. 2017. Service-dominant logic 2025 International Journal of Research in Marketing 34, 46–67.

Vargo, S. L., Lusch, R. F., Koskela-Huotari, K. (Eds.). 2019. The SAGE Handbook of Service-Dominant Logic. SAGE Publications. Kindle Edition.

Sanasto: <https://www.etymonline.com>

Koulutuspolitiikka ei ole pelkkää sosiaalipolitiikkaa - 2020-07-12 10:55

Saatteeksi: Tämä puheenvuoro on ilmeisesti jäänyt HS:n mielipidetointituksen pöytäkirjalle odottamaan arkistoon siirtämistä. Koskapa asia on kiireellinen, laitan puheenvuoroni tähän julki hieman täydennettynä.

Koulutuspolitiikka ei ole pelkkää sosiaalipolitiikkaa

Suomessa on nyt käynnissä suurin koulutuspoliittinen uudistus sitten peruskoulureformin. Kuitenkin julkinen keskustelu antaa ymmärtää, että meillä on menossa väärin mitoitettu ja väärin kohdennettu sosiaalipoliittinen uudistus nuorison pelastamiseksi. Tätä keskustelua jatkoi Elinkeinoelämän keskusliitto EK ties monennenkoko kerran (HS 9. 7.).

Opetusministeri ja OKM näyttävät jääneen tämän keskustelun vangiksi.

Koulutuspolitiikka ei ole pelkkää sosiaalipolitiikkaa. Sosiaalipoliittisella keskustelulla peitetään se, että meidän on nyt tehtävä perustanvanlaatuinen koulutuspoliittinen uudistus, jonka on vastattava seuraaviin kolmeen kysymykseen:

Ensiksi: kuinka nykyisen peruskoulun opetus, oppiminen ja opiskelu organisoidaan siten, että kaikilla on peruskoulun jälkeen mahdollisuus valita toisen asteen koulutuksessa tavoittelemansa tutkinto ja rakentaa itselleen siihen johtava opintopolku? Tällöin keskeisessä asemassa on yläasteen opintoryhmien koostaminen siten, että ne tukevat tätä tavoitetta kaikkien osalta.

Toiseksi: kuinka organisoimme opiskelun, oppimisen ja opetuksen toisella asteella siten, että kaikilla on tutkinnon suorittamisen jälkeen mahdollisuus valintansa mukaan siirtyä työelämään tai jatkokoulutukseen korkea-asteelle? Oppivelvollisuuden edellyttämän yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon vuoksi kaikkia on arvioitava yhtäläisin kriteerein: kaikista tutkinnon suorittaneista tulee ylioppilaita, ts. heillä on yhtäläiset oikeudet hakeutua korkea-asteen koulutukseen.

Kolmanneksi: Kuinka organisoimme työpaikat opinpaikoiksi siten, että kaikilla on mahdollisuus oppia ja opiskella työtä tehden, sen ohessa tai täysipäiväisesti, läpi elämän? Tällöin keskeistä on, että sosiaaliturva uudistetaan tästä lähtökohdasta käsin: työn vaihtoehto on opiskelu, ei työttömyys.

Tämä tarkoittaa, että meidän on siirryttävä koulutusjärjestelmästä opintojärjestelmään.

Siksi meidän on vietävä loppuun peruskoulu-uudistuksen aloittama horisontaalinen integraatio toisen ja korkea -asteen koulutuksessa: toiselle asteelle rakennetaan metodisen yleissivistyksen mukaan jäsenyvä *perusopisto* ja korkea-asteelle *yliopisto*, jossa on perus- ja perustavan tutkimuksen suuntautumisvaihtoehdot.

Lisäksi on vietävä voimalla eteenpäin jo nyt alkanutta vertikaalista integraatiota siten, että oppilailla ja opiskelijoilla on mahdollista katsastaa ja saada tuntumaa seuraavan opintovaiheen eri vaihtoehtoihin ja sisältöihin siten edistäen etenemistään valitsemallaan opinpolulla.

Elinikäinen opinpolkumme rakentuisi siis peruskoulusta ja perusopistosta oppivelvollisuusopiskeluna, yliopistosta ja opinpaikasta työssä tai sen ohella.

Tämän koulutuspoliittisen uudistuksen sosiaalipoliittinen edellytys olisi tietysti sosiaaliturvan uudistaminen niin, että oppiminen ja opiskelu on aina taloudellisesti mahdollista ja yksilökohtaisesti motivoivaa.

2020 - 08

Kansallisen porvaristomme hätätila

- 2020-08-28 12:30

Nyt hajoamisen tilassa olevan kansallisen sopimusyhteiskuntamme yksi keskeinen diili – kuten nykyään sanotaan – on työnjako porvariston ja meidän työntekijöiden välillä: porvaristo päättää *mitä* tehdään, *miksi* tehdään, *milloin* tehdään, *miten* tehdään ja *missä* tehdään.

Me palkkatyöläiset panemme sitten toimeen ja tuotamme kaikki porvariston vaatimat tavarat ja palvelut, jotka – toivon mukaan – menevät kaupaksi Suomessa tai jossakin päin maailmaa kohtuullisella hinnalla siten, että pystymme maksamaan oman tuontimme – olemmehan myös *tuonnista* emmekä vain viennistä riippuva maa – sekä omat tuotantokustannuksemme.

Porvaristo ei ole koskaan – *ei siis koskaan* – pystynyt hoitamaan omaa osuuttaan tästä diilistä ilman meidän työntekijöiden tukea ja turvaa. Kansakunta ja sen hallinto, valtiolta, on turvannut rajat ja järjestyksen, työvoiman koulutuksen, terveyden ja sosiaaliturvan sekä mitä moninaisemman infrastruktuurin kaikelle tuotannolliselle toiminnalle verovaroin – siis sinun ja minun työhön ja solidaarisuuteen tukeutuen.

Nyt kansallinen teollisuus- ja kauppiasporvaristo – kansallista finanssiporvaristoahan meillä on vain muutama perhe – on hätää kärsimässä. Miksi? Pitäisi keksiä mitä ja miksi tuotetaan täällä pohjan perillä niin, että asemamme arvontuottajina säilyy pitkissä tuotantoketjuissa ja -verkostoissa sekä yhä moninaisemmaksi kehittyvässä ja kaikkialle levittäytyvässä alustataloudessa.

Lisäksi edessä on neljäs teollinen kumous, joka perustuu mm. tavaroiden/yksilöiden internettiin (*Internet of things/bodies*) ja digitaalisten kaksosten (*Digital Twins*) käyttöönottoon lähes kaikilla tuotannonaloilla. Avainsanoja ovat systeemisyytys, kompleksisuus ja emergenttisyys (= uuden syntymisen hallinta).

Menossa on kamppailu siitä millä säännöillä globaalien markkinamekanismien läpiajama (lähi)yhteisöjen purkaminen (*dis-socation*) kääntyy uuden tekniikan mahdollistamiksi uusimuotoisiksi yhteisöiksi (*as-sociation*), ts. jäämmekö tekniikan ja markkinoiden vangiksi vai alistammeko tekniikan teknologiaksi (*technology, techne+logos*) rakentamaan yhteisöjämme.

Tämä kaikki tapahtuu globaalissa, keskuspankkivetoisessa finanssikapitalismissa, johon olemme viimeistä euroa myöten sidoksissa, ajatelkaamme vaikkapa eläkejärjestelmäämme taikka vähänkään suurempien yksityisten investointien ja julkisten lainojen rahoitusta.

Suomen viennin tuotteiden kompleksisuusaste on suhteessa muihin maihin heikentynyt jo vuosien ajan (1995 – 2018), viennin kasvu on ollut heikointa juuri kompleksisten tuotteiden osalta viimeisenä 10 vuotena. Suomen monien parinteisten tuotteiden maailmanmarkkinaosuus on pudonnut ja tilannetta on jokin verran korjannut palveluiden viennin nousu. Vuosina 2003-2018 uusia vientituotteita syntyi vain 15. Edessä on – tämän analyysin mukaan – Suomen tuotannon tietotaitotason olennainen nostaminen (<https://atlas.cid.harvard.edu/countries/74/summary>).

Miten porvaristomme on reagoinut tähän tilanteeseen? Ajamalla alas Suomen perinteisen sopimusyhteiskunnan. Sopimusyhteiskuntaa on viime vuosina määrätietoisesti purettu erityisesti EK:n aloitteesta: keskitettyjä sopimuksia ei tehdä, keskusjärjestösopimukset on irtisanottu, ansiosidonnaisesta työttömyysvakuutusjärjestelmästä on luovuttu. Jäljellä on eläkejärjestelmä ja työehtosopimusjärjestelmä, jota sitäkin huojutetaan vaatimuksella yrityskohtaisesta sopimisesta.

Ajatus on, että Suomessa ei ole omaa kansallista taloutta, vaan se on vain pitkien kansainvälisten tuotantoketjujen yksi lenkki, jonka pelisäännöt määrittävät globaalisti tuotannonaloittain, ei siis kansantalouden pohjalta, joka – kuten muistamme – on ehdoton edellytys tälle funktionaaliselle tavara- ja palvelutuotannolle.

Ja nyt koko ajatus arvoketjuista pitäisi pystyä kääntämään alustalouden kielelle ja toimintaperiaatteiksi. Tämä käänös sitoo yksityisen funktionaalisen tavara- ja palvelutuotannon entistä tiukemmin juuri niihin yhteisöihin, joihin se on pyrkinyt aiemmin pitämään selvää määräyssuhdetta.

Toista tapaa reagoida edustaa kauppias *Juha Kärkkäisen* ajatuksellinen hurjastelu ja pako aina 1930-luvulle saakka (<https://seura.fi/tolkun-henkilo/juha-karkkainen-sanoo-koronaa-huijaukseksi-mutta-myy-silti-suojavaliineita/>). Uskonpa, että Vapaamuurareissa käy tätä nykyä kova kuhina: Suomi takaisin!

Kansankunnan osaaminen ...

EK:n reaktiot SDP:n puoluejohtaja Sanna Marinin esiin nostamaan kuuden tunnin työpäivään kertovat sen, että EK:ssa ei ole vielä ymmärretty koti-, yhteisö- ja julkistalouden (*care economy*) ja yksityisen tavara- ja palvelutuotannon (*consum economy*) keskinäissuhteen muutosta kun edessä on kansainvälinen kamppailu osaamisesta, *ei vain porvariston vaan koko kansakunnan osaamisesta*.

Osaamistalous (*learning economy*) kääntää yksityisen (*privat capital*) pääoman yksilölliseksi

osaamiseksi, pääomaksi (*human capital*). Maailman talusfoorumi – joka ajaa julkisen ja yksityisen talouden yhteistyötä – on juuri listannut tarvittavat seitsemän periaatteellista muutosta yksilöosaamisen (*human capital*) arvottamisessa (WEF, 2020):

1. Voitoista yhteisiin tavoitteisiin
2. Yrityspolitiikasta yhteisölliseen vastuuseen
3. Yrityksen itsellisyydestä sosiaalisiin ekosysteemeihin
4. Palkkatyöläisistä ja työtehtävistä ihmisiin, työhön (*work*) ja taitoihin
5. Työvoimasta kustannuseränä työvoimaan (*workforce*) investointina
6. Menneen maailman talousmittareista eteenpäin katsoviin arvottamisen mittareihin
7. Neljännesvuosista sukupolvien aikamittaan (*generational*)

Työvoima (*workforce*) ei siis ole vain työvoimaa (*labourforce*), joka käytetään ja heitetään pois vaan keskeinen investointikohde, jonka arvo on myös näyttävä yritysten taseissa.

Siten vapaa aika ei ole vapaa-aikaa, ts. palautumista työn rasituksista. Vapaa aika on kunkin omaa, työnjaon kautta meidän yhdessä tuottamaamme yhteiskunnallista aikaa, jonka voimme käyttää valintamme mukaan koti-, yhteisö tai julkistalouden piirissä. Vapaa aika on siis aikaa, jolloin toimimme yhteiskunnallisina tuottajina. Siten tavoite kuuden tunnin palkkatyöajasta avaa siis mahdollisuuden lisätä tuottavaa, itse kunkin omaa aikaa.

Toivottavasti EK:ssa jatkossa tunnustetaan edes tämä lähtökohta.

Sopimusyhteiskunta 3.0?

Kun on hätä, tulee tehtyä helposti hätäisiä ratkaisuja. Niin on minusta EK nyt tehnyt.

Porvariston ja työväen diili viidestä M:stä (mitä, miksi, miten, milloin, missä) on monen M:n kohdalla muuttunut ratkaisevasti teknologian ja työn tekemisen muotojen lisääntyttyä uskomattomalla tavalla; näin ei kuitenkaan ole tapahtunut lainkaan kysymysten *mitä* ja *miksi* osalta.

Meidän on – mielestäni – sitouduttava YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen siten, että *kaikki* investoinnit ja *kaiken* tekniikan kehittäminen tätä tavoitetta palvelevaksi *teknologiaksi* on nyt hätätilaa määrittävä tekijä.

Eikö tästä olisi sovittava – mikä on Suomen ja suomalaisten panos tämän hätätilan purkamisessa?

Viite

WEF, WTW. 2020. Human capital as an asset: An accounting framework to reset the value of talent in the new world of work, World Economic Forum and Willis Towers Watson.

Uuden opintojärjestelmän perusteet: Oppi, oppiminen ja opinpaikka

- 2020-08-31 10:26

Koulutuspoliittinen uudistus?

Suomessa on menossa sitten peruskoulun perustamisen suurin koulutuspoliittinen uudishanke, jonka tavoitteena on rakentaa Suomeen vihdoinkin, jo 1970 -luvulla tavoitteeksi asetettu 12 -vuotinen peruskoulutusjärjestelmä pidentämällä oppivelvollisuutta aina 18 ikävuoteen saakka.

Hanketta on *tällä kertaa* viety eteenpäin erityisesti sosiaali- ja mutta nyttemmin myös työvoimapolitiittisena uudistuksena, *ei* koulutuspoliittisena hankkeena. Niinpä keskustelussa on lähtökohtaisesti oletettu, että emme tarvitse koulutusjärjestelmässämme olennaisia rakenteellisia uudistuksia vaan kysymys on ensisijaisesti *ohjaus*- ja opetusresurssien kohdentamisesta ja *sopivasti* koulutetun työvoiman tarjonnan turvaamisesta *työmarkkinoille* tulevina vuosina.

Keskusteluista on siten lähes täysin puuttunut peruskoulu-uudistuksen ja epäonnisten keskiasteen uudistusten ja nuorisokouluhankkeen, ja paremmin onnistuneen ammattikorkeakoulujen perustamishankkeen yhteydessä käydyt laajat keskustelut mm. kansalaiskasvatuksesta, oppimisesta ja jopa sivistyksen uudelleentulkinnasta.

Kansalaiskasvatus on vuosien mittaan kuihtunut yrittäjäkasvatukseksi, oppiminen tekniseksi ongelmaksi ja sivistys valtiokoneiston keinoksi valmentaa väestöä ikävien päätösten vastaanottamiseen kuten esimerkiksi SITRA:n juuri käynnistetty sivistyshanke on motivoitu.

Oppiminen - nyt

Ottakaamme tällä kertaa tarkemman erittelyn kohteeksi *oppiminen* (< käydä katsomassa, kutsua vierailulle, pitoihin, hakea naimisiin mennyt tytär (miehineen) vierailulle vanhempien kotiin, koetella, tunnustella, maistaa; *Learning* < seurata tai löytää polku, < vako, uurre, < least jalkapohja, last (s.) suutarin käyttämä jalan puinen malli, lesti; last (v). kestää, jatkaa olemassaoloa.)

Avainsanoja oppimiselle ovat tätä nykyä – niin meille vakuutetaan - systeeminen, kompleksinen ja emergentti, ts. *maailma* on niin keskinäisriippuvainen, dynaaminen ja alhaalta ylöspäin muovautuva,

että sitä ei voida ”mallintaa eikä ymmärtää ulkopuolelta” (esim. Dufva & Ahlqvist, 2015, 20).

Siten ei riitä, että meillä on katseellinen (*theorein*) ote (*con-sept, käsi-te*) maailmasta (*from the world*) vaan ymmärtääksemme, siis ympyröidäksemme otteellamme, käsitteillämme maailmaa meidän on oltava maailmassa (*in the world: con-text*) käytännön (*praxis: content*) tavoitteinemme.

Työssä ja tuotannossa (*with the world: pro-duction*) nämä käsitteet (*logos*) kerääntyvät yhteen, tulevat todeksi.

(Välihuomautus: *maailma* < maa+ilma; *world* < ihmisen ikä, *wer + *alt, ihminen + ikä)

Oppiminen ei siis voi olla enää vain puhdasta, perusoppimista (vertaa puhdas/perustiede) vaan oppimista jonkin kautta: olemalla (*by being*), tekemällä (*by doing*), tuottamalla (*by making*), sopimalla (*by dealing*). Kun opitaan jonkin kautta, se tapahtuu aina jossakin yhteydessä, *kontekstissa* ja sillä on aina siihen liittyvä *sisältö*: ei siis opita maailmasta vaan maailmassa eikä vain esityksellinen (esittävä taide/perustiede) vaan esiin ilmestyvä, *emergentti* (*emerge* lat. *emergere* tuoda esiin, näkyviin, nousta ylös; *ex + mergere* nousta esiin nesteestä nosteen vuoksi).

Olemme tietysti iät ja ajat oppineet näin savea muokatessamme tai verkkoja kokiessamme, tietysti myös lukemalla ja kirjoittamalla. Lyhyt vilkaisu historiaan on paikallaan:

Olemisen, tekemisen, tuottamisen ja sopimisen oppiminen (*learning the being, the doing, the making, the dealing*) *ulkoapäin* teoriana, vapaiden miesten velvoitteista vapaana aikana (*schole*), *toisten* kokemuksen välittämänä – siis *esittävänä* taiteena tai esitettyinä tietona (*mimesis*) – johti klassisessa maailmassa ajatukseen, että *logos* on ensisijainen suhteessa ulkoiseen *olemisen* maailmaan (*physis*) ja että taidolla (*techne*) eikä siten orjalla – elävällä työkalulla – ei ole omaa käsitettään. *Filosofia*, rakkaus tietoon, riittää ja *filoteknia*, rakkaus taitoon, toissijaista ja niille toisille kuuluvaa.

Läpi koko keskiajan ainoa maailman tuottaja ja logoksen omistaja oli Jumala. Tehtävänäimme oli saada selville jumalallista ilmoitusta tutkien *logos* ja sivistää itseämme sen opastamana muokkaamalla itse itsellemme teoria, siis kuva jumalasta (*Bil-dung*, kuva+muokkaus) opiksi ja sisäisen luonnon, siis kehomme, ojennukseksi.

Moderni aika asetti Jumalan syrjään, yksityiseksi asiaksi, ja otti – parilla sanalla ilmaisten – jumalan aseman maan päällä asettamalla vastakkain sisäisen ja ulkoisen luonnon (Descartes: *res cognitans* - *res extensa*) ja alistaen luonnon omalle ajatukselleen, järjelleen, *logokselle*. Tällöin logoksen ulkopuolelle jäivät sekä *techne että physis*, tekniikka ja luonto. Tekniikka hallitsemattomana osana ihmisen ja luonnon suhdetta; luonnon, jolla ei ollut *omaa* paikkaa maailmassa: kasvuvetoinen globalisaatio alkoi levittäytyä ilman käsitettä, *logosta* maailmasta (*without world*) yli maailman kaikkien rajojen (*out of world*).

Nyt – kiitos tieteen ja tutkimuksen – meillä on käsitys luonnon rajallisuudesta. Meillä on myös käsitys maailmasta: ihmiskunta on kuin onkin pystynyt kehittämään itse itselleen käsitteen maailmasta, jossa haluamme elää. Se on kirjattu YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen – ensimmäistä kertaa, mutta

ei varmaan viimeistä. Siten globalisaatio EI voi jatkua ilman ehtoja ja ilman maailmaa (*out of and without the world*).

Oppi ja oppiminen

Mitä tämä tarkoittaa oppimisen kannalta? Nostan tässä yhteydessä esiin vain muutaman peruslähtökohdan.

Hylkäämällä sekä teknisen instrumentalismia että determinismin, hylkäämme myös ajatukseen siitä, että tekniikkaa voitaisiin käyttää ilman eettistä harkintaa. Tekniikkaan on aina liitettävä logos, ajatus maailmasta. Tämä *teknologia* (*techne + logos*) on taidetta (*craft*, ei *fine art*) sanan alkuperäisessä mielessä: kuinka olla tuotannollisessa ja tätä nykyä myös keskusteleavassa dialogissa luonnon kanssa; kuinka siis työ on runoutta (*poeta faber*) maailmassa ja tulevasta maailmasta.

Kansalaiskasvatus on tulkittava uudelleen. Se on kasvatusta *kanssalaisuuteen* ”isänmaan ja ihmiskunnan hyväksi”, ymmärtäen isänmaa osaksi maata ja ilmaa, maailmaa. Tämä tarkoittaa myös, että yliopistojen tulisi ottaa toiminnallista etäisyyttä yksittäisiin valtioihin ja yrityksiin, ja rakentaa toimintaansa kansallisten ja kansainvälisten kans(s)alaisyhteiskuntien edistämiseksi.

Kun sitoudumme tyhjentävän globalisaation sijaan *maailmaan* YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteen perustalta, niin *kaikki* investoinnit ja *kaiken* tekniikan kehittäminen tätä tavoitetta palvelevaksi *teknologiaksi* on nyt myös *kaikkea* oppimista määrittävä tekijä.

Kuten tiedämme metodi (*methodos*, meta + hodos, pyrkimys, harjoittelu + tapa, tie; siis polun, tien etsintä) on menetelmä löytää tie perille. Menetelmä taitoina (*skills*) – oli se sitten työ- tai tutkimusmenetelmä – ei vie perille ilman kykyä käydä dialogia uutta synnyttävän polun esiin nostamien, emergenttien, yllättävienkin ilmiöiden kanssa. Ilmiöiden, joita on iäti ollut läsnä itse kunkin omassa työssä.

Polun etsimiseen on siis upotettava oppia yleisimmistä, yleissivistävistä metodisista tavoitteista, sanoinko ammatillisista hyveistä. Niitä voisivat olla (Kirkeby, 2000, soveltaen):

Euboulia • Avoin harkitsevaisuus

Euphoria • Innostuva todellisuustajuisuus

Hyponomé • Rohkea kärsivällisyys

Prolépsis • Kyky ennakoivaan visualisointiin

Epibolé • Käytännöllinen intuitio

Maieutike téchne • Hyvän, oikean ja kauniin synnyttämisen taito

Nykyajan käsityöläinen, asiantuntija, ei iske käsiään saveen. Asiantuntijuuteen ei asioiden *tietäminen* riitä. Asiantuntija on tuottaja, joka tuottaa sen tilanteen, jossa peräti kolme kysymystä asetetaan ja ratkaistaan suhteessa toisiinsa:

- 1) kuinka asiat ovat,
- 2) kuinka ne ovat kun ne ovat hyvin,
- 3) kuinka ne saadaan kauniisti tuotettua?

Hän siis asettaa haasteen, arvottaa sen ja löytää ratkaisun *käytännöllisenä* haasteena, työnä; pään, sydämen ja käsien yhteispelinä. Hän on tuottaja, joka tuottaa sen sosiaalisen tilanteen, jossa filoteknian kaikki kolme kysymystä asetetaan ja ratkaistaan. Modernin teollisen kumouksen myötä palkkatyöstä irrotetut kysymykset todesta, hyvästä ja kauniista onkin palautettava osaksi kaikkea työtä. Se on runoutta, *poeta faber*, jota tarvitsemme Auschwitz'in jälkeen. (Volanen 2006).

Opinpaikka ... opetushallinnollekin

Kun siis teemme koulutuspoliittista uudistusta, on meidän jäsennettävä uudelleen niin oppi, oppiminen kuin opinpaikkakin. Koulutuspolitiikka EI ole koskaan *vain* sosiaali- tai työvoimapolitiikkaa. Jos se siksi jää, menetämme maan, ilman ja maailman – kaikkinsa.

Lähteitä

Axelos, K. 1979. Play as the System of Systems. SubStance Vol. 8, No. 4, Issue 25 (1979), pp. 20-24.

Dufva, M., Ahlqvist, T. 2015. Miten edistää hallituksen ja eduskunnan välistä tulevaisuusdialogia? Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 17/2015.

Itkonen, E. (et. al) 2012. Suomen sanojen alkuperä Etymologinen sanakirja. Suomen Kirjallisuudenseura Seura, Kotimaisten kielten tutkimuslaitos. Vantaa: Hansaprint.

Kirkeby, O. F. 2000. Management philosophy. A radical-Normative Perspective. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag.

Schatzberg, E. 2018. Technology Critical History of a Concept. University of Chicago Press CHICAGO & LONDON. Kindle Edition.

Volanen, M. V. 2006. Filoteknia ja kysymys sivistävästä työstä. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Yliopistopaino.

Verkko:

Online Etymology Dictionary <https://www.etymonline.com>

2020 - 09

Uuden opintojärjestelmän perusteet : Opetussuunnitelmasta opintosuunnitelmaan -

2020-09-04 10:52

Tehkäämme aluksi, analyysin vuoksi, erottelu perus- ja perustavan tutkimuksen välillä. Perustutkimuksessa kirjoitetaan tiedeyhteisön yhteistyönä suurta kirjaa maailmasta ja sen menosta. Perustavantutkimuksen tavoitteena puolestaan on maailman ja sen menon muuttaminen, tavalla taikka toisella. Voimmekin jakaa myös opetussuunnitelmat tältä pohjalta: perus- ja perustavaan opetussuunnitelmaan.

Perusopetussuunnitelman hajoaminen

Kuten tunnettua, Euroopassa on kaksi hyvin erilaista tapaa hahmottaa opetussuunnitelma: mannermainen, erityisesti saksalainen, *Lehrplan* ja anglosaksinen *Curriculum* (< juoksu, nopea vaunu, kilpa-auto, < *currere* juosta).

Suomessa etusijalla pitkään ollut ja vieläkin esillä oleva *Lehrplan* tukeutuu vanhemman ja kokeneemman sukupolven itselleen ottamaan oikeuteen, julkisen vallan välityksellä, määritellä se mitä ensimmäisten 18 elinvuoden aikana itse kunkin on opittava oman elämän eväiksi: perinteen ja osaamisen siirtäminen sukupolvelta toiselle on ehdoton edellytys yhteisön – kansakunnan – elossasäilymiselle ja jatkuvuudelle. *Tämä* sivistys on *ihmisoikeus*, ei siis luonnonoikeus. Se on kansalaisyhteisyys ja myös velvollisuus kasvaa ja kehittyä ihmiseksi, ihmiskunnan ja kansakunnan jäseneksi.

Curriculum puolestaan korostaa itse kullekin annettavia, yhteisöllisesti ja tasa-arvoisesti toteutettuja *mahdollisuuksia* rakentaa omaa elämänpolkuun omavastuuisesti omien kokemusten, toiveiden mukaan ja valintoja tehden – juuri siten mitä kukin on itse itselleen ajatellut ”kohtaloksi”, onnelliseksi elämänpoluksi (*curriculum vitae*).

Tuotannon ja kaupan ketjuuntuminen globaaliseksi ja tekniikan tietointensiivisyyden hyppäyksenomainen lisääntyminen ovat muutamassa vuosikymmenessä haastaneet (kansan)taloudet, kansakuntien itseymmärryksen, julkistalouksien ja -hallintojen mahdollisuudet pitäytyä *Lehrplan* -ajattelumallissa. Kansalaiskasvatuksesta on siirrytty yhä avoimemmin yrittäjäkasvatukseen, ts.

korostamaan omavastuuden elämänpolun rakentamista, työntekijänä tai yrittäjänä.

Paineet siirtyä opettamisesta oppimiseen ja oppimisesta opiskeluun ja rakentaa vuosi/ikäluokka -teollisuuskoulun sijaan yksilöllisiä opintopolkuja korostava rakenne on nostanut esiin mitä moninaisimpia vaikeuksia jäsentää perusopetussuunnitelmaa aiemman tieteenala/koulutusaste -rakenteen pohjalta. Niinpä seuraavia uusia jäsenyyksiä tai oikeastaan entisten jäsenyyksien purkamisia on esitetty ja toteutettu (Young, Muller, 2010, soveltaen):

1. *kouluaineiden "integrointi"* - oppiaineiden väliset rajat sekä koulutiedon ja arkitiedon väliset rajat heikkenevät,
2. *opetussuunnitelman sisällön määrittelemisen yleisellä tasolla*, taitoina tai osaamistuloksia - seurauksena oppi- ja tieteenalojen välisten rajojen heikentyminen,
3. *formatiivisen arvioinnin korostaminen summatiivisen arvioinnin sijasta* - rajat erilaisten oppilaiden/opiskelijoiden saavutusten välillä sumenevat,
4. *yhtenäisten kansallisten tutkintokehysten käyttöönotto* - rajat eri tutkintojen välillä ohenevat, erityisesti akateemisten ja ammatillisten tutkintojen välillä.
5. edistetään pikemminkin kompleksisiin ongelmiin, tapauskuvauksiin, projekteihin ja tilanteisiin tukeutuvaa *ohjaavaa opetusta* kuin oppiaineiden sisältöön keskittyvää opetusta. Asiantuntijoiden ja aloittavien opiskelijoiden väliset rajat sumenevat.

Tämä koulutuksen tiedollisten rakenteiden sulattaminen ei kuitenkaan poista *Lehrplan*/teollisuuskoulun ylläpitämiä perusopetussuunnitelmallisia valtarakenteita vaan *peittää ne*: tiedolliset rakenteet ovat sosiaalisesti reaalisia, siis todellisia - edustaen tiedon sosiaalista voimaa (*knowledge of powerful*). Rakenteiden sulattaminen ei vielä takaa kaikille pääsyä vaikuttavan tiedon (*powerful knowledge*) ääreen, sillä juuri tiedon rajoilla ja niiden ylittämällä on tärkeä rooli opiskelijoiden identiteetin muotoutumisessa. Päinvastoin: rakenteiden poistaminen sulattamalla synnyttää sosiaaliseen erilaisuuteen ja -arvoisuuteen tukeutuvia *knowledge of powerful* -piilorakenteita. (Young, 2012 ; Young, Muller 2010).

Siten esim. peruskoulun yläasteen opintoryhmien muodostaminen on ratkaisevan tärkeä lukio/amatillinen -koulutus jaon kannalta. Lukion ja ammatillisen koulutuksen vastakkainasettelun purkaminen joko/tai -tilanteeksi opinpolkurakenteen avulla ei vielä pura rakenteellista vinoutumaa ylioppilastutkinnon ja ammatillisen tutkinnon välillä suhteessa korkeakoulutukseen ennen kuin meillä on kaikille yhteinen ylioppilastutkinto yhtenäisin arviointikriteerein.

Perustavaopetussuunnitelma: opiskeleva työskentely vai työskentelevä opiskelu

Kun teemme *työsuunnitelmaa* keskitymme siihen, miten muutamme työmme kohdetta, mikä se sitten

lieneekin. Kun teemme *opintosuunnitelmaa*, keskitymme siihen, miten muutamme, siis kehitämme itseämme, tiedoiltamme ja taidoltamme, *opiskelemalla*. Opimme opiskelemalla.

Voisiko työsuunnitelma olla myös opintosuunnitelma ja opintosuunnitelma työsuunnitelma? Siis suunnittelemme työmme siten, että siihen on upotettu oppiminen, *työmme olisi siis samalla opiskelua*: savenvalaja oppii savea muokatessaan saven taipuisuuden lisäksi sen mihin asti hän itse kykenee viemää saven muodon. Hän oppii siis *"by making"* sekä savesta että itsestään. *Opiskeleva työskentely ja työskentelevä opiskelu – yksi ja sama asia?*

Kun koneet ovat nyt oppineet käyttämään kieltä, kielet koneita ja kielistä on tullut keskeisiä tuotantovälineitä ja kun lisäksi työn tulos saa yhä useammin myös digitaalisen muodon (*Digital Twin*), opiskeleva työskentely ja työskentelevä opiskelu liittoutuvat yhä tiiviimmin yhteen: kätemme ajattelevat ja ajatuksemme kättelevät.

Jos taas keskitymme tuottamaan *tietoa*, pääsääntöisesti ajattelemme saavamme tutkimuskohteestamme jonkin käsityksen, siis *kuvauksen* siitä tai sen toiminnasta. Emme siis pyri ensisijaisesti muuttamaan kohdetta vaikka tutkimus saattaa – joskus – muuttaa kohdetta tavalla tai toisella, ajatelkaamme vaikka kvanttifysiikkaa. Tällöin kuitenkin lähtökohtaisesti oletamme, että tiedon tuotanto on enemmän tai vähemmän tiedon tuottajan etu- ja hyötyintressien ulkopuolella. Tieto on tässä mielessä objektiivista, siis kuvaus siitä miten asiat ovat tai muuttuvat.

Missä määrin sitten työskentelevän opiskelun/opiskelevan työskentelyn myötä syntynyt, tiivistynyt kokemustieto on *emergenttiä*, siis irrotettavissa tai yleistettävissä siitä tilanteesta, jossa se on syntynyt? Tiedon emergenttisyys viittaa siihen, että tieto irrottautuu tilanteesta ja tekijöistään kun taas opiskelevassa työskentelyssä kysymys on uuden, syntymässä olevan, ehkä vielä tuntemattoman kokemuksen, ilmiön esiinnousu (*emergent*) työskentelyn yhteydessä.

Voimmeko näin täyttää *tiedon ehdot* (*voice of knowledge*), siis tiedon 1) *kriittisyyden* (avoin tarkistettavuudelle ja virheellisyyden tunnustamiselle), 2) *emergenttisyiden* (tieto ei ole palautettavissa tiedon tuottamisolosuhteisiin eikä sen tuottajien etuihin tai toimintaan), 3) *reaalisuuden* (tiedon kohteet ovat reaalisia, ts. riippumattomia käsityksistämme ja ne asettavat tietämyksemme rajat), 4) *substantiaalisuuden* (tieto tuotetaan ja hankitaan aina tietyissä historiallisesti kehittyneissä tuotannollisissa olosuhteissa ja ehdoilla)? (Young, 2012, 338-229, soveltaen).

Voiko tämä perustutkimuksellinen tiedon ääni toteutua perustavan tutkimuksen kautta?

Koulut, yliopistot, korkeakoulut (*Schole*) ovat nekin tätä nykyä yhä avoimemmin työskentelevän opiskelun /opiskelevan työskentelyn *alustoja*, tilanteessa, jossa "Maailma muuttuu nopeasti, emmekä voi ennustaa tulevaisuutta. Tarvitsemme uuden kyvyn (*capacity*) ymmärtääksemme mitä tapahtuu ja millainen yhteisöllinen (*collective*) reaktiomme siihen voisi olla. *Tämä uusi kyky on mielekkyyden rakentaminen (sensemaking)*" (Kenneth Hogg, director for innovation in the Government of Scotland, Scharmer 2018).

Tämä on se *perustavatutkimus*, joka asettuu nyt *Schole*:lle: rakentaa osana kansalaisyhteiskuntaa

kansallista ja kansainvälistä kanssallaisuutta, mieltä ja mielekkyyttä, ”reaalisia utopioita” (E. O. Wright) maailmasta, niin kuin sen olemme tätä nykyä yhdessä määrittäneet YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa.

Yhteisöllisten käytäntöjen (*Polis/Praxis*), tuotannon (*oikos/Poesis*) ja vaihdon (*Agora/Chrematistikes*) piirissä perustavan tutkimuksen (TKI -toiminta kaikkineen) määrät ovat moninkertaiset suhteessa perustutkimukseen. Niiden suhde tiedon kriittisyyteen, emergenttisuuteen, reaalisuuteen ja substantiaalisuuteen asettuvat kahta eri tietä: tiedonintressin ja metodisten valintojen kautta. Tähän laajaan teemaan en kuitenkaan mene tässä yhteydessä.

Opintosuunnitelma?

Opetussuunnitelma on aina ollut pedagogiselta kannalta perustavaa, siis kasvatuksellista ja yksilöllistä kehitystä edistävää. Perusopetussuunnitelman ajatus Suuren tiedekirjan opettelusta, siis siitä miten maailma makaa ja kehittyä on kuitenkin purkautunut piilottaen mutta ei poistaen siihen liittyviä valtarakenteita.

Opetuksen kääntyminen oppimiseksi ja oppimisen muuntuminen opiskeluksi nostaa esiin *methodisen* (< tie perille) vaatimuksen: työskentelevä opiskelu tai opiskeleva työskentely ei ole vain tiedon tuottamisen taitojen tai/ja taidon käytön tuottamien tietojen omaksumista.

On myös kysymys niistä metodeista, joilla itse kukin rakentaa omaa opinpolkuaan ja elämänsä kulkuaan kaikinensa. Näillä metodeilla on siis yleissivistävä tehtävä sanan *sivistys* mielessä, jossa työllä (< pellavan siistiminen) on itse kutakin kasvattava tehtävä. Kysymys on siis kutsusta (*Beruf, vocation*) kanssallaisuuteen ja siihen liittyvien hyveiden omaksi ottamisesta, omaksumisesta. Noita hyveitähän olivat (Kirkeby, 2000): avoin harkitsevaisuus, innostuva todellisuustajuus, rohkea kärsivällisyys, kyky ennakoivaan visualisointiin, käytännöllinen intuitio, hyvän, oikean ja kauniin synnyttämisen taito – siis kättilön taito.

Kun olemme jo siirtymässä koulutusjärjestelmästä opintojärjestelmään, opetussuunnitelma (*Lehrplan*) ei hajoa raviradaksi (*Curriculum vitae*) vaan kääntyy opintosuunnitelmaksi, joka jäsentyy metodisen yleissivistyksen kautta kutsuksi kanssallaisuuteen, siis tiedoksi, tahdoksi ja taidoksi asettaa, arvottaa ja ratkaista aikakautemme keskeisiä kysymyksiä, niinkuin me *maailman* nyt ymmärrämme.

Viitteet

Kirkeby, O. F. 2000. Management philosophy. A radical-Normative Perspective. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag.

Scharmer, Otto. 2018. The Essentials of Theory U. Berrett-Koehler Publishers. Kindle Edition.

Young, M., Muller, J. 2010. Three Educational Scenarios for the Future: lessons from the sociology of

knowledge. European Journal of Education 45(1):11 – 27
<https://www.researchgate.net/publication/227675647>

Young, M. 2012. Education, globalization and the 'voice of knowledge' in Livingstone, D. W., Guile, D. (Eds.) The Knowledge Economy and Lifelong Learning A Critical Reader. Sense Publishers: Rotterdam / Boston / Taipei.

Globalisaatio ilman maailmaa

- 2020-09-09 10:59

Saatteeksi: Vasemistoliiton periaatetyöryhmän jäsenenä haluan hieman kommentoida Li Anderssonin eilistä linjapuhetta.

Puheenjohtajamme *Li Andersson* totesi linjapuheessaan eilen (08.09.2020):

”Kapitalismin vastakohta on ... demokratia. Se tarkoittaa, että kansan *demokraattisesti valituilla päättäjillä* on ne *työvälineet ja yhteistyörakenteet* mitä tarvitaan esimerkiksi ympäristön aseman tai ihmisten säällisten työolojen turvaamiseksi.

Meidän ratkaisu näihin ongelmiin ei ole *globalisaation kieltäminen*, ei rajojen sulkeminen tai vanhojen hyvien aikojen haikailu.

Meidän vaatimus on demokratia: se että kansallisesti sekä kansainvälisesti luodaan ne *työkalut*, joita *kansanvalta* tarvitsee ongelmien ratkaisemiseksi.

Tässä ajassa tarvitsemme kansainvälistä yhteistyötä enemmän kuin koskaan.” (kurs. mvv)

Tässä näkemyksessä olennaiset sanat ovat demokratia, työvälineet, yhteistyörakenteet ja globalisaatio.

Aloittakaamme viimeisestä. Jos vaihtoehtomme on demokratia, emme voi olla globalisaation kannalla. Globalisaatio on pääomasuhteen, siis kapitalismin (R -T - R*, tai vain R - R*, R<R*) esiin puskema tapa tyhjentää maailma (*World, Monde*) maailmasta, siis tapa yhteismitallistaa, universalisoida kaikki suhteet yhden sisällöttömän suhteen kautta – *cash nexus*.

Yhteinen käsityksemme *maailmasta* on tätä nykyä kirjattu YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen. Meidän on siis tältä pohjalta esitettävä *vaihtoehto* globalisaatiolle.

Siihen tarvitsemme *yhteistörakenteita*, mitä moninaisimpia valtioiden ja kansalaisyhteiskuntien yhteistyötä. Esimerkiksi yliopistojen tulisi suuntautua yritysten ja yksittäisten valtioiden sijaan rakentamaan kansainvälistä *kanssalaisuutta* kansalaisyhteiskuntien kanssa *maailman* jäsentämiseksi, sen mielekkyyden saavuttamiseksi (*sensemaking*).

Tätä nykyä *työvälineiden* – sekä yhteisöjen rakentamisen että tuotannollisen toiminnan – kehittämistä ohjaa tekniikka (*techne*) ilman käsitystä maailmasta. Ja tekniikan kehitystä ohjaa pääomasuhde markkinoiden välityksellä. Käymme parhaillaan erinomaisen rankkaa kamppailua siitä, yhteisöllistämmekö markkinat (*commoning the markets*) vai markkinallistammeko yhteisöllistämisen (*marketing the commoning*).

Tämä ilmenee kansantalouden tasolla koti-, yhteisö ja julkistalouden (*care enonomy*) ja funktionaalisen tavara- ja palvelutuotannon (*consum economy*) välisenä valtakamppailuna, ts. määritteleekö *maailma*, kuten sen yhdessä ymmärrämme, *vai globalisaatio*, kuten pääomasuhde sen realisoi, tulevaa kehitystä.

Siten sekä yhteisöjemme rakentamis- että *tuotantovälineiden* pohjana ei voi olla vain tekniikka vaan aina *teknologia* (*techne + logos*), siis niiden kehittäminen on sidottava *maailmamme* kehittämiseen, niin kuin olemme sen YK:n Agenda2030 ja 17 kehittämistavoitteissa määritelleet.

On muistettava, että pääomasuhteessa, taloudellisesta näkökulmasta katsoen, työvoima (*labourforce*) ei ole työnvoimaa (*workforce*), vaan raaka-aineisiin ja koneisiin verrannollistettu tuotannontekijä.

Niinpä tulemme demokratiaan. Nyt hajoamisen tilassa olevan kansallisen sopimussyhteiskuntamme yksi keskeinen *diili* – kuten nykyään sanotaan – on työnjako porvariston ja meidän työntekijöiden välillä: porvaristo päättää *mitä* tehdään, *miksi* tehdään, *milloin* tehdään, *miten* tehdään ja *missä* tehdään.

Maailman kannalta - siten kun olemme sen nyt määrittäneet – on välttämätöntä, siis aivan välttämätöntä, että olemme, *me yhteiskunnalliset tuottajat*, mukana päättämässä *mitä* ja *miksi* tuotetaan.

Miksikö? Jotta voisimme perustellusti ja kokemuspohjaisesti päästä eroon palkkatyö/kuluttaja – roolistamme. Joutuisimme siis reaalisessa luontosuhteessamme – *työssä* – arvioimaan ja mitoitamaan hyvän elämän ehtoja. Joutuisimme siis miettimään millainen on tosi, hyvä, kaunis ja reilu elämä – kaikkienensa.

Vielä pari sanaa *rahasta*. Raha on aina – ennemmin tai myöhemmin, tavalla taikka toisella – vaatimus, jonka esitämme luonnolle, ulkoiselle tai sisäiselle luonnollemme. Pääomasuhde ilmenee siten, että jonkun omaisuus on aina jonkun toisen velka. Rahalla määrittelemme ihmisten keskinäisiä voima- ja

valtasuhteita, jossa kysymys luonnosta jää toissijaiseksi.

Jos siis pidämme kiinni demokratiasta, emme voi jättäytyä globalisaation vietäväksi. Meidän on rakennettava *oma* maailmamme. Meidän on tiukasti sidottava *kaikki* tekniikan kehittäminen *teknologiaksi*, joka palvelee tämän maailman rakentamista.

Demokratia ei voi jäädä edustukselliseksi vaan sen on oltava toiminnallista, mukana siellä, missä päätetään mitä, miksi, missä, miten ja milloin tuotetaan ja miten tuotannon tulokset hyödynnetään.

Silloin *raha* ei olisi velkaa ja uskoa, luottamista siihen, että joku joskus jossakin jotenkin toteuttaa luonnolle esitetyn vaatimuksen vaan *lupaus* siitä, miten aiomme rakentaa maailmamme.

Miksi merkitysmassa hävittää biomassan?

- 2020-09-10 13:16

*Saatteeksi: WWF:n juuri julkaistu **The Living Planet Report 2020** todella järkyttävät tulokset herättivät miettimään syntyjä syviä ...*

Tehkäämme aluksi todella tiivis jako neljään:

1. *mineraalimassa*, kaikki se, jonka päällä touhuamme,
2. *biomassa*, jonka osa olemme ja jota nyt tuhoamme,
3. *teknomassa*, kaikki se, minkä varaan olemme elämämme rakentaneet,
4. *merkitysmassa*, kaikki se mitä pidämme *hyvän elämän* kannalta merkityksellisenä ja välttämättömänä.

Nyt siis osa biomassasta – siis alati lisääntyvä ihminen - muokkaa ja tuhoaa teknomassan välityksellä tuota toista osaa biomassasta tuottaakseen merkitysmassaa, jota kutsutaan ”hyväksi elämäksi”.

Hyvä elämä määritetään lähtien ihmisten maailmasta, tosin maailmassa ollen. Kuitenkin luonto on mukana määrittelyssä vain joko välittömästi luonnonkauniina tai esityksellisenä luontona, kaunotaiteena ja runoutena. Siten hyvää elämää toteuttava reaalinen luontosuhteemme – työ – irtoaa todellisesta luontosuhteesta, siis todesta, luonnosta.

Ajatukset, teorit luonnosta – siis tuosta toisesta - rakennetaan objektiivisuuden nimissä meistä riippumattomasti olevasta, ulkopuolisesta (*res extensa*). Ihmisen käsitys itsestään (*res cogitans*), *logos* ei enää perustu jumalalliseen ilmoitukseen vaan itsemäärittelyyn, niin yksilönä, kansakuntana kuin ihmiskuntanakin: ihmiselämälle on itse kunkin luotava jokin mieli ja merkitys.

Kun tämän merkitysmassan luominen, luovuus perustuu ”hyvän elämän” toteuttamiseen ja teoriaan ”tuosta toisesta”, ei pitkään aikaan ollut mitään rajaa tai estettä valloittaa maailmaa – niin ulkoista kuin sisäistäkin luontoa.

Kun vielä reaalin luontosuhteemme – siis työ – jäi logoksen ulkopuolelle pelkäksi tekniikaksi, välissä olevaksi, välineeksi, siis työvoiman käytöksi ja kun työn ja tuotannon arvoa, siis merkitystä, ei enää pitkään aikaan ole arvioitu edes ”hyvän elämän” kannalta vaan tuotannon jatkuvuuden, siis merkityksellisesti tyhjän vaihtoarvon kannalta, niin maailman valloitus, globalisaatio, irtosi kaikista kahleistaan, siis maailmasta.

Onneksi ihmiskunta on kuitenkin luonut itse itselleen käsityksen maailmasta. Se on tällä hetkellä kirjattu YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen. Se tarkoittaa että reaaliseen luontosuhteeseemme työhön, tuotantoon ja tekniikkaan on rakennettava sisään tämä *logos*, käsitys maailmasta.

Luonto ei – vaikka niin pitkään uskoimme ja unelmoimme – tottele ihmistä, eikä siis myöskään demokratiaa. *Ihmiselämän* on oltava *tosi* suhteessa luontoon, *kaunista* sisäisen ja ulkoisen luonnon suhteen työstämisessä ja *reilu* suhteessa muihin ihmisiin.

Siis tosi, hyvä, kaunis ja reilu elämä – kaikelle.

Moderni veroteoria

- 2020-09-24 21:01

Viime aikoina on voimalla väiteltä taholla jos toisellakin *modernista rahateoriasta* (MMT), puolesta ja vastaan.

Andrew Baker ja *Richard Murphy* pistävät paremmaksi artikkelissaan **Moderni rahateoria ja verojen tehtävän muuttaminen yhteiskunnassa** (*Modern Monetary Theory and the Changing Role of Tax in Society*, Baker, Murphy, 2020): nyt tarvitaan **moderni veroteoria (MTT)**. He ryhtyvät kehittämään teorian ensiaskeleita tukeutuen niihin kysymyksenasetteluihin ja keskusteluihin, joita on käyty MMT:n ympärillä, suhtautuen kuitenkin varauksellisesti joihinkin MTT:n perusväittämiin.

Verot – inhokista rakastetuksi

Mitkä onkaan sitten verojen tehtävät yhteiskunnassa? Baker ja Murphy listaavat kuusi:

- 1) Niiden rahojen takaisinkerääminen, joita julkinen valta on käyttänyt talouteen, tavoitteena inflaation hallinta,
- 2) Rahan arvon vahvistaminen luomalla valuutalle kysyntää vaatimalla verojen maksamista maan valuutassa,
- 3) Tulojen ja varallisuuden uudelleenjako,
- 4) Markkinoiden toiminnallisten puutteiden uudelleenhinnoittelu ulkoisvaikutusten hallitsemiseksi markkinahinnoista ulkoistetut kustannukset huomioimalla,
- 5) Talouden uudelleenjärjestely julkisen talouden politiikkayhdistelmän kautta,
- 6) Kannustamalla ja motivoimalla ihmisiä äänestämään demokratian vahvistamiseksi edistämällä siten halukkuutta vaikuttaa siihen, miten verojen taso määritetään ja mihin verot käytetään. (Baker, Murphy, 2020, 456-457, soveltaen).

Nämä verotuksen tehtävät eivät tietenkään tipu taivaasta vaan perustuvat teoreettisiin oletuksiin.

Valtavirtainen makrotaloudellinen ajattelu olettaa, että julkiset menot (G) rahoitetaan kerätyillä verotuloilla (T), ja kaikki alijäämät rahoitetaan lainalla (B) ja G:n tulisi olla korkeintaan T, mieluummin vähemmän. ”Nämä ovat vahvoja peruskäsityksiä, jotka ovat vaikuttaneet sosiaalimenojen rajoittamiseen kaikkialla Euroopassa taloudellisen kriisin jälkeisen säästöajan, jolla on ollut vahingollisia sosiaalisia seurauksia. (Baker, Murphy, 2020, 457).

Modernin rahateoria puolestaan lähtee siitä, että

- 1) Verot antavat valuutalle arvon. Hallitus, joka hyväksyy oman valuuttansa verotuksessa, luo kysyntää liikkeeseen laskemalleen valuutalle ja antaa merkityksen tälle modernille rahalle lupauksella, että sillä saa maksaa veroja seteleille painetun summan verran.
- 2) Vaatimus verojen maksamisesta maan valuutalla yleensä edellyttää, että kyseistä valuuttaa käytetään talouden vaihtovälineenä.
- 3) Valtion menojen perusmekaniikka - kun kansallinen suvereeni valuutta ja kansallinen keskuspankki ovat olemassa - edellyttää kyseisten valtion menojen saavien toimijoiden tilien hyvittämistä.

”Näin ollen verotulot eivät ole ennen menoja, vaan niiden jälkeen” (Baker, Murphy, 2020, 457). Siten veromenot ovat ensin ja vasta sitten verotulot, ei päinvastoin.

Lähtökohtana on, että

veromenot (G) = verotulot (T) +/- mahdollinen lainanmäärän muutos vuodessa (B) +/- synnytetyn rahan määrä vuodessa.

Kuten yksityisissä pankeissa rahan luomisessa tyhjästä lainaksi ja sen mitätöintiä (*cancellation*) lainanmaksulla, niin verojen maksaminen merkitsee valtion tyhjästä luoman velan ja siten vastaavan rahan mitätöintiä.

Tämä julkisen vallan vapauttaminen pelkästä yksittäisten verotoimenpiteiden hoidosta avaa veropolitiikalle suuremmat ja aktiivisemmat mahdollisuudet vastasykliselle makrotaloudelliselle vakauttamiselle ... mutta paljon muutakin: voimme ryhtyä etsimään taloudelliselle vakaudelle (*macroprudency*) makrotaloudellisten (*macroeconomic*) ehtojen sijaan kokonaisyhteiskunnalliset (*macrosocial*) kriteerit. (Baker 2018).

Kuten tiedämme MMT korostaa sosiaalisena tavoitteenaan lähes yksinomaan *täystyöllisyyttä*, mutta se voisi olla paljon muutakin. Kun ja jos ”verotuksessa ei ole kysymys ”verotulot -> valtion menot” vaan ”valtion menot -> verotulot” -kierrosta, niin tämä mahdollistaa verojen tehtävän uudelleenmäärittelyn kokonaistaloudessa.

Verot voivat olla sosiaali-, talous- ja finanssipolitiikan (sääntely)väline sen sijaan, että veroilla vain tasapainotettaisiin valtion taloudenpitoa ja oltaisiin välinpitämättömiä sen suhteen, miten tämän tasapainon mahdollistama rahasumma on kerätty. (Murphy 2019, 145).

Miten tämä olisi mahdollista? Siihen MMT ei vastaa. Saamme avaramman näkökulman tilanteeseen jos toteamme että *kaikki kulutus on tuotantoa ja kaikki tuotanto on kulutusta*. Koti, yhteisö- ja julkistalous eivät siis vain kuluta vaan tuottavat jotain olennaista, ”hyvää elämää” ja funktionaalinen tavara- ja palvelutuotanto ei vain tuota vaan kuluttaa, ja rajusti, aivan yhtä olennaista - *luontoa*.

Jospa jakaisimme jakaa *talon* pidon (*macrosocial*) koti-, yhteisö- ja julkistalouteen (*care economy*) ja funktionaaliseen tavara- ja palvelutuotantoon (*consum economy*).

Tällöin taloudellinen vakaus (*macroprudency*) perustuisi sosiaaliseen pyrkimykseen (*social purpose*), joka asettuu huolenpidon, *care* – luonnon ja ihmisen – kautta niin kuin se on tätä nykyä määritetty YK:n Agenda2030:ssa ja 17 kehitystavoitteessa. Makrotalous rakentuisi siis osaksi yhteiskunnallista (*macrosocial*) kokonaisuutta.

Mitä siis pitäisi tehdä? - ajatuskoe

Valtiovalta, julkinen valta yleensäkin, kerää tuloja veroina. Perinteellinen ajatus on, että verot kerätään jo saadusta tulosta jälkikäteen, *ex poste*, kuinkas muutenkaan. Verojen keräämishetken menot on kuitenkin jo maksettu ja siten veroilla varaudutaan maksamaan ennakoitavissa olevia, tulevia kuluja, *ex ante*, etukäteen.

Siten julkinen valta toimii kuin pankkiiri: sen keräämät varat ovat resursseja arvojen tuottamiseen eikä rahaa maksamaan tämän hetkisiä menoja, ne on jo maksettu.

Julkinen valta ei siis kerää rahaa julkisten kulujen maksamiseen vaan antaa lainaa julkiseen ja yksityiseen tuotantoon (opetus, terveys, liikenne, turvallisuus, infrastruktuuri ...) ja saa lainansa takaisin verojen kautta. Näillä lainoilla on siis mahdollistettu yhdessä sovittujen arvojen tuottaminen eikä siis vain kulutettu jotain muualla tuotettua.

Verotuksen tasolla päätetään mikä on annetun lainan korko riippuen siitä mikä on rahoitustilanne, ts. onko korko positiivinen tai negatiivinen. Tarvittaessa voidaan kääntyä keskuspankin puoleen rahoituksen ohjauksen toteuttamiseksi. Voisimme siis vielä ajatella, että julkinen, valtiovarainministeriön hallinnoima pankki on osuustoiminnallinen pankki, jonka omistajina toimivat kansalaiset, valtuustona eduskunta ja hallituksena valtioneuvosto.

Olisimme siis kaikki iloisia veronmaksajia ... mutta vain jos nykyinen valheellinen, ruma ja epäreilu ”hyvä elämämme” kääntyisi todeksi, kauniiksi ja reiluksi elämäksi - mutta se on sitten jo toinen juttu se.

Viitteet

Baker, A. 2018. Macroprudential regimes and the politics of social purpose, *Review of International Political Economy*, 25(3) 293-316.

Baker, A., Murphy, R. 2020. Modern Monetary Theory and the Changing Role of Tax in Society *Social Policy & Society*, 19(3) 454-469.

Murphy, R. 2019. Tax and modern monetary theory. *Real-world economics review*, October 2019 138 – 147.

Vasemmistoliitto ja rauhan rakentaminen

- 2020-09-30 18:51

Sauli Niinistön sukellusvenediplomatia jatkuu ...

Olen useassa eri yhteydessä ja jo vuosien ajan luonnehtinut presidenttimme Sauli Niinistön johtamaa

ulkopolitikkaa *sukellusvenediplomatiaksi*, ts. Suomen sitominen mitä erilaisin aie- ja sotaharjoitussopimuksin, usein ohi eduskunnan, USA:n johtamaan liittoutumaan joko suoraan tai NATO:n välityksellä. Sopimuslista on jo pitkä: Sotilaallinen liikkuvuus (*Military Mobility*, EU, Nato), isäntämaasopimus NATOn kanssa, kansainväliset harjoitusopimukset, kahden ja kolmenväliset puolustusyhteistyösopimukset, joita nyt on kymmenkunta.

Viimeisin tällä listalla on Norjan, Ruotsin ja Suomen aiesopimus lisätystä sotilaallisesta yhteistyöstä (*Statement of intent on enhanced operational cooperation 23. 9. 2020*). Siinä todetaan mm:ssa:

”Tässä kolmenvälisessä aiesopimuksessa on määritetty allekirjoittavien osapuolten yhteinen kunnianhimoinen tavoite (*ambition*) olla kykeneviä ja valmiita kriiseissä ja konflikteissa suorittamaan sotilasoperaatioita, jos niin päätetään. Muistutetaan, että kriisin ja sodan oloissa Norjan tavoitteena on siirtää komentonsa NATOn alaisuuteen. Parantaaksemme yhteistoimivuutta ja valmiutta antaa sotilaallista tukea toistemme kesken teemme tarvittavat valmistelut, joiden tarkoituksena on parantaa puolustuskykyämme ja toimia ehkäisevästi aggressiolla.

Sopimuksen mahdollistamana tuloksena on sotilasoperaatioiden suunnittelu alueille, joilla osapuolilla on yhteisiä etuja, esimerkiksi Suomen, Norjan ja Ruotsin pohjoisosissa (Pohjois-Kalotti, laajennettavissa tarvittaessa muille alueille) ja asevoimiemme parempi toiminnallinen yhteensopivuus, joka mahdollistaa yhteiset sotatoimet niin päätettäessä.”

Sopimuksessa viitataan myös *Rajat ylittävä koulutus (Cross Border Training, CBT)* ohjelmaan, jota Suomen ilmavoimat toteuttaa Ruotsin ja Norjan ilmavoimien kanssa lähes viikoittain. Tulkintani mukaan aiesopimus laventaa tätä ohjelmaa käsittämään muitakin yksiköitä.

Vuodesta 2014 lähtien Nato-maat ovat siirtäneet Norjaan joukkoja (Britannia, USA, Alankomaat, ehkä noin 1500 sotilasta) sekä raskasta kalustoa. Tunnetusti Norjan tavoitteena on sopimuksin mahdollistaa Norjan ja sen liittolaisten (siis myös NATO:n) joukkojen ja tarvikkeiden kuljettaminen kriiseissä ja aseellisissa selkkauksissa Ruotsin ja Suomen kautta konfliktialueille.

Suuren pelin paluu ...

Nykyisessä geopoliittisessa asetelmassa Kiinan taloudellinen nousu on uhka, jota Yhdysvallat ei hyväksy. Yhdysvaltain tavoitteena on saada Eurooppa asemoiduksi osaksi tätä vastakkainasettelua taloudellisesti, sotilasteknisesti ja valtapoliittisesti. Ahtaasti Suomen kannalta kysymys on sitä, olemmeko rajapinnalla vai liittoutuman sisällä, ts. kummalle puolelle Venäjä asemoituu tai asemoidaan.

Nyt voimassa olevat aiesopimukset ja sopimukset sotaharjoituksista Suomessa, Virossa ja muualla Pohjoismaissa ovat harjoituksia siitä, kuinka paikallisilla konflikteilla voidaan ohjata Yhdysvallat–Kiina-vastakkainasettelun etenemistä.

Näillä sopimuksilla olemme siis olleet itse aktiivisesti synnyttämässä sitä taistelukenttää, jolla edessä olevan geopoliittisen mittelön koeponnistuksia tullaan tekemään.

Meille tietysti nämä paikalliset konfliktit ovat tuhoisia. Esimerkiksi isäntämaasopimus ei rajaa pois taktisten ydinaseiden käyttöä konfliktitilanteessa, joita johtaa Yhdysvaltain kenraali.

Konfliktitilanteessa ei meiltä, eikä yhdeltäkään pieneltä maalta tulla kysymään mitä tehdään. Tästä meillä on vuosisatainen näyttö omalta kohdaltamme.

Suomen pitkälinja ...

Suomi on toisen maailmansodan jälkeen pitänyt kiinni kahdesta periaatteesta:

- emme luovuta maatamme minkään ulkovallan hyökkäysalustaksi,
- pyrimme viimeiseen asti pysymään suurvaltakonfliktien ulkopuolella.

Presidentti Sauli Niinistön ja erityisesti puolustusministeri Jussi Niinistön politiikan seurauksena näistä periaatteista on luovuttu. Nyt sovittu Norjan, Ruotsin ja Suomen uusi laajennettu aiesopimus jatkaa Jussi Niinistön puolustuspoliittista linjaa.

Vasemmisto ja Vasemmistoliitto

"*Vasemmiston* tavoitteena on vapauttaa ihmiskunta sodasta, sorrosta, puutteesta ja eriarvoisuudesta." Siten "*Vasemmistoliitto* on rauhan kannalla sotaa ja militarismia vastaan." ja "Suomen pitkä linja sotilaallisesti liittoutumattomana ja aktiivisesti rauhaa edistävää ulkopoliittikkaa harjoittavana maana on säilytettävä".

Nyt ei siltä näytä, ei todella.

Rauhan puolustaminen ei vielä rakenna rauhaa. Vasemmistoliiton on palattava rauhanrakentajaksi, Etykin hengessä, nyt globaalissa mittakaavassa. Välittömästi.

Matti Vesa Volanen
Jyväskylä

Tästä temasta mm.

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/koskenlaskua-puu-ja-sukellusveneella/>

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/suomen-utva-laivasto-tarvitsee-perusteellisen-remontin/>

<https://www.osallisuusmedia.fi/antoiko-ministeri-kaikkonen-luvan-usan-ja-britannian-sotajoukoille-liikkua-suomen-lapissa/>

2020 - 10

Koulut ja viidakon lait

- 2020-10-02 09:46

Iskipä silmäni joku päivä sitten Ilta-Sanomien lööppi: Professori huolissaan: Nykykouluissa voimassa viidakon lait. *Viidakon lait?*

Emeritusprofessori *Liisa Keltikangas-Järvinen* kuitenkin vakuuttaa lehden haastattelussa, että ”lapset eivät ole tulleet sen pahemmiksi kuin aiemminkaan. Kaikki lapset etsivät statusta ja hyväksyntää, mutta etsintä voi saada vääränlaisia muotoja”. (IS 29.09.2020 s. 10, toim. Heidi Särkkä). *Statusta ja hyväksyntää viidakon lakien vallitessa?*

Emeritusprofessori *Liisa Keltikangas-Järvinen* on tullut tunnetuksi synnynnäisten temperamenttierojen tutkijana. Vanhassa lääketieteessä temperamentti tarkoitti ominaisuuksien yhdistelmää (kuuma, kylmä, kostea, kuiva), joka määritteli organismin luonteen; psykologiassa yhdistelmä neljästä mielialasta (toiveikas, kiivas, tyyni, alakuloinen) muodostivat perustan itse kunkin ominaisille käyttäytymisaipeuksille. Temperamentti (1) rakentaa siis siltaa järjen, *res cognitias* ja kehon *res extensa* välille.

Kun moderni aika erotti jyrkästi toisistaan sisäisen ja ulkoisen, *res cognitias* vs. *res extensa* ja rajasi tietomme tiedoksi maailmasta (*from the World*) ja siten reaalisen luontosuhteen, siis työn ja tuotannon, pelkäksi tekniseksi (*techne*) kysymykseksi ilman *logosta*, ilman käsitystä maailmasta ja ihmisestä (*without the world*), se tuli kyllä avanneeksi tien valistukselle mutta, ehkä huomaamattaan, samalla sulkeneeksi tien yksilökehitykseltä, sivistymiseltä: Ihminen on jo syntyessään *valistukselle* valmis *ihminen* ja varustettu kaikilla *ihmisoikeuksilla*.

Siten sisäinen luonto - kuten ei myöskään ulkoinen luonto - ole minkäänlainen este, hidaste tai rajoitus edistykselle. Molempien suhteen kysymys on vain oikean *tekniikan* - ilman *logosta* - keksimisestä avittamaan edistystä.

Kuten tiedämme klassinen saksalainen filosofia nousi tätä ajattelua vastaan. Monipolvinen kehittäminen kulminoitui monin osin Hegelissä ja siinä ajatuksessa että ihminen voi vapautua valtion kautta: Sopeutumisen (*Anpassung*), maailman omaksumisen (*Aneignung*) ja toisen tunnustamisen kautta (*Anerkennung*) avautuu mahdollisuus psyyken yhteisölliseen kehitykseen (*Entwicklung*), jolloin pitkän ja vaivalloisen sovittelun (*Versöhnung*) tuloksena toiminnassa realisoituvat käsitteet ja toimintana käsitteellistetty todellisuus tulevat identtisiksi: valtio on valmis ja (käsite)historia tehnyt tehtävänsä,

ihminen on vapaa – ei maailman ulkopuolella (*without the world*) vaan maailmassa ollen (*in the world*).

Tällöin ”ei siis mietiskelevä joutilaisuus, vaan työ on modernin ihmisen sivistyksellinen olemisen tapa. Ihmisen, joka ammatin erityissivistyksen kautta muotoutuu ihmiseksi.” (Raufelder, 2006, 89, 97, Volanen, 2008). Hegelille tämä sivistävä työ oli ensisijassa käsityöläistyötä.

Sittemmin nuori Marx kommentoi Hegeliä ja rakensi sivistyksen ajatuksen luonnon kehityksen eikä hengen itsekehityksen varaan. ”Vapaa työ on ... luonnon itsevälitystä. ... Ihminen herättää luonnon henkiin vapaan tietoisien toimintansa välityksellä” ... Ihmiskunnan tuotannollinen historia ihmisen psykologian avoin kirja”. Puun muokkaaminen kirveellä ja sahalla antaa erilaisen palautteen työstäjälleen kuin modernin harvesterin työntekijälle tai paperikoneen rullamiehelle. Tämä kokeisuuden kehittyminen työvälineiden, koneiden ja tuotantojärjestelmien kehityksen myötä on se paikka, josta ihmisen kehitystä tulisi nuoren Marxin mukaan katsoa.

Siis luonto ikään kuin siittää itsestään esiin luonnollisen hengen ja tämä henki luonnon osana työstää esiin luonnon henkisyyttä, joka siinä on luonnossa potentiaalisesti läsnä. Tämän luonnon potentiaalisuuden esiin saaminen ihmisen kaikinpuolisena kehityksenä edellyttää vapauden ja välttämättömyyden piirin yhteensovittamista, jossa ajankäytöllä on ratkaiseva osuus: ”riippuu ajasta, onko yhteiskunnalla aikaa kehittää (*auszubilden*) itseään inhimillisesti” ... Kun ihmisistä on tullut ’oman aikansa herroja’ kykenevät he huolia vailla ja vapaasti siirtymään yhdestä piiristä toiseen. (Röder, 1989, 542–543, Volanen 2008). Ihminen on siis vapaa maailman kanssa (*with the world*).

Valistus ja nouseva porvaristo näki kuitenkin luonnon ja (työ)väestön pääomasuhteen kautta teollisena raaka-aineena ja tuotannon voimana. Tavoitteena ei siis ollut ihmisen ”harmooninen ja tasapainoinen kaikkien voimien kehittäminen kokonaisuutena (*Kraftbildung*) vaan mahdollisimman moninainen tavaratuotanto (*Sachbildung*)” (Raufelder 2006, 100). Kutsumus työhön, siis ammatti ja ammattityö (*Beruf, Vocatio*) kutistui kuolleeksi työsi (*occupation*), vieraaksi paikaksi, työvoiman kuluttamiseksi.

Pääomasuhteen raivoisasti eteenpäin ajama globalisaatio on siis tapahtunut ilman maailmaa (*Kosta Axelos*, Elden 2005) työvoiman ja tekniikan välityksellä, ilman *logosta* – siis ilman ajatusta ihmisestä ja teknologiasta (*techne + logos*).

Luonto vai oppi – kumpi kovempi?

Johan Vilhelm Snellman ja Uno Cygnaeus kävivät aikoinaan tiukan kamppailun kansan kouluttamisesta ja koulutuksen perusluonteen määrittelystä.

Määrittelyn ytimessä oli kysymys luonnosta, traditiosta, työstä ja työn perusluonteesta. Snellman, kuten hän asian joskus ilmaisi, rakensi itse oman päänsä tiedollisen tradition uudistamisen kautta: traditio, kansakunnan ja ihmiskunnan historia, on omaksuttavissa vain sen uudelleen tulkinnan ja tuottamisen myötä.

Sokeiden voimien hallitsema ja häiritsevä luonto oli kapseloitava ja itse kunkin tehtävänä oli rakentaa

tapoihin ja tietoon tukeutuva uusi, "toinen luonto". Tietämisessään ihminen on vapaa. Kansallinen tiedonaatelisto oli koulutettava erillään ja eri lailla kuin muu väestö - oppikoulussa.

Pestalozzin oppilaana Cygnaeus ajatteli toisin. Pään rakentaminen ei riitä, vaan on harjoitettava myös sydäntä ja käsiä. Eikä tämä tapahdu luonnon kapseloimisella vaan dialogissa luonnon kanssa, luonnon omia voimia käyttöön ottamalla ja kehittämällä. Tämä kasvatus annettakoon kaikille yhteisessä kansakoulussa. Ja mikä tärkeintä: Cygnaeus näki, että käden harjoittamisen kautta voidaan omaksua myös yleisiä taitoja, kätevyyttä.

Cygnaeus ja Snellman väittelivät myös työn perusluonteesta: pitääkö lapset totuttaa "leikistä työhön" (Snellman) vai onko lapset johdatettava "työhön leikin avulla" (Cygnaeus). Snellmanille työ oli pakkoa ja räsitystä, ainaista kamppailua luonnonvoimia vastaan. Sen takia "kaikki kasvatus, myös kasvatus työhön, on pakkoa".

Cygnaeus näki kasvatuksen luonnonvoimien kehittämisenä, dialogina luonnon kanssa, ei luonnon syrjäyttämisenä. Rakkaus ajaa ihmisen työn tekoon, ei pakko. Kysymys on kolminkertaisesta tuottamisesta, kuten Pestalozzi kysyy: mitä minä olen luonnon, tradition ja itseni tuottamana?

Cygnaeuksen pohjakoulusta tuli sittemmin koko kansan koulu ja kansakoulusta peruskoulu. Tässä kansa- ja oppikoulun yhteisessä lapsessa on kuitenkin Cygnaeuksen antama muoto ja Snellmanin hahmottelema sisältö. Tämä näkyy tällä hetkellä kahdessa asiassa: luokanopettajien ja aineenopettajien työn yhteensovittamisen vaikeuksissa ja toisaalta taito- ja taideaineiden jäsentymättömässä asemassa. (Volanen, 2007).

Opiskeleva työ ja työskentelevä opiskelu

Peruskoulun pedagogiikka on siis vieläkin hakusassa. Cygnaeuksen ja Pestalozzin perinne lähtee oppimisen kehästä ja kehityksestä: kehää laajennetaan kehityksen myötä koulun pihalta koko maailmaan. Sisäisen luonnon kanssa käydään "kehityskeskusteluja" ja mukana ovat - kuvaannollisesti sanoen - sekä pää, sydän että kädet. Ja mikä tärkeintä, käsien käyttö eli käsityö on mukana synnyttämässä yleistä kätevyyttä ja sivistystä.

Snellman puolestaan lähtee traditiosta ja sen välittämisestä nouseville sukupolville. Tätä varten luonto ja arkielämä on "kapseloitava" pois näkyvistä häiritsemästä ajatuksen juoksua; kädet ja sydän on laitettava syrjään. Arki ja luonto tulevat esiin välitettynä, taiteena. Jos "luonto on oppia kovempi", sille ei voi mitään. Luontoa ei voi muokata, se on rajoittava ehto oppimiselle.

Cygnaeukselle oppi on osa luontoa: oppiminen on kuitenkin alistettu kehitykselle, toisin kuin Snellmanilla kehitys oli alistettu oppimiselle ja opille. Opettajakoulutuksessa tämä jako kahteen kirjautuu aineenopettaja- ja luokanopettajakoulutuksen väliselle rajalle. Luokanopettajakoulutus on kehittynyt Cygnaeuksen opettajaseminaarien pohjalta, ja koulutus siirtyi yliopistoihin vasta 1970-luvun alkupuolella. Luokanopettajan yliopistollinen asiantuntemus - siis ikään kuin tieteenala - on "ihmisen kokonaisvaltainen kehitys". (Volanen, 2007).

Kun teemme *työsuunnitelmaa* keskitymme siihen, miten muutamme työmme kohdetta, mikä se sitten lieneekin. Kun teemme *opintosuunnitelmaa*, keskitymme siihen, miten muutamme, siis kehitämme itseämme, tiedoiltamme ja taidoltamme, *opiskelemalla*. Opimme opiskelemalla.

Voisiko työsuunnitelma olla myös opintosuunnitelma ja opintosuunnitelma työsuunnitelma? Siis suunnittelemme työmme siten, että siihen on upotettu oppiminen, *työmme olisi siis samalla opiskelua*: savenvalaja oppii savea muokatessaan saven taipuisuuden lisäksi sen mihin asti hän itse kykenee viemää saven muodon. Hän oppii siis *by making* sekä savesta että itsestään.

Kun koneet ovat nyt oppineet käyttämään kieltä, kielet koneita ja kielistä on tullut keskeisiä tuotantovälineitä ja kun lisäksi työn tulos saa yhä useammin myös digitaalisen muodon (*Digital Twin*), opiskeleva työskentely ja työskentelevä opiskelu liittoutuvat yhä tiiviimmin yhteen: kätemme ajattelevat ja ajatuksemme kättelevät.

Siten nykyajan käsityöläinen, asiantuntija, ei iske käsiään saveen. Hän on tuottaja, joka tuottaa sen sosiaalisen tilanteen, jossa asetetaan kolme kysymystä yhtä aikaa ratkaistavaksi: miten asiat ovat? kuinka ne ovat kun ne ovat hyvin?, kuinka ne saadaan kauniisti ja reilusti toteutettua? Modernin jäädä teollisen kumouksen myötä palkkatyöstä irrotetut kysymykset todesta, hyvästä, kauniista ja reilusta ovatkin palaumassa osaksi kaikkea työtä. Se on työn runoutta, *poeta faber*, runoutta tulevaisuudesta.

Tämä tarkoittaa, että Snellmannin ja Cygnaeuksen vastakkainasettelu purkautuu jos taitoon (*skill/techne*) liitetään *logos*, hyve. Työtaito (*skill*) palautuu koostavaksi, yhteen sitovaksi kyvyksi (*craft*) ja tekniikka rikastuu teknologiaksi, ts. niihin liitetään käsitys ihmisestä ja maailmasta. Siten työskentelevään opiskeluun ja opiskelevaan työskentelyyn voidaan upottaa seuraavat ammatilliset (*Beruf, vocation*, kutsumus) hyveet (Kirkeby, 2000, mukaillen):

Euboulia • Avoin harkitsevaisuus
 Euphoria • Innostuva todellisuustajuisuus
 Hyponomé • Rohkea kärsivällisyys
 Prolépsis • Kyky ennakoivaan visualisointiin
 Epibolé • Käytännöllinen intuitio
 Maieutike *téchne* • Hyvän, oikean, kauniin ja reilun synnyttämisen taito

Ekskursio:

Pauli ja Heikki (Eikenbusch, G., 2000)

Pauli on 12-vuotias poika, joka aamu hän menee kouluun bussilla kolmetoista vuotiaan siskonsa ja viisitoista vuotiaan veljensä kanssa. Kuukausien ajan hän seuraa kuinka toiset nuoret kiusaavat ja kohtelevat huonosti hänen siskoaan. Kukaan ei puutu asiaan, ei edes bussinkuljettaja, ainoa aikuinen bussissa. Vanhempi veli ei uskalla puuttua asiaan, hän ei halua tulla pettäjäksi tai toisen oppilaiden viholliseksi. Jonkun ajan kuluttua Pauli ei enää oikein uskalla mennä kouluun lainkaan. Yhtenä aamuna lähtiessään bussista Pauli työntää puukon syvälle jengijohtajan reiteen ja pakenee väkijoukkoon.

Myöhemmin, poliisin kuulustellessa, Pauli odottaa, että hän saisi kehuja käytöksestään.

Toimiko Pauli oikein? Hän teki mitä pystyi. Hän tiesi että kukaan toinen ei olisi auttanut häntä tai hänen siskoaan. Johtopäätös: Oppilaat voivat oppia ja elää demokratiassa vain jos vanhemmat ja yhteisö antaa takuun: sinä olet turvassa koulussa ja matkalla kouluun. Niille, jotka pelkäävät koulussa tai matkalla kouluun, koulu ei voi olla paikka oppimiselle. Demokratian oppiminen ei merkitse vain arvojen ja asenteiden opettamista. Se merkitsee sopivien ja turvallisten olojen luomista oppilaiden ja opettajien työlle.

Heikki on seitsemäntoista vuotta vanha. Hän on avoimesti ja julkisesti ulkolaisvihamielisen, rasistisen järjestön tukija. Hän käyttäytyy hyvin koulussa, hänen koulusaavutuksensa ovat hyvät, hän tekee kotiläksyt huolellisesti. Hänen luokkatoverinsa, erityisesti ulkolaiset, kieltäytyvät istumasta yhdessä hänen kanssaan samassa luokkahuoneessa. "Ei ole lainkaan hyväksyttävissä, että hän istuu hiljaa luokkahuoneessa aamulla mutta organisoi mielenosoituksia meitä vastaan iltapäivällä. Me olemme peloissamme..."

Luokka osoitti, mitä se oli oppinut. Opiskelijat määrittivät kantansa ja heistä tuli aktiivisia. Mutta menettelikö Heikki myös oikein? Hän teki mitä häneltä odotettiin, hän huomioi koulun säännöt.

Johtopäätös: oppilaat voivat oppia ja elää demokratiassa kun he pystyvät käsittelemään vakavia ja vaikeita dilemman luonteisia tilanteita, joissa ei ole helppoja ratkaisuja. Jos yritämme välttää sellaisia tilanteita lailla tai säännöillä, luomme epärealistisen käsityksen koulusta vähättelemällä ongelmia. Koulut ja opettajat tarvitsevat professionaalisen asenteen, tietoa ja tukea käsitelläkseen tällaisia tilanteita. Koulu ei ole leikki leikittäväksi eikä peli palattavaksi. Demokratia tarkoittaa: se merkitsee teenkö jotain vai enkö tee. Se merkitsee minulle itselle ja se merkitsee toisille. Se merkitsee eri asioita ja tilanteita todellisuudessa. Jos opiskelijoille ei ole tärkeää roolia kouludemokratiassa, se jää täysin merkityksettömäksi.

Ekskursion loppupäätelmä: Vaikka luonto ei tottele demokratiaa, niin demokratia on vahvempi vain ja jos vain tunnustamisen etsimisellä on vähintäänkin neljä kiintopistettä, liikkeellä olemisen tapaa: totuus, hyvyys, kauneus ja reiluus. Valistus ei riitä vaan sivistyksellisessä vuorovaikutuksessa on olennaista kunkin oman lähtökohdan, kaikkien osapuolien vapaan kehityksen turvaaminen. Eristäminen tai yhteisön ulkopuolelle siirtäminen tai jonkin osapuolen alistuminen/alistaminen tuhoaa sivistysprosessin. Tämä koskee vuorovaikutustamme sekä luonnon, ihmisten ja historian kanssa. Sivistys on siis kykyä, tahtoa ja taitoa asettaa, arvottaa ja ratkaista aikakautemme perusongelmia reilulla tavalla. Sivistys on yhteisöllinen resurssi.

Valistus, sivistys ja edistys

Kun siis emme etsi edistyksen nimissä eriarvoisten ihmisten samankaltaisuutta vaan samanarvoisten ihmisten erilaisuutta yhteisöjemme perustaksi, emme voi jäädä valistuksen vangiksi vaan meidän on tukeuduttava sivistykseen (*Bildung*, kuva + muokkaus), rakennettava itse itsellemme yhteisönä käsite *kuva/image/logos* itsestämme dialogissa sisäisen ja ulkoisen luonnon kanssa. Tällä hetkellä tämä

käsitys itsestämme, *logoksemme*, on selkeimmin kirjattu YK:n Agenda 2030 ja 17 kehitystavoitteeseen.

Kun Liisa Keltikangas-Järvinen yrittää purkaa modernia liberaalia valistuksellista jakoa vapaaseen sisäiseen maailmaamme *ja* alistettuun ulkoiseen maailmaamme yksilökohtaisen, perityn temperamentin välityksellä, hän kyllä avaa yksilökehityksen näkökulman, mutta samalla, ehkä huomaamattaan, sulkee oven psyyken yhteisölliseltä perustalta, kulttuurilta tai oikeastaan kulttuurien kulttuurilta, ts. kuinka sovittaa sisäisen ja ulkoisen luonnon suhde niihin ehtoihin, jotka ovat tosia suhteessa luontoon, kauniita suhteessa luontodialogiin ja reiluja ihmisten kesken. Meidän itse kunkin psyyke kun ei sijaitse jossakin aivojen kolkassa vaan tukeutuu kaikkiin niihin suhteisiin, joita meillä on ja joita me alati tuotamme ja ylläpidämme ... mutta se on sitten jo toinen tarina.

Kun taas toimittaja Heidi Särkkä rakentaa mielikuvaa koulussa rehottavasta viidakosta, se kertoo pikemminkin hänen omasta työympäristöstään kuin koulusta.

(1) eng. *temprian* tehdä maltilliseksi, saattaa oikeaan tai sopivaan tilaan, muuntaa liiallista ominaisuutta, pitäytyä sopivissa rajoissa; lat. *temperare* tarkkailla asianmukaista mittausta, olla kohtuullinen, pidätellä itseä, myös transt. sekoittaa oikein, sekoittaa oikeassa suhteessa, säännellä, hallita, hallinnoida. Lat. *tempus* aika, vuodenaika, oikea aika tai vuodenaika. *Tempus* venytys, pidättely, muokkaus, sittemmin myös teräksen karkaisu (1400-). PIE-juurista **tem*-leikata, varattu paikka, leikattu tai *temp*- venyttää, puhdistettu tila alttarin edessä kr. *temenos* pyhä alue temppelin ympärillä, leikattu paikka, *temnein* leikata. Kuvaannollisesti mikä tahansa paikka, jota pidetään jumalallisen läsnäolon omistamana (vrt. temple, temppeli). (<https://www.etymonline.com/word/temper>)

Viitteitä

Elden, S. 2005. Kostas Axelos - Mondialisation without the world Interview Radical Philosophy 130 (March/April) 25-28.

Eikenbusch, G. 2000. Democracy in school. Learning democracy - youth participation in school and in society. EXPO 2000 (Hannover) Documentation. The Swedish National Board of Youth Affairs. Stockholm, 11-17.

Kirkeby, O. F. 2000. Management philosophy. A radical-normative perspective, Berlin: Springer.

Raufelder, D. T. 2006. Die Bedeutung des Lehrer-- Schüler--Verhältnisses im Bildungsprozeß Dissertation. Fachbereich Politik-- und Sozialwissenschaften der Freien Universität Berlin. http://www.diss.fuberlin.de/diss/servlets/MCRFileNodeServlet/FUDISSERTivate_000000002233/0_DianaRaufelder.pdf?hosts. Retrieved 27 June 2008.

Riedel, M. 1973. Arbeit. In H. Krings, H. M. Baumgartner & C. Wild (eds.) Handbuch Philosophischer Grundbegriffe. München. Kösel--Verlag, 125–141

Röder, P. 1989. Poeta Faber. Der frühromantische Poiesis--Gedanke und die Idee der 'freien bewussten Tätigkeit' bei Karl Marx. Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte 63, 521–546.

Särkkä, H. (toim.) 2020. Uudet ihanteet toivat kouluun viidakon lait. IS 29.09.2020 s.10.

Volanen, M V. 2007, Pääoma, tottumukset ja koulun pito. Teoksessa Alanen, L., Siisiäinen, M., Salminen, V-M. Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät, 125-148. Koulutuksen tutkimuslaitos Jyväskylän yliopisto: yliopistopaino.

Volanen, M. V. 2012. Sivistyksen muuttuneet historialliset ja teoriahistorialliset olosuhteet Kasvatus 5/2012, 534-539

Volanen, M. V 2008. Sivistyksen koetinkivi. Teoksessa Nummela, P., Friman, M. Lampinen, O. Volanen, M. V. (toim.) Ammattikorkeakoulut ja sivistys, 128-133. Opetusministeriö: Helsinki.

Koulutusjärjestelmästä opintojärjestelmään: Oppiva talous ja talouden oppiminen - 2020-10-05 13:01

Muutamassa vuosikymmenessä koneemme ovat oppineet käyttämään kieltä, kieleemme ovat oppineet käyttämään koneita ja olemme kehittäneet kielistä tuotannon välineitä. Siten olemme opettaneet kätemme ajattelemaan ja ajattelumme kättelemään kaikessa työssä. Tiedon tuottamisen taito ja taidon käytön tuottama tieto ovat metodisia kaksosia, toistensa edellytyksiä ja mahdollistajia. Tieto on taitoa ja taito tietoa. Työ on siis opiskelevaa työskentelyä ja oppiminen työskentelevää opiskelua. Kun työskentelemme opinnollistamme myös itsemme. Opiskelemme työstämällä maailmaa.

Energian käyttö on järjestyksen, *informaation*, tuottamisen, kiteyttämisen ja ylläpidon edellytys. Kiteyttäessämme *hyvän elämän* merkitysmassan toteuttamisen välineet *teknomassaksi* käyttäen siinä hyväksi mineraali- ja biomassaa niiden rakenteet tuhoten, tuotamme välttämättä myös kestäättömän määrän työkyvyttöntä lämpöä, joka myös tuhoaa biomassan uusintamisen edellytyksiä.

Teknomassa ei ole enää vain *teknistä* massaa vaan *teknologista prosessia*, ts. se on luonteeltaan systeemistä, kompleksista ja emergenttiä: kokonaisuus muodostuu erilaisista keskinäisissä palautevuorovaikutuksissa olevista osioista siten, että niiden vuorovaikutukset ilmenevät kokonaisuutta jäsentävinä piirteinä.

Tämän teknologisen prosessin suhde bio- ja merkitysmassaan on ulkoinen, koska niitä välittävä media - fiat -raha – pystyy viittaamaan vain itseensä ja vain määrällisesti. Nyt on menossa *kaiken* bio- ja merkitysmassan *arvottaminen* tämän merkityksettömän median kautta.

Merkityksettömällä, vain itseensä viittaavalla medialla ei tietystikään ole mitään määrällistä ylärajaa, mutta tämän rahamassan kokonaismäärän säänteleminen merkitsee samalla sitä omistavien keskinäisten voima- ja valtasuhteiden uusjakoa.

Kuten nyt kokemuksesta hyvin tiedämme se rahamassan oletus, että mineraali- ja biomassatkin ovat rajattomia, ei pidä paikkaansa. Siten meidän on sidottava myös rahamassaan, tähän mediaan, *logos*, viesti siitä, että merkitysmassamme tuottaminen on oltava *tos*i suhteessa luontoon, *kaunis* dialogissamme luonnon kanssa ja *reilu* ihmisten kesken ollakseen hyvää, hyvän elämän ohje.

Teknologian vaatiman tiedon ja taidon synnyttäminen ja jakaminen on saanut viime vuosina lähes uskomattomat mittasuhteet niin perinteellisen tutkimuksen, yhteiskunnallisten käytänteiden, tuotannon kuin vaihdonkin piirissä. Kaikissa niissä on kehittynyt omanlaisensa *logoksen* ja teollisuuden uusliitto sekä niille omanlaiset metodit ja metodologiat:

taide+teollisuus = taideteollisuus/teollinen taide

tiede+teollisuus = tiedeteollisuus/teollinen tiede;

politiikka+teollisuus = teollisuuspolitiikka/politiikan teollisuus;

oikeus+teollisuus = teollisoikeus/oikeusteollisuus

vaihto+teollisuus = markkinointi/rahateollisuus

Keskeinen kysymys ei ole vain tietotaidon/taitotiedon tuottaminen ja jakelu vaan kaiken tuotetun tiedon ja taidon *omaksuminen* siinä mittakaavassa ja laajuudessa kuin oppiva talous (*learning economy*) edellyttää tuottajiltaan.

Talouden oppiminen oppivassa taloudessa merkitsee ajan talouteen siirtymistä. Työpaikka on siis opinpaikka, paikka opiskelevaa työskentelyä varten ja oppilaitokset työpaikkoja, paikkoja työskentelevää opiskelua varten merkitysmassan (*sensemaking*) tuottamiseksi niin kuin se on tätä nykyä määritetty YK:n Agenda 2030:ssa ja 17 kehitystavoitteessa.

Meidän on siten tarkoin mietittävä kuinka jaamme *käytettävissä olevan aikaresurssin* jotta voimme *oppia* ratkaisemaan kaksi keskeistä elintärkeää tehtäväämme:

– *uusiutumattomat luonnonvarat*: kuinka huolehdimme siitä, että myös tuleville sukupolville jää kohtuullisessa määrin uusiutumattomia luonnonvaroja ja kuinka ne arvotamme,

– *uusiutuvien luonnonvarojen* kestävä uusintamistahti (mukaan lukien sisäinen luontomme!): Kuinka

huolehdimme siitä, että käyttämämme uusiutuvat luonnonvarat eivät ehdy, vaan ehtivät uusiutua kestäväällä tavalla ja kuinka tämä luonnon kiertokulun turvaaminen arvotetaan.

Uuden opintojärjestelmän perusteet

- 2020-10-17 13:27

Uuden opintojärjestelmän perusteet

Olemme tulleet ihmiskunnan kehityksessä siihen tilanteeseen, että meidän on radikaalisti, siis juuriin menevällä tavalla korjattava Valistuksen julistamaa rajoittamatonta, siis ilman *logosta*, mieltä vailla olevaa maailman valloitusohjelmaa. Rajat ovat tulleet vastaan.

Olemme nyt määritelleet nuo rajat itsellemme ja siis yhteisen toimintamme mielen, *logoksen*, YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa.

Siten toimintamme peruste ei voi olla yksittäisen yksilön vauraus vaan yhteisöllinen moninaisuus, rikkaus. Kun muodostamme yhteistä mieltä, *logosta*, mielekkyyttä toimintamme perustaksi, emme siis enää hae eriarvoisten yksilöiden (*Individuums*) yhteistä vaan samanarvoisten ihmisten erityisyyttä, yksilöllisyyttä (*Individualität*).

Sivistyksen ydinajatus on, että tätä yksilöllisyyttä ei voida koskaan saavuttaa yleisestä yhteisestä johtaen. Yleinen on *aina* yksilöllisesti tulkittua. Yksilökohtaisen merkityksen muodostaminen (*sense-making, Sinnbildung*), siis yksilöllistyneen yhteisön rakentaminen on aina ennalta-arvaamatonta (*Un-vor-denk-lich*).

Kun yksilöllistymisen tehtävänä on yhteisöjemme uudelleenrakentaminen, emme voi tehdä sitä ilman yhteisen mielen tuottamista (*sense-making, Sinn-bild-ung*): otamme siis itse kunkin omat kokemukset (*Erlebnis*) lähtökohdaksi ja muokkaamme niistä yhteistä kokeneisuutta (*Erfahrung*), käsitykseksemme, käsitteeksemme maailmasta ja meistä.

Tähän ei eriarvoisten yksilöiden yhteisen etsiminen koskaan yllä, koskapa tällöin lopputuleman on oltava kaikista ja kaikesta irti reväisty, siis abstrakti, viime kädessä käteismaksusuhde, *cash-nexus*.

Meidän on siis upotettava yhteisen talomme, tämä ainokaisen maapallomme talonpitoon, siis talouteen *logos*, mieli ja mielekkyys siten kun sen olemme sen tällä hetkellä määrittäneet YK:n Agenda 2030:ssa ja 17 kehitystavoitteessa. Taloutemme on siis oltava oppivaa taloutta (*learning economy*).

Siten emme enää emme opi ja tee työtä Valistuksen rajoittamattomassa maailmassa ilman *logosta*. Sen sijaan opiskelemme ja työskentelemme, tai tarkemmin sanoen: työskentelemme opiskellen ja opiskelemme työskennellen tuon *logoksen* auki kirjoittamiseksi ja jokaisen luettavaksi.

Kun tuotamme opiskelen työskentelemällä samalla työstämme itseämme ja kun työskentelemällä opiskelemme samalla työstämme maailmaa. Minun maailmani ja maailmamme minä.

Kuten tiedämme, tekniikka ja metodit määrittävät tietä, askeleita kuinka päästä perille. Kun nyt siis tekniikkaa (*techne*) ei voida kehittää ilman logosta, siis teknologiaa (*techne + logos*), ei myöskään metodeja kehittää ilman samaista logosta, siis metodologiaa (*method + logos*).

Siten tiedon taito ja taidon tieto ovat nyt sisaria eivätkä sisarpuolia keskenään. Teknologialla että metodologialla on yhteinen yleissivistävä tehtävä: rakentaa silta ulkoisen ja sisäisen maailmamme välille siten että

.... tähtitaivas on kuljettavien ja kuljettavissa olevien teiden kartta ja joita tähtien valo kirkastaa. Kaikki on uutta ja kuitenkin tuttua, seikkailullista ja silti omaa. Maailma on laaja ja kuitenkin kuin oma koti, sillä sielussa palava tuli on samaa olemuksenlajia kuin tähdet; jyrkästi eroavat toisistaan maailma ja minä, valo ja tuli, eivätkä koskaan silti jää toisilleen vieraiksi; sillä tuli on jokaisen valon sielu, ja valoon pukeutuu jokainen tuli ..." (Georg Lukacs, 1914, Romaanin teoria, alkulause)

Sivistys on siis tietoa, tahtoa ja taitoa asettaa, arvottaa ja ratkaista aikakautemme keskeisiä haasteita. Tässä suhteessa olemme siis kaikki asiantuntijoita ja tuottajia – emme vain kuluttajia ja palkkatyössä olevia.

Siten:

Työpaikka on nyt opinpaikka. Työ on opiskelevaa työskentelyä ja oppiminen työskentelevää opiskelua. Tiedon tuottamisen taito ja taidon käyttämisen tuottama tieto ovat metodisia sisaruksia eivätkä sisarpuolia keskenään. Teknologia ja metodologia rakentuvat yhteen.

Talon pidon, siis tämän ainokaisen maapallomme taloudenpidon oppiminen edellyttää katkeamatonta opinpolkua läpi koko elämän. Tämä taloudenpidon idea on nyt kirjattu YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen. Se on myös kanssallisuuden ja yleissivistyksen lähtökohta.

Teknologiaan ja metodologiaan upotettava logos aikakauden keskeisistä haasteista jäsentää talouden pitoa, oppivaa taloutta (*learning economy*).

Sitoutuminen sivistyksen kutsuun (*Beruf, vocation*) edellyttää siihen liittyvien hyveiden (1) upottamista kaikkeen työskentelevään opiskeluun ja opiskelemaan työskentelyyn.

Koulutusjärjestelmämme on siis käännettävä opintojärjestelmäksi. Se edellyttää ensivaiheessa sitä, että on jatkettava nykyisen koulutusjärjestelmän horisontaalista vertikaalista integraatiota.

Horisontaalisen integraation tulee kattaa nyt myös toisen asteen ja korkea-asteen opinnot metodologisesti ja teknologisesti jäsenyviin sisältökokonaisuuksien pohjalta. Peruskoulun jälkeen on siis kolmivuotinen *perusopisto* ja nelivuotinen *yliopisto*, jossa on perus- ja perustavan tutkimuksen koulutusohjelmia.

Vertikaalinen integraatio perustuu yksilökohtaisten katkeamattomien opinpolkujen rakentumiseen ja resurssien kohdentamiseen siten, että kaikki suorittavat vähintäänkin toisen asteen tutkinnon.

Aikuisen opinpaikan, siis työpaikan, vaihtoehtona ei voi koskaan olla työttömyys vaan opiskelu. Tämä vaatii sosiaaliturvan jäsentämistä jatkuvan opinpolun mahdollistajana, ei sen katkaisijana.

Viite

(1) Tanskalainen Ole F. Kirkeby hahmottelee seuraavan listan hyveistä

Euboulia • *Avoin harkitsevaisuus*
 Euphoria • *Innostuva todellisuustajuisuus*
 Hyponomé • *Rohkea kärsivällisyys*
 Prolépsis • *Kyky ennakoivaan visualisointiin*
 Epibolé • *Käytännöllinen intuitio*
 Maieutike técnica • *Hyvän, oikean ja kauniin synnyttämisen taito*

Aineistoja

Frank, M., & Haverkamp, A. (1988). "Ende des Individuums – Anfang des Individuums" – Einleitung. In M. Frank & A. Haverkamp (Eds.), *Individualität* (pp. XI–XX). München: Wilhelm Fink.

Kirkeby, O. F. 2000. *Management philosophy. A radical-normative perspective*, Berlin: Springer.

Pakko-avioliitto vai avoliitto?

- 2020-10-21 09:33

Metsäteollisuus ry:n toimitusjohtaja Timo Jaatinen kirjoittaa tänään työmarkkinoiden uudistamisesta: "Metsäteollisuuden yritykset uudistavat nyt työmarkkinoita" (HS 21.10)

Metsäteollisuus ei haluaakaan purkaa loputonta kihlaustaan työväen kanssa vaan päästä saman katon alle, mennä siis naimisiin vaatien kuitenkin käyttöönsä ehdotonta direktio-oikeutta.

Muutama ensikommentti on paikallaan:

”Uudistuksen puolesta äänestivät niin toimialan globaalit suuryritykset, pienemmät yhden tehtaan yritykset kuin perheyrietyksetkin.”

Hankkeessa siis yhdistyy kaksi erisuuntaista intressiä. Toisaalta suuri kansainvälinen ja toisaalta kansallisempi, pienimuotoisempi teollisuus molemmat haluavat irrottautua kansantalouden kehyksestä. Kumpikin haluaa muodostaa oman toimeentulokuplan omine sääntöineen, toinen kansainvälisillä ja toinen kansallisilla tai jopa paikallisilla ehdoilla.

”Varmaa kuitenkin on, että työehdot kehittyvät erilaisiksi eri yritysten, tuoteryhmien ja työpaikkojen välillä.”

Tämä tarkoittaa, että suomalaisten työehdot ja palkkataso määräytyivät suoraan kansainvälisen kilpailun pohjalta riippumatta kansantaloudesta, tai että kansallisia normeja ei tarvitse paikallisesti noudattaa.

”Loputtomien kihlajaisten jälkeen osapuolet voivat siirtyä yrityksissä saman katon alle ja rakentaa yhdessä aiempaa parempia sopimuksia.”

Tämä merkitsee, että käytännössä yksikään työntekijä ei voi haastaa tai kyseenalaistaa työntäjän direktio-oikeutta muuten kuin oikeudellisen prosessin kautta.

Kun ja jos Suomessa laajemminkin kansainvälisen ja kansallisen teollisuuden ja kaupan edusmiehet ryhtyvät yhdessä ajamaan direktio-oikeudella terästettyä pakko-avioliittoa olemme silloin 1930 -luvun emmekä 2030 -luvun tiellä ja seuraamme nyky-Unkaria. Tutustukaapa vain esimerkiksi kauppias Juha Kärkkäisen ajatuksenjuoksuun.

Avoliitossa ei voi olla direktio-oikeutta. Kysymys ei siis ole vain ”paikallisesta sopimisesta” vaan yrityskohtaisesta päätöksenteosta ilman direktio-oikeutta, siis avoliitosta ilman pakkoa. Se on 2030-luvun tie!

Pääomasuhde ja palkkatyö

- 2020-10-28 09:35

Kun Metsäteollisuus ry. joku viikko sitten ilmoitti, että se haluaakin mennä naimisiin työväkensä

kanssa eikä purkaa lähes loputtomasti kestänyttä kihlausta, avioehtona oli vahvistettu *direktio*-oikeus. Tavoitteena ei siis ole tasa-arvoinen avioliitto vaan (siviili(?))pakkoavioliitto vahvistetulla käskyvallalla. Tässä avioliitossa korkeintaan *neuvotellaan* tarkoin rajatuista aiheista, yhteisestä *päätöksenteosta* on turha kuvitella yhtään mitään.

Palkka - mistä se maksetaan?

Meillähän elää sellainen ajatus ja ihan oma kokemuksin meillä itse kullakin on siitä, että me annamme oman työvoimamme – tietomme ja taitomme – työajaksi työntajan hallintaan, joka rahaa liikkeelle laittamalla organisoii yhteen raaka-aineet, työvälitteet ja työvoimamme prosessiksi, joka tuottaa jotain sellaista, jota kannattaa yrittää myydä ja markkinoida ympäri maailmaa. Koko hankkeen arvo ratkeaa sitten jälkikäteen markkinoilla. Oma vastineemme – palkka – edustaa käsityksemme mukaan jotain osaa tuosta takaisin kertyneestä arvosta rahan muodossa.

Tämä meidän muuntaminen (*subordination*) palkkatyöläisiksi toteuttamaan *direktio*-oikeuden alaisuudessa työntajan päätöksen mukaisesti mitä, miksi, missä, miten ja milloin tuotetaan on kuitenkin vasta toinen puoli asiasta. Meidän työmme, tuotannollinen kykymme, liitetään samalla osaksi pääoman tuotannollista kykyä (*subsumption*).

Pääomasuhde tarkoittaa sitä, että joudumme osaksi prosessia, jossa rahan liikkeelle laittamisen perusteena on saada lisää rahaa:

Raha → Tuotanto (raaka-aineet, energia, tuotantokalusto, työvoima) – > Tuote → Raha+

Tällöin työmme *toisaalta* kutoutuu osaksi sitä teknisorganisatorista kokonaisuutta mikä työpaikalla sattuu sitten olemaankaan. Työstämme muotoutuu tässä mielessä yleistä mutta meille konkreettista työtä. Tätä työn teknisorganisatorista kehitystä ohjaa pitkälti yritysten keskinäinen kilpailu tuottavuudesta ja siten suhteellisen edun saamisesta kilpailijoihin nähden (*suhteellinen lisäarvo*). Tätä kehitystä ei ohjaa mikään *logos*, siis ajatus *yhteisöllisestä* kehityksestä, joka meille on kuitenkin asetettu tätä nykyä jo ihmiskunnan mitassa YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa. Teknistaloudellinen globalisaatio toteutuu ilman käsitystä itsestään, ilman *logosta*.

Toisaalta tekemämme työn arvon (*value*) määrittelee markkinat jälkikäteen, ei työntekijän tiedot tai taidot, ei hänen konkreettinen mutta yleinen työnsä työpaikalla. Tämä kaikesta muusta irtirepäisty työ, siis *yhteiskunnallisesti abstrakti työ* ei kanna sisällään kaloriaakaan työn voimaa vaan sen sisältönä ja mittana on vain ja yksinomaan se *aika*, jonka olemme tuotantoprosessissa palkkatyöläisenä (*absoluuttinen lisäarvo*).

Viimeaikainen väantö kilpailukykysojimukselta osoitti työajan tarkan määrittelyn olevan ratkaisevassa asemassa palkkatyösuhteessamme. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta *palkka on se hinta, jolla suostumme luopumaan omasta vapaudestamme määräjaksi*, ts. hyväksymme oman vieraantumisemme itsestämme, luonnosta ja toisistamme.

Vahva vai heikko luonto?

Kun käsityöläinen työskentelee esimerkiksi saven kanssa hän toisaalta antaa savelle muodon ja tulee itse muotoilluksi (*in-formed*). Hänen itsensä ulkoistaminen (*entäusserung*) saven muodoksi muotoilee häntä itseäänkin; hän ei siis työssään vieraannu (*entfremdung*) työnsä kohteesta, ulkoisesta luonnosta eikä itsestään, sisäisestä luonnosta, vaan herättää henkiin *luonnon* mahdollisuudet (*potentia*) ilman väkivaltaa (*potestas*) - hän siis oppii ”*by making*”. Tällöin luontomme – sisäinen ja ulkoinen - ikään kuin viljelevät (*cultura*) toinen toisiaan: vilja- ja aivopeltoimme saavat toisiinsa tukeutuvan, yhteisen ilmaisen kulttuurina.

Jospa kuitenkin on niin, että tämä näkemys luonnon vahvuudesta pitää huolta itsestään, kyvystä uusintaa ja kehittää itse itseään toisensa kautta ei olekaan oikeaan osuva. Jospa onkin niin, että luonnon omat varustukset eivät riitä kohtaamaan sitä itseään, ts. työskentelyimme (*entäusserung*) luonnon kanssa kääntyykin vieraantumiseksi (*entfremdung*), ei vain meidän vieraantumiseksi luonnosta, toisistamme ja itsestämme vaan myös tuon ulkoisen luonnon vieraantumiseksi itsestään? Luonto olisikin siis *heikompi* kun klassisessa saksalaisessa filosofiassa (Hegel, nuori Marx) uskottiin ja toivottiin.

Tällöin se toinen (*douple*), minkä tuotamme, onkin jotain alkuperäistä, meille vierasta. Emme siis keräisikään luonnosta voimaa (*potentia*) vaan kyvyttömyyttä (*impotentia*): vieraantuneena, luonnollisen perustan puuttuessa, emme pysty estämään tuotantoamme hankkimasta omaa ”elämää”, joka ylittää ja ohittaa meidän omat tarkoituksemme samalla välinpitämättömyydellä kuin me olemme tarkastelleet ulkoista luontoa aina ensimmäisestä teollisesta vallankumouksesta lähtien.

Tarkemmin sanoen: siitä lähtien kun järjestimme keskinäiset suhteemme pääomasuhteen kautta, ts. 1) raha välittää luontosuhteitamme, 2) hyväksyimme eriarvoisuuden keskuudessamme siten että ne, jotka koostavat tuotantoprosessin - päättävät siis mitä, miksi, miten, missä ja milloin tuotetaan – saavat myös päättää mitä tehdään tuotannon tuloksella.

Siten alkoi *eriarvoisten* ihmisten *yhteisten* intressien etsiminen, jotka viimekädessä määritetään kaikesta irtireväistynä, abstraktina käteismaksu -suhteessa (*cash-nexus*) markkinoilla.

Markkinaistuvat yhteisöt vai yhteisöllistyvät markkinat?

Tehkäämme karkea analyttinen jako yhteisen talon – tämän ainokaisen maapallomme – pidossa, siis taloudessa. Toisaalta meillä on *tuottava kulutus* (*friends&care economy*: koti-, yhteisö- ja julkistalous) ja toisaalta *kuluttava tuotanto* (*consum economy*: funktionaalinen tavara- ja palvelutuotanto).

Lähtökohtaisesti *friends&care* -talous perustuu yhteisöjen rakentamiseen ja kehittämiseen (*commoning*) ja *consum* -talousmarkkinointiin (*marketing*). Tällä hetkellä käymme kiivasta kamppailua siitä markkinallistammeko yhteisöllistämisen (*marketing the commoning*) vai yhteisöllistämmekö markkinoinnin (*commoning the marketing*).

Kun yhteisön rakentaminen (*commoning*) perustuu *samanarvoisten* ihmisten *erilaisuuteen* tukeutuvan yhteisen (*common*) tuottamiseen, niin markkinointi (*marketing*) perustuu *eriarvoisten* ihmisten rahavälitteisestä *samamittaisuudesta* sopimiseen (*dealing*), siis kaikesta irtireväistyyn, abstraktiin vaihtoyhteyteen.

Pääomasuhteen kautta tapahtuva markkinavälitteinen tuotannonohjaus on perustunut aina Valistuksesta lähtien ajatukseen käytettävissä olevien resurssien rajattomuudesta ja tuotannon loputtomasta kasvusta. Nykyinen globalisaatio on edennyt ilman *logosta*, siis ilman käsitystä maailman rajallisuudesta. Tätä *logosta* ei voida rakentaa pelkästään samaisen kasvumekanismin varaan, ts. antamalla kaikille luonnonvaroille hinta, joka rajoittaisi niiden käyttöä.

Jos hyväksymme YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta käsitykseksemme maailmasta ja sen tulevaisuudesta, siis *logokseksi* itsestämme, on meidän välttämättä levitettävä *friends&care* -talouden piiristä *consum* -talouden piiriin ajatus samanarvoisten ihmisten erilaisuuteen perustuvasta yhteisöjen rakentamisesta, kanssalaisuudesta. Miksi?

Tasavertainen avoliitto yhteiskunnallisille tuottajille

Tätä nykyä emme voi syödä atriatakaan tai juoda kuppustakaan kahvia tai teetä, ilman että hyödyntäisimme ihmisten työtä ympäri maailmaa. Kuitenkin olemme näihin kanssalaisiimme yhteydessä vain hintamekanismin kautta. Emme koskaan saa tietää kuka ja millä ehdoilla milloin missäkin on tehnyt sen työn, jonka tuloksista päivittäin nautimme. Yleensä oletamme, että hinta, jonka siitä maksamme, on ainakin jossain määrin reilun vaihdon tulos, vaihdamme siis toistemme työtä päikseen jossakin suhteessa. Kuten tiedämme tämä vaihtokauppa ei ole tasavertaista vaan siirtää epäreilusti resursseja maasta toiseen.

Tämä pääomasuhteen ja hintamekanismin kautta lähes monopolioikeudella toteutettu, koko maapallon talouden ja talon pidon yhteenkutova (*texturing*) *logos* on meistä, luonnosta ja yhteisöistämme täysin vieraantunutta tyhjyyttä: kasvua kasvun vuoksi. Tällä synnyttämällämme toisella (*double*) on taipumus irrottaa meidät luonnosta ja tehdä meistä välinpitämättömiä myös itsemme suhteen.

Kun nyt olemme yhdessä sopineet yhteisestä yhteisöllisestä *logoksesta* – YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteesta – on meidän itse kunkin oltava mukana lukemassa auki ja kirjoittamassa tätä kanssalaisuuden tekstuuria siellä missä näistä asioista päätetään, siis työpaikalla. Kun jo olemme *friends&care* -talouden puolella yhteiskunnallisia tuottajia, tämä sama asenne ja asema tulisi avata myös *consum* -talouden yksiköissä.

Työpaikoille siis tasavertainen avoliitto pakkoavoliiton sijaan!

Aiheeseen liittyvää ja luettua mm.

Screpanti, E. 2017. Karl Marx on wage labour: From natural abstraction to formal subsumption. *Rethinking Marxism A Journal of Economics, Culture & Society* 29 (4) 511-537.

Tupinambá, G. 2017. The unemployable and the generic: rethinking the commons in the communist hypothesis. *Palgrave communications* | 3:17073 | DOI: 10.1057/palcomms.2017.73 | www.palgrave-journals.com/palcomms. Haettu 20.10.2020.

2020 - 11

Nomos, logos ja pääomittaminen

- 2020-11-07 08:53

Nomos

Kuvitelkaamme hetken ajan, että minulla on pätkä tietokonekoodia, jolla voin haalia somesta kauppiaita kiinnostavaa tietoa niin, että he pystyvät kohdentamaan omaa markkinointiaan. Minkä arvoinen tämä koodi olisi? Kun se on minun keksimä ja siten omistama, niin minulla on oikeus itse määrittää millä ehdoilla itse kukin pääsee sitä hyödyntämään. Minulla on siis valta päättää, millä ehdoilla itse kukin voidaan sulkea ulkopuolelle (*exclusion*).

Minun pitää siis pääomittaa (*capitalize*) tämä tuotantoväline. Ensin minun on arvattava, kuinka paljon vuodessa voisin kuvitella myyväni sen käyttöoikeutta. Sanotaanpa vaikka noin 10 000€:lla. Sitten minun pitää arvioida mikä voisi olla tuottoprosentti pääomalle? Ollaan vaatimattomia, 5% (0.05). Kaava on yksinkertainen $10\,000\text{€}/0.05 = 200\,000\text{€}$. Minun Konekoodi Oy on siis laskennallisesti 200 000€ arvoinen. Jos siis olisi 1000 osaketta, myisin niitä 200€ hinnalla – niille jotka uskovat koodinpätkäni mahdollisuuksiin tuottaa tuloja tulevaisuudessa. He miettivät siis, mitä kannattaa maksaa nyt tulevista - mahdollisista – tuloista.

Pitkässä saatossa – yli vuosikymmenien kuljettaessa – on kuitenkin niin, että keskimääräisesti ottaen nämä puhtaasti arvaukseen pohjautuvat pääomitus ja niistä maksettavat osingot pääsääntöisesti realisoituvat, ts. puhtaasti ideaalisesta kehityksestä jotain reaalista. Pääomittaminen on siis vallan käyttöä, *nomos*, siitä kuinka muuttaa nominaalinen, ideaalinen reaalisiksi.

Tätä nykyä kysymys on myös siitä, kuinka muokata meidän keskinäisiä yhteisöllisiä suhteitamme niin, että ne realisoivat *nomoksen*: kuinka mahdollistaa ennakoitavissa olevien, tulevia tulojen (*earnings*) pääomittaminen muokkaamalla yhteisöjemme toimintatapoja.

Kun näin on, miellä parikin periaatteellista ongelmaa: *ensiksi*, poliittinen ja taloudellinen *ovat* syvästi kiedoksissa toisiinsa ja, *toiseksi*, ideaalista ja reaalista, niitäkään ei voida jakaa jyrkästi toisistaan erilleen.

Politiikka ei siis ole talouden ulkopuolella vaan talous *on* politiikkaa ja pääomittajalle nominaalinen on reaalista tai ainakin realisoitavissa olevaa: pääoman *nomos* on siis tulevien odotettavissa olevien tulojen pääomittamista, ei siis omistuksen vaan omistusoikeuksien hankkimista, ts. *valtaa* päättää siitä kuinka omaisuutta käytetään (*exclusion*). Pääomittaminen on omistusoikeuden mitoittamista, sen saattamista määrällisesti mitattavaan muotoon, siis myös rahallisesti ilmastavaksi.

Pääomittajille tämä nominaalinen, omistusoikeuksien ilmaiseminen rahassa on todellista, *real-thing*. Miksi? Koskapa pääomittaminen on menetelmä (*nomia*) tuottaa todellisuutta. Se on siis mitoitettua valtaa, joka ilmaistaan määrällisesti numerona, kuten rahana.

Mihin tämä mitoitus perustuu? Hyödyn (*utility*) mittaamiseen vai tarvittuun ”sosiaalisesti keskimääräiseen abstraktiin *työaikaan*” (Marx)?

Kun pääomittaminen tehdään *ex ante*, etukäteen arvuutellen tulevaa, niin kuinka voisimme mitata näitä, *ex post*, jälkikäteen saavutettuna hyötynä tai käytettyinä työtunteina?

Onhan meillä valtava taivuttelukoneisto väittämässä, että kaikki se, mitä meille tarjolle saatetaan, *on* hyödyllistä ja tarpeellista. Eikö myös tuotetuista tavaroista ole tullut varsinaisia *hieroglyfejä* (Marx), joista on mahdoton kaivaa esille ”abstraktin työn” substanssia, jota mitataan työajalla? Tavaroista on tullut *aistimellis-yliaistimellisia yhteiskunnallisia* olioita. Meidän ihmisten keskinäisyydet on luettavissa tavaroiden välisinä suhteina siten kuin ne on pääomituksessa asetettu toteuttavaksi.

Kun juon kupin teetä, maksettuaani siitä säädetyn maksun, asetun suhteeseen satojen ellei tuhansien ihmisten kanssa – voin vain arvuutella, millä ehdoilla, missä oloissa kaikki heidän tekemänsä työ on tehty minun tehetkeni mahdollistumiseksi. Minun työni ja noiden tuhansien ihmisten työ sidottiin yhteen sillä kolikolla, jonka maksoin tehetkestäni. Asetamme siis työmme ja sen ehdot rinnakkain ja uskottelemme itsellemme sopivamme vaihdosta reilusti.

Se arvo (*value*), jonka vaihdamme, ilmaisee yhteiskunnallisen suhteemme, kaikesta irtireväistynä, abstraktina arvona, siis abstraktina työnä, yhteiskunnallisena aikana. Se on siis *aikaa, jolloin emme puutu siihen mitä, miksi, milloin, missä ja miten tuotamme*. Se on meille yhteisöllisesti tyhjää aikaa: emme tuota itsellemme emmekä itseämme. Mieltämme siis ei hallitse oma käsityksemme maailmasta (*logos*) vaan vieras voima (*nomos*), ts. tuotamme arvoa (*value*) pääomituksen realisoimiseksi, osana pääomasuhteen määrittelemää tuotantoa. Tämä pääomitettu *kuluttava* tuotanto (*consum economy*) kuluttaa loppuun kaikki käytettävissä olevat voimavarat vain ylläpitääkseen tuotannon kasvua.

Tätä nykyä olemme kuitenkin päässeet mukaan miettimään *missä, miten ja milloin* työmme teemme, ainakin jossakin rajoissa, alasta ja työtehtävästä riippuen, mutta *mitä ja miksi* tuotamme jää meidän päätöstemme ulottumattomiin – vaikka ne, jotka nuo päätökset ovat tehneet, joutuvat ainakin johonkin mittaan meille perustelemaan päätöksensä julkisestikin.

Mitä ja miksi tuottaa? Tähän meillä on ratkaisu työn ulkopuolella – velka. Kuten tiedämme yksityiset pankit luovat rahaa tyhjästä. Kaksoiskirjanpidon mukaisesti pankki kirjaa lainamme *as real thing* (vastaavaa) ja *as ideal* (vastattavaa). Mielessämme on siis oma tavoite, *logos*, jonka realisoimme työllämme lupaamalla toteuttaa pankin pääomittamisen vaatiman ennakoitavissa olevan tulovirran ja siten voitot.

Logos

Lähtekäämme siitä, että olemme oman elämämme tuottajia kaiken aikaa, pidämme yllä ja alati ohjaamme elintoimintojamme, myös nukkuessamme. Tuotamme siis oman elämämme. Se, miten ajankäyttöämme jakaantuu eri toimintoihin, on monin osin työnajosta riippuvaa. Tuotamme vapaa aikamme toinen toisillemme työnjaon kautta. Vapaa aika – ei siis vapaa-aika palkkatyön vastakohtana – on siis yhteiskunnallista aikaa. Se on siis aikaa, jolloin itse määrittelemämme *logos* (koulutus, terveys, sivistys, ystävyys, ilo, riemu) realisoituu omassa työssämme.

Vaikka *aika* on itse kullekin yksilöllistä, on sen kuluminen kiistattomasti määritettävissä. Jos tiedämme asukkaiden määrän Suomessa tiedämme Suomen elävän aikaresurssin vuorokautta kohden. Tilastollisesti tiedämme myös suhteellisen tarkkaan kuinka käyttämämme aika jakaantuu eri elämänpiireihin, lepoon, syömiseen, kaupassa käymiseen, harrastuksiin, palkkatyöhön, liikuntaan jne.

Palkkatyön vaatima aika muodostaa tästä elämän kokonaisuudesta vain pienen osan. Voimmekin sanoa, että saamme palkan siltä *ajalta*, kun lupaudumme ulkoisen tahon määräysvaltaan, ts. asetumme osaksi pääomittamisprosessia, jossa meistä riippumatta päätetään mitä, miksi, miten, milloin ja missä tuotetaan.

Siinä, kun työmme tulokseen kiteytyy tietoa ja taitoa, uutta järjestystä, informaatiota (*in-form*) - kun siis puramme luonnon tuottamaa järjestystä ja annamme työmme kohteelle uuden muodon ja *yhteiskunnallisen* sisällön (*logos*) - on kysymys yleisestä (*allgemein*), usein tietopohjaisesta mutta konkreettisesta työstä, siis kyvystämme upottaa konkreettiseen työn kohteeseen itse määrittelemämme muodon samalla tullen itsekin muotoilluksi (*in-formed*). Tämän lisätuote (*surplus*) syntyy vain jos tasa-arvoiset ihmiset rakentavat yhteisönsä moninaisuudelle eikä siis eriarvoiset ihmiset *universaaliutensa* varaan (*value*).

Kuten tuotanto on aina *kuluttavaa* tuotantoa niin kulutus on aina *tuottavaa* kulutusta (Marx). Pohjoismaissa tuottava kulutus, siis koti-, yhteisö- ja julkistalous (*friends&care economy*) muodostaa ajankäytöltään keskeisen osan itse kunkin elämästä. Se onkin *logoksen* – ei *nomoksen* – ohjaamaa vapaata työtä, ts. me toimimme etukäteen sovitun tavoitteen, *logoksen*, saavuttamiseksi. Tämä tuottava kulutus pitää siis kulutusta yllä tuottaakseen itselleen muodon ja sisällön.

Julkinen valtakain – niin voidaan ajatella – rahoittaa julkista ja yksityistä tuotantoa (*ex ante*: opetus, terveys, liikenne, turvallisuus, infrastruktuuri ...) ja kerää rahansa takaisin veroja keräämällä. Julkinen valta ei siis kerää rahaa jälkikäteen ulkoisten kulujen maksamiseen (*ex post*). Verotuksen tasolla

päätetään mikä on annetun lainan korko riippuen siitä mikä on rahoitustilanne, ts. onko korko positiivinen tai negatiivinen. Tarvittaessa voidaan kääntyä keskuspankin puoleen rahoituksen ohjauksen toteuttamiseksi. Tällä rahoituksella on siis mahdollistettu yhdessä sovittujen arvojen, *logoksen*, tuottaminen eikä siis vain kuluttaa jotain muualla tuotettua (*nomos*).

Sovitus

Nykyinen globalisaatio toteutuu ilman *logosta*, pelkän (talous)vallan *nomoksen* ajamana, jonka sisältö on kaikesta irtireväisty kasvu kasvun vuoksi, ts. tuotantoa on mahdollista jatkaa vain ja jos vain sen kasvulle ei aseteta ehtoja tai rajoja; ne on pakko murtaa tai ylikäytävä romahduksen estämiseksi.

Miten siis jäsentää uudelleen pääomittamista (*capitalization*)? Pääomasuhde – pääomittamisen edellytys – perustuu *eriarvoisten* ihmisten *yhteisten* intressien etsiminen, jotka viimekädessä määritetään kaikesta irtireväistynä, abstraktina käteisrahasuhteessa (*cash-nexus*) markkinoilla.

Jos hyväksymme YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta käsitykseksemme maailmasta ja sen tulevaisuudesta, siis *logokseksi* itsestämme, on meidän välttämättä levitettävä *friends&care* -talouden piiristä *consum* -talouden piiriin ajatus *samanarvoisten ihmisten erilaisuuteen perustuvasta yhteisöjen rakentamisesta, kanssalaisuudesta*.

Pääomittamisen (*capitalization*) sijaan siis humanisointi (*humanization*)?

Kyllä, mutta tarvitaan välttämätön lisämäärittely. Nykytilanne on monin osin seurausta ihmisen yliveritaisuuteen uskovien valistuksellisen humanismin, tieteen- ja tekniikan ja pääomasuhteen onnekaasta liittoutumisesta porvariston maailmanvalloituksen alkaessa.

Vastaliikkeenä syntynyt saksalainen sivistyshumanismi jäi etsimään sovitusta (*Versöhnung*) toiminnassa realisoituvien käsitteiden ja toimintana käsitteellistyn todellisuuden yhteisyydestä, *identiteetistä*, valtion rakentamisen kautta: ihminen vapautuu valtiossa ja valtion kautta.

Vaikka sovitusta ei siis enää ollut ihmisen ja jumalan (*Logos*) välinen, se ei myöskään ollut vielä ihmisen ja luonnon välinen. Vasta kun ihmiskunta on määrittänyt *logoksensa* ei vain *teoriana* maailmasta, eikä *käytäntönä* maailmassa vaan *kulttuurina* maan ja ilman kanssa, se pystyy kääntämään *nomoksen logokseksi* ja rakentamaan sovinnon sisäisen ja ulkoisen luonnon kanssa - siis määrittämään itse itselleen kulttuurien kulttuurin (*culture of the cultures*) rajat ja ehdot monimuotoiselle kulttuuriselle kehitykselle. Tätä nykyä tämä määrittely on tehty juuri YK:n Agenda2030:ssa ja 17 kehitystavoitteessa.

Sovinnon tie on siis kulttuurien kulttuurin määrittelemä käytännöllinen humanismi.

Etymologiaa (<https://www.etymonline.com>)

Logos

logos sana, puhe, lausuma, diskurssi, laskenta, tili, myös syy PIE: * *leg-* kerätä, puhua, poimia sanoja. Uusplatonistit käyttivät kreikkalaista sanaa metafysisissä ja teologisissa merkityksissä. Uuden testamentin kirjoittajat ottivat sen myöhemmin käyttöön. 1580-luvulla: jumalallinen sana.

Nomos

nomia menetelmä, -*nomos* hallinta, laki, käytös, tapa, verbistä *nemein* hallita, PIE-juuri **nem-* anna, jaa, ota. Muinaisessa kreikkalaisessa uskonnoissa *Nomos* on lakien, asetusten ja järjestyksen jumala. *Nomos* myös ihmistä koskevan lain säätäminen.

Capital

Kaikenlainen omaisuus, mukaan lukien raha, maa, tulot; englantilais-ranskalaisesta *catel* omaisuus, *chatel* vanha ranskalainen linna, keskiaikaisesta latinalaisesta *capitale* omaisuus, kalusto; lat. *capitalis* päämies, päällikkö, *caput* kirjaimellisesti pää. Myöhemmin keski-englannissa irtain omaisuus, karja (1400 -luvun alku). Vuodesta 1640 lähtien tietyn liiketoiminnan harjoittamiseen käytetty varallisuus, sitten laajemmin poliittisessa taloudessa se osa teollisuuden tuotannosta, joka on käytettävissä jatko tuotantoon" (1793).

Käytetty kirjallisuus

Nitzan, J., Bichler, S. 2009. *Capital as Power A study of order and creorder*. New York: Routledge

Kolminaisuus ja se puuttuva neljäs ...

- 2020-11-18 14:30

Lukiessani Tero Toivasen ja Markus Krögerin kerrassaan erinomaista artikkelia *Velan, kuoleman ja haltuunoton rooli maailman ekologisissa muutoksissa: kaskiviljely ja tervakapitalismi 1800-luvun Suomessa* (Toivanen & Kröger, 2018) törmäsin seuraavaan ajatukseen:

"Tervakapitalismin *kolminaisuus* (*trinity*) - eurooppalainen imperialismi, pohjoiset kauppiastalot ja Suomen valtio - rakennettiin kapitalismin *kolmen työhevosen* - velan, kuoleman ja haltuunoton – kautta." (kurs. mvv).

Kolminaisuus, *trinity*? *Kolme* työhevosta? Ottakaamme *kolme* avainsanaa, joista tilanne käy ilmi:

Tervakontrahti "Tervantuotanto teki Kainuusta sosio-ekologisen monokulttuurin: maanviljely lyötiin laimin, yhden talonpojan vuosituotanto vaati 2000 parhaassa iässä olevaa mäntyä. Oulun

kauppahuoneet hallitsivat tervatalonpoikia velkavankeuden välityksellä (tervakontrahti = “kirouksen asiakirja”). Kainuun alueella tervavelkojen osuus kaikista veloista 1870-luvulla 12 prosenttia, 1880-luvulla 23 prosenttia, kunnes 1890-luvulla jo 68 prosenttia. Miksi kainuulaiset sitten harjoittivat tätä ”riippuvuuskierrettä”? Koska veroista ei enää selvinnyt luontaistuotteilla vaan ne piti suorittaa rahassa, ja rahaa sai vain velkana Oulusta.” (Toivanen, 2016)

Majamieslaitos ”Epävirallinen järjestelmä, jossa maaseudulta tullut talonpoika myi tuotteensa tietylle kauppiaille, joka majoitti talonpojan kaupunkimatkan ajan. Järjestelmään liittyi usein myös esimerkiksi luotonanto. Kauppias majoitti, syötti ja juotti talonpojan tämän tullessa kaupunkiin, ja maksoi usein myös talonpojan verot ja tullit hänen puolestaan, ja sitoi hänet näin taloudellisesti itseensä. Luottosuhteet saattoivat jatkua sukupolvesta toiseen, vaikka järjestelmää pyrittiin purkamaan 1700-luvun puolivälissä.” (Aikamatkakoulu Oulu/sanasto)

Isojako ”1700-luvun jälkipuoliskolta alkaen toimeenpantu isojako pyrki yhdistämään talojen maat jälleen suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Myös metsämaat jaettiin, jolloin osa metsäalasta joutui ns. *liikamaana* valtiolle. Isojako johti uusien torppien perustamiseen valtion maille, ja maaseudun maata omistamattoman väestönosan metsänkäyttömahdollisuudet huononivat.” ”Tilusten kokoaminen harvoihin palstoihin ja aiemmin kylän yhteisten metsämaiden jakaminen talojen yksityisomistukseen merkitsi pysyvien rajojen muodostumista talojen välille.” (kansatiede/maanjaot, Tieteentermipankki)

... siis velkaraha, kauppiasporvaristo ja valtio – pyhä kolminaisuus?

Kolminaisuuden pitkä historia ...

Kolminaisuuteen törmää yleensä aivan muissa keskusteluissa, erityisesti kirkollisissa ja uskonnollisissa teksteissä - *Isä, Poika ja Pyhä henki* - tai filosofisissa erittelyissä aina Platonian myöten: ihmisellä on järkisielu (*logistikon*) päässä, intosielu (*thymoeidēs*) sydämessä, himosielu/ tahtosielu (*epithymētikon*) vatsassa.

Kristillisessä perinteessä, joka on omaksunut yhtä ja toista klassisen kreikan ajattelijoilta, on käyty vuosituhantista väittelyä siitä, mikä näitä kolmea – isää, poikaa ja pyhää henkeä – yhdistää ja mikä erottaa. Onko esimerkiksi pyhä henki vain isästä, vai sekä isästä että pojasta. Kysymys, joka jakaa katolisia kirkkoja vieläkin.

Kolmijako voidaan liittää myös ajatukseen menneestä (isä), nykyhetkestä (poika) ja tulevaisuudesta (pyhä henki). Modernimmassa syvyyspsykologiassa ajatus esitetään jotakuinkin niin, että syntyessämme olemme jakamattomia ja rajattomia (Minä/Isä). Eteen kuitenkin tulee jokin *toinen*, joka ei meitä tottele. Tämä raja mahdollistaa minän määrittelyn aloittamisen: mitä en ole ja siten, mitä olen. Tietoisuutemme itsestämme (Minuus/Poika) alkaa siis kehittymään. Tässä prosessissa Minän ja Minuuden suhdetta välittää kolmas, yhteisö (pyhä henki).

Siten ajatus isästä, pojasta ja pyhästä hengestä olisi yksi muinaisista uskonnollisista ilmaisuista ikuisesta separaatioprosessista sukupolvien saatossa, jossa yhteisö (pyhä henki) sovittaa tavalla taikka

toisella uuden sukupolven (poika) irrottautumisen perinteestä (isä). Jos siis yhteisömme on vain isästä (ortodoksinen kirkko) eikä myös pojasta (roomalaiskatolinen kirkko), sitoudumme perinteeseen ja torjumme uusiutumisen.

Valistuksen myötä kolminaisuus purettiin tietoisesti kahdeksi: *järjeksi (res cogitas)* ja ulkoiseksi, *toiseksi (res extensa)*. Tuohon toiseen kuuluu sekä ulkoinen ja sisäinen luonto. Välitys, joka näiden kahden välillä kehittyi, oli *keino* tutkia ja hyödyntää tuota toista; toista, jolla ei ollut enää omaa aristoteelista käsitettä/idea, joka siinä realisoituu, vaan tätä toista määrittää rautaiset luonnonlait, jotka me kaivamme siitä esiin tutkimusmenetelmin (*method*) ja hyödynnämme (*techne*), nyt tunnontuskitta ja rajoituksitta, omaksi eduksemme.

Sitä mukaa kuin suhteemme luontoon, tuohon toiseen, tuli yhä välitetyimmäksi ja välineellisemmäksi käsityökalujen väistyttyä koneiden tieltä, tulivat myös keskinäiset suhteemme yhä välillisemmiksi: tavaramarkkinavälitteiset tarpeet välittyivät yhä kauempaa – Lontoosta Kainuun korpiin – ja laajemmin Oulun kauppiastalojen ja valtiovallan kautta tervanpolttajan elämänehtoihin.

Yhteisö, maailman sielu, ei siis rakentunut enää yhdessä sovittujen tavoitteiden (*logos*) ehdoilla vaan rakentui *keinojen*, nyt ”kapitalismin kolmen työhevosen” ehdoilla (velkaraha, kuolema ja yhteisomaisuuden haltuunotto). Välineisiin liittyi sittemmin myös kirjanpidon ja lainakoron käyttöönotto – siis pääomasuhteen muodostus ja ketjutus aina keskeltä Eurooppaa Kainuun korpitiloihin saakka: *keinosta* - rahasta ja sen lisäämisestä – muodostuikin itse itseään ruokkiva tavoite.

Välineestä tavoite ... ja takaisin

Kun siis järki (poika) halusi alistaa luonnon (isä) ilman ”maailman sielua”, siis ilman yhteisöä, uusin välinein (tieteellinen menetelmä, tekniikka), kääntyivätkin nuo *välineet* yhteydenpidon, siis ihmisten keskinäissuhteiden perustaksi: meidän suhde työmme tulokseen ei enää riipu siitä *kuka* sen on saanut aikaan vaan se *kenen välineillä* se on saatu aikaan.

Kun siten emme enää päättä mitä, miksi, milloin, miten ja missä tuotamme, olemme osa tuota tuotantovälineistöä: oletamme toimivamme rajattomassa maailmassa ilman huolen häivää siitä *mitä ja miksi* olemme tuottamassa – tosin tätä nykyä olemme kyllä jo huolissamme siitä *missä ja miten* tavaramme tuotetaan.

Kun nyt kuitenkin tämän maailmanvalloituksen rajat ovat tulleet vastaan, joudumme pakosta – jos haluamme itse selvitä – rakentamaan yhteisön, joka ei perustu välineistön (tuotantovälineet, raha) vaan elämän uusintamiseen, siten kun se on nyt määritetty YK:n 2030Agendassa ja 17 kehitystavoitteessa – siinä on meidän nykyinen yhteisömme, käsitys itsestämme (*logos*, ei *Logos*).

Tämä tarkoittaa myös sitä, että emme voi luovuttaa *käsitystä itsestämme* kenenkään muun määritettäväksi vaan meidän on pidettävä kiinni tästä *luovuttamattomasta* ihmisoikeudesta, ts. otettava päätettäväksemme myös se mitä ja miksi tuotamme.

”Yksi, kaksi, kolme ...

mutta Timaeus, ystäväni, missä on neljäs eilisistä vieraistamme” ... (Plato)

Kun Valistus irtisanoutui kolmesta (Ilmoituksesta (*Logoksesta*), ihmiskokemuksen ensisijaisuudesta, yhteisöstä (*logoksesta*)) ja päätti rakentaa kahden, *ihmisjärjen ja luonnon*, varaan siltä jäi huomaamatta ainakin yksi jo antiikissa kutsumatta jätetty vieras ... luonto luontona ihmiselle. Tieto *luonnosta* ei kata tietoa *luonnossa olemisesta* tai *luonnon kanssa toimisesta*.

Pää, sydän ja maha vaativat selvittääkseen *kädet* – siis reaalisen luontosuhteen, työn. ”Vapaa työ on luonnon henkiin herättämistä” (Marx). Siten vilja- ja aivopellon viljelemisen (*cultura*) on tehtävä sovinto keskenään yhteisön, *logoksen*, välityksellä rakentaen kulttuuriselle moninaisuudelle *kulttuurien kulttuuri* niillä ehdoilla, jotka luonto luontona meille rajaa. Meidän on siis alati kysyttävä *itseltämme* mitä ja miksi tuotamme ja kuinka tuotokset jaamme – *ihmisinä* emme voi sitä jättää niiden *toisten* päätettäväksi.

Kirjallisuutta

Plato 2008. *Timaeus and Critias*. Oxford World's Classics

Toivanen, T., Kröger, M. 2018. The role of debt, death and dispossession in world-ecological transformations: swidden commons and tar capitalism in nineteenth-century Finland, *The Journal of Peasant Studies*. 46 (7) 1368-1388. DOI, : 10.1080/03066150.2018.1503173

Toivanen, T. 2016. Ilmastonmuutos, fossiilienergia ja ympäristöongelmat historiallisen poliittisen talouden kysymyksinä. <https://docplayer.fi/29634569-Ilmastonmuutos-fossiilienergia-ja-ymparistoongelmat-historiallisen-poliittisen-talouden-kysymyksina.html>

Santrac, A.S., 2013. Three I know not what: The influence of Greek philosophy on the doctrine of Trinity, *In die Skriflig/ In Luce Verbi* 47(1), Art. #719, 7 pages. <http://dx.doi.org/10.4102/ids.v47i1.719>

Nettilähteet

<http://www.oulu.ouka.fi/aikamatkaoulu/sanasto.htm>

<http://www.helsinki.fi/kansatiede/histmaatalous/maanjaot/isojako.htm>

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:isojako>

Vallankumous, jota ei voi jättää tekemättä ...

- 2020-11-20 12:01

Belle Époque – mennyt ihana aika

Kun olen menneellä viikolla seurannut katonrajastani sekä EK:n seminaaria että SAK:n edustajiston kokousta, mieleeni on pulpahtanut ajatus kaipauksesta, kaipauksesta ihanaan aikaan, *Belle Époque*:een (1880 – 1914). Metsäteollisuus ry kaipaa wrightiläisen työväenliikkeen aikoihin, aina 1890 -luvulle saakka, EK ”uusiutuvaan markkinatalouteen” 1980 -luvulle. SAK:n *ihana aika* sattuu 1970 -luvulle hyvinvointivaltion rakentamisen vuosiin.

Meidän pitäisi kuitenkin rakentaa uuden aikakauden edellytyksiä jo vuoteen 2030 mennessä. Mikä on muuttunut peruuttamattomasti? Lienemme siitä jokseenkin yksimielisiä: taloudellisen kasvun – kuten se tätä nykyä ymmärretään – rajat on jo ylitetty ja meidän on yhdessä sovittava - tavalla taikka toisella – kuinka tuo kasvu nyt suunnataan ja rajataan uudelleen.

Tämä tarkoittaa siirtymistä tuotantovälineistön (tuotantokoneisto, raha) uusintamisesta elämän uusintamiseen, siis välinekeskeisestä talouden pidosta tavoitekeskeiseen talon – yhteisen maapallomme - ylläpitoon.

Emme siis voi enää olettaa, että meillä on rajattomat resurssit käytettävissä jatkuvaan taloudelliseen kasvuun. Emme siten voi enää myöskään olettaa että *eriarvoisten* kansantalouksien yhteiset intressit sovitetaan yhteen suhteellisen edun periaatteella markkinoiden välityksellä. Se on johtanut resurssien pohjattomaan ylikäyttöön ja niiden uusjakoon niin kansantalouksien välillä kuin jyrkkään eriarvoisuuteen niiden sisällä.

Kun nyt tunnustamme rajallisuutemme ja luonnon meille asettamat rajat, niin lähtökohtamme on tällöin *samanarvoisten* kansakuntien erilaisten intressien sovittaminen *yhteisten etujen* pohjalta.

Suhteellinen etu kääntyy siis yhteiseksi eduksi. Suuntaamaton ja rajaton kasvu kääntyy suunnatuksi ja rajalliseksi kasvuksi. Vapaus jostakin – luonnosta ja toisista ihmisistä – kääntyy vapaudeksi johonkin, luonnon ja toisten ihmisten kanssa. Siten toimintamme *välineiden* – tuotantovälineiden – on sitouduttava asettamiimme tavoitteisiin: ihmiskunnan tavoitteisiin siten kuin ne on tällä hetkellä ilmaistu YK:n Agenda 2030 ja 17 kehitystavoitteessa.

Siten kansantaloudelliset edut eivät enää yhdistä kansakuntia vaan kansakunnat yhdistävät taloudelliset etunsa. Tämä merkitsee, että välinetalouden keskeinen yhteiskunnallinen *keino*, pääomasuhde (rahalla lisää rahaa), kääntyy yhteisösuhteeksi (yhteisötyöllä lisää yhteisötyötä). Talous on jälleen oman talon pitoa ja rakentamista – ei velan maksua, korkoineen, tunteuttomille.

Emme siis voi enää ajatella, että talouden kierrossa tavarat ja palvelut kulkevat yhteen suuntaan ja raha päivävastaiseen suuntaan aivan kuin niillä ei olisi mitään mistä alkaa ja mihin päätyä – luontoa. Kun

otamme luonnon – sisäisen ja ulkoisen - mukaan talouden kiertokulkuun joudumme alati kysymään mistä mikäkin alkaa ja mihin se päättyy, ja mitä tapahtuu siinä välissä. Samoin joudumme tarkoin miettimään mikä on ensin ja mikä sen jälkeen. Esimerkiksi: edustaako raha mennyttä vai tulevaa?

Pääomasuhteen kautta synnytetty tavara- ja palvelutuotantoon investoitu raha – tätä nykyä yhä laajemmin tyhjästä luotu – tukeutuu *pääomittamiseen* ts. arvaukseen siitä, mitä kannattaa nyt maksaa tulevista, vain arvattavissa olevista tuloista, aiheuttaen siten yhteisöllisen paineen tuon tulovirran muodostukseen, ts. arvauksen ja siten tuotannon toteutumiseen. Pitkässä juoksussa näin käykin: investoijat saavat pääsääntöisesti rahansa korkoineen takaisin. He siis muuttavat maailmaa omasta *yksityisestä* intressistään lähtien.

Tuottavuuden nousu ei ole kuitenkaan siirtynyt palkkojen nousun kautta kulutukseen ja ensin yksityisten pankkien ja sittemmin keskuspankkien tyhjästä luomalla (velka) rahalla on yritetty jo pitkään parantaa kysyntää vastaamaan tuotantoa – se on johtanut ensisijassa omaisuusarvojen ansiottomaan arvonnousuun, siis inflaatioon palkkainflaation sijasta.

Nyt kuitenkin – kun yhteinen talonpitomme sitä vaatii – keskuspankkien tyhjästä luomalla rahalla yritetään *suunnata* investointeja *yhteisten etujen* pohjalta kestävämmän talouden rakentamiseksi. Tällöin siis *tuottava* kulutus (koti-, yhteisö ja julkistalous, *friends&care economy*) asettaisi suunnan ja rajat *kuluttavalle* tuotannolle (funktionaalinen tavara- ja palvelutuotanto, *consum economy*).

Pääomasuhde siis kääntyisi yhteisösuhteeksi – näiltä osin – mutta samalla asettuu meille itse kullekin luovuttamaton oikeus itsemäärittelyyn, ts. olla mukana ratkaisemassa *mitä* ja *miksi* tuotamme toisillemme – omalla työpaikallamme.

Perinteen paine on kuitenkin erinomaisen kova. Tuotannollisen toiminnan suuntaaminen kansantalouksien pelastamiseksi kääntyy helposti kansakuntien pelastamiseksi ja se taas talouden militarisoimiseksi. Sille tielle en soisi Metsäteollisuuden, EK:n enkä SAK:aan ajautuvan.

Suomalaisen sopimusyhteiskunnan pääteasema? - ”... sille asemalle me emme vapaaehtoisesti matkusta!”

- 2020-11-22 13:01

”Sitoutumaton kirjailija, kulttuurin ja yhteiskunnan tutkija, Helsingin, Turun ja Lapin yliopiston dosentti” Jari Ehrnrooth kirjoitti viime *perjantaina* blogissaan *On oikeiston vuoro ryhtyä uudistajaksi* (20.11.2020 Verkkouutiset.fi):

"Suomi tarvitsee selkeän oikeistolaisen vaihtoehdon, joka perustuu vastuulliseen individualismiin ja korjaa vastuuttoman kollektivismiin aiheuttamat taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset vauriot."

.... "On ... vain ajan ja taidon kysymys, milloin kansalaismielipiteen porvarillinen enemmistö myllertää myös poliittisen arvokentän vastaamaan itseään. Silloin alkaa yhteiskunnan oikeistolainen uudistaminen."

Ehrnrooth asettaa siis vastakkain oikeiston *vastuullisen individualismin* ja vasemmiston *vastuuttoman kollektivismiin* ... mutta mihin oikeiston "vastuullinen individualismi" on sitten kaikonnut? Ehrnroothin mukaan:

"Lännen sisäisen heikkouden syyt – suurten ihanteiden katoaminen ja löperöliberaali vastuuttomuus, postmoderni kulttuurirelativismi ja arvonihilismi, levoton hedonismi, addiktiot ja elintapasairaudet – ovat suurelta osin seurausta 1960-luvun kulttuurivallankumouksesta, jossa uusvasemmistolaiset filosofit, aktivistit ja kulttuuripersoonallisuudet hylkäsivät länsimaisen kulttuuri-ihmisyyden itsekurin ja korkeat ihanteet. Universaalit kauneuden, totuuden ja hyvyyden tavoitteet naurettiin kumoon luonnollisen ihmisen kyltymättömien tarpeiden ja kapitalismin vastaisen politisoitumisen tieltä."

Heti perään hän kuitenkin toteaa aivan yllättäen:

"Toisin kuin liberalismiin kantaisät olettivat, syntyperäiseen ihmisluontoon ei sisälly järkeä ja omaatuntoa, joten kulttuuri-ihmisen vapaus on kovan työn takana!"

Tätä mieltähän vasemmisto on aina ollut. Liberalismin kantaisät *olivat väärässä* julistaessaan yksilön syntyperäistä koskemattomuutta. Vasemmisto on aina korostanut että "kulttuuri-ihmisen vapaus on kovan työn takana" – kovan, vapaan *yhteistyön* takana.

Universaaleja "kauneuden, totuuden ja hyvyyden" *tavoitteita* ei siis naurettu kumoon vaan ne asetettiin toteutettavaksi osana reaalista luontosuhdettamme – työtä, tuotantoa ja vaihtoa. Tosi, hyvä ja kaunis ovat siis luonnon ehdollistamaa *käytännöllistä humanismia* – eivät vain tieteen, politiikan ja (kauno)taiteen esityksellisiä saavutuksia.

Puhuuko Ehrnrooth siis itse itseään vastaan? Hän kaataako itse oman perustelunsa? Ehrnroothin tunnuslause on "sinullakin on oikeus muodostaa mielipiteesi luotettavan tiedon pohjalta". Tämä koskee ilmeisesti myös minua, vaikka olenkin Volanen - vasemmalta.

Katsotaanpa siis.

Yksilöllistyminen yhteisön uusintamisena

Kun siis "syntyperäiseen ihmisluontoon ei sisälly järkeä ja omaatuntoa, joten kulttuuri-ihmisen vapaus on kovan työn takana" niin eihän kukaan meistä voi ottaa vastuuta siitä mihin maahan, mille vuosisadalle ja vuosikymmenelle ja mihin perheeseen on sattunut syntymään.

Emme siis voi lähteä siitä, että tämä sattumien summa ratkaisee koko elämämme ja kohtalomme kuten liberalismiin isät oletivat. Meidän onkin siirryttävä Valistuksesta Sivistyksen piiriin: luonto – sisäinen ja ulkoinen – ei ole se, josta meidän on vapautuaksemme päästävä irti, vaan luonto on se, jonka kanssa meidän on vapautuaksemme tehtävä yhteistyötä: ”Vapaa työ on luonnon henkiin herättämistä” (Marx).

Kysymys ei siis ole yksilöstä vaan *yksilöllistymisestä*. Itse kunkin kehitys järjelliseksi ja omantunnon omaavaksi yksilöllisyydeksi omissa yhteisöissämme samalla muokkaa noita yhteisöjä ottamaan huomioon ja omaksumaan meidän itse kunkin luonto- ja kokemusperäisen yksilöllisyytemme. Lähtökohdiana on siis ei vain lainedessä toteutuva tasa-arvo vaan sen toteuttaminen itse kunkin elämässä kaikkineen; tavoitteena on tasa-arvoisten ihmisten *erilaisuuteen* tukeutuva yhteisöllisyys.

Ehrnroothin korostama tasa-arvo lain edessä rajaa itse elämän kaikkineensa tasa-arvon ulkopuolelle. Ajatus on, että ihmiset etsivät *yhteiset* intressinsä markkinoiden välityksillä ja tekevät niistä sopimuksen käypällä hinnalla. ... ja kun emme enää elä markkinataloudessa – Ehrnroothin *Atlas*-sointulassa *Ayn Randin* tapaan – vaan kapitalismissa, niin pääomasuhde määrittää *erilaiset ja eriarvoiset* roolimme markkinoilla: olemmeko ostamassa raaka-aineita ja työvoimaa turvataksemme *pääomamme* uusiutumisen vai myymässä työvoimaamme uusintaaksemme omaa *elämäämme*.

Valtiovalta työvoiman uusintajana

Ehrnroothilta näyttää jääneen huomioimatta, että – etenkin pohjoismaissa – valtiovalta, tuo paha ”kollektiivi”, ei ole ensisijaisesti kulutusyksikkö vaan *uusintamisyksikkö*, joka huolehtii siitä, että funktionaalaisella tavara- ja palvelutuotannolla on käytettävissään osaavaa ja toivon mukaan tervettä *työvoimaa* – kuten asia onnettomasti tätä nykyä ilmaistaan.

Luulisi, että Ehrnrooth lähtökohdilleen uskollisena kiivailisi juuri tätä vastaan: miksi hyväksymme sen, että väestön enemmistö luopuu luovuttamattomasta ihmisoikeudestaan – itsemäärittelystä - siksi ajaksi, kun tekevät sopimuksen työvoimansa käytöstä palkkatyönä – siis siitä, että he eivät osallistu päättämään mitä, miksi, milloin, missä ja miten tuotetaan ja kuinka oman työn tulokset käytetään.

Kun emme enää päättä mitä, miksi, milloin, miten ja missä tuotamme, olemme osa tuotantovälineistöä: oletamme toimivamme rajattomassa maailmassa ilman huolen häivää siitä *mitä ja miksi* olemme tuottamassa.

Kun nyt kuitenkin Valistuksen maailmanvalloituksen rajat ovat tulleet vastaan, joudumme pakosta – jos haluamme itse selvitä – rakentamaan *yhteisön*, joka ei perustu *välineistön* (tuotantovälineet, raha) vaan *elämän* uusintamiseen, siten kun se on nyt määritetty YK:n 2030Agendassa ja 17 kehitystavoitteessa – siinä on meidän nykyinen yhteisömme, käsitys itsestämme.

Tämä tarkoittaa myös sitä, että emme voi enää luovuttaa *käsitystä itsestämme* kenenkään muun määrittäväksi vaan meidän on pidettävä kiinni tästä *luovuttamattomasta* ihmisoikeudesta, ts. otettava päätettäväksemme myös se mitä ja miksi tuotamme.

Niinpä juuri *tuottavan* kulutuksen, koti-, yhteisö- ja julkistalouden (*friends&care economy*) on asetettava ohjaamaan *kuluttavan* tuotannon, funktionaalisen tavara- ja palvelutuotannon (*consum economy*), uudistamista ja suuntautumista. Tämä käänne on jo menossa fiskaali- ja rahapolitiikan voimasuhteiden ja toimintamuotojen muutoksena – mutta en mene siihen tässä yhteydessä.

Niinpä Jari Ehrnrooth liittyy siihen Suomeen muodostumassa olevaan kuuroon, joka kaipaa markkinatalouteen, sen ihanaan aikaan, *Belle Époque*:een, Ehrnrooth erityisesti *Ayn Randin* kuvittelemaan *Atlas* -sointulaan. Perussuomalaiset ovat jo siellä odottamassa, uutta *aitoa* alkua metsän siimeksestä ja vetten syvyyksistä etsien.

Vastuullinen yhteisöllisyys

Puheenjohtaja *Jarkko Eloranta* totesi SAK:n edustajiston kokouksessa viime torstaina (19.11.2020):

”... meidän on puolustettava nykyisiä oikeuksiamme ja sopimuksiamme, mutta myös tuettava ja varmistettava se, että he, jotka nyt tekevät työtä ilman työehtosopimusten turvaa saavat sellaisen turvakseen. ...

Me tarvitsemme toverit nyt terästä selkärankaan, lujutta mieleen ja malttia oman strategian toteuttamiseen. Ja huomatkkaa, hyvät ystävät, tämä ei ole vain Paperiliiton asia, tämä ei ole vain Teollisuusliiton asia, tämä on koko SAK:laisen ay-liikkeen asia. Jos työnantajat lähtevät laajemmin seuraamaan Metsäteollisuuden mallia, tiedämme, että se on suomalaisen sopimusyhteiskunnan pääteasema, mutta sille asemalle me emme vapaaehtoisesti matkusta!”

Hyvä niin, vaikka avaus 2030 -luvulle jäi vielä tekemättä. Minulle YK:n määrittelemät 17 kehitystavoitetta määrittelevät uuden edessä olevan *Vraie, Bonne et Belle Époque*'n, toden, hyvän ja kauniin aikakauden lähtökohdat. Laajentakaamme siis yhteiskunnallinen tuottajatehtävämme kattamaan koko elämämme kirjoja.

Viitteet

Eloranta, J. 2020. Puhe SAK edustajistossa 19.11. 2020.

https://www.sak.fi/sites/default/files/attachments/jarkko-elorannan-puhe-sak-edustajistossa-marraskuussa-2020_1.pdf

Ehrnrooth, J. 2020. On oikeiston vuoro ryhtyä uudistajaksi. 20.11.2020 Verkkouutiset.fi

https://www.verkkouutiset.fi/on-oikeiston-vuoro-ryhtya-uudistajaksi/?ref=rns_tw#914b6891

Volanen, M. V. 2017. Onko John Galt vapaa?

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/onko-john-galt-vapaa/>

Suomi takaisin! ??

- 2020-11-28 12:07

Timo Soini totesi taannoin jotain sellaista, että vaalit voitetaan kolmella sanalla, pitäisi vain tietää mitkä ne ovat (Länsi-Suomi 13. 1.2020, Suomenmaa 22.1.2020). Soinin mukaan populismi rakentuu epäluottamukseen, identiteetin murtumiseen, koettuun sosiaalisen aseman heikkenemiseen ja poliittisten ryhmien rajojen hämärtymiseen (*distrust, destruction, deprivation, de-alignment*). Sanat on valittava tältä pohjalta. Siis ...

... *Suomi takaisin!*

Kun minulta on viety kaikki, jonka varaan olen itseäni rakentanut, niin se *Suomi*, jonka olen tuntenut ja josta itseni tunnistanut, on siis saatava takaisin ... mutta missä se *nyt* on? Mistä sen voisi löytää? Naapurista? Kyyhöttävistä kyläyhteisöistä tai kaukaisten kaupunkien lähiöistä? Metsien uumenista tai järvien syvyyksistä, kansallisista myyteistä?

Mennyttä Suomea eikä muutakaan maailmaa ei ole enää missään, eivätkä ne tule takaisin vaikka kuinka toivoisimme. Kansallisen, menneen maailman kaipauksen virittäminen ja vallan rakentaminen tuon kaipauksen varaan on tietoista poliittista kyynisyyttä. Pitäisikin kysyä *miksi* tuntemani ja tunnistamani Suomi on kadonnut ja muuttunut tunnistamattomaksi ja osin vieraaksi?

Eikö lähes kaikki, mitä täällä meillä on, ole aikojen saatossa tullut jostakin muulta, me itsekin. Lähes kaiken mitä meillä on, olemme saaneet tavalla taikka toiselta, toisilta ympäri maailmaa ja hyödyntäneet sitä omalla tavallamme ja laittaneet sen paremmaksi ja eteenpäin maailmalle.

Emmehän tätä nykyä voi syödä atriatakaan tai juoda kuppiakaan kahvia ilman että iloitsemme ihmisten työstä ympäri maailmaan puhumattakaan niistä mitä moninaisimmista tulevista ja lähtevistä raaka-aine-, tavara- ja informaatiovirroista, jotka meitä kannattavat päivästä toiseen.

Miksi se on vierasta? Miksei kaikkien meidän kaipaama yhteisö ja yhteisöllisyys ole kehittynyt talouden kehityksen mukana?

Pääomasuhde

Meidän *reaalinen, taloudellinen* suhde noihin *toisiin* – siis *heihin*, jotka ovat olemassaolomme perusta – muodostuu *juuri ja vain* niiden tavaroiden välityksellä, jotka tänne kauaksi ja jotka täältä kaukaisesta Pohjolasta maailmalle kulkeutuvat. Me olemme heille yhtä vieraita kuin he meille.

Mitä ihmettä siis on tapahtunut?

Yhdellä lauseella pitkä tarina: Elämällemme asettamamme tavoitteet ja elämämme ylläpitämisen välineet ovat vaihtaneet keskenään paikkaansa: välineistä tuli tavoitteita ja tavoitteista välineitä.

Valistuksen ja ensimmäisen teollisen kumouksen myötä ihmisten keskinäiset suhteet järjestettiin uudelleen. Suhteemme *työvälineisiimme* jakautuivat kahtaalle: toiset meistä – porvaristo - keskittyi huolehtimaan niiden välineiden - tuotantoyksiköiden – uusintamisesta ja toiset - työväki, irrotettuna *omista* työvälineistään - (pakko)liitettiin osaksi tuotantovälineistöä, tuotannon (työ)voimaksi.

Tämä suhde tuotantovälineisiin, siis pääomasuhde, perustuu ajatukseen, että taloudellisesti *eriarvoiset* ihmiset löytävät *yhteiset* intressit tavaroiden vaihdon – siis markkinoiden – välityksellä, sopien (vaihto)suhteistaan käteismaksulla (*cash-nexus*).

Elämän uusintaminen siirtyi siis palvelemaan tuotantovälineiden uusintamista ja irtaannuimme asettamasta kysymyksiä siitä mitä, miksi, miten, missä ja milloin tuotetaan ja kuin tulokset hyödynnetään – siis kysymyksiä siitä, mitä me ihmisinä olemme toinen toisillemme. Sehän ei ollut kovinkaan ajankohtaista, kun tuotannon kasvulle ei nähty mitään rajaa tai äärtä – oli siis vain ajan kysymys, että kaikilla on kaikki tarpeellinen - ja enemmänkin. Taloudella ei ole muuta ajatusta, *logosta*, kuin kasvu – muu elämä kaikkienensa kulkee sitten omia vapaita polkujaan.

Jälkikäteen nähtynä tämä talouden ajanjakso, jota kutsumme pääomasuhteen mukaisesti kapitalismiksi, kehitti myrskyisästi tuotanto-, vaihto- ja omistussuhteita. Seurauksena on ollut - kuten kaikki hyvin tiedämme - aivan uskomaton varallisuuksien ja rikkauksien kasvu ja niiden jakautuminen sekä kansankuntien kesken että kansakuntien sisällä äärimmäisen epätasaisesti. Tämä *velho*, joka ei itse enää pysty hallitsemaan esiin loihtimiaan maanalaisia ja maanpäällisiä mahtejaan, on nyt törmännyt uusiutumattomien ja uusiutuvien luonnonvarojen ehdottomiin rajoihin.

Pääomasuhteen pystyttäminen ja ylläpito on aina ja kaikkialla vaatinut kolmannen osapuolen - valtion - tuekseen ja turvakseen, on se sitten ollut neo- tai ordoliberalismia, sosiaalivaltiota, valtiokorporatismia tai -kapitalismia.

Nykyinen kehitysvaihe - *keskuspankkivetoinen finanssikapitalismi* – on asettanut uuden haasteen pääomasuhteelle: keskuspankkien tyhjästä luomaa rahaa ei enää siirretä kaikilta osin turvaamaan omaisuusarvojen ansiotonta arvonnousua vaan *julkinen valta* on ryhtynyt suuntaamaan resursseja omien *tavoitteidensa* mukaisesti tuotantovälineistön uudelleenrakentamiseksi kestäväen kehityksen nimissä. Historiallisesti katsoen tämä avaus saattaa kääntyä kansantalouden pelastamisesta *kansakuntien* pelastamiseksi, ts. talouden militarisoimiseksi, tällä kertaa ehkä eurooppalaisena ratkaisuna.

Maailma takaisin, mutta kestävämpi

Siten emme ole menettäneet vain Suomea vaan maan ja ilman, siis maailmamme. Pääomasuhteelle tukeutuvalla taloudellisella globalisaatiolla ei ole käsitystä itsestään eikä maailmasta. Totta on vain tuotannon välineiden ja sen edusmiehen, rahan, uudeksi ja runsaammaksi muokkaaminen riippumatta siitä edistääkö vai tuhoako se elämämme uusintamisen.

Me tarvitsemme siis maailmamme takaisin, mutta emme sitä, joka meillä oli silloin kuin emme vielä olleet törmänneet tuotannon kasvun ehdottomiin rajoihin. Vain saattamalla kansojen yhteistyö taloudellisestikin *tavoitteelliselle* tolalle siten kun se on nyt määritelty YK:n 2030 Agendassa ja 17 kehitystavoitteessa voimme kansakuntana menestyä.

Suomi voi menestyä vain jos kansalliset tavoitteemme käyvät yksiin ihmiskunnan tavoitteiden kanssa. Suomi ajaa kansallisia etujaan kehittämällä kansainvälistä yhteistyötä. Koti ja maa, kotimaa edistyy maan ja ilman, maailman, rakentamisen kautta.

Viitteet

Pääkirjoitus. 2020. Vaalit voi voittaa kolmella sanalla. Länsi-Suomi 13.1.2020

<https://ls24.fi/artikkelit/vaalit-voi-voittaa-kolmella-sanalla>

Pääkirjoitus. 2020. Vaalit voitetaan kolmella sanalla, sanoi Timo Soini – ja kannattaisi tätä neuvoa keskustassakin pohtia tosissaan, Suomenmaa 22.1.2020.

<https://www.suomenmaa.fi/paakirjoitus/vaalit-voitetaan-kolmella-sanalla-sanoi-timo-soini-ja-kannattaisi-tata-neuvoa-keskustassakin-pohtia-tosissaan/>

2020 - 12

Sota luontoa vastaan

- 2020-12-03 12:46

”Maapallo on mennyt rikki. Ihmiskunta sotii luontoa vastaan. Tämä on itsetuhoista. Biodiversiteetti romahtaa. Miljoona lajia on sukupuuton partaalla. Ekosysteemit katoavat silmiemme edessä. Aavikot leviävät. Kosteikot katoavat. Joka vuosi menetämme 10 miljoonaa hehtaaria metsiä. Valtameriä

ylikalastetaan ja ne hukkuvat muovirooskaan. Niihin imeytyvä hiilidioksidi happamoittaa meret. Koralliriutat ovat vaalenneet ja kuolevat. Ilman ja veden saastuminen tappaa yhdeksän miljoonaa ihmistä vuosittain.” *Antonio Guterres*, YK:n pääsihteeri (HS 02.12.2020)

Maailman valloittaminen

Kun ensimmäinen vasemmisto – porvaristo – aloitti valistuksen, tieteen ja tekniikan innoittamana maailman *valloittamisen*, se ei asettanut itselleen äärtä eikä rajaa, jonka yli ei voisi mennä ja saattaa kaikki maan alueet ihmisineen ja raaka-aineineen valistuksen piiriin ja tukemaan ihmiskunnan edistystä: Maa ja ilma, maailma on meidän ihmisten ja meille se kuuluu viimeistä nurkkaa ja kivenmurua myöten. Luonto – sisäinen ja ulkoinen – on vain harmiton este ja rajoite ihmisen vapaudelle; se on jotain, josta oli päästävä irti, viime kädessä vaikka rakentamalla *uusi* (kone)ihminen.

Kun julistettiin yksilöiden vapautta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia *lain edessä*, asetettiin samalla ulkoinen voima, *valtio*, joka turvasi itse kullekin *yksityisen* toimintatilan, jossa jokainen on oman onnensa seppä.

Se, mikä aiemmin oli tavoite – yhteisöjen *elämän* uusintaminen – kääntyi nyt keinoksi uusintaa tuotantoyksiköitä ja -välineitä. Se, mikä aiemmin oli vaihdon väline, kääntyi nyt tavoitteeksi: tuotteita ei tuotettu ja vaihdettu toisiin, toisten tekemiin tuotteisiin rahan välityksellä vaan rahan avulla sidottiin yhteen raaka-aineet, työvoima ja tuotantovälineet tavoitteena turvata rahan kierto ja lisääntyvä arvo. Pääomasuhteessa, taloudellisesta näkökulmasta katsoen, työvoima (*labourforce*) ei ole työnvoimaa (*workforce*), vaan raaka-aineisiin ja koneisiin samaistettu tuotannontekijä.

Yhteisön uusintaminen kääntyi välineiden uusintamiseksi ja välineiden uusintaminen yhteisöjen uusintamisen ehdoksi. Välineiden – siis tuotantovälineiden – omistajista tuli yhteisöjen uudistajia ja oman elämänsä omistajista – irrotettuna välineistä, joilla elämää ylläpidetään – tuotantovälineitä, työvoimaa. Oman päämme, siis yhteisömme, ja pääoman, siis tuotantovälineiden, suhde kääntyi pääomasuhteeksi: väline määrittelee tavoitteen.

Vaikka yksilöt olivat periaatteessa tasa-arvoisia keskinäisissä suhteissaan, siis *lain edessä*, niin reaalissa suhteissaan luontoon, työssä ja tuotannossa, he eivät sitä olleet. Tätä suhdetta määritti ja määrittää *pääomasuhde*, joka tekee työnjaon selväksi: *välineiden* omistajat, porvaristo, päättää mitä, miksi, missä, miten ja milloin tuotetaan ja kuinka tuotannon tulokset käytetään ja oman *elämänsä* omistajat, työväki, on liitetty osaksi tuotantokoneistoa, työvälineeksi.

Maailman vallankumous

Toinen, *vallankumouksellinen* vasemmisto ei asettanut valistuksen ja porvariston maailman valloitusintoa vastaan vaan sitä vastaan, ketkä tuon valloituksen saisivat tehdä: harvalukuinen porvaristo vai monilukuinen ja moninainen työväestö kaikkienensa. *Pääomasuhde* olisi siis purettava: kaikkien tuli olla mukana päättämässä mitä, miksi, missä, milloin ja miten tuotetaan ja kuinka tulokset hyödynnetään. Porvarit eivät siis olleet vihollisia vaan porvaristo.

Kun julkinen valta, valtio, oli ollut keskeinen toimija pääomasuhteen ja yleisen maksuvälineen, valuutan, pystyttämisen ja ylläpitämisen, niin valtiovallan valtaaminen näyttäytyi tienä pääomasuhteen purkamiselle. Valtiokapitalismi - *reaalinen sosialismi* – ei kuitenkaan purkanut pääomasuhdetta vaan antoi sille *julkisen* toimintatilan yksityisen toimintatilan sijaan – tai lisäksi, maasta ja tilanteesta riippuen.

Maailman vastavallankumous

Pääomasuhteen kiihdyttämä maailmanvalloitus, siis pakko lisätä tuotantoa ja sen tuottavuutta, jotta yksittäinen tuotantoyksikkö säilyisi hengissä, herätti ja herättää myös kaipuun menneeseen maailmaan - *the Gilded Age*, *la Belle Époque*, *the Victorian Era* – erityisesti paikallisessa ja kansallisessa teollisuus- ja kauppiasporvaristossa, jotka joutuivat uuden porvariston - kansainvälisen finanssiporvariston – voitontavoittelun välineeksi. Kun teollisuusporvaristo vielä ajatteli, että raha on vain väline saada tarvittavaa tuotantoa aikaiseksi, finanssiporvariston ainoa raaka-aine ja tuote on raha, jolla muokataan tulevaisuutta lisärahaa tuottavaan muotoon.

Pelko ja huoli huomisesta, huoli kaiken menettämisestä, suuntaa katseet menneeseen ihanaan aikaan, uuden, *aidon*, alun etsimiseen. Tämän kaipuun kyyninen kääntäminen poliittiseksi liikkeeksi ja voimaksi on johtanut kaksi kertaa kansakuntien keskinäiseen eurooppalaiseen suursotaan. Tavoitteena on pääomasuhteen säilyttäminen *entisessä kuosissaan* tukeutuen voimakkaaseen, korporatiiviseen valtioon – konservatismiin ydin.

Hyvinvoiva maailma

Kolmas vapaamielinen, kulttuuriliberaali ja kristillis-sosiaalinen vasemmisto keskittyi *elämän uusintamiseen* sellaisena kuin se oli toisen maailmansodan jälkeen pitkän poliittisen taistelun tuloksena valtiovallalle asetettu. Keskityttiin siis koti-, yhteisö- ja julkistalouden (*care economy*) kehittämiseen niillä ehdoilla kuin funktionaalinen tavara- ja palvelutalous (*consum economy*) sille antoi mahdollisuudet.

Tällöin vuosisatainen ylisukupolvinen uusintaminen *yhteisö – työ/luonto – yhteisö+* (*commons – commoning – commons+*) jakaantui kahtaalle: toisaalta syntyi *tuotannon-vaihdon-kulutuksen* kehä tavaroiden ja rahan vastakkaissuuntaisina kiertokulkuna ja toisaalta *työvoiman uusintamisen* alati laajeneva kehä aluksi pelkästä päivittäisestä ruumiin ja sielun ruokinnasta ja levosta sittemmin koulutukseen, terveydenhoitoon ja sosiaaliturvaan. Kun ensimmäisessä kehässä uusinnetaan pääomasuhteen kiidytettämänä *tuotantoyksiköitä*, niin jälkimmäisessä keskityttiin *elämän uusintamiseen* niillä ehdoin kuin ensimmäinen kehä sen salli.

Keskittyminen hyvinvointiin (*wellbeing*) ja sen jakamiseen (*welldoing*) jätti sivuun hyvinvoinnin tuottamisen (*wellmaking*) tuotannollisen ehdon, pääomasuhteen. Niinpä kysymys luonnosta ja luonnonsuojelusta asettui työn ja tuotannon, siis reaalisen luontosuhtemme ulkopuolella, välittömänä

kokemuksena luonnon menettämisestä.

Globalisaatio ilman maailmaa

Nykyinen globalisaatio toteutuu ilman *logosta*, pelkän (talous)vallan *nomoksen* ajamana, jonka sisältö on kaikesta irtireväisty kasvu kasvun vuoksi, ts. tuotantoa on mahdollista jatkaa vain ja jos vain sen kasvulle ei aseteta ehtoja tai rajoja; ne on pakko murtaa tai ylikäytävä romahduksen estämiseksi.

Tätä nykyä *tuotantovälineiden* – sekä yhteisöjen rakentamisen että tuotannollisen toiminnan – kehittämistä ohjaa tekniikka (*techne*) ilman käsitystä, *logosta*, maailmasta. Ja tekniikan kehitystä ohjaa pääomasuhde markkinoiden välityksellä. Käymme parhaillaan erinomaisen rankkaa kamppailua siitä, yhteisöllistämmekö markkinat (*commoning the markets*) vai markkinallistammeko yhteisöllistämisen (*marketing the commoning*).

Tämä ilmenee kansantalouden tasolla koti-, yhteisö ja julkistalouden (*care enonomy*) ja funktionaalisen tavara- ja palvelutuotannon (*consum economy*) välisenä valtakamppailuna, ts. määritteleekö *maailma*, kuten sen yhdessä ymmärrämme, vai *globalisaatio*, kuten pääomasuhde sen realisoi, tulevaa kehitystä.

Nykyinen kehitysvaihe – *keskuspankkivetoinen finanssikapitalismi* – on kuitenkin asettanut uuden haasteen pääomasuhteelle: keskuspankkien tyhjästä luomaa rahaa ei enää siirretä kaikilta osin turvaamaan omaisuusarvojen ansiotonta arvonnousua vaan *julkinen valta* on ryhtynyt suuntaamaan resursseja omien *tavoitteidensa* mukaisesti *tuotantovälineistön* uudelleenrakentamiseksi kestäväen kehityksen nimissä. Tämä avaus saattaa kääntyä kansantalouden pelastamisesta *kansakuntien* pelastamiseksi, ts. talouden militarisoimiseksi, tällä kertaa ehkä eurooppalaisena ratkaisuna.

Sovinto luonnon kanssa

Luonnon kanssa emme koskaan voi tehdä rauhaa, mutta sovinto luonnon kanssa meidän on pakko tehdä.

Pääomasuhde perustuu *eriarvoisten* ihmisten *yhteisten* intressien etsiminen, jotka viimekädessä määritetään kaikesta irtireväistynä, abstraktina käteismaksusuhteessa (*cash-nexus*) markkinoilla.

Jos hyväksymme YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta käsitykseksemme maailmasta ja sen tulevaisuudesta, siis *logokseksi* itsestämme, on meidän välttämättä levitettävä *friends&care* -talouden piiristä *consum* -talouden piiriin ajatus *samanarvoisten ihmisten erilaisuuteen perustuvasta yhteisöjen rakentamisesta, kanssalaisuudesta*.

Nykytilanne on monin osin seurausta ihmisen yliveritaisuuteen uskovan valistuksellisen humanismin, tieteen- ja tekniikan ja pääomasuhteen onnekaasta liittoutumisesta porvariston maailmanvalloituksen

alkaessa.

Vastaliikkeenä syntynyt saksalainen sivistyshumanismi jäi etsimään sovitus (Versöhnung) toiminnassa realisoituvien käsitteiden ja toimintana käsitteellistyn todellisuuden yhteisyydestä, *identiteetistä*, valtion rakentamisen kautta: ihminen vapautuu valtiossa ja valtion kautta.

Tällöin sovinto ei kuitenkaan ole vielä ihmisen ja luonnon välinen. Vasta kun ihmiskunta on määrittänyt logoksensa ei vain *teoriana* maailmasta, eikä *käytäntönä* maailmassa vaan *kulttuurina* maan ja ilman kanssa, se pystyy kääntämään *nomoksen* - maailman valloittamisen - *logokseksi* ja rakentamaan sovinnon sisäisen ja ulkoisen luonnon kanssa – siis määrittämään itse itselleen kulttuurien kulttuurin (*culture of the cultures*) rajat ja ehdot monimuotoiselle kulttuuriselle kehitykselle. Tätä nykyä tämä määrittely on tehty juuri YK:n Agenda2030:ssa ja 17 kehitystavoitteessa.

Tämä ohjelma ei ole hyvinvointiohjelma (*wellbeing*) eikä se ole vain reilun vaihdon/jaon-ohjelma (*welldoing*). Se on toden, hyvän, kauniin ja reilun elämän ohjelma – kaikille (*wellmaking*).

Viite

Helsingin Sanomat. 2020. YK:n pääsihteeri syyttää ihmiskuntaa itsetuhoisesta sodasta luontoa vastaan. 02.12.2020 <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000007657756.html> Haettu 03.12.2020

Tekninen ajatuskoe

Tehkäämme tiivis jako neljään:

1. *mineraalimassa*, kaikki se, jonka päällä touhuamme,
2. *biomassa (uusiutumaton ja uusiutuva)*, jonka osa olemme ja jota nyt tuhoamme,
3. *teknomassa*, kaikki se, minkä varaan olemme elämämme rakentaneet,
4. *merkitysmassa*, kaikki se mitä pidämme *hyvän, toden, kauniin ja reilun elämän* kannalta merkityksellisenä ja välttämättömänä.

Meillä on siis tase, joka on pidettävä tasapainossa:

merkitysmassa + teknomassa = biomassa(uusiutumattomat + uusiutuvat) + mineraalimassa

Uusi yliopisto!

- 2020-12-06 15:50

”Onko taas uuden yliopiston perustamisen paikka?” kysyi Keskustan puheenjohtaja, tiedeministeri *Annika Saarikko* puoluevaltuuston kokouksessa 28.11.2020. (Saarikko 2020)

Tosiasiasa sen perustaminen on jo aloitettu.

Juuri julkaistuissa ohjelmissaan Suomen yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat yhdessä ja erikseen sitoutuneet toteuttamaan YK:n Agenda2030 ja 17 kehitysohjelmaa:

Ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden ohjelma (Arene),

Kestävä kehityksen ja vastuullisuuden teesit (Unifi).

Tämä tarkoittaa, että sekä perus- että perustavan tutkimuksen menetelmien kehittämiseen ja tutkimuskohteiden valintaan on yhdistetty tavoite, *logos*, jota halutaan toteuttaa ei vain omassa yhteisössä vaan yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa. On siis omaksuttu ajatus metodologiasta ja teknologiasta pelkän metodin ja tekniikan kehittämisen sijaan.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut haastavat siten pelkän talousteknisen globalisaation vaatien *sovintoa luonnon kanssa* siten, kun se on ehdotettu YK:n ohjelmissa. Ne siis haluavat rakentaa yhdessä ja yhteisöjen kanssa kotia ja maata, kotimaatamme ottaen vastuun maasta, ilmasta ja maailmasta.

Siinäpä perusta *uudelle* yliopistolle – sille tarvitaan vielä asetetun tehtävän mahdollistava yhteinen hallinto, rahoitus ja valtuutus valtiovallan taholta.

Viitteet

Arene. 2020. Ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden ohjelma
<http://www.arene.fi/ajankohtaista/ammattikorkeakoulut-kestavan-kehityksen-taidot-jokaiselle/>

Saarikko, A. 2020. Keskustan puheenjohtaja Annika Saarikon puhe Keskustan puoluevaltuuston kokouksessa. 28.- 29.11.2020. <https://keskusta.fi/puoluevaltuuston-kokous/>

UNIFI. 2020. Kestävä kehityksen ja vastuullisuuden teesit.

<https://www.unifi.fi/uutiset/yliopistot-julkaisevat-12-kunnianhimoista-teesia-ja-aikovat-nousta-kestavan-kehityksen-karkeen/>

Dagens Industri: EU:n kestävän talouden sosialismi -suunnitelma on pysäytettävä

- 2020-12-09 14:14

Jälleen kerran - "socialismi".

Joku aika sitten Englannissa *The Daily Telegraph* vaati sosialismia pelastamaan markkinat:

"Ei ole vaihtoehtoa: olemme kaikki sosialisteja taistelussa koronaviruksen torjunnassa" – Tom Harris 17. 03. 2020.

"Boriksen on omaksuttava sosialismi välittömästi pelastaakseen liberaalit, vapaat markkinat" – Ambroce Evans-Pritchard 20.03.2020.

Nyt "socialismi" ei pelasta vaan on uhka vapaille markkinoille:

"EU käsittelee tällä hetkellä useita kysymyksiä, joilla pyritään rajoittamaan liiketoiminnan vapautta. Ruotsin olisi ryhdyttävä voimakkaasti toimiin näitä ehdotuksia vastaan, jotka vahingoittavat talouden toimintaa."

EU:n suunnitelmat uudesta sääntelyjärjestelmästä kestävien investointien määrittelemiseksi on nyt huolena: "Näiden sääntöjen tulisi ohjata sijoittajia, kun he sijoittavat pääomansa kestävästi ja niillä on siten merkittäviä vaikutuksia yritysten rahoitusmahdollisuuksiin. ... Jotkut yritykset saattavat sijoittaa liian vähän, mutta Euroopan komissio ei voi päättää asiasta. Se ei yksinkertaisesti ole pätevä määrittämään optimaalista tasoa, tai mikä on "liian" lyhytaikaista, se hoitaa sijoittajia paremmin. ...

Euroopan komission ja jäsenvaltioiden olisi pyrittävä yksinkertaisiin, supistettuihin säännöksiin. Ruotsin hallitus on menettänyt liittolaisen Britanniassa, ja sen vuoksi sen on mobilisoitava voimakkaasti jäljellä olevat, kuten Suomi, Tanska ja Alankomaat, vapaaseen liikeyhteisöön." (Lotta Engzell-Larsson Dagens Industri pääkirjoitus 8.12.2020)

"Socialismi" pelastaa siis koronalta mutta ei kestävältä kehitykseltä! Niin kauan kuin keskuspankkien silmitön rahan jakaminen on turvannut omaisuusarvojen ansiotonta arvonnousua ja nyt koronan aikana myös akuuttia likvititeettiä, ollaan siis vapaan markkinatalouden kannalla. Kun edes yritetään kohdentaa resursseja reaalitalouden puolelle ratkaisemaan ihmiskunnan eloonjäämisen kannalta keskeisiä ongelmia, niin ollaan jo pystyttämässä "socialismia".

Onko nyt sitten niin, että kestävän talouden rakentamiseksi on ihmisten keskinäinen suhde, pääomasuhde, on muokattava uuteen uskoon, ts. suunnattava toteuttamaan *sovinto luonnon kanssa*, siten kun se on nyt määritetty YK:n Agenda2020 ja 17 kehitystavoitteessa?

Globalisaatio kääntyisi maan, ilman ja maailman rakentamiseksi. Olemme siis tilanteessa, jossa ihmisen ja *rajallisen* luonnon välinen *reaalinen* suhde (*community*) määrittää ihmisten keskinäisiä suhteita (*sociality*).

Viitteet

Lotta Engzell-Larsson Dagens Industri pääkirjoitus 8.12.2020 <https://www.di.se/ledare/>

Volanen, M. V. 2020. Raha ja viirus <https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/raha-ja-viirus-1-osa/>

Oppivelvollisuus ja nuorten perusoikeudet

- 2020-12-15 10:58

Saatteeksi: Eduskunta on juuri hyväksynyt oppivelvollisuuden laajentamisen. Onnittelut hallitukselle ja opetusministerille. Laki jäi kuitenkin monin osin kauaksi Vasemmistoliiton koulutuspoliittisista tavoitteista. Siten lain toimeenpanoon on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Itse korostaisin toisen asteen opiskelijoiden tasavertaisuutta jatko-opintojen suhteen. Todettakoon vielä, että HS ei julkaissut tätä mielipidekirjoitusta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mielestä ”oppivelvollisuuteen kuuluva opetus on ... perustuslain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta” (02.12.2020). Tuo momentin mukaan ”Jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla.”

Perusopetus kattaa nyt siis peruskoulun, lukion ja ammatillisen koulutuksen.

Voisimmeko hyväksyä tilanteen, että peruskoulusta valmistuisi nuoria erilaisilla tutkinnoilla, joissa toisessa olisi suhteellinen ja toisessa kriteeripohjainen arviointi ja he ilmestyisivät erilaiset todistukset kädessään lukioden ja ammatillisten oppilaitosten ovelle hakemaan aloituspaikkaa? Miten voisimme yhdenvertaisesti ja tasapuolisesti arvioida näitä hakijoita? Emme mitenkään.

Nyt olemme kuitenkin hyväksymässä tämän tilanteen laajennetun perusopetuksen jälkeen, kun nuoret hakeutuvat korkea-asteen koulutukseen. Suhteelliseen arviointiin perustuvan yo-tutkinnon ja kriteeripohjaisen arviointiin perustuvan ammatillisen tutkinnon suorittaneita nuoria ei voida

mitenkään arvioida yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti kuten perustuslaki edellyttää.

Siten meidän on yhdistettävä Kansallinen koulutuksen arviointineuvosto ja Ylioppilastutkintolautakunta ja annettava niille tehtäväksi kehittää yhteinen toisen asteen ylioppilastutkinto alamääreineen yhdenvertaisilla ja tasa-arvoisilla arviointikriteereillä.

Vain näin voimme taata, että perustuslakivaliokunnan ja eduskunnan tahto perusopetuksesta toteutuu.

Rauhanrealismi

- 2020-12-19 15:00

Kansanrintamahallituksemme on ajautumassa presidentti Sauli Niinistön ja aiemman puolustusministeri Jussi Niinistön sukellusvenediplomatian taloudelliseksi ja poliittiseksi maksumieheksi.

Miksi? On uskottu, että "rautaa rajalle" - politiikka on rauhan puolustamista maailmassa, jossa kaikki mahdolliset rajat (*borders*) on jo taloudellisesti ylitetty ja vastaan on tullut ylittämätön raja (*limit*) -luonnonvarat. Kaikkien muiden rajojen (*borders*) puolustaminen on nyt sovittava yhteen tämän ylittämättömän mutta kaikkien yhteisen rajamme asettamiseen ja vartiointiin.

Pienen kansakunnan kuten Suomen on oltava realisti. Sen on kaikissa toimissaan tunnistettava - mutta ei tunnustettava sellaisenaan - geopoliittiset realiteetit ja valtasuhteet.

Realismia sitäkin on montaa sorttimenttia. Nyt Suomessa vallalla oleva inhorealismi tekee sukellusvenediplomatiaa, ts. Suomi on sidottu mitä moninaisimmilla, enemmän tai vähemmän salaisilla sopimuksilla tukemaan NATO:n ja USA:n sotilasstrategista, geopoliittista doktriinia. Sen seurauksena Suomesta on muodostumassa tulevan USA-Kiina -voimainmittelön koeponnistusalue: voi käydä niin, että juuri Suomen maaperällä koitellaan sitä, mikä valtio on seuraava johtava suurvalta maailmassa.

Itse kannatan rauhanrealismia: rauhaa on jatkuvasti, voimaperäisesti ja rohkeasti rakennettava. Olen monissa puheenvuoroissani ehdottanut *Maailman Turvallisuus ja Yhteistyökonferenssin* (MTYK) valmistelun aloittamista.

Meillä on edessä todella kivulias ja elämäntapaamme syvästi ravisteleva mutta silti pakollinen *sovinnon tekeminen luonnon kanssa* siten kun se on määritelty YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa.

Kysymys kuuluu: pystymmekö tekemään sen ajautumatta kansakuntien välisiin tuhoisiin konflikteihin?

Sovinnon tekemisen luonnon kanssa ja rauhan rakentamisen kansakuntien kesken on - olosuhteiden pakosta - kuljettava käsi kädessä - se on realismia, jota nyt tarvitsemme. Kummassakin meidän on onnistuttava!.

Kirjoituksia aiheesta:

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/vasemmistoliitto-ja-rauhan-rakentaminen/>

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/suomen-utva-laivasto-tarvitsee-perusteellisen-remontin/>

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/koskenlaskua-puu-ja-sukellusveneella/>

2021

2021 - 01

Kansalaisyhteiskunta, osa1: Maalainen, kaupunkilainen ja kansalainen

- 2021-01-09 13:03

Saatteeksi: Kun nyt taas kerran YLE virittelee keskustelua - oikein MTK:n säätiön tuella - kaupunkilaisuudesta ja maalaisuudesta, istahdin alas ja tuumasin asiaa vähän pitemmällä ja laveammalla otteella.

Kansalaisyhteiskunta

Muistan kun vielä 1970 -luvulla luotimme valtiovallan kaikkivoipaisuuteen. Peruskoulun toteuttaminen, ammatillisen koulutuksen uudistukset, yliopistouudistus, sosiaaliturva ja eläkkeet ja monien muiden hankkeiden uskottiin toteutuvan parhaiten juuri valtiovallan ohjauksessa ja ylläpitämänä. Kun puhuimme yhteiskunnasta tarkoitimme valtiota, *hyvinvointivaltiota*.

Sittemmin 1970 -luvun lopulla usko valtiollan kaikkivoipaisuuteen ja sen kaikenkattavaan sosiaalisuuteen alkoi horjua. Alettiin näkemään ero valtion ja yhteiskunnan välillä, ja puheenparteen ilmestyi sana *hyvinvointiyhteiskunta*.

Samalla poliittisten tavoitteiden asetelussa alkoi tasa-arvon rinnalle ja jopa edelle tulla ajatus *yhteiskunnallisesta* oikeudenmukaisuudesta. Muistan miettineeni ja kyselleenikin tovereilta ja tutkijoiltakin että mitä nyt on tapahtumassa: vetoammeko asiassamme pikemminkin yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen sen sijaan että tavoittelisimme yhteiskunnallista tasa-arvoa?

Keskustelu *kansalaisyhteiskunnasta* eri muodoissaan johti pian myös kysymykseen kuuluvatko yritykset sen piiriin vai ei? Mikä on valtion ja kansalaisyhteiskunnan suhde - missä määrin valtio voi ja kykenee olemaan sosiaalinen ja yhteisöllinen - ja toisaalta: mitä tehtäviä mitä moninaisimmat yhteisöt ja kansalaistoiminnan muodot ei mitenkään pysty hoitamaan vaan siihen tarvitaan *valtiovaltaa*?

(Välihuomatus: Suomen kieli on kovin köyhä tekemään luonnehtintoja ihmisten välisistä yhteiskunnallisista suhteista. Valtio viittaa tietysti valtaan ja yhteiskunta lähtee sanasta yksi. Listatkaamme muutamia esimerkkiä muista yhteisyyden muodoista:

com-unis yhdessä, yksi
com-munity yhteinen vesi
com-monity yhteinen ruoka
com-panis yhteinen leipä
com-rade yhteinen huone
com-municate tehdä yhteiseksi
com-mercial kaupallinen

association ad (lisäksi, lähellä, vierellä) + *socius* seurata, liittolainen
constitution, com + stature – asennon kanssa, asettaa, perustaa
socius seuralanen, liittolainen, seuraaja
polis kaupunki, rajattu tila
civis kaupunkilainen
citizen kaupunkilainen, kansalainen (<hansa joukko?)
toveri ven. *tavaritsts*, turkki *tavar* (omaisuus) + *ish* (ystävä), yhtiötoveri
kaveri cam-rade tai hepr. *khaver* ystävä
ystävä < yskä, syli, yskättävä, syleiltävä?

Puhumme Suomessa kansalaisuudesta ja kansalaisyhteiskunnasta vaikka useissa Euroopan kielissä niistä puhutaan sanoilla, jotka viittaavat kaupunkiin ja kaupunkilaisuuteen: yhteisö olisi siis jotakin ihmisten keskinäisten suhteiden kautta muodostunutta, jossa ulkoinen luonto ja sen ehdot ovat vasta toissijaisesti läsnä. Kansalainen ei siis olisi maalainen vaan kaupunkilainen, joka on jo etäännytynyt välittömästä luontosuhteestaan ja näkee luonnon elämänsä ulkoisena ehtona, ehtymättömänä tuotannollisena raaka-aineena.)

Ystävä, vihollinen ja kansalainen

”Onko eroa lupauksella ja velalla?” On. ”Velka on vain lupauksen vääristymä. Se on sekä matematiikan että väkivallan turmeltama lupaus. Jos vapaus - todellinen vapaus - on kyky saada ystäviä, niin se on myös välttämättä kyky antaa todellisia lupauksia. Millaisia lupauksia voivat todella vapaat miehet ja naiset antaa toisilleen?” (Graeber, 2011). Emme tiedä, emme todellakaan!

Kun puhumme lupauksista, puhumme tulevaisuudesta. Kun puhumme veloista puhumme menneestä. Yksilönä ja yksityisenä ihmisenä, yksilöllisyytenä, koemme olevamme suunnattomasti velkaa kaikkelle – vanhemmille, ystäville, yhteisöille, menneille sukupolville ... ja tätänykyä myös ja erityisesti luonnolle.

Kun nyt olemme – oman itsemme vuoksi – pakotettuja *sovittamaan* velkamme luonnon kanssa, olemme samalla myös pakotettuja sovittelemaan keskinäiset saatavamme siten, että ketään tai yhtäkään kansakuntaa ei todeta viholliseksi ja siten tuhottavaksi, sillä samalla tuhoaisimme itsemme. Ehkä emme ole – vielä - ystäviä kaikkien kanssa, mutta *kanssalaisia* meidän on oltava, tavalla taikka toisella.

Ystävyys ja oikeudenmukaisuus

Kuten varmaan arvaatte keskustelu kansalaisyhteiskunnasta on yhtä pitkä kuin muistimme ja tietomme historiasta, mutta älkäämme tällä kertaa menkö sen kauemmaksi kuin ... Aristoteleeseen.

Aristoteleen kansalaisyhteiskunta *koinōnia politikē* viittaa oikeudenmukaisuuteen, reiluuteen ja molemminpuolisuuteen, jotka perustuvat ystävyYTEEN ja hyväntahtoisuuteen. *Koinōnia politikē* on

käännetty sekä *communicatio politica*:ksi, yhteisen tekemisen yhteisöksi (Moerbeke) että sittemmin Renesanssin aikoihin kansalaishumanistiseksi *societas civilis*:ksi, siis kaupunkilaisten yhteisöksi (Bruni).

(*Välihuomautus*: *Koinōnia* < *syn*, kanssa?, on käännetty myös assosiaatioksi (*association*), kumppanuudeksi (*partnership*) ja yhdessä tekemisen yhteisöksi (*community*)).

Societas civilis:en ilmaisema kansalaishumanismi (*civic humanism*) nosti kaupan ja kaupungit etusijalle ihmisen vapauden määrittelyssä vastakohtanaan perinteellinen maatalonpito, jota aiemmin pidettiin perustana aktiivisen poliittisen elämän edellyttämälle itsenäisyydelle, itsensä hallinnalle ja riittävälle vapaa-ajalle.

Valistuksen myötä kehkeytyi uusi ajatus vapaasta yhteisöllistymisestä, joka koostui kolmesta momentista: aineellinen edistys, luonnolliset intressit ja spontaani yhteisöllisen järjestyksen syntyminen. Tämä avasi ovet myös kaupalliselle yhteisöllistymiselle (*commercial sociability*) ... mutta eipä mennä siihen vielä.

Oikeudenmukaisuus toteutetaan Aristoteleen mukaan kahdella eri tavalla: oikeudenmukaisen *jaon* (*distributive*) ja *vaihdon* (*communicative*) kautta.

Oikeudenmukainen jako edellyttää, että yhteiset hyödyt jaetaan yhteisön jäsenten kesken siinä suhteessa, joka vastaa heidän sosiaalista asemaansa tai ansioitaan.

Vaihdon oikeudenmukaisuus puolestaan edellyttää, että hyödykkeet vaihtuvat reilussa (*fair*) suhteessa keskenään.

Aristoteles etsii eriarvoisille ihmisille yhteismitallisuutta reilun vaihdon kautta. Yhteisten hyödykkeiden vaihto tapahtuu *vaihdettavien* arvon eikä *vaihtajien* arvon pohjalta kun taas yhteisten hyödykkeinen jako puolestaan *vaihtajien* eikä *vaihdettavien* arvon pohjalta.

Niinpä meillä on ongelma: Jos hyödykkeet *vaihdetaan* hintaan, joka heijastaa kohtuullisuutta, niin miten voidaan taata, että tällaisilla hinnoilla tapahtuva vaihto *jakaa* yhteiskunnan jäsenille hyödyt niin, että ne ovat suhteessa heidän ansioihinsa tai asemaansa yhteisössä?

Yksityisten toimijoiden välinen hyödykkeiden vaihto on siis se tilanne, jossa yhteisön jäsenten asema ja ansiot toteutuvat vaihdettavien hyödykkeiden reilun (*fair*) vaihdon kautta. Hyödykkeiden vaihdon kautta *ilmastaan* (*communication*) ja ylläpidetään yhteisön jäsenten eriarvoisia suhteita, siis yhteisöä (*socius*), mutta suhteita ei aseteta (*constitution*) vaihdossa vaan ne ovat jo asetettu ennen vaihtoa.

Ei vaihto eikä jako perustunut vaihtajien eikä vaihdettavien tasa-arvoon vaan käsitykseen oikeudenmukaisuudesta. ”Vaihtoa ei voi olla ilman yhtäläisyyttä ja yhtäläisyyttä taas ei ilman yhteismitallisuutta ... On mahdotonta, että erilaatuiset kappaleet olisivat yhteismitallisia” (Aristoteles). Vaihto perustui siten käypään hintaan, joka ilmaisee samalla vaihtajien keskinäiset – eriarvoiset – suhteet, jotka puolestaan määrittivät käsitykset jaon oikeudenmukaisuudesta.

Kun tuolloin sosiaalisen perustana ei ollut tasa-arvoisuus, niin yhteisöissä (*assosiations*) vain jollakin oli mahdollisuus vapaaseen kehitykseen tukeutuen toisten – siis orjien ja naisten – työhön (*commonity*).

Tavaramme, jota myymme ...

Kun nyt – paljon myöhemmin – olemme ymmärtäneet, että vaihdossa vaihdettavien erilaisten hyödykkeiden, tavaroiden tasa-arvo, yhteismitallisuus, perustuu tarvittuun ihmistyöhön, olemme siis löytäneet – tai ainakin niin kuvittelemme - vaihdon oikeudenmukaisuuden perusteen yksittäisten vaihtotapahtumien osalta. Entäpä jako?

Kun siten kauppaa käydessämme vaihdamme omaa työtämme toisten työhön tavaroiden muodossa, todennamme ”oikeudenmukaista jakoa” – siis ihmisten välisiä suhteita - tavaroiden välityksellä. Tämä onnistuu tietysti vain siten, että myös oma työmme on saatettu sellaiseen muotoon, että se voidaan yhteismitallistaa; sillä on siis myös tavaramuoto, mittanaan työaika. On siis muodostettu työmarkkinat, jossa tätä tavaraa – työvoimaa – myydään ja ostetaan käypään hintaan, ts. hintaan, joka kattaa itse kunkin työvoimatavaran tuotamisen kustannukset.

Voimmeko siis kaupunkilaisina luottaa (*societas civilis vs.commercial?*) oman työvoimatavaramme haltijoina *vaihdon* oikeudenmukaisuuden kautta toteutuvaan *jaon* oikeudenmukaisuuteen siten kuin se välittyy meille joka päivä markkinoiden kautta kaupassa, markkinoilla ja työpaikalla?

Onko siis kaupunkilaisjärki edistysaskel maalaisjärkeen nähden, ts. onko siis oikein, että reaalin luontosuhteemme – työ ja tuotanto – on vain ulkoinen edellytys kaupunkilaisyhteisöllemme (*societas commercial*) ja sen vapaudelle nyt kun tuo samainen luonto – sisäinen ja ulkoinen – on osoittanut meille rajat (*limits*), joiden yli ei voida mennä ilman että tuhoamme itsemme?

Olemme jo pitkään vieneet kylmää kaupunkilaisjärkeä maaseudulle teollistamalla ja teknistämällä koko maataloustuotannon – toteuttaneet sen kauhukuvan, jota vastaan 1970 -luvun vihreä keskusta nousi. Teollisuuden ja tekniikan kehitys eivät olleet 1980 -luvun urbaanin vihreän liikkeen ensivaiheen huolena vaan kaupunkilaisten nautintaoikeudet luonnossa, ts. maaseudun konservointi kaupunkilaisten iloksi.

Kanssalaisuus ...

Talouseliberalismin (*societas commercial*) sanansaattajana toiminut kulttuuriliberalismi toi 1990 -luvulla mukanaan Suomeen ajatuksen yksilön ja yksilökohtaisen kokemuksen oikeutuksesta toiminnan perusteluksi: henkilökohtainen kokemus on kiistämättömästi totta. Sitä ei voi muuta kiistää, mutta siitä voidaan *keskustella* (*communicatio* – tehdä yhteiseksi): kokemus muuttuu – niin uskottiin - yhteiseksi kokeneisuudeksi.

Kun koko tiedotusjärjestelmämme perustui ensisijassa *viestinnän* ajatukselle, ts. tiedon välitykselle, niin

uuden tekniikan avustamana keskustelu kokemuksista eriytyi kuplakuntakohtaisiksi keskusteluiksi. Nykyinen enemmän kommunikaatiota korostava viestintä ei kuitenkaan ole riittävä ehto yhteisen kokeneisuuden muodostukselle.

Yhteinen kokeneisuus – kanssalaisuus – on kuitenkin välttämätöntä jos aiomme tehdä sovinnon luonnon kanssa säilyttämällä rauhan kansakuntien välillä ja sisällä. Yhteisön oikeudenmukaisuus ei voi perustua *eriarvoisten* ihmisten yhteismitallisuuteen oletetun oikeudenmukaisen jaon ja vaihdon toteuttamana vaan *samanarvoisten ihmisten erilaisuuteen* yhteisen tuottamisen kautta (*communis politica: civic commons*).

Siihen ei pelkkä kaupunkilaisjärki riitä, mutta ei auta myöskään paluu maalaisjärjen juurille. Edessä on *kanssalaisuuden* rakentaminen toteuttamaan YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavotteen toteuttamista.

Perustu lähinnä

Armstrong, P. 2020. Communicatio Politica Working Papers & Research Notes.
https://www.mircs.ca/education/working_papers/ Haettu 09.01.2021

Graeber, D. 2011. Debt The first 5,000 years. New York: MelvilleHouse Printing.

Stephen T. W. 1986. Economics and Justice, Chap. 3. in R. L. Cohen (ed.), Justice. Springer Science+Business Media, New York.

Koulutusjärjestelmästä opintojärjestelmään

- 2021-01-18 18:35

Saatteeksi: Olen kerännyt tähän tavallista pitempään kirjoitukseeni ajatuksia, jotka ovat heränneet nyt lausuntokierroksella olevaa Koulutuspoliittista selontekoluonnosta lukiessani. Selonteko oli minulle melkoinen pettymys koskapa se on juuttunut 1990- ja 2000- lukujen koulutuspoliittiseen keskusteluihin avaamatta edistyksellistä visiota, josta keskustella.

Koulutuspolitiikka ei ole pelkkää sosiaalipolitiikkaa

Luonnos Koulutuspoliittiseksi selonteoksi on valitettavalla jäänyt kiinni 1990- ja 2000- luvun koulutuspoliittisiin keskusteluihin, joissa keskeisenä kysymyksenä oli erilaiset logistiset ja hallinnolliset

ajatukset eri koulutusmuotojen yhteistyöstä puuttumatta koulutuksen tavoitteisiin, sisältöön ja oppimisen tapoihin. Nyt oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä koulutuspoliittinen väistöliike tehtiin keskittymällä esisijaisesti oppivelvollisuuteen ja siihen liittyviin sosiaalipoliittisiin kysymyksiin.

Suomessa on nyt menossa sitten peruskoulun perustamisen suurin koulutuspoliittinen uudishanke, jonka tavoitteena on rakentaa Suomeen vihdoinkin, jo 1970 -luvulla tavoitteeksi asetettu 12 -vuotinen peruskoulutusjärjestelmä pidentämällä oppivelvollisuutta aina 18 ikävuoteen saakka.

Hanketta on *tällä kertaa* viety eteenpäin erityisesti sosiaali- ja mutta nyttemmin myös työvoimapolitiittisena uudistuksena, *ei* koulutuspoliittisena hankkeena. Niinpä keskustelussa on lähtökohtaisesti oletettu, että emme tarvitse koulutusjärjestelmässämme olennaisia rakenteellisia uudistuksia vaan kysymys on esisijaisesti *ohjau*- ja opetusresurssien kohdentamisesta ja *sopivasti* koulutetun työvoiman tarjonnan turvaamisesta *työmarkkinoille* tulevina vuosina.

Keskusteluista on siten lähes täysin puuttunut peruskoulu-uudistuksen ja epäonnisten keskiasteen uudistusten ja nuorisokouluhankkeen, ja paremmin onnistuneen ammattikorkeakoulujen perustamishankkeen yhteydessä käydyt laajat keskustelut mm. kansalaiskasvatuksesta, oppimisesta ja jopa sivistyksen uudelleentulkinnasta.

Kansalaiskasvatus on vuosien mittaan kuihtunut yrittäjäkasvatukseksi, oppiminen tekniseksi ongelmaksi ja sivistys valtiokoneiston keinoksi valmentaa väestöä ikävien päätösten vastaanottamiseen kuten esimerkiksi SITRA:n käynnistämä sivistyshanke on motivoitu.

Tästä lähestymistavasta johtuen jäi jo aiemmin ja nyt taas kerran ratkaisematta mm. seuraavat kysymykset:

Ensiksi: kuinka nykyisen peruskoulun opetus, oppiminen ja opiskelu organisoidaan siten, että kaikilla on peruskoulun jälkeen mahdollisuus valita toisen asteen koulutuksessa tavoittelemansa tutkinto ja rakentaa itselleen siihen johtava opintopolku? Tällöin keskeisessä asemassa on yläasteen opintoryhmien koostaminen siten, että ne tukevat tätä tavoitetta kaikkien osalta.

Toiseksi: kuinka organisoimme opiskelun, oppimisen ja opetuksen toisella asteella siten, että kaikilla on tutkinnon suorittamisen jälkeen mahdollisuus valintansa mukaan siirtyä työelämään tai jatkokoulutukseen korkea-asteelle? Oppivelvollisuuden edellyttämän yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon vuoksi kaikkia on arvioitava yhtäläisin kriteerein: kaikista tutkinnon suorittaneista tulee ylioppilaita, ts. heillä on yhtäläiset oikeudet hakeutua korkea-asteen koulutukseen.

Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi että ”oppivelvollisuuteen kuuluva opetus on ... perustuslain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta” (02.12.2020). Tuo momentin mukaan ”Jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla.”

Perusopetus kattaa nyt siis peruskoulun, lukion ja ammatillisen koulutuksen.

Voisimmeko hyväksyä tilanteen, että peruskoulusta valmistuisi nuoria erilaisilla tutkinnoilla, joissa toisessa olisi suhteellinen ja toisessa kriteeripohjainen arviointi ja he ilmestyisivät erilaiset todistukset kädessään lukioden ja ammatillisten oppilaitosten ovelle hakemaan aloituspaikkaa? Miten voisimme yhdenvertaisesti ja tasapuolisesti arvioida näitä hakijoita? Emme mitenkään.

Nyt olemme kuitenkin hyväksymässä tämän tilanteen laajennetun perusopetuksen jälkeen, kun nuoret hakeutuvat korkea-asteen koulutukseen. Suhteelliseen arviointiin perustuvan yo-tutkinnon ja kriteeripohjaisen arviointiin perustuvan ammatillisen tutkinnon suorittaneita nuoria ei voida mitenkään arvioida yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti kuten perustuslaki edellyttää.

Siten meidän on tämän uudistuksen toimeenpanossa yhdistettävä Kansallinen koulutuksen arviointineuvosto ja Ylioppilastutkintolautakunta ja annettava niille tehtäväksi kehittää yhteinen toisen asteen ylioppilastutkinto alamääreineen yhdenvertaisilla ja tasa-arvoisilla arviointikriteereillä. Vain näin voimme taata, että perustuslakivaliokunnan ja eduskunnan tahto perusopetuksesta toteutuu.

Kolmanneksi: Kuinka organisoimme työpaikat opinpaikoiksi siten, että kaikilla on mahdollisuus oppia ja opiskella työtä tehden, sen ohessa tai täysipäiväisesti, läpi elämän? Tällöin keskeistä on, että sosiaaliturva uudistetaan tästä lähtökohdasta käsin: työn vaihtoehto on opiskelu, ei työttömyys.

Tämä tarkoittaa, että olemme jo siirtymässä koulutusjärjestelmästä opintojärjestelmään.

Siksi meidän olisi pitänyt jo viedä loppuun peruskoulu-uudistuksen aloittama horisontaalinen integraatio toisen ja korkea -asteen koulutuksessa: toteuttaa toisella asteella metodisen yleissivistyksen mukaan jäsenyvä *perusopisto* ja korkea-asteelle yliopisto, jossa on perus- ja perustavan tutkimuksen suuntautumisvaihtoehdot.

Tämän lisäksi nyt olisi vietävä voimalla eteenpäin nyt alkanutta vertikaalista integraatiota siten, että oppilailla ja opiskelijoilla on mahdollista katsastaa ja saada tuntumaa seuraavan opintovaiheen eri vaihtoehtoihin ja sisältöihin siten edistään etenemistään valitsemallaan opinpolulla.

Elinikäinen opinpolkumme rakentuisi olisi siis rakentunut peruskoulusta ja perusopistosta oppivelvollisuusopiskeluna, yliopistosta ja opinpaikasta työssä tai sen ohella.

Tämän koulutuspoliittisen uudistuksen *sosiaalipoliittinen edellytys* olisi tietysti sosiaaliturvan uudistaminen niin, että oppiminen ja opiskelu on aina taloudellisesti mahdollista ja yksilökohtaisesti motivoivaa.

Velvoitteista vapaasta ajasta oppivelvollisuudeksi

Kuten tiedämme koulu, *schole*, viittasi alun perin velvoitteista vapaaseen aikaan, ei siis paikkaan eikä rakennukseen. Aikojen kuluessa siitä on kuitenkin muotoutunut *oppivelvollisuus* vaikkei koulupakkoa, ei ainakaan Suomessa.

Julkinen, kansallinen koulutus ja sitä myöten koulurakennus opinpaikkana avasi mahdollisuuden – mutta myös velvollisuuden niin vanhemmille kuin lapsillekin – irrottaa lapset perheen välittömästä arjen ja työn aherruksesta oppimaan kansalaisen perustiedot ja taidot.

Alussa ei ollut Sana, kuten tiedämme, vaan suo, Jussi, kuokka, saha ja kirves ... ja Alma, hella, kattila, rukki ja lypsyjakkara. Tuntuma ja kokemuksen kertyminen, kokeneisuus, oli käsivarren päässä, mutta myös kasaantuneena työkaluissa ja vanhemmilta opituissa työmenetelmissä.

Sitten tulivat tehtaat, kaupat ja kaupunkien valot, *ensimmäinen teollinen vallankumous*. Leivän ja elannon hankinta siirtyi kodin ulkopuolelle ja työstä tuli palkkatyötä – keino elannon hankkimiseen, ei enää itse elämä luonnon kierron tahdittamana.

Sirpin ja vasaran tilalle tulivat ensin koneet, sitten konejärjestelmät ja tietokoneet, sitten digiohjatut koneistot. Koneet oppivat sittemmin käyttämään kieltä ja kielet koneita, kielestä ja informaatiosta tuli keskeinen tuotantoväline ja raaka-aine.

Samalla funktionaalinen tavarantoiminnan- ja yksityispalvelutuotanto ketjuuntui askelaskelalta kattamaan koko maapallon. Otammepä minkä tahansa tavarantoiminnan käteemme, niin pienen arvuuttelun jälkeen löydämme siinä aineksia ja tehtyä työtä yltäpäri maapalloa.

Kansallisvaltioiden tehtäväksi muotoutui riittävän, osaavan, terveen ja yritteliään ”työvoiman” tuottaminen oikeaan aikaan ja oikeaan paikkaan – siis työpaikalle, jos niitä vain oli tarjolla sekä huolehtia niistä, joille noita työpaikkoja ei löytynyt.

Nyt jo neljäs kumous on menossa

”*Ensimmäinen* teollisuusvallankumous käytti vesi- ja höyryvoimaa tuotannon mekanisointiin. *Toinen* käytti sähkövoimaa massatuotannon luomiseen. *Kolmas* käytti elektroniikkaa ja tietotekniikkaa tuotannon automatisointiin. Nyt *neljäs* teollisuusvallankumous rakentuu kolmannelle, digitaaliselle vallankumoukselle, joka on edennyt viime vuosisadan puolivälistä lähtien. Neljännelle vaiheelle on ominaista yhteen rakentuva tekniikka, joka hämärtää erot fyysisen, digitaalisen ja biologisen alueen välillä.” (WEF, 2018)

Kun nyt kansainvälisiltä yrityksiltä kysytään mitä työssä pitäisi osata, jotta selviäisi neljännen teollisen kumouksen haasteista, lista on tällainen (WEF 2018):

Analyttinen ajattelu ja innovaatiot
 Aktiivinen oppiminen ja oppimisstrategiat
 Luovuus, omaperäisyys ja oma-aloitteisuus
 Teknologian suunnittelu ja ohjelmointi
 Kriittinen ajattelu ja analyysi
 Monimutkainen ongelmanratkaisu
 Johtajuus ja sosiaalinen vaikutus”
 Tunneäly

Perustelu, ongelmanratkaisu ja ideointi
Järjestelmänalyysi ja arviointi

Kansainvälisesti arvostetun opetussuunnitelman kehittämiskeskus (*Center for Curriculum Redesign*) tiivistää viestin seuraaviin iskusanoihin: luovuus, kriittinen ajattelu, viestintä, yhteistyö, keskittyneisyys (*mindfulness*), uteliaisuus, rohkeus, selviytymiskyky (*resilience*), etiikka, johtajuus, harkinta (*metacognition*), kehitysmönteisyys (*growth mindset*).

Mitä tämä sanoo työstä? Kun tätä nykyä yritämme kiihkeästi ratkaista eksistentiaalisia ympäristökysymyksiä yhden ikäpolven aikamitassa, niin samalla koko se koneisto – tuotantokoneisto, jonka kautta olemme *sisäiseen luontoomme tukeutuen* reaalisessa suhteessa ulkoiseen luontoon – asettaa sisäiselle luonnollemme vaatimuksia, jotka ovat yhtä haastavia, ellei haastavampiakin kuin ulkoisen luonnon tuhon estäminen.

Kun me sisäisen ja ulkoisen luonnon vuorovaikutuksessamme, työssä, tietoisesti herätämme luontoa henkiin, niin sisäistä kuin ulkoistakin, teemme luonnosta inhimillistä, rakennamme omaa ihmislähtöistä teoriaa elämästämme, siis kulttuuriamme, niin tuotantokoneiston ja siihen liittyvän teknologian kehityksen tulisi nyt – ja pian – muokkautua palvelemaan niitä tavoitteita, jotka ihmiskunta on itselleen asettanut, tätä nykyä siis YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta.

Kansainvälisiin arvo-, tuotanto- ja jakeluketjuihin tiiviisti kiinni rakentuneena ja niistä täysin riippuvaisena pienenä kansantaloutena Suomi ei voi tästä tehtävästä irrottautua tai ottaa siitä etäisyyttä vaan meidän on otettava se lähtökohdaksi kansallisen talous- ja teknologiastrategian hahmottamisessa.

Tämä tarkoittaa, että aika ja sen rajallisuus – niin itse kunkin henkilökohtainen kuin kansakunnan kokonaisuudessaankin – on keskeinen reunaehto tehtävän hahmottamisessa. Kysymys ei siis ole vain nuorten sukupolvien opinnoista vaan myös kaikkien työikäisten osaamisen syventämisestä ja laajentamisesta. Työ on opinnollistettava. On siirryttävä oppimistalouteen (*learning economy*): työpaikka on opinpaikka.

Oppimistalous (learning economy)

Oppimistalous voidaan hahmottaa kahdesta eri näkökulmasta, jotka ovat osin ristiriitaisia. Oppimista työssä voidaan perustella suhteellisen edun ja lisäarvon kannalta, ts. oppiminen parantaa tuotantoyksikön kykyä tuottaa edullisemmin kuin kilpailijat, esimerkiksi tuotantoketjussa ja -verkostossa olevia resursseja uudella tavalla yhdistämällä. Tämä tiedon ja taidon *tekninen intressi* avaa oppimistaloutta vain pieneltä osan ja usein työteon kannalta usein vain välineellisellä tavalla.

Aikaresurssien kannalta hyvinvointitalous (*wellbeing/care economy*: koti-, yhteisö- ja julkistalous) vie kokonais(aika)taloudesta pääosan. Sen puitteissa tuotetaan välitön uusintaminen kotitalouksissa ja laajennettu uusintaminen universaaleina peruspalveluina – mm. sosiaali- ja terveydenhuolto, koulutus, oikeus ja demokratia, asuminen, ravinto, liikenne, tiedonvälitys.

Ne takaavat meille turvallisuuden, avaavat meille uusia elämäpiirejä ja rakentavat osallisuuttamme yhteisöihimme: kasvamme siis kanssalaisiksi. Me osallistumme tähän tuotantoon itse kukin kaiken aikaa ja maksamme sen pääosin omista tuloistamme. Olemme siis tässä mielessä kaikki yhteiskunnallisia tuottajia, emme vain työvoimaa.

Oppimistalouden esiinmarssi kertoo siitä, että hyvinvointitalouden periaatteet ja tavoitteet on rakennettava sisään myös yksityisen funktionaalisen tavara- ja palvelutuotannon piiriin, jos aiomme säilyttää maamme (kokonais)kansantalouden suhteellinen edun ja lisäarvon kansainvälisessä kilpailussa.

Oppiminen – nyt

Ottakaamme tällä kertaa tarkemman erittelyn kohteeksi *oppiminen* (< käydä katsomassa, kutsua vierailulle, pitoihin, hakea naimisiin mennyt tytär (miehineen) vierailulle vanhempien kotiin, koetella, tunnustella, maistaa; *Learning* < seurata tai löytää polku, < vako, uurre, < least jalkapohja, last (s.) suutarien käyttämä jalan puinen malli, lesti; last (v). kestää, jatkaa olemassaoloa.)

Avainsanoja oppimiselle ovat tätä nykyä – niin meille vakuutetaan – systeeminen, kompleksinen ja emergentti, ts. *maailma* on niin keskinäisriippuvainen, dynaaminen ja alhaalta ylöspäin muovautuva, että sitä ei voida ”mallintaa eikä ymmärtää ulkopuolelta” (esim. Dufva & Ahlqvist, 2015, 20).

Siten ei riitä, että meillä on katseellinen (*theorein*) ote (*con-sept, käsi-te*) maailmasta (*from the world*) vaan ymmärtääksemme, siis ympyröidäksemme otteellamme, käsitteillämme maailmaa meidän on oltava maailmassa (*in the world: con-text*) käytännön (*praxis: content*) tavoitteinemme.

Työssä ja tuotannossa (*with the world: pro-duction*) nämä käsitteet (*logos*) kerääntyvät yhteen, tulevat todeksi.

(Välihuomautus: *maailma* < maa+ilma; *world* < ihmisen ikä, *wer + *alt, ihminen + ikä)

Oppiminen ei siis voi olla enää vain puhdasta, perusoppimista (vertaa puhdas/perustiede) vaan oppimista jonkin kautta: olemalla (*by being*), tekemällä (*by doing*), tuottamalla (*by making*), sopimalla (*by dealing*). Kun opitaan jonkin kautta, se tapahtuu aina jossakin yhteydessä, *kontekstissa* ja sillä on aina siihen liittyvä *sisältö*: ei siis opita maailmasta vaan maailmassa eikä vain esityksellinen (esittävä taide/perustiede) vaan esiin ilmestyvä, *emergentti* (*emerge* lat. *emergere* tuoda esiin, näkyviin, nousta ylös; *ex + mergere* nousta esiin nesteestä nosteen vuoksi).

Olemme tietysti iät ja ajat oppineet näin savea muokatessamme tai verkkoja kokiessamme, tietysti myös lukemalla ja kirjoittamalla. Lyhyt vilkaisu historiaan on paikallaan:

Olemisen, tekemisen, tuottamisen ja sopimisen oppiminen (*learning the being, the doing, the making, the dealing*) *ulkoapäin* teoriana, vapaiden miesten velvoitteista vapaana aikana (*schole*), *toisten* kokemusten välittämänä – siis *esittävä*nä taiteena tai esitettyinä tietona (*mimesis*) –

johti klassisessa maailmassa ajatukseen, että *logos* on ensisijainen suhteessa ulkoiseen *olemisen* maailmaan (*physis*) ja että taidolla (*techne*) eikä siten orjalla – elävällä työkalulla – ei ole omaa käsitettään. *Filosofia*, rakkaus tietoon, riittää ja *filoteknia*, rakkaus taitoon, toissijaista ja niille toisille kuuluvaa.

Läpi koko keskiajan ainoa maailman tuottaja ja logoksen omistaja oli Jumala. Tehtävänäimme oli saada selville jumalallista ilmoitusta tutkien *logos* ja sivistää itseämme sen opastamana muokkaamalla itse itsellemme teoria, siis kuva jumalasta (*Bil-dung*, kuva+muokkaus) opiksi ja sisäisen luonnon, siis kehomme, ojennukseksi.

Moderni aika asetti Jumalan syrjään, yksityiseksi asiaksi, ja otti – parilla sanalla ilmaisten – jumalan aseman maan päällä asettamalla vastakkain sisäisen ja ulkoisen luonnon (Descartes: *res cognitans* – *res extensa*) ja alistaen luonnon omalle ajatukselleen, järjelleen, *logokselle*. Tällöin logoksen ulkopuolelle jäivät sekä *techne* että *physis*, tekniikka ja luonto. Tekniikka siirtyi hallitsemattomaksi ihmisen ja luonnon suhdetta; luonnon, jolla ei ollut *omaa* paikkaa maailmassa: kasvuvetoinen globalisaatio alkoi levittäytyä ilman käsitettä, *logosta* maailmasta (*without world*) yli maailman kaikkien rajojen (*out of world*).

Nyt – kiitos tieteen ja tutkimuksen – meillä on käsitys luonnon rajallisuudesta. Meillä on myös käsitys maailmasta: ihmiskunta on kuin onkin pystynyt kehittämään itse itselleen käsitteen maailmasta, jossa haluamme elää. Se on kirjattu YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen – ensimmäistä kertaa, mutta ei varmaan viimeistä. Siten globalisaatio EI voi jatkua ilman ehtoja ja ilman maailmaa (*out of and without the world*).

Oppi ja oppiminen

Mitä tämä tarkoittaa oppimisen kannalta? Nostan tässä yhteydessä esiin vain muutaman peruslähtökohdan.

Hylkäämällä sekä teknisen instrumentalismin että determinismin, hylkäämme myös ajatukseen siitä, että tekniikkaa voitaisiin käyttää ilman eettistä harkintaa. Tekniikkaan on aina liitettävä *logos*, ajatus maailmasta. Tämä *teknologia* (*techne + logos*) on taidetta (*craft*, ei *fine art*) sanan alkuperäisessä mielessä: kuinka olla tuotannollisessa ja tätä nykyä myös keskusteleavassa dialogissa luonnon kanssa; kuinka siis työ on runoutta (*poeta faber*) maailmassa ja tulevasta maailmasta.

Kansalaiskasvatus on tulkittava uudelleen. Se on kasvatusta *kanssalaisuuteen* ”isänmaan ja ihmiskunnan hyväksi”, ymmärtäen isänmaa osaksi maata ja ilmaa, maailmaa. Tämä tarkoittaa myös, että yliopistojen tulisi ottaa toiminnallista etäisyyttä yksittäisiin valtioihin ja yrityksiin, ja rakentaa toimintaansa kansallisten ja kansainvälisten kans(s)alaisyhteiskuntien edistämiseksi.

Kun sitoudumme tyhjentävän globalisaation sijaan *maailmaan* YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteen perustalta, niin *kaikki* investoinnit ja *kaiken* tekniikan kehittäminen tätä tavoitetta palvelevaksi *teknologiaksi* on nyt myös *kaikkea* oppimista määrittävä tekijä.

Kuten tiedämme metodi (*methodos*, meta + hodos, pyrkimys, harjoittelu + tapa, tie; siis polun, tien etsintä) on menetelmä löytää tie perille. Menetelmä taitoina (*skills*) – oli se sitten työ- tai tutkimusmenetelmä – ei vie perille ilman kykyä käydä dialogia uutta synnyttävän polun esiin nostamien, emergenttien, yllättävienkin ilmiöiden kanssa. Ilmiöiden, joita on iäti ollut läsnä itse kunkin omassa työssä. Tarvitsemme siis metodologian (*methodos + logos*).

Polun etsimiseen on siis upotettava oppia yleisimmistä, yleissivistävistä metodisista tavoitteista, sanoinko ammatillisista hyveistä. Niitä voisivat olla (Kirkeby, 2000, soveltaen):

Euboulia • Avoin harkitsevaisuus

Euphoria • Innostuva todellisuustajuisuus

Hyponomé • Rohkea kärsivällisyys

Prolépsis • Kyky ennakoivaan visualisointiin

Epibolé • Käytännöllinen intuitio

Maieutike téchne • Hyvän, oikean ja kauniin synnyttämisen taito

Nykyajan käsityöläinen, asiantuntija, ei iske käsiään saveen. Asiantuntijuuteen ei asioiden *tietäminen* riitä. Asiantuntija on tuottaja, joka tuottaa sen tilanteen, jossa peräti kolme kysymystä asetetaan ja ratkaistaan suhteessa toisiinsa:

- 1) kuinka asiat ovat,
- 2) kuinka ne ovat kun ne ovat hyvin,
- 3) kuinka ne saadaan kauniisti tuotettua?

Hän siis asettaa haasteen, arvottaa sen ja löytää ratkaisun *käytännöllisenä* haasteena, työnä; pään, sydämen ja käsien yhteispelinä. Hän on tuottaja, joka tuottaa sen sosiaalisen tilanteen, jossa filoteknian kaikki kolme kysymystä asetetaan ja ratkaistaan. Modernin teollisen kumouksen myötä palkkatyöstä irrotetut kysymykset todesta, hyvästä ja kauniista onkin palautettava osaksi kaikkea työtä. Se on runoutta, *poeta faber*, jota tarvitsemme Auschwitz'in jälkeen. (Volanen 2006).

Perusopetussuunnitelman hajoaminen

Kun siis teemme koulutuspoliittista uudistusta, on meidän jäsennettävä uudelleen niin oppi, oppiminen kuin opinpaikkakin. Koulutuspolitiikka EI ole koskaan *vain* sosiaali- tai työvoimapolitiikkaa. Jos se siksi jää, menetämme maan, ilman ja maailman – kaikkinsa.

Tehkäämme aluksi, analyysin vuoksi, erottelu perus- ja perustavan tutkimuksen välillä. Perustutkimuksessa kirjoitetaan tiedeyhteisön yhteistyönä suurta kirjaa maailmasta ja sen menosta. Perustavantutkimuksen tavoitteena puolestaan on maailman ja sen menon muuttaminen, tavalla taikka toisella. Voimmekin jakaa myös opetussuunnitelmat tältä pohjalta: perus- ja perustavaan opetussuunnitelmaan.

Kuten tunnettua, Euroopassa on kaksi hyvin erilaista tapaa hahmottaa opetussuunnitelma: mannermainen, erityisesti saksalainen, *Lehrplan* ja anglosaksinen *Curriculum* (< juoksu, nopea vaunu, kilpa-auto, < *currere* juosta).

Suomessa etusijalla pitkään ollut ja vieläkin esillä oleva *Lehrplan* tukeutuu vanhemman ja kokeneemman sukupolven itselleen ottamaan oikeuteen, julkisen vallan välityksellä, määritellä se mitä ensimmäisten 18 elinvuoden aikana itse kunkin on opittava oman elämän eväiksi: perinteen ja osaamisen siirtäminen sukupolvelta toiselle on ehdoton edellytys yhteisön – kansakunnan – elossa säilymiselle ja jatkuvuudelle. *Tämä* sivistys on *ihmisoikeus*, ei siis luonnonoikeus. Se on kansalaisoikeus ja myös velvollisuus kasvaa ja kehittyä ihmiseksi, ihmiskunnan ja kansakunnan jäseneksi.

Curriculum puolestaan korostaa itse kullekin annettavia, yhteisöllisesti ja tasa-arvoisesti toteutettuja *mahdollisuuksia* rakentaa omaa elämänpolkuun omavastuisesti omien kokemusten, toiveiden mukaan ja valintoja tehden – juuri siten mitä kukin on itse itselleen ajatellut ”kohtaloksi”, onnelliseksi elämänpoluksi (*curriculum vitae*).

Tuotannon ja kaupan ketjuuntuminen globaaliseksi ja tekniikan tietointensiivisyyden hyppäyksenomainen lisääntyminen ovat muutamassa vuosikymmenessä haastaneet (kansan)taloudet, kansakuntien itseymmärryksen, julkistalouksien ja -hallintojen mahdollisuudet pitäytyä *Lehrplan* -ajattelumallissa. Kansalaisyhteiskunnasta on siirrytty yhä avoimemmin yrittäjäkasvatukseen, ts. korostamaan omavastuisen elämänpolun rakentamista, työntekijänä tai yrittäjänä.

Paineet siirtyä opettamisesta oppimiseen ja oppimisesta opiskeluun ja rakentaa vuosi/ikäluokka -teollisuuskoulun sijaan yksilöllisiä opintopolkuja korostava rakenne on nostanut esiin mitä moninaisimpia vaikeuksia jäsentää perusopetussuunnitelmaa aiemman tieteenala/koulutusaste -rakenteen pohjalta. Niinpä seuraavia uusia jäsenyyksiä tai oikeastaan entisten jäsenyyksien purkamisia on esitetty ja toteutettu (Young, Muller, 2010, soveltaen):

- *kouluaineiden ”integrointi”* – oppiaineiden väliset rajat sekä koulutiedon ja arkitiedon väliset rajat heikkenevät,
- *opetussuunnitelman sisällön määrittäminen yleisellä tasolla*, taitoina tai osaamistuloksia – seurauksena oppi- ja tieteenalojen välisten rajojen heikentyminen,
- *formatiivisen arvioinnin korostaminen summatiivisen arvioinnin sijasta* – rajat erilaisten oppilaiden/opiskelijoiden saavutusten välillä sumenevat,
- *yhtenäisten kansallisten tutkintokehysten käyttöönotto* – rajat eri tutkintojen välillä ohenevat, erityisesti akateemisten ja ammatillisten tutkintojen välillä.
- edistetään pikemminkin kompleksisiin ongelmiin, tapauskuvauksiin, projekteihin ja tilanteisiin tukeutuvaa *ohjaavaa opetusta* kuin oppiaineiden sisältöön keskittyvää opetusta. Asiantuntijoiden ja aloittavien opiskelijoiden väliset rajat sumenevat.

Tämä koulutuksen tiedollisten rakenteiden sulattaminen ei kuitenkaan poista *Lehrplan*/teollisuuskoulun ylläpitämiä perusopetus suunnitelmallisia valtarakenteita vaan *peittää ne*: tiedolliset rakenteet ovat sosiaalisesti reaalisia, siis todellisia – edustaen tiedon sosiaalista voimaa (*knowledge of powerful*). Rakenteiden sulattaminen ei vielä takaa kaikille pääsyä vaikuttavan tiedon (*powerful knowledge*) ääreen, sillä juuri tiedon rajoilla ja niiden ylittämällä on tärkeä rooli opiskelijoiden identiteetin muotoutumisessa. Päinvastoin: rakenteiden poistaminen sulattamalla synnyttää sosiaaliseen erilaisuuteen ja -arvoisuuteen tukeutuvia *knowledge of powerful – piilorakenteita*. (Young, 2012 ; Young, Muller 2010).

Siten esim. peruskoulun yläasteen opintoryhmien muodostaminen on ratkaisevan tärkeä lukio/amatillinen -koulutus jaon kannalta. Lukion ja amatillisen koulutuksen vastakkainasettelun purkaminen joko/tai -tilanteeksi opinpolkurakenteen avulla ei vielä pura rakenteellista vinoutumaa ylioppilastutkinnon ja amatillisen tutkinnon välillä suhteessa korkeakoulutukseen ennen kuin meillä on kaikille yhteinen ylioppilastutkinto yhtenäisin arviointikriteerein.

Perustavaopetus suunnitelma: opiskeleva työskentely vai työskentelevä opiskelu

Kun teemme *työsuunnitelmaa* keskitymme siihen, miten muutamme työmme kohdetta, mikä se sitten lieneekin. Kun teemme *opintosuunnitelmaa*, keskitymme siihen, miten muutamme, siis kehitämme itseämme, tiedoiltamme ja taidoltamme, *opiskelemalla*. Opimme opiskelemalla.

Voisiko työsuunnitelma olla myös opintosuunnitelma ja opintosuunnitelma työsuunnitelma? Siis suunnittelemme työmme siten, että siihen on upotettu oppiminen, *työmme olisi siis samalla opiskelua*: savenvalaja oppii savea muokatessaan savea taipuisuuden lisäksi sen mihin asti hän itse kykenee viemää savea muodon. Hän oppii *siis ”by making”* sekä savesta että itsestään. *Opiskeleva työskentely ja työskentelevä opiskelu – yksi ja sama asia?*

Kun koneet ovat nyt oppineet käyttämään kieltä, kielet koneita ja kielistä on tullut keskeisiä tuotantovälineitä ja kun lisäksi työn tulos saa yhä useammin myös digitaalisen muodon (*Digital Twin*), opiskeleva työskentely ja työskentelevä opiskelu liittoutuvat yhä tiiviimmin yhteen: kätemme ajattelevat ja ajatuksemme kättelevät.

Jos taas keskitymme tuottamaan *tietoa*, pääsääntöisesti ajattelemme saavamme tutkimuskohteestamme jonkin käsityksen, siis *kuvauksen* siitä tai sen toiminnasta. Emme siis pyri ensisijaisesti muuttamaan kohdetta vaikka tutkimus saattaa – joskus – muuttaa kohdetta tavalla tai toisella, ajatelkaamme vaikka kvanttifysiikkaa. Tällöin kuitenkin lähtökohtaisesti oletamme, että tiedon tuotanto on enemmän tai vähemmän tiedon tuottajan etu- ja hyötyintressien ulkopuolella. Tieto on tässä mielessä objektiivista, siis kuvaus siitä miten asiat ovat tai muuttuvat.

Missä määrin sitten työskentelevän opiskelun/opiskelevan työskentelyn myötä syntynyt, tiivistynyt kokemustieto on *emergenttiä*, siis irrotettavissa tai yleistettävissä siitä tilanteesta, jossa se on syntynyt? Tiedon emergenttisyys viittaa siihen, että tieto irrottautuu tilanteesta ja tekijöistään kun taas

opiskelevassa työskentelyssä kysymys on uuden, syntymässä olevan, ehkä vielä tuntemattoman kokemuksen, ilmiön esiinnousu (*emergent*) työskentelyn yhteydessä.

Voimmeko näin täyttää *tiedon ehdot (voice of knowledge)*, siis tiedon

- 1) *kriittisyyden* (avoin tarkistettavuudelle ja virheellisyyden tunnustamiselle),
- 2) *emergenttisuuden* (tieto ei ole palautettavissa tiedon tuottamisolosuhteisiin eikä sen tuottajien etuihin tai toimintaan),
- 3) *reaalisuuden* (tiedon kohteet ovat reaalisia, ts. riippumattomia käsityksistämme ja ne asettavat tietämyksemme rajat),
- 4) *substantiaalisuuden* (tieto tuotetaan ja hankitaan aina tietyissä historiallisesti kehittyneissä tuotannollisissa olosuhteissa ja ehdoilla)? (Young, 2012, 338-229, soveltaen).

Voiko tämä perustutkimuksellinen tiedon ääni toteutua perustavan tutkimuksen kautta?

Koulut, yliopistot, korkeakoulut (*Schole*) ovat nekin tätä nykyä yhä avoimemmin työskentelevän opiskelun /opiskelevan työskentelyn *alustoja*, tilanteessa, jossa ”Maailma muuttuu nopeasti, emmekä voi ennustaa tulevaisuutta. Tarvitsemme uuden kyvyn (*capacity*) ymmärtääksemme mitä tapahtuu ja millainen yhteisöllinen (*collective*) reaktiomme siihen voisi olla. *Tämä uusi kyky on mielekkyyden rakentaminen (sensemaking)*” (Kenneth Hogg, director for innovation in the Government of Scotland, Scharmer 2018).

Tämä on se *perustavatutkimus*, joka asettuu nyt *Schole*:lle: rakentaa osana kansalaisyhteiskuntaa kansallista ja kansainvälistä kanssalaisuutta, mieltä ja mielekkyyttä, ”reaalisia utopioita” (*E. O. Wright*) maailmasta, niin kuin sen olemme tätä nykyä yhdessä määrittäneet YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa.

Yhteisöllisten käytäntöjen (*Polis/Praxis*), tuotannon (*oikos/Poesis*) ja vaihdon (*Agora/Chrematistikes*) piirissä perustavan tutkimuksen (TKI -toiminta kaikkineen) määrät ovat moninkertaiset suhteessa perustutkimukseen. Niiden suhde tiedon kriittisyyteen, emergenttisyyteen, reaalisuuteen ja substantiaalisuuteen asettuvat kahta eri tietä: tiedonintressin ja metodisten valintojen kautta. Tähän laajaan teemaan en kuitenkaan mene tässä yhteydessä.

Opintosuunnitelma

Opetussuunnitelma on aina ollut pedagogiselta kannalta perustavaa, siis kasvatuksellista ja yksilöllistä kehitystä edistävää. Perusopetussuunnitelman ajatus Suuren tiedekirjan opettelusta, siis siitä miten maailma makaa ja kehittyi on kuitenkin purkautunut piilottaen mutta ei poistaen siihen liittyviä valtarakenteita.

Opetuksen kääntyminen oppimiseksi ja oppimisen muuntuminen opiskeluksi nostaa esiin *metodisen* (< tie perille) vaatimuksen: työskentelevä opiskelu tai opiskeleva työskentely ei ole vain tiedon tuottamisen taitojen tai/ja taidon käytön tuottamien tietojen omaksumista.

On myös kysymys niistä metodeista, joilla itse kukin rakentaa omaa opinpolkuaan ja elämänkulkuaan kaikkienensa. Näillä metodeilla on siis yleissivistävä tehtävä sanan *sivistysmielessä*, jossa työllä (< pellavan siistiminen) on itse kutakin kasvattava tehtävä. Kysymys on siis kutsusta (*Beruf, vocation*) kanssalaisuuteen ja siihen liittyvien hyveiden omaksi ottamisesta, omaksumisesta. Noita hyveitähän olivat (Kirkeby, 2000): avoin harkitsevaisuus, innostuva todellisuustajuisuus, rohkea kärsivällisyys, kyky ennakoivaan visualisointiin, käytännöllinen intuitio, hyvän, oikean ja kauniin synnyttämisen taito – siis kättilön taito.

Kun olemme jo siirtymässä koulutusjärjestelmästä opintojärjestelmään, opetussuunnitelma (*Lehrplan*) ei hajoa raviradaksi (*Curriculum vitae*) vaan kääntyy opintosuunnitelmaksi, joka jäsentyy metodisen yleissivistyksen kautta kutsuksi kanssalaisuuteen, siis tiedoksi, tahdoksi ja taidoksi asettaa, arvottaa ja ratkaista aikakautemme keskeisiä kysymyksiä, niin kuin me *maailman* nyt ymmärrämme.

Muutamassa vuosikymmenessä koneemme ovat oppineet käyttämään kieltä, kielemme ovat oppineet käyttämään koneita ja olemme kehittäneet kielistä tuotannon välineitä. Siten olemme opettaneet kätemme ajattelemaan ja ajattelumme kättelemään kaikessa työssä. Tiedon tuottamisen taito ja taidon käytön tuottama tieto ovat metodisia kaksosia, toistensa edellytyksiä ja mahdollistajia. Tieto on taitoa ja taito tietoa. Työ on siis opiskelevaa työskentelyä ja oppiminen työskentelevää opiskelua. Kun työskentelemme oppinnollistamme myös itsemme. Opiskelemme työstämällä maailmaa.

Energian käyttö on järjestyksen, *informaation*, tuottamisen, kiteyttämisen ja ylläpidon edellytys. Kiteyttäessämme *hyvän elämän* merkitysmassan toteuttamisen välineet *teknomassaksi* käyttäen siinä hyväksi mineraali- ja biomassaa niiden rakenteet tuhoten, tuotamme välttämättä myös kestäättömän määrän työkyvyttöntä lämpöä, joka myös tuhoaa biomassan uusintamisen edellytyksiä.

Teknomassa ei ole enää vain *teknistä* massaa vaan *teknologista prosessia*, ts. se on luonteeltaan systeemistä, kompleksista ja emergenttiä: kokonaisuus muodostuu erilaisista keskinäisissä palautevuorovaikutuksissa olevista osioista siten, että niiden vuorovaikutukset ilmenevät kokonaisuutta jäsentävinä piirteinä.

Tämän teknologisen prosessin suhde bio- ja merkitysmassaan on ulkoinen, koskapa niitä välittävä media – fiat -raha – pystyy viittaamaan vain itseensä ja vain määrällisesti. Nyt on menossa *kaiken* bio- ja merkitysmassan *arvottaminen* tämän merkityksettömän median kautta.

Merkityksettömällä, vain itseensä viittaavalla medialla ei tietystikään ole mitään määrällistä ylärajaa, mutta tämän rahamassan kokonaisuuden säänteleminen merkitsee samalla sitä omistavien keskinäisten voima- ja valtasuhteiden uusjakoa.

Kuten nyt kokemuksesta hyvin tiedämme se rahamassan oletus, että mineraali- ja biomassatkin ovat rajattomia, ei pidä paikkaansa. Siten meidän on sidottava myös rahamassaan, tähän mediaan, *logos*, viesti siitä, että merkitysmassamme tuottaminen on oltava *tos*i suhteessa luontoon, *kaunis* dialogissamme luonnon kanssa ja *reilu* ihmisten kesken ollakseen hyvää, hyvän elämän ohje.

Teknologian vaatiman tiedon ja taidon synnyttäminen ja jakaminen on saanut viime vuosina lähes uskomattomat mittasuhteet niin perinteellisen tutkimuksen, yhteiskunnallisten käytänteiden, tuotannon kuin vaihdonkin piirissä. Kaikissa niissä on kehittynyt omanlaisensa *logoksen* ja teollisuuden uusliitto sekä niille omanlaiset metodit ja metodologiat:

taide+teollisuus = taideteollisuus/teollinen taide,
 tiede+teollisuus = tiedeteollisuus/teollinen tiede,
 politiikka+teollisuus = teollisuuspolitiikka/politiikan teollisuus,
 oikeus+teollisuus = teollisoikeus/oikeusteollisuus,
 vaihto+teollisuus = markkinointi/rahateollisuus.

Keskeinen kysymys ei ole vain tietotaidon/taitotiedon tuottaminen ja jakelu vaan kaiken tuotetun tiedon ja taidon *omaksuminen* siinä mittakaavassa ja laajuudessa kuin oppiva talous (*learning economy*) edellyttää tuottajiltaan.

Talouden oppiminen oppivassa taloudessa merkitsee ajan talouteen siirtymistä. Työpaikka on siis opinpaikka, paikka opiskelevaa työskentelyä varten ja oppilaitokset työpaikkoja, paikkoja työskentelevää opiskelua varten merkitysmassan (*sensemaking, civic commoning*) tuottamiseksi niin kuin se on tätä nykyä määritetty YK:n Agenda 2030:ssa ja 17 kehitystavoitteessa.

Meidän on siten tarkoin mietittävä kuinka jaamme *käytettävissä olevan aikaresurssin* jotta voimme *oppia* ratkaisemaan kaksi keskeistä elintärkeää tehtäväämme:

– *uusiutumattomat luonnonvarat*: kuinka huolehdimme siitä, että myös tuleville sukupolville jää kohtuullisessa määrin uusiutumattomia luonnonvaroja ja kuinka ne arvotamme,

– *uusiutuvien luonnonvarojen* kestävä uusintamistahti (mukaan lukien sisäinen luontomme!): Kuinka huolehdimme siitä, että käyttämämme uusiutuvat luonnonvarat eivät ehdy, vaan ehtivät uusiutua kestäväällä tavalla ja kuinka tämä luonnon kiertokulun turvaaminen arvotetaan.

Uuden opintojärjestelmän perusteet

Olemme tulleet ihmiskunnan kehityksessä siihen tilanteeseen, että meidän on radikaalisti, siis juuriin menevällä tavalla korjattava Valistuksen julistamaa rajoittamatonta, siis ilman *logosta*, mieltä vailla olevaa maailman valloitusohjelmaa. Rajat ovat tulleet vastaan.

Olemme nyt määritelleet nuo rajat itsellemme ja siis yhteisen toimintamme mielen, *logoksen*, YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa.

Siten toimintamme peruste ei voi olla yksittäinen yksilö sinänsä vaan heidän yhteisöllinen moninaisuus, rikkaus. Kun muodostamme yhteistä mieltä, *logosta*, mielekkyyttä toimintamme perustaksi, emme siis enää hae eriarvoisten yksilöiden (*Individuums*) yhteistä vaan samanarvoisten ihmisten erityisyyttä, yksilöllisyyttä (*Individualität*).

Sivistyksen ydinajatus on, että tätä yksilöllisyyttä ei voida koskaan saavuttaa yleisestä yhteisestä johtaen. Yleinen on *aina* yksilöllisesti tulkittua. Yksilökohtaisen merkityksen muodostaminen (*sense-making, Sinnbildung*), siis yksilöllistyneen yhteisön rakentaminen on aina ennalta-arvaamatonta (*Un-vor-denk-lich*).

Kun yksilöllistymisen tehtävänä on yhteisöjemme uudelleenrakentaminen, emme voi tehdä sitä ilman yhteisen mielen tuottamista (*sense-making, Sinn-bild-ung*): otamme siis itse kunkin omat kokemukset (*Erlebnis*) lähtökohdaksi ja muokkaamme niistä yhteistä kokeneisuutta (*Erfahrung*), käsitykseksemme, käsitteeksemme maailmasta ja meistä.

Tähän ei eriarvoisten yksilöiden yhteisen etsiminen koskaan yllä, koskapa tällöin lopputuleman on oltava kaikista ja kaikesta irti reväisty, siis abstrakti, viime kädessä käteismaksusuhde, *cash-nexus*.

Meidän on siis upotettava yhteisen talomme, tämä ainokaisen maapallomme talonpitoon, siis talouteen *logos*, mieli ja mielekkyys siten kun sen olemme sen tällä hetkellä määrittäneet YK:n Agenda 2030:ssa ja 17 kehitystavoitteessa. Taloutemme on siis oltava oppivaa taloutta (*learning economy*).

Siten emme enää emme opi ja tee työtä Valistuksen rajoittamattomassa maailmassa ilman *logosta*. Sen sijaan opiskelemme ja työskentelemme, tai tarkemmin sanoen: työskentelemme opiskellen ja opiskelemme työskennellen tuon *logoksen* auki kirjoittamiseksi ja jokaisen luettavaksi.

Kun tuotamme opiskelen työskentelemällä samalla työstämme itseämme ja kun työskentelemällä opiskelemme samalla työstämme maailmaa. Minun maailmani ja maailmamme minä.

Kuten tiedämme, tekniikka ja metodit määrittävät tietä, askeleita kuinka päästä perille. Kun nyt siis tekniikkaa (*techne*) ei voida kehittää ilman logosta, siis teknologiaa (*techne + logos*), ei myöskään metodeja kehittää ilman samaista logosta, siis metodologiaa (*method + logos*).

Siten tiedon taito ja taidon tieto ovat nyt sisaria eivätkä sisarpuolia keskenään. Teknologialla että metodologialla on yhteinen *yleissivistävä* tehtävä: rakentaa silta ulkoisen ja sisäisen maailmamme välille siten että

.... tähtitaivas on kuljettavien ja kuljettavissa olevien teiden kartta ja joita tähtien valo kirkastaa. Kaikki on uutta ja kuitenkin tuttua, seikkailullista ja silti omaa. Maailma on laaja ja kuitenkin kuin oma koti, sillä sielussa palava tuli on samaa olemuksenlajia kuin tähdet; jyrkästi eroavat toisistaan maailma ja minä, valo ja tuli, eivätkä koskaan silti jää toisilleen vieraiksi; sillä tuli on jokaisen valon sielu, ja valoon pukeutuu jokainen tuli ..." (*Georg Lukacs*, 1914, Romaanin teoria, alkulause)

Sivistys on siis tietoa, tahtoa ja taitoa asettaa, arvottaa ja ratkaista aikakautemme keskeisiä haasteita. Tässä suhteessa olemme siis kaikki asiantuntijoita ja tuottajia – emme vain kuluttajia ja palkkatyössä olevia.

Siten:

Työpaikka on nyt opinpaikka. Työ on opiskelevaa työskentelyä ja oppiminen työskentelevää opiskelua. Tiedon tuottamisen taito ja taidon käyttämisen tuottama tieto ovat metodisia sisaruksia eivätkä sisarpuolia keskenään. Teknologia ja metodologia rakentuvat yhteen.

Talon pidon, siis tämän ainokaisen maapallomme taloudenpidon oppiminen edellyttää katkeamatonta opinpolkua läpi koko elämän. Tämä taloudenpidon idea on nyt kirjattu YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen. Se on myös kanssalaisuuden ja yleissivistyksen lähtökohta.

Teknologiaan ja metodologiaan upotettava logos aikakauden keskeisistä haasteista jäsentää talouden pitoa, oppivaa taloutta (*learning economy*).

Sitoutuminen sivistyksen kutsuun (*Beruf, vocation*) edellyttää siihen liittyvien hyveiden upottamista kaikkeen työskentelevään opiskeluun ja opiskelemaan työskentelyyn:

Euboulia • Avoin harkitsevaisuus

Euphoria • Innostuva todellisuustajuisuus

Hyponomé • Rohkea kärsivällisyys

Prolépsis • Kyky ennakoivaan visualisointiin

Epibolé • Käytännöllinen intuitio

Maieutike téchne • Hyvän, oikean ja kauniin synnyttämisen taito

Koulutusjärjestelmämme on siis käännettävä opintojärjestelmäksi. Se edellyttää ensivaiheessa sitä, että on jatkettava nykyisen koulutusjärjestelmän horisontaalista vertikaalista integraatiota.

Horisontaalisen integraation tulee kattaa nyt myös toisen asteen ja korkea-asteen opinnot metodologisesti ja teknologisesti jäsenyviin sisältökokonaisuuksien pohjalta. Peruskoulun jälkeen on siis kolmivuotinen *perusopisto* ja nelivuotinen *yliopisto*, jossa on perus- ja perustavan tutkimuksen koulutusohjelmia.

Vertikaalinen integraatio perustuu yksilökohtaisten katkeamattomien opinpolkujen rakentumiseen ja resurssien kohdentamiseen siten, että kaikki suorittavat vähintäänkin toisen asteen tutkinnon.

Aikuisen opinpaikan, siis työpaikan, vaihtoehtona ei voi koskaan olla työttömyys vaan opiskelu. Tämä vaatii sosiaaliturvan jäsentämistä jatkuvan opinpolun mahdollistajana, ei sen katkaisijana.

Uuden opintojärjestelmän lähtökohtana on myös *sosiaaliturvajärjestelmän perusajatuksen* muuttaminen. Kysymys ei ole enää tuesta eikä turvasta vaan *takuusta*.

On siis hahmotettava sulavasti soljuvan arjen toimintaresurssit (*stocks of assets*), kulku (*flow of services*), välittömät lähipuskurit (*buffers for everyday life*) ja osallisuus päätöksentekoon (*civic comming*) siten, että ne muodostavat kokonaisvaltaisen sosiaalisen toiminta-alustan (*comprehensive social activity grund(plat)form*) kaikille.

Varmistaisimme siis, että ”jokainen on ansaitsemassa, oppimassa, huolehtimassa (*caring*) tai tekemässä

vapaaehtoistyötä” kuten Uuden Seelannin hyvinvointitalousohjelmassa todetaan. Kukaan ei siis ole työttömänä. Suomihan on juuri liittynyt tähän hyvinvointiohjelmaan Uuden Seelannin rinnalle! (*Wellbeing Economy Governments partnership WEGo*).

Viitteitä

Axelos, K. 1979. Play as the System of Systems. *SubStance* Vol. 8, No. 4, Issue 25 (1979), pp. 20-24.

Center for Curriculum Redesign. <https://curriculumredesign.org>

Dufva, M., Ahlqvist, T. 2015. Miten edistää hallituksen ja eduskunnan välistä tulevaisuusdialogia? Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 17/2015.

Frank, M., & Haverkamp, A. (1988). “Ende des Individuums – Anfang des Individuums” – Einleitung. In M. Frank & A. Haverkamp (Eds.), *Individualität* (pp. XI–XX). München: Wilhelm Fink.

Itkonen, E. (et. al) 2012. Suomen sanojen alkuperä Etymologinen sanakirja. Suomen Kirjallisuudenseura Seura, Kotimaisten kielten tutkimuslaitos. Vantaa: Hansaprint.

Kirkeby, O. F. 2000. *Management philosophy. A radical-Normative Perspective*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag.

Scharmer, Otto. 2018. *The Essentials of Theory U*. Berrett-Koehler Publishers. Kindle Edition.

Schatzberg, E. 2018. *Technology Critical History of a Concept*. University of Chicago Press CHICAGO & LONDON. Kindle Edition.

WEF. 2018. *The Future of Jobs Report 2018*. Centre for the New Economy and Society.

Volanen, M. V. 2006. *Filoteknia ja kysymys sivistävästä työstä*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Yliopistopaino.

Young, M. 2012. Education, globalization and the ‘voice of knowledge’ in Livingstone, D. W., Guile, D. (Eds.) *The Knowledge Economy and Lifelong Learning A Critical Reader*. Sense Publishers: Rotterdam / Boston / Taipei.

Young, M., Muller, J. 2010. Three Educational Scenarios for the Future: lessons from the sociology of knowledge. *European Journal of Education* 45(1):11 – 27 <https://www.researchgate.net/publication/227675647>

Rauhanrealismia kehiin!

- 2021-01-19 10:12

Valtioneuvoston *Ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selonteon* mukaan "Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan *arvopohjassa* on keskeistä ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kaikessa kansainvälisessä toiminnassa".

Ulkoministeri Pekka Haavisto haluaa korostaa näitä *arvoja*: "Olen koettanut aina sanoa, että arvojen ilmaiseminen, joka on UTP-selonteossa esillä, on vähintään yhtä tärkeää kuin geopolitiikka. Jos vain typistetään ajattelu geopolitiikkaan, se on hyvin julmaa ajattelua, jossa ajatellaan, että ainoa intressi on sinun maantieteellinen sijaintisi. Jos menet vain geopolitiikan monttuun, et pääse sieltä pois. Olet sijaintisi määrittelemä, etkä arvojesi määrittelemä, Haavisto pukee sanoiksi viestinsä suomalaisille. (IL 11.11.2020, julkaistu uudelleen 18.01.2021).

Siis ei olisikaan niin, "että maantieteelle emme voi mitään" vaan että arvomme määrittelevät kenenkä puolella olemme. Suomihan on - presidentti Niinistön politiikan seurauksena – jo osa USA:n etupiiriä. Se on oikein kirjallisesti sovittu isäntämaasopimuksessa ilman eduskunnan siunausta.

Se on se *monttu*, johon sopeutumistemme geopolitiikkaan on meidät vienyt. Juuri vetoaminen arvoihin – periaatteessa - sitoo meidät geopolitiittiseen *inhorealismiin*: mitään muuta ei ole tehtävissä kuin valita puoli!

Mutta eihän arvot määrittele *kenenkä* puolella olemme vaan *minkä* puolesta teemme työtämme.

Edessä oleva välttämätön *sovinnon tekeminen luonnon* kanssa edellyttää myös aivan välttämättä *rauhan ylläpitämistä kansakuntien* kesken.

Pakollinen sovinnon tekeminen luonnon kanssa tulee (?) haastamaan kansakuntien valta- ja taloussuhteita – siis geopolitiikkaa – keskinäisen sodan partaalle, jolloin periaatteet ja arvot voivat muuttua nopeastikin kuten olemme viime vuosina voineet havaita.

Inhorealismien ehdot asettaa nyt luonto, ei maantiede. Puolen valinta ole mikään ratkaisu. Tarvitsemme geopolitiittisen inhorealismien sijaan rauhanrealismia voidaksemme tehdä sovinnon luonnon kanssa. *Rauha on reaalinainen vain jos sen edellytyksiä rakennetaan kaiken aikaa ja pitkäjänteisesti*. Pelkkä periaatteellinen puolenvaihtaminen on arvoistamme laistamista, rohkeuden puutetta ja YK:n Agenda2030:n ja 17 kehitystavoitteen hylkäämistä.

En ole kuullut presidentiltämme enkä ulkoministereiltämme ainoatakaan ajatusta tai aloitetta rauhan edellytysten rakentamisesta vuosikausiin.

Euroopan eikä Suomen tehtävänä *ei ole militarisoitumisen* kautta ottaa tasapainoittavaa roolia geopolitiikassa, tulevassa USA - Kiina maaottelussa. Rauhan puolustaminen ei ole koskaan riittänyt, vaan rauhaa on alituisen rakennettava.

Rauhanrealismia kehiin!

2021 - 02

Kansalaisyhteiskunta : Tuottaja, kaupunkilainen, työläinen

- 2021-02-07 12:18

Eurooppalaisessa filosofisessa perinteessä ihmiset ovat lähtökohtaisesti jo kaupunkilaisia, jotka keskenään ja keskellä kaupunkia – demokraattisesti – miettivät ja aprikoivat millainen hyvä elämä on (*in the world*). Tosi ja kaunis palvelevat hyvää elämää esityksellisesti (*mimesis*), tietona ja kokemuksena maailmasta (*from the world*), mutta eivät reaalisen luontosuhteen – työn ja tuotannon – kautta (*with the world*).

Tämä klassinen kansalaisyhteiskunta (*koinōnia politikē*, hyväntahtoiset ystävät) tulkittiin ensin yhteisen tekemisen yhteisöksi (*communicatio politica*) ja vasta sittemmin kaupunkilaisten yhteisöksi (*societas civilis*) ja viimein skotlantilainen valistuksen myötä kaupalliseksi yhteisöksi (*societas commercial*). Siten kansalaisyhteiskunnan ytimessä ovat kaupalliset suhteet. Lihakaupias ei hyvää hyvyttään tai ihmisrakkaudesta muita kohtaan tule myymään lihaa torille tai puotiinsa vaan siksi, että siitä on hänelle taloudellista hyötyä; se on siis itserakkautta, *amour propre*, toisten arvostuksen kannattamana. Tämän muiden arvostuksen ilmoittaa ja mitoittaa *cash-nexus*, käteismaksusuhde.

”Olellinen muutos *société*n merkityksessä tapahtuu 1700-luvun lopulla. Termin aikaisemmat viittaukset vapaaehtoiisiin yhteisöihin (*associations*) ja niihin liittyvään osallisuuteen, kumppanuuteen ja ystävällisyyteen eivät häviä, mutta niihin kytkeytyy nyt yleisempi merkitys inhimillisen yhteisöllisen olemassaolon perusmuodosta, joka on välittömästi *luonnollinen* ja jonka osalliset ovat itse perustaneet; se on siis inhimillisten tarpeiden ilmaus ja *ihmisen* oma vastaus näihin tarpeisiin ... muotoutui siis käsitys *yhteisöstä ihmisen olemassaolon autonomisena perustana*”. (Baker, sit. Armstrong, 2016).

Tämä nähtiin yhteisön kehityksen *luonnollisena* neljäntenä vaiheena – ihmisen luonnontilaisen,

eläinten kesyttämisen ja maanviljelyn jälkeen. Maanviljelyn myötä elämänkierto muuntui vuosikerroksi siten, että kustakin sadosta oli säästettävä siemenjyvät seuraavan sadon kylvämiseen. Kaupungeissa, kaupallisissa yhteisöissä, ei kierrätetty siemeniä vaan vaihdettiin tuotteita ja tavaroita rahan välityksellä: raha oli nyt se mikä alkoi kiertää ja kasautua.

Kansalaisyhteiskunnan järjestyksen *naturalisoituminen* spontaaniksi itserakkauden (*amour propre*) ja *cash nexuksen* -pohjalta aiheutti kaksi muunnosta yhteisöllisyyteen: sopimusoikeuden ja politiikan. Sopimusten teko spontaaneilla ja luonnollisilla markkinoilla nosti pian vaateen ulkopuolisesta tahosta, joka pystyy määrittämään millaisia ovat reilut (*fair*) sopimukset. Tätä vapaata sopimusoikeutta määrittelevää tahoja kutsutaan *valtiovallaksi* (*state < status*, tapa seisoa).

Tämän ulkopuolisen, suvereenin, täysivaltaisen toimijan velvollisuuksiksi muotoutui: ”1) yhteiskunnan suojeleminen muiden itsenäisten yhteiskuntien väkivallalta ja hyökkäyksiltä, 2) täsmällisen hallinnon synnyttäminen *oikeudenpidolle*, 3) niiden julkisten instituutioiden ja julkisten töiden aikaansaaminen ja ylläpito, jotka - vaikka ne saattavat olla suurimmaksi osaksi suurelle yhteiskunnalle edullisia - ovat luonteeltaan sellaisia, että yksittäisten ihmisten tai pienten ihmisryhmien tuloilla ei koskaan pystyttäisi maksamaan niiden aiheuttamia kustannuksia.” (Adam Smith, sit. Armstrong, 2017)

Samalla yhteinen tekeminen (*communicatio politica*) rajautuu *keskusteluksi* (*parliament < parley* puhua) ja *kommunikaatioksi* yhteisestä tuottamisesta, siis *politiikaksi* ilman suoraa valtasuhdetta taloudenpitoon ja tuottamiseen. Kaupallinen yhteisön (*societas commercial*) käteismaksusuhteen kautta markkinoille ostettavaksi ja myytäväksi maaseudulta – usein valtiovallan avulla ja/tai pakolla - kaupunkoihin siirretyt *tuottajat*, jotka omista elämänehdoistaan irrotetuina rusikoitiin nyt pelkäksi *työvoimaksi* ja tungettiin yhdeksi tuotannon tekijäksi raaka-aineiden ja tuotantovälineiden, koneiden, väliin. Nyt *kasvu* ei ole luonnollista kasvua vaan *tuotantovälineiden* – tuotannon tekijöiden ja rahan - *voiman* kasvattamista ilma rajaa, siis ilman ajatusta tuotannon yleisistä, universaaleista mutta reaalisista ehdoista, siis maasta, ilmasta ja maailmasta.

Näin muotounut *pääomasuhde* alkoi murskata kaikkia rajoitteita mitä sen sen eteen asettui:

- huolenpito- ja elämäntalous (*care economy, life-economy*) *ulkoistetaan* ja alistetaan funktionaalille tavara- ja palvelutuotannolle (*consum economy*). Tuotantokustannuksia arvioitaessa mitään *arvoa* (*values*) ei anneta raaka-aineille ja työvoimalle *sinänsä* vaan niiden arvo (*value*) määräytyy sen mukaan, mitä aiheutuu niiden saamisesta markkinoille myytäväksi ja ostettavaksi. Palkka maksetaan työajan markkina-arvon, ei työntekijän tuottaman arvon (*value*) mukaan
- *työtantovälineiden* omistajat päättävät mitä, miksi, milloin, miten ja missä tuotetaan ja kuinka saatu voitto käytetään; he siis asettavat arvoille (*values*) tavoitearvon (*value*). Tuotannon reaalin arvo (*value*) määritetty jälkikäteen markkinoilla.

- prosessi alkaa *rahasta* ja päättyy – toivon mukaan – suurempaan rahaan, jonka kokonaismäärällä määrällä ei ole äärtä eikä laitaa sen jälkeen kun se irroitettiin kaikista viittauksista luontoon,
- yksityisten yritysten keskinäinen *kilpailu tuottavuudesta* pidensi ensialkuun työvoiman käyttöaikaa ja lisäsi työn intensiteettiä, sittemmin se kiihdytti tekniikan kehitystä ja siten myös lisäsi ja nopeutti aineiden *läpimenoa* luonnosta luontoon.

Kaupallinen kansalaisyhteiskunta näyttäytyy siten itsestään organisoituvana, spontaanina ja siten luonnollisena, alati ja kaikkialle laajenevana ja yhä moninaisempina tilana, jossa kunkin ajaessa omia – yksilön tai yrityksen - etuja saavutetaan kaikkien yhteinen etu; niin kuin sanonta kuuluu: yksityiset paheet ovatkin yllättäin näkymättömän käden ohjailemana julkisia hyveitä.

Välihuomautus: Spontaani luonto ja talous

... mutta voiko luonto olla spontaania? (*spontaneus* tapahtua ilman ulkoista ärsykettä, halukkaasti, omasta tahdostaan, lat. *sponte* omasta aloitteestaan, vapaaehtoisesti).

Talousteoriamme olettavat usein että markkinat pyrkivät hintamekanismin kautta luonnostaan kysynnän ja tarjonnan tasapainoon. Taustalla ei ole biologinen kasvun rajallisuus vaan lämpöopillinen kaasun ja nesteiden tasapainomalli, joka saavutetaan lepotilassa. ”Uusklassisen taloustieteen suuri oletus on *ergodisuus* tai tasapaino, stationaarisuus tai vakaus - pohjimmiltaan ajatus siitä, että mikään ei koskaan muutu perusteellisesti. Asiat voivat vaihdella, mutta ne palaavat aina normaaliin tilaan” (Peters, 2017).

Kaasujen ja nesteiden mikroskooppisten vuorovaikutusten aiheuttamien makroskooppisten ominaisuuksien tutkimusta kutsutaan *tilastolliseksi mekaniikaksi*. Se, mitä tehtiin 1800-luvun termodynamiikassa ja tilastomekaniikassa, perustui oletukseen, että asioita kuvataan oikein niiden tasapainotilassa.

Sittemmin on ymmärretty, että ”energiavirtojen avulla *aine* voi organisoitua itsenäisesti ... energiavirrat, jotka pitävät systeemin poissa tasapainosta (*out-of-equilibrium*), selittävät järjestyksen tai informaation spontaanin muodostumisen (*spontaneous emergence*) aineeseen. Tasapainon ulkopuoliset systeemit synnyttävät informaatiota luonnollisesti, kun ne organisoituvat *dynaamisiksi vakaiksi tiloiksi*. Päivittäisiä esimerkkejä tällaisista järjestelmistä ovat vesikierre, joka muodostuu, kun kylpyamme tyhjennetään tai pyörteet, jotka syntyvät, kun maitoa kaadetaan kahviin.” (Hidalgo, 2018).

Suurin ero tasapaino- ja epätasapaino -mallien välillä onkin se, mikä rooli *ajalle* annetaan. ”Tasapainomalleissa kaiken annetaan päätyä lepotilaan, ajan siis annetaan kulua loppuun, ennen kuin systeemiä tutkitaan. Asetamme siis lähtöoletukset, odotamme sitten (matemaattisesti) äärettömän kauan ja katsomme vasta sitten mihin olemme joutuneet” (Peters, 2017).

”Epätasapainomallien tilastomekaniikka ei tee tätä. Silloin ei tarkastella vain lopputilaa, vaan siirtymistä lopputilaan - vielä juuriinmenevämmän: nyt ei oletta, että lopputila on olemassa. Toisin sanoen, nyt

tutkitaan *dynamiikkaa*, se mitä tapahtuu ajan myötä (ei sitä, mihin päädyimme ajan loppuessa)” (Peters, 2017).

Nämä avoimien epätasapainossa olevien systeemien energiavirrat kiteytyvät aineen rakenteisiin järjestykseksi, ensin mineraaleihin *mineraalimassaksi*, sitten elävään aineeseen *biomassaksi* ja nyt ihmisen toimesta *teknomassaksi*. Olemme nyt juuri tilanteessa, että *teknomassan* määrä on ylittämässä biomassan määrän maapallollamme. (ks. esim Elhacham et al., 2020).

Teknomassan sisältämä rakenne, järjestys, siis informaatio, kääntyy ihmisen kokemuksen ja tulkinnan myötä *merkitysmassaksi*, *kulttuuriksi*, siis ulkoisen ja sisäisen luonnon suhteen määrittelyksi *ihmisen näkökulmasta*.

Tämä aivo- ja maapeltojen viljely – luonnon henkiin herättäminen (*Marx*) – on perustunut pitkään oletukseen, että olessamme *maailmassa* – kuten kaupungissa - voimme saada riittävän käsitteen *maailmasta* ja toimia sen pohjalta vähät välittämättä maasta, ilmasta ja maailmastamme, siis ulkoisesta ja sisäisen luonnosta (*outside the world*). Elämä ei siis olisi luonnolta saatujen lahjojen palauttamista yhteiseen kiertoon (*zoé*) vaan *ihmiselämän* puolustamista kuolemaa – barbaareja ja uhkaavaa luontoa – vastaan (*bios*).

Avoimien järjestelmien - kuten esimerkiksi maapallomme on - dynaamiset vakaat tilat (*dynamic steady states*) ovat ratkaisevalla tavalla riippuvaisia energiavirroista, niiden voluumeista ja laadusta. Biomassan – jonka osa me itsekkin olemme - synnyn, uusintamisen ja eloonjäämisen osalta rajaehdot ovat erityisen tiukat ja hauraat kuten olemme saaneet tuta viime vuosikymmeninä.

Vuosimiljoonien ja -miljardien aikana biomassan aivan uskomattoman pitkälle kehittyneen eriytymisen myötä luontoon on muodostunut mitä erikoisempia ja ihmeellisimpiä ekologisia lokeroita ja kiertoprosesseja, jotka toimivat niillä ulkoisilla ehdoilla, joissa ne ovat kehittyneet. *Kasvu* – niin yksilöiden kuin lajienkin – muotoutuu ja kehittyy kunkin lokeron ehdoilla mitä moninaisimpien vuorovaikutussuhteiden välittämänä. Kasvu on aina ehdollista ja rajallista suhteessa energiavirtojen synnyttämiin dynaamisiin tiloihin. Kasvu (*zoé*) on kehitystä.

Tätä *elämäntalouden* (*zoé*) kasvua säätelee kiertosykli Elämä – Elämän keinot (*means of life*) – kehittynyt elämä, L – MoL – L'. Ihmisen kannalta nämä kehittyvän elämisen keinot ja siten sen välttämättömät ehdot ovat (McMurtry, 2018, soveltaen):

- *ilmakehä* hengitettävä ilma, aistinvarainen avoin tila ja päivittäinen valo
- *keho* puhdas vesi, ravitsevat elintarvikkeet ja hygienia
- *koti* suoja, tila ja varusteet levätä, nukkua ja toimia
- *ympäristö* elinympäristö, jonka osat ja muodot rakentuvat kokonaisuuteen
- *huolenpito* läheisten rakkaus, sosiaalinen osallisuus, turvallisuus, terveydenhuolto sairaana tai vammaisena

- *koulutus* tiedolliset ja taidolliset koulutusmahdollisuudet, joista valita ja joista oppia
- *työ* mielekäs työ tai palvelu toteuttavaksi
- *oikeudenmukaisuus* itsenäinen valinnanmahdollisuus omaksi iloksi, joka on sopusoinnussa kanssalaisten kanssa.

Ihmisen itsensä työnjaon myötä kehittämät sosiaaliset lokerot vaativat elämänehtojen keskinäistä jakamista ja vaihtamista. Ensin tavara tavaraan, sittemmin rahan välityksellä tavara tavaraan. Pääomasuhteen kautta tämä kaikki kääntyi nurinniskoin, jolloin välineestä – rahasta – tuli itseistavoite. Rahan kierrättämien poikkeaa elämän ehdojen kierrättämisestä juuri siinä, että rahalla ei ole mitään määrällistä rajaa: *pääomasuhde toimii kuten ydinlataus* (Peters 2017).

1. osa löytyy:

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/kanssalaisyhteiskunta-osal-maalainen-kaupunkilainen-ja-kanssalainen/>

Viitteet

Armstrong, P. F. 2016. The Triumph of Commercial Sociability. MIRCS Institute, Working Paper No. 2016-03, Halifax, Canada. Revision 11 April, 2017. http://www.mircs.ca/education/working_papers/ Haettu 13.01.2021

Armstrong, P. F. 2017. The Turn to Social Economics. MIRCS Institute, Working Paper No. 2017-02, Halifax, Canada. Revision 26 June, 2017 http://www.mircs.ca/education/working_papers/ Haettu 11.01.2021.

Baker, K. 1994. Enlightenment and the Institution of Society: Notes for a Conceptual History. In Main Trends in Cultural History: Ten Essays, William Melching and Wyger Velema (eds.), pp. 95-120. Amsterdam: Rodolphi B.V

Elhacham, E. Ben-Uri L., Grozovski, J., Bar-On, Y. M., Milo, R. 2020. Global human-made mass exceeds all living biomass. Nature Vol. 588 (17 December), 442-444.

Hidalgo, C. 2015. Why Information Grows: The Evolution of Order, from Atoms to Economies. Basic Books. Kindle Edition.

McMurtry, J. 2018. Explaining Life-Value Onto-Axiology. The Primary Axiom of Life Value and the Universal Human Life Necessities and Principles of their Provision <https://bsahely.com/2018/02/14/the-primary-axiom-of-value-universal-human-economy/> Haettu

15.01.2021

Peters, O. 2017. Gas in a box or nuclear explosion? March 2, 2017.

<https://ergodicityeconomics.com/2017/03/02/gas-in-a-box-or-nuclear-explosion/> Haettu 29.01.2021.

Jälleen menneen maailman unelmia valtionvarainministeriöstä ... - 2021-02-09 13:42

Valtionvarainministeriön viranhaltijat ovat jälleen roolinsa mukaisesti esittäneet madonluvut Suomen talouden näkymistä. Tällä kertaa asialla ovat *Markku Stenborg, Ilari Ahola, Olli Palmén ja Jenni Pääkkönen* ja raportti nimetty toivorikkaasti: *Talouskasvun edellytykset tulevaisuudessa – lähtökohdat, suunnat ja ratkaisut*. (VM 2021:6).

Mitäs sanotte tästä: "Tuottavuus syntyy ennen kaikkea siitä, että käytetään enemmän pääomaa ja parempaa teknologiaa, otetaan käyttöön parempaa osaamista, käytäntöjä ja johtamista ja että työvoimaa siirtyy sinne, missä tuottavuus on korkeampaa. Työn tuottavuus – arvonlisä jaettuna työtunneilla – ja siis *BKT voi siis periaatteessa kasvaa rajatta* ennen kaikkea teknologisen kehityksen, parempien toimintatapojen sekä paremman osaamisen ja johtamisen ansiosta." (s. 41, kurs. mvv).

... *BKT voi siis periaatteessa kasvaa rajatta?*

Eikö valtionvarainministeriössä ole vielääkään kuultu kuinka katastrofaalinen mittari BKT on hyvinvoinnin mittaamisessa?

"Kun taloustieteilijät kohtaavat BKT-kritiikkiä, saadaan erilaisia vastauksia. Jotkut sanovat "kyllä, ja olemme työskennelleet parempien mittareiden, kuten *inhimillisen kehityksen indeksin (Human Development Index)* parissa." Toiset sanovat "kyllä, BKT on katastrofi - se on alun perin suunniteltu mittaamaan kuinka nopeasti voimme rakentaa tankkeja Saksan natsiterrorin lopettamiseksi. Mutta pian sen jälkeen, kun voitto oli saavutettu, poliitikot alkoivat käyttää sitä taloudellisen hyvinvoinnin mittana, mitä ei todellakaan ole." (Peters, 2020).

"Oletetaan esimerkiksi, että vuonna 2020 kaikki ansaitsevat yhteensä 50000 euroa vuodessa ja vuonna 2021 kukaan ei ansaitse mitään - paitsi yksi henkilö. Jos tämä yksi henkilö ansaitsee monta vuotta 51 500 euroa vuodessa, BKT:n kasvuvauhti olisi 3% vuodessa, joka johtaa eksponentiaaliseen BKT:n kasvuun. Maa on tuhoutunut, kannibalismi on puhjennut, puustojen puut on kaadettu polttopuita varten. Mutta BKT näyttää hyvältä! Miksi? Syynä on se, että BKT on *kokonaiskeskiarvo* (yli väestön). *Tällaiset keskiarvot eivät heijasta sitä, mitä yksilölle tapahtuu*. Se on siis rahavallan (*plutocratic*) keskiarvo, mikä tarkoittaa, että jokaisella eurolla on sama ja yhtäläinen vaikutus tässä mittauksessa: BKT:ssa *yhdellä eurolla on yksi ääni*. (Peters, 2020).

... mutta mehän elämme demokratiassa? Eikös *yhdellä ihmisellä* tulisi olla yksi ääni, siis mies ja ääni -periaatteen – kuten ennen vanhaan onnettomasti sanottiin – tulisi olla voimassa kun mitataan ihmisten hyvinvointia? Antakaamme siis mittauksessa sama painoarvo jokaiselle yksilölle eikä eurolle! Meillä pitäisi olla siis *Demokraattinen KansanTuote* -mittari, DKT (*Democratic Domestic Product*”, DDP, Peters, 2020).

DKT olisi ”yksittäisten tulojen kasvun keskiarvo, ei keskimääräisten tulojen kasvuvauhti” Tällöin ei ketään jätettäisi ulkopuoliseksi (“*no-person-left-behind*”). Jos edes yhden henkilön tulot laskevat nollaan, koko keskiarvo tärveltyy. Tämä mittarin – toisin kuin BKT – mittaustulos muuttuu, jos tulojen uudelleenjakoa tapahtuu. BKT:n kasvu on rahavallan kasvun mittari, DKP:n kasvu on demokraattinen mittari: jokaisella kansalaisella on sama vaikutusvalta tämän mittauksen arvoon. DKT:n kasvu on *nopeampaa* kun BKT:n kun köyhät ovat saamassa kiinni rikkaampia, ja *hitaampaa* kun rikkaat kasvattavat eroa köyhimpiin nähden. (Peters, 2020).

Mutta miten on sitten käynyt: USA:ssa viime vuosikymmeninä on havaittu *negatiivinen uudelleenjako köyhiltä rikkaille*, juuri siis päinvastoin kuin talousteoria väittää olevan hyvä lähtökohta (*crumbs from the rich man's table*). Mutta vakavampaa talousteorian kannalta tässä on se, että tasapainohakuisuutta ei löydykään ja että nämä jakautumat ovat luonnostaan epävakaita eikä epävakautta voida selittää ulkopuolisilla shokeilla. (Berman, Peters, Adamou, 2016) mutta se on sitten jo toinen juttu se.

Viitteet

Peter, O. 2020. Democratic domestic product. 26.02.2020.

<https://ergodicityeconomics.com/2020/02/26/democratic-domestic-product/> Haettu 15.01.2021

Berman, Y., Peters, O., Adamou, A. 2016. Far from equilibrium: Wealth reallocation in the United States, <https://arxiv.org/abs/1605.05631> Haettu 15.01.2021.

Stenborg, M., Ahola, I., Palmén O., Pääkkönen, J., 2021. Talouskasvun edellytykset tulevaisuudessa – lähtökohdat, suunnat ja ratkaisut. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:6, Valtiovarainministeriö Helsinki

[https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162830/VM_2021_6.pdf?](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162830/VM_2021_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162830/VM_2021_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Haettu 8. 9.2021

Valtionvarainministeriö julistaa: ”BKT voi siis periaatteessa kasvaa rajatta”

- 2021-02-11 18:04

Uskomatonta! Missä maailmassa VM oikein elää? Miten tämä julistus sopii yhteen VM:n omien *Helsinki-periaatteiden* kanssa, joihin Suomi on sitoutunut:

- Asetamme käytännöt ja politiikkatoimet Pariisin sopimuksen tavoitteita tukeviksi;
- Jaamme kokemuksia ja asiantuntemusta osaamisen ja yhteisymmärryksen lisäämiseksi ilmastonmuutoksen edellyttämistä politiikkatoimista;
- Työskentelemme toimivien ja tehokkaiden ratkaisujen edistämiseksi hiilen hinnoittelussa;
- Otamme huomioon ilmastonmuutoksen talouspolitiikassa, julkisen talouden suunnittelussa, budjetoinnissa sekä julkisissa investoinneissa ja hankintakäytännöissä;
- Edesautamme yksityisen rahoituksen kanavoitumista ilmastotoimiin edistämällä investointeja ja kehittämällä rahoitusmarkkinoita;
- Osallistumme aktiivisesti Pariisin sopimuksen mukaisten kansallisesti määriteltyjen päästövähennystavoitteiden suunnitteluun ja toimeenpanoon.
(VM 2021 Ilmastokoalitio)

Mikä on se *periaate*, jonka mukaan BKT voi kasvaa rajatta? Onko se periaate, että periaatteista ei tarvitse välittää?

Kansantuote ja BKT

Emme ole – kuten meille talousopin puolella usein uskotellaan – oman *onnemme* seppiä – emmehan itse pääätä mille vuosisadalle, mihin maahan ja mihin perheeseen satumme syntymään. Me olemme kuitenkin *oman elämämme tuottajia* (*pro-duction* < johtaa jostakin jotakin).

Me siis kaiken aikaa, päivin ja öin, pidämme yllä ja edistämme omaa ja läheistemme *elämää*: laitamme ruokaa, syömme, lepäämme, käymme kaupassa, opiskelemme, hoidamme kotitaloutta, toimimme lähiyhteisöissä. Se, jos mikä on, *tuottavaa* kulutusta. Sitä ei kuitenkaan kirjata BKT:seen. Sen arvo vuositasona on vajaat 100MM euroa, josta noin 84MM€ jää BKT:n ulkopuolelle (2019). BKT:n kannalta se on pelkkää kulutusta. *Oma* elämämme ja sen keinot (*means of life*) ovat toissijaisia ja jopa arvottomia BKT:een kirjanpidossa.

Tämä *tuottavan* kulutuksen, huolenpito- ja elämäntalouden välineet (*means of life*) ovat seuraavat

(McMurtry, 2018, soveltaen):

5. *ilmakehä* hengitettävä ilma, aistinvarainen avoin tila ja päivittäinen valo
6. *keho* puhdas vesi, ravitsevat elintarvikkeet ja hygienia
7. *koti* suoja, tila ja varusteet levätä, nukkua ja toimia
8. *ympäristö* elinympäristö, jonka osat ja muodot rakentuvat kokonaisuuteen
9. *huolenpito* läheisten rakkaus, sosiaalinen osallisuus, turvallisuus, terveydenhuolto sairaana tai vammaisena
10. *koulutus* tiedolliset ja taidolliset koulutusmahdollisuudet, joista valita ja joista oppia
11. *työ* mielekäs työ tai palvelu toteuttavaksi
12. *oikeudenmukaisuus* itsenäinen valinnanmahdollisuus omaksi iloksi, joka on sopusoinnussa kansalaisten kanssa.

Kun ”kansantalouden tilinpito esittää kaikki virrat ja varannot *rahassa* ilmaistuina” niin *se ”ei pyri määrittelemään virtojen ja varantojen hyödyllisyyttä (values, mvv)*. Sen sijaan virrat ja varannot mitataan niiden *vaihtoarvon (value, mvv)* mukaan, toisin sanoen sen arvon mukaan, jolla virrat ja varannot *tosiasiassa* vaihdetaan tai voitaisiin vaihtaa rahaan” – niiden arvostus ja hyödyllisyys arvioidaan siis *jälkikäteen* markkinaehtoisesti. (TK, 2021)

BKT:een lasketaankin ensisijassa se, mitä teemme *palkkatyönä*, ts. kansallisen ja kansainvälisen työnjaon välityksellä tuotamme mitä erilaisimpia hyödykkeitä toinen toisillemme ympäri maamme ja maapalloamme, tietämättä toisistamme tuon taivaallista ja ollen keskenämme vain käteismaksusuhteessa (*cash-nexus*). Tällöin meille ei makseta palkkaa tuottamamme arvon (*values*) mukaan, vaan työvoiman vaihtoarvon (*value*) mukaan; hinnan, joka määräytyy *työvoiman* tuotantokustannusten pohjalta työmarkkinoilla, *jälkikäteen*.

Sen sijaan julkisen tuotannon arvo (*value*) ”mitataan siitä maksetun palkkasumman pohjalta (vähentäen kiinteän pääoman kuluminen ja mahdolliset tuotannon ja tuonnin verot)” (TK, 2021), jonka hyödyllisyys on arvostettu (*values*) jo *ennen tuotantoa* valtion ja kuntien tulo- ja menoarvioissa.

Siten koti-, yhteisö ja julkistalouden *tuottava* kulutus (*care&life economy*) nähdään BKT:ssa rajoitettavana ja alisteisena menoeränä suhteessa *kuluttavaan* tuotantoon, siis yksityiseen tavara- ja palvelutuotantoon (*consum economy*). Asiaan tulisi kääntää toisinpäin: care&life -talouden tulisi määrittää consum -talouden sisältö ja taso.

Periaate on tuottavuus!?

”Työn tuottavuus – arvonlisä (*added value*, mvv) jaettuna työtunneilla – ja siis *BKT voi siis periaatteessa kasvaa rajatta* ennen kaikkea teknologisen kehityksen, parempien toimintatapojen sekä paremman osaamisen ja johtamisen ansiosta.” (VM 2021, 41).

Sekä ihmiskunnan koko että energian käyttö yhtä ihmistä kohden ovat kasvamassa räjähdysmäisesti, expotentiaalisesti. Kun vielä ennen teollista vallankumousta energian käyttö kaksinkertaistui noin neljässä – viidessä vuosituhannessa, kaksinkertaistumisen tahti on 1900- luvulta lähtien ollut kerran 25 vuodessa.

Karkeasti arvioiden *tuottavuus* on maailmantaloudessa kaksinkertaistunut viimeisten noin 30-40 vuoden kuluessa. Tämä merkitsee, että samassa ajassa tuotetaan kaksi kertaa enemmän tavaroita ja palveluita kuin 70 -luvulla. Tuottavuutta edelleen lisättäessä ja voittoja turvattaessa on tuotantoprosessin läpi virrattava yhä suurempia tavaramääriä ja niiden raaka-aineita, jotta saavutettaisiin uusi tuottavuustaso: tuottavuuden lisääntyessä tuotannon läpi kulkevien aineiden määrän on kasvettava nopeammin kuin lisäarvon.

Tiedämme, että varallisuuden jakautuminen maailmassa on äärimmäisen epätasa-arvoista: 1% maailman väestöstä omistaa lähes puolet kaikista varallisuudesta. Siihenhän BKT ei sano mitään. Sen kannalta on se ja sama miten tulot jakautuvat ja lisääntykö vai väheneekö eri väestöryhmien erot. Tämä on tietysti täysin kestävä, mutta se ei ole tarinamme ydin.

Kysymys on pääosiltaan ja ensikädessä pikemminkin *varallisuuden muodosta*: BKT -laskennassa tuotannon ajurina on kaikesta sisällöstä, substantiaalisuudesta irrotettu arvo, jota mitataan työajalla ja joka punnitaan jälkikäteen markkinoilla toisia vastaaviin tuotteisiin käytetyllä keskimääräisajalla. Jos joku pystyy tuottamaan enemmän vähemmälle ajalla, hän samalla markkinoiden välityksellä tuhoaa uskomattoman määrän toisten jo tuottamia käyttöarvoja. Viheliäinen tilanne, josta on päästävä eroon. (Volanen, 2015).

Viitteet

McMurtry, J. 2018. Explaining Life-Value Onto-Axiology. The Primary Axiom of Life Value and the Universal Human Life Necessities and Principles of their Provision
<https://bsahely.com/2018/02/14/the-primary-axiom-of-value-universal-human-economy/> Haettu 15.01.2021

Stenborg, M., Ahola, I., Palmén O., Pääkkönen, J., 202. Talouskasvun edellytykset tulevaisuudessa – lähtökohdat, suunnat ja ratkaisut. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:6, Valtiovarainministeriö Helsinki.

Tilastokeskus 2021. Käsitteet (arvonlisä, arvostus) <https://www.stat.fi/meta/kas/index.html> Haettu 10.02.2021

Valtiovarainministeriö 2021. Ilmastokoalitio. (<https://vm.fi/ilmastokoalitio>) Haettu 11.02.2021.

Volanen, M. V. 2015. Työn vapauttamisesta. Teoksessa: Marxin Pääoman ajankohtaisuus, ss. 190–204, toim. Y. Hakanen. Helsinki: TA-tieto.

Oikeus hyvään elämään kuuluu kaikille! ??

- 2021-02-18 10:10

Tässä ensimmäinen ajatus Vasemmistoliiton kunnallisvaalin iskulauseesta.

Luonto ei tottele ihmistä eikä demokratiaa, vaan luonnonlakeja. Ihminen kuitenkin tuntee osan noista laeista, niiden syistä ja seurauksista ja niiden ihmiselle asettamista ehdoista ja rajoista. Ihminen pystyy siten käyttämään niitä rajallisesti omaksi edukseen. Tämä ”luonnon henkiin herättäminen” (Marx) on mahdollista vain luonnon ehdoilla. Siten hyvä elämä on *tosi* suhteessa luontoon, *kaunis* vuorovaikutuksessaan luonnon kanssa ja *reilu* ihmisten kesken.

Hyvä elämä ei siis ole lähtökohta vaan tulema todesta, kauniista ja reilusta elämästä. Se on siis käytännöllistä humanismia. Oikeus siihen ei tule taivaasta eikä se ole luonnossa valmiina ja sieltä esiin kaivettavissa vaan siitä on yhdessä sovittava ja se on yhdessä toimeenpantava. Ihmiskunta on kirjannut nämä oikeudet YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen. Elämämme on hyvä jos edistämme näitä kaikkien oikeuksia.

2021 - 04

Köyhyys, tasa-arvo ja ympäristö

- 2021-04-03 18:05

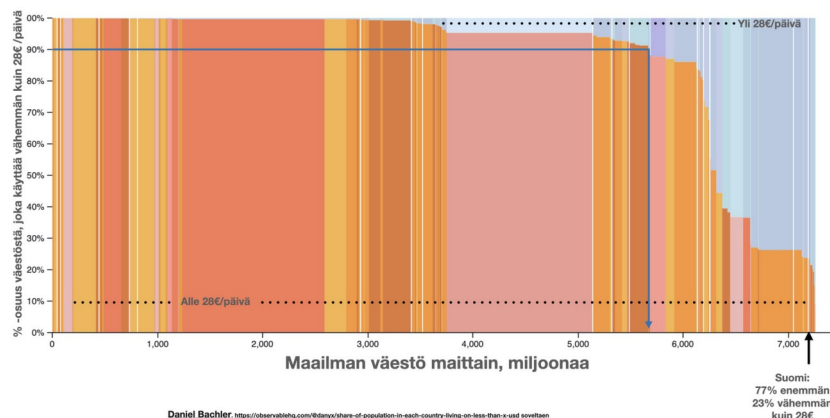
Olemme kaikki – niin uskoisin, ainakin periaatteessa - köyhyyden vähentämisen ja tasa-arvon lisäämisen kannalla, eritoten kun ajatellaan Suomea ja suomalaisia.

Yhtenä köyhyysrajan mittarina voidaan Suomessa pitää perustoimeentuloa ja siihen liitettyä asumistukea. KELA:n perustoimeentulo on tätä nykyä hieman yli 500€, mutta siihen liitetty asumistuki vaihtelee suuresti kunnittain, ollen keskimäärin noin 320€ kuukaudessa. Voimme siis ajatella niin, että

tämä köyhyysraja on noin 28€ päivää kohden. Kun kansantulo jaetaan henkilöä kohden, suomalaisista noin 23% jää alle tämän tulotason (2017; Bahler, 2021).

Jospa ottaisimme tämän köyhyysrajan mittariksi koko maailman väestölle, siis minimi päivätulo olisi noin 28€ päivässä, ja olisimme – ainakin noin lähtökohtaisesti – hyväksymässä myös Suomen epätasa-arvoisuuden maailman väestön keskuudessa – olisihan se suuremoinen edistysaskel maailmassa, jos tämä tulotaso ja tasa-arvo saavutettaisiin laajemminkin maailmalla. Mihin Suomi ja suomalaiset tällöin sijoittuisivat? (ks. kuva 1)

Kuva 1 Maailman väestö maittain suhteessa 28€/päivä köyhyysrajaan vuonna 2017 (Bachler, 2021; soveltaen)

Vuonna 2017 maailman väestöstä 88% tuli toimeen vähemmällä kuin 28€ päivässä. Noin 5600 miljoonaa ihmistä asui maissa, joissa 90% ansaitsi vähemmän 28€ päivässä.

Mitä pitäisi tehdä, että edes Suomen tuolloinen tilanne - siis 77% vähintään ja 23% alle 28€ päivässä – saataisiin yleiseksi tasoksi maailmassa; siis edes suomalainen minimitulotaso kriteeriksi ja vielä niin, että hyväksyisimme sen alituksen noin yhdellä viidestä maailmassa?

Tuotantoa tulisi lisätä ja paljon. Max Roser (Roser 2021) on arvioinut tuotannon lisäystarpeen Tanskan lähes vastaavien lukujen pohjalta ja tullut lopputulemaan, että nykyinen tuotanto tulisi vähintäänkin viisinkertaistaa. Viisinkertaistaa? Tällöinkin hän olettaa, että maat, joissa oli 2017 Tanskaa parempi tulotaso, tinkisivät siitä.

Onko viisinkertaistaminen mahdollista? Onhan se ollut Suomessakin, joka suhteellisen nopeasti kehittyi eurooppalaisesta köyhälistöstä maailman eturintamaan, ei vain tulotasoltaan vaan myös tasa-arvoisella tulonjaollaan. Siis tasa-arvon ja köyhyyden näkökulmasta se on ollut mahdollista monissa eri maissa. Mutta ... entäpä luonnonresurssien kannalta, nyt?

Tiedämme aivan varmasti, että maapallon tuotannon viisinkertaistaminen nyky menetelmillä on täysi mahdottomuus. Voisimmeko sitten kasvattaa tuotannon *arvoa ilman* että rasittaisimme lisää luontoa, ts.

kasvu ja luonnon rasitus irtaantuisivat toisistaan (*decoupling*). Tutkijat ovat kuitenkin tulleet tulokseen, että nyt ”tarvittavasta absoluuttisesta, globaalista, riittävän nopeasta irtaantumisesta ei ole näyttöä” (*Vadén et. al, 2020*).

Jospa luopuisimme kasvusta kaiken kaikkiaan (*de-growth*)? Edellä olevien lukujen valossa YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta on mahdoton toteuttaa ilman kasvua.

Kasvu?

Tiedämme, että nykyinen taloudellinen järjestelmämme perustuu luontoa kuluttavaan kulutustalouteen (*consum economy*), joka puolestaan tukeutuu eksponentiaaliseen kasvuun ja pitää sisällään rakenteellisen pakon varallisuuden keskittymiseen (ks. esim. *Peters 2021*). Tämä kaikki vielä siten, että huolenpito ja elämää uusintava talouden pito (*care&life economy*) on alistettu kulutustalouden kiihdytystavoitteille.

Ylitys, Aufhebung?

Entäpä jos ... *care&life economy* määritteli kuinka *consum economy*:n tulisi suuntautua ja kehittyä? Siis:

8. määritetään uusiutumattomien luonnonresurssien kulutustahti huomioiden tulevien sukupolvien tarpeet,
9. määritetään uusiutuvien luonnonresurssien läpikulku luonnosta luontoon sille tasolle, että niiden uusiutuminen on mahdollistuu,
10. suunnataan tiedon tuottaminen ja tekniikan kehittäminen ja rahoitus (*pro-mission*) YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteen toteuttamiseen.

Aivan varmasti tarvitsemme kaiken mahdollisen metodologisen tietämyksen, teknologiset taidot ja rahoituksellisen viisauden mitä ikinä pystymme kehittämään tämän *mission* toteuttamisessa. Viimeisimmässä kirjassaan *Missiotalous (Mission economy, 2020)* *Mariana Mazzucato* listaa seuraavia uusia toimintamuotoja, jotka ovat tarpeen missiotalouden toteuttamiseksi:

6. Yhteisöllisesti tuotetut arvot (*Value collective created*)
7. Markkinat muotoillaan, ei vain korjata (*Markets: shaping not fixing*)
8. Organisaatioille dynaamisia kykyjä (*Organizations: dynamic capabilities*)
9. Rahoitus tulosperusteiseksi (*Finance: outcomes-based budgeting*)

10. Riskien ja tulojen uusjako (*Distribution sharing risks and rewards*)
11. Osallisuus: tavoiteasettelu ja sidosryhmien arvot (*Partnership: purpose and stakeholder value*)
12. Osallistuminen: tulevaisuuden yhteissuunnittelu avoimissa systeemeissä (*Participation: open systems to co-design our future*) (Mazzucato, 2020, 188-227).

Sovinnon tekeminen luonnon kanssa missiorahoituksen, missioon sidotun tiedonmuodostuksen ja teknologian avulla (*method+logos, techne+logos*) edellyttää tietysti, että kansakunnat eivät mobilisoi voimavarojaan toisiaan vastaan kamppaillessaan vähenevistä luonnonvaroista. Sota tuhoaa luonnon, meidät ja kaiken muun.

Selvästikin Valistukseen liitetty ihmisen kaikkivoipaisuus suhteessa luontoon ja sen liittolainen pääomasuhde – siis raha → tuotanto → enemmän rahaa ... – ovat tulleet tiensä päähän ja ihmisen luontosuhde on määritettävä uudelleen, mutta miten?

Luontosuhteemme ensisijaisuus – nyt!

Valistuksen perilliselle *taloudelliselle liberalismille* luonto – sisäinen ja ulkoinen - on rajaton hyväksi käytettävä resurssi. Tämän asenteen ja sen taloudellisen rakenteen – pääomasuhteen - purkamiselle on kolme eri suuntaa: *ensiksi* mieleen tuleva ajatus on, että voisimme palata historiassa taaksepäin pienimuotoisiin yhteisöihin ja tavaramarkkinoihin ja hoitaa kukin omat asiamme parhaaksi katsomallamme tavalla, niin yksilöinä, yhteisöinä kuin kansakuntinakin ikään kuin pääomasuhdetta ei olisikaan, ei globaalia taloutta, ei tekniikkaa, ei ihmiskuntaa eikä maapallon biosfääriä. Maapallon vajaat 8000 miljoonaa ihmistä ryhtyisivät pienemmissä tai suuremmissa joukkueissa – kuten suvereenina kansakuntina - turvaamaan itse itselleen elintilaa ja -voimavaroja. Ihmisoikeuksia ei siis aseteta kaikille kuuluviksi vaan niitä jaettaisiin tarpeen ja tilanteen mukaan. Voin luvata: edessä olisi kansojen sota.

Toinen lähtökohta á la Aristoteles on, että jo valmiina kaupunkilaisina keskityimme sisäisen luontomme työstämiseen (*praxis*) esityksellisiin (*mimesis*) keinoin tieteen ja taiteen kautta (*theoria*), pitäen ulkoisen luonnon työstämistä vieraana ja ala-arvoisena orjien ja naisten työnä (*poiesis*). Ulkoisen luonnon on taivuttava kaikkeen siihen, mitä satumme vapaina miehinä vapaan tieteen, taiteen tai demokratian piirissä keksimään – niiden toisten, orjien ja naisten, muokkaamana.

Klassinen kansalaisyhteiskunta (*koinōnia politikē*, hyväntahtoiset ystävät) tulkittiin ensin yhteisen tekemisen yhteisöksi (*communicatio politica*) ja sittemmin kaupunkilaisten yhteisöksi (*societas civilis*) ja viimein skotlantilainen valistuksen myötä kaupalliseksi yhteisöksi (*societas commercial*). Siten kansalaisyhteiskunnan ytimessä ovat kaupalliset suhteet.

Kansalaisyhteiskunnan järjestyksen *naturalisoituminen* spontaaniksi itserakkauden (*amour propre*) ja *cash nexuksen* -pohjalta aiheutti kaksi muunnosta yhteisöllisyyteen: sopimusoikeuden ja politiikan.

Sopimusten teko spontaaneilla ja luonnollisilla markkinoilla nosti pian vaateen ulkopuolisesta tahosta, joka pystyy määrittämään millaisia ovat reilut (*fair*) sopimukset. Tätä vapaata sopimusoikeutta määrittelevää tahoja kutsutaan *valtiovallaksi* (*state < status*, tapa seisoa).

Samalla yhteinen tekeminen (*communicatio politica*) rajautui *keskusteluksi* (*parliament < parley* puhua) yhteisestä tuottamisesta, siis *politiikaksi* ilman suoraa valtasuhdetta taloudenpitoon ja tuottamiseen. Kaupallinen yhteisön (*societas commercial*) käteismaksusuhteen kautta markkinoille ostettavaksi ja myytäväksi maaseudulta – usein valtiovallan avulla ja/tai pakolla – kaupunkiin siirretyt *tuottajat*, jotka omista elämänehdoistaan irrotettuina rusikoitiin nyt pelkäksi *työvoimaksi* ja tungettiin yhdeksi tuotannon tekijäksi raaka-aineiden ja tuotantovälineiden, koneiden, väliin. Nyt *kasvu* ei ole luonnollista kasvua vaan *tuotantovälineiden* – tuotannon tekijöiden ja rahan – *voiman* kasvattamista ilma rajaa, siis ilman ajatusta tuotannon yleisistä, universaaleista mutta reaalista ehdoista, siis maasta, ilmasta ja maailmasta.

Siten ihmisen keskinäisten, sosiaalisten suhteiden ensisijaisuus sovinnossa luonnon kanssa ei vielä aseta uudelleen ihmisen ja luonnon suhdetta vaan uskoo ja toivoo, että jos ihmisten keskinäinen päätöksentekoprosessi – kuten pääomasuhde – otetaan demokraattiseen (valtio)-ohjaukseen, saadaan sekä parempia päättäjiä että päätöksiä myös luonnon kannalta.

Tämä on nyt menossa keskuspankkivetoisessa finanssikapitalismissamme: Keskuspankit synnyttävät kysyntää – rahaa tyhjästä - vastaamaan tuotantopotentiaalia, jotta tuotanto voisi kasvaa edelleen, mutta nyt myös yrittäen suunnata sekä innovaatioiden että investointien kohdetta. Jotkut kutsuvat tätä keskuspankkisocialismiksi. ;)

Kuinka sitten asettaa ihmisen luontosuhde ensisijaiseksi haikailematta mennyttä maailmaa kyliseen ja maaseutuidylleiseen? Olisiko mahdollista herättää sekä sisäinen että ulkoinen luonto *henkiin* niiden keskinäisen vuorovaikutuksen kautta ilman että kumpikaan osapuoli menettäisi itseään tai tuhoutuisi. Vilja- ja aivopeltojen yhteisviljely (*culture*), *hyvä elämä* olisi siis *tulema todesta* suhteesta luontoon, *kauniista* vuorovaikutuksesta luonnon kanssa ja *reilusta* resurssien jaosta ihmisten kesken. *Kolmas vaihtoehto?*

Kun emme enää voi olla *vain* välittömästi yhdessä tuottamassa ja jakamassa työmme tuloksia toinen toisillemme (*commoning*), vaan olemme osa maailmanyhteisöä (*associationalistic civil community*), on toimiemme tavoitteiden ja tulosten *välityksen* ajassa ja paikassa muututtava pelkästä sisällöttömästä *vaihdesta* (*cash-nexus*) *kommunikaatioksi* (*communication < tehdä yhteiseksi*), ts. resurssien siirtämiseen ajassa ja paikassa liittyä aina havaittavissa ja määritettävissä oleva *logos*, sisältö. Tätä tutkitaankin kuumeisesti (ks. esim. ECSA). ... ja mikä olisi tuo *logos*?

Vanha sanonta on, että ihmiskunta asettaa itselleen vain sellaisia tehtäviä, jotka se pystyy ratkaisemaan (*Marx*). Alkaako nyt *ihmiskunnan* historia riippuu siitä, otetaanko ratkaistavaksi se tehtävä, joka on nyt YK:n toimesta meille asetettu: Agenda2030:n ja 17 kehitystavoitteen toteuttaminen.

Viitteet

Bachler, D. 2021. Share of population in each country living on less than X USD per day
<https://observablehq.com/@danyx/share-of-population-in-each-country-living-on-less-than-x-usd>
 (Haettu 01.04.2021).

ECSA 2021. Economic space agency – protocols for post-capitalist economic expression
<https://economicspace.agency> Haettu 02.04.2021.

March 15. <https://ourworldindata.org/poverty-minimum-growth-needed> (Haettu 01.04.2021).

Mazzucato, M. 2020. Mission: Economics: A Moonshot Approach to the Economy. London: Allen Lane.

Peters, O. 2017. Gas in a box or nuclear explosion? March 2, 2017.

<https://ergodicityeconomics.com/2017/03/02/gas-in-a-box-or-nuclear-explosion/> Haettu 29.01.2021.

Roser, M. 2021. How much economic growth is necessary to reduce global poverty substantially?
<https://ourworldindata.org/poverty-minimum-growth-needed>

Vadén, T., Lähde, V., Majava, A., Järvensivu, P., Toivanen, T., Hakala, E., Eronen, J. T. 2020. Decoupling for ecological sustainability: A categorisation and review of research literature. Environmental Science and Policy 112, 236-244.

Selonteko menneestä maailmasta

- 2021-04-13 09:06

Eduskunnalle on virkamiestyönä laadittu selonteko Suomen koulutuspolitiikasta aina vuoteen 2040 saakka. Valitettavasti se pääosin referoi – ja niitäkin vielä onnettomasti – niitä ajatuksia, jotka olivat esillä edellisellä reformikierroksilla 1990- ja 2000- luvuilla.

Selonteko olettaa, että tarvitsisimme vuoteen 2040 mennessä vain pieniä logistisia parannuksia koulutusjärjestelmäämme ilman sen suurempia rakenteellisia muutoksia sen sisäisissä tai ulkoisissa suhteissa.

Juuri tehty pääosin sosiaalipoliittinen koulutusreformi riittäisi siten pitkäksi ajaksi tulevaisuuteen. Opiskelijoiden on vain opittava itse rakentamaan oma koulutuspolkunsa ja sovittamaan siten yhteen koulutusjärjestelmän ilmeiset vastakohtaisuudet ja rakenteelliset tyhjyydet.

Tämä on onneton johtopäätös.

Tiedon taitoa, metodia ja taidon tietoa, tekniikkaa pidetään tässä ajatusmallissa väkisin erillään toisistaan ja vielä siten, että niistä molemmista irrotetaan kysymys oikeasta ja väärästä, kysymys etiikasta, käytännöstä. Kuvitellaan siis, että meillä on erillinen toimipiiri, etiikka, harkinta, siis politiikka, jossa päätetään oikeasta ja väärästä, ja joka on sekä metodin että tekniikan ulkopuolinen asia. Ja kääntäen: tiedollista ja tuotannollista suhdettamme luontoon eivät rajoita kysymykset oikeasta ja väärästä.

Vuosisatojen ajan tämä piiri asetettiin viime kädessä joko taivasiin ja upotettiin luontoon, josta ihmisen tuli etsiä ja löytää tienviittansa minne mennä. Tämä oman vastuun väistö päättyi viimeistään Valistuksen myötä kun ihminen irrotti itsensä luonnosta ja teki itse itsestään Jumalan hallinnoimaan ja ryöstämään luontoa. Uskonnon vapaus ei vapauttanut ihmistä uskonnosta vaan synnytti uskon ihmisen, tai tarkemmin sanoen valkoisen miehen oikeuteen ja velvollisuuteen valloittaa ja hallita maailmaa ja luontoa. Niin myös kävi.

Näin ei enää voi olla. Jokaisen tiedon murusen hankinnan *metodi*, ja jokaisen välineen rakentamisen *tekniikka* on nyt sidottava tavoitteeseen, *logokseen*, metodologiaksi ja teknologiaksi edistämään sovintoa luonnon kanssa siten kun sen ihmiskuntana tällä hetkellä olemme määritelleet YK:n 2030Agendana ja 17 kehitystavoitteena. Siinä on niiden etiikka ja moraali.

Emme voi siis kasvaa ihmisiksi pitäen metodia ja tekniikkaa vain välineenä tietoon ja taitoon sisäisen ja ulkoisen luonnon hallinnoimiseksi ja muokkaamiseksi vaan niiden on aina edistettävä sovintoa luonnon kanssa.

Luonto ei tottele ihmistä eikä demokratiaa, vaan luonnonlakeja. Ihminen kuitenkin tuntee osan noista laeista, niiden syistä ja seurauksista ja niiden ihmiselle asettamista ehdoista ja rajoista. Ihminen pystyy siten käyttämään niitä rajallisesti omaksi edukseen. Tämä ”luonnon henkiin herättäminen” on mahdollista vain luonnon ehdoilla. Siten käytäntö, *hyvä elämä*, on *tosi* suhteessa luontoon, *kaunis* vuorovaikutuksessaan luonnon kanssa ja *reilu* ihmisten kesken.

Hyvä elämä ei siis ole lähtökohta vaan tulema todesta, kauniista ja reilusta elämästä. Se on siis käytännöllistä humanismia. Oikeus siihen ei tule taivaasta eikä se ole luonnossa valmiina ja sieltä esiin kaivettavissa vaan siitä on yhdessä sovittava ja se on yhdessä toimeenpantava. Ihmiskunta on kirjannut nämä oikeudet YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen. Elämämme on hyvä jos edistämme näitä kaikkien oikeuksia.

Teknologiaan ja metodologiaan upotettava *logos* aikakauden keskeisistä haasteista jäsentämään talouden pitoa, oppivaa taloutta (*learning economy*).

Siten työpaikka on nyt opinpaikka. Työ on opiskelevaa työskentelyä ja oppiminen työskentelevää opiskelua. Tiedon tuottamisen taito ja taidon käyttämisen tuottama tieto ovat metodisia sisaruksia

eivätkä sisarpuolia keskenään. Teknologia ja metodologia rakentuvat yhteen.

Talon pidon, siis tämän ainokaisen maapallomme taloudenpidon oppiminen edellyttää katkeamatonta opinpolkua läpi koko elämän. Tämä taloudenpidon idea on nyt kirjattu YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen. Se on myös kansalaisuuden ja yleissivistyksen lähtökohta.

Sitoutuminen sivistyksen kutsuun (*Beruf der Bildung, vocation of education*) edellyttää siihen liittyvien hyveiden upottamista kaikkeen työskentelevään opiskeluun ja opiskelemaan työskentelyyn:

Euboulia • Avoin harkitsevaisuus

Euphoria • Innostuva todellisuustajuisuus

Hyponomé • Rohkea kärsivällisyys

Prolépsis • Kyky ennakoivaan visualisointiin

Epibolé • Käytännöllinen intuitio

Maieutike téchne • Hyvän, oikean ja kauniin synnyttämisen taito

Koulutusjärjestelmämme on siis käännettävä opintojärjestelmäksi.

Se edellyttää ensivaiheessa sitä, että on jatkettava nykyisen koulutusjärjestelmän horisontaalista vertikaalista integraatiota. Horisontaalisen integraation tulee kattaa nyt myös toisen asteen ja korkea-asteen opinnot metodologisesti ja teknologisesti jäsenyviensä sisältökokonaisuuksien pohjalta. Peruskoulun jälkeen on siis kolmivuotinen *perusopisto* ja nelivuotinen *yliopisto*, jossa on perus- ja perustavan tutkimuksen opinto-ohjelmia.

Aikuisen opinpaikan, siis työpaikan, vaihtoehtona ei voi koskaan olla työttömyys vaan opiskelu. Tämä vaatii sosiaaliturvan jäsentämistä jatkuvan opinpolun mahdollistajana, ei sen katkaisijana.

Katso laajemmin

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/koulutusjarjestelmasta-opintojarjestelmaan/>

2021 - 05

Vakaus - ei voitto, vauraus - ei rikkaus, edistys - ei kasvu

- 2021-05-16 09:19

Saatteeksi: Tässä lyhyt tiivistelmä kuntavaalien taustaksi.

Vakaas - ei voitto

Valistuksen ja pääomasuhteen liikkeelle laittama maailman valloittaminen voittoa tekemällä, siis luontoa riistämällä, on tullut tiensä päähän. Meidän on tehtävä sovinto luonnon kanssa.

Se on kuitenkin mahdollista vain takaamalla rauha kansakuntien kesken. Tuotannollisen toiminnan suuntaaminen kansantalouksien pelastamiseksi kääntyy helposti kansakuntien pelastamiseksi ja se taas talouden militarisoimiseksi.

Suomalaiseen elämäntapaan on tultava muutos. Suomen CO₂ -päästöt ovat 9 kertaa, fosforin kulutus 7 kertaa, typen kulutus 11 kertaa, biomassan 2 kertaa yli kestävän tason ja ekologinen jalanjälki on 3 kertaisesti ja materiaallinen jalanjälki 4 kertaisesti yli kestävän tason. Toisaalta sosiaalisesti määritetyt elämäntavan globaalit alarajat olemme saavuttaneet lukuun ottamatta työllisyyttä.

Luonto ei tottele ihmistä eikä demokratiaa, vaan luonnonlakeja. Ihminen kuitenkin tuntee osan noista laeista, niiden syistä ja seurauksista ja niiden ihmiselle asettamista ehdoista ja rajoista. Ihminen pystyy siten käyttämään niitä rajallisesti omaksi edukseen. Tämä ”luonnon henkiin herättäminen” on mahdollista vain luonnon ehdoilla. Siten hyvä elämä on *tos*i suhteessa luontoon, *kaunis* vuorovaikutuksessaan luonnon kanssa ja *reilu* ihmisten kesken.

Hyvä elämä ei siis ole lähtökohta vaan tulema todesta, kauniista ja reilusta elämästä. Se on siis käytännöllistä humanismia. Oikeus siihen ei tule taivaasta eikä se ole luonnossa valmiina ja sieltä esiin kaivettavissa vaan siitä on yhdessä sovittava ja se on yhdessä toimeenpantava. Ihmiskunta on kirjannut nämä oikeudet YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen. Elämämme on hyvä jos edistämme näitä kaikkien oikeuksia. Siinä siis suomalaisen elämäntavan perusta.

Vauraus – ei rikkaus

Emme voi siis enää valloittaa maailmaan, ottaa sitä omaksi ja rikastua tavaroita tuottamalla ja vaihtamalla, siis etsimällä eriarvoisten ihmisten samanmittaisuutta markkinoiden välityksellä. Meidän on sen sijaan keskityttävä saman arvoisten ihmisten erilaisuuden mahdollistamaan yhteisöjen *moninaistamiseen* siten, että samalla edistämme luonnon *monimuotoistumista*.

Tällöin *tuottava* kulutus (koti-, yhteisö ja julkistalous, *friends&care&life economy*) asettaa suunnan ja rajat *kuluttavalle* tuotannolle (funktionaalinen tavara- ja palvelutuotanto, *consum economy*).

Pääomasuhde kääntyisi siten yhteisösuhteeksi ja samalla meille asettuu itse kullekin luovuttamaton oikeus itsemäärittelyyn, ts. olla mukana ratkaisemassa *mitä* ja *miksi* tuotamme toisillemme – myös omalla työpaikallamme.

Edistys – ei kasvu

Edistys on uuden suunnan ottamista kun tiedostamme tehneemme pahan virheen. Kaikki maapallomme rajat (*borders*) ylitettyämme, eteemme on nousseet kasvulle (*growth*) ylittämättömät esteet (*limits*). Pääomasuhteen ylläpitämä ja kiihdyttämä kasvun pakko on nyt murrettava ja siirryttävä rikkauden haalimisesta (yhteisen yksityistäminen) vaurauden tietoiseen rakentamiseen (omakohtaisen yhteisöllistäminen).

Niin sosiaalinen että luonnon moninaisuus - siis kestävyys - on nyt ratkaistava yhtä aikaa ja suhteessa toisiinsa, edistäen niiden toinen toisiinsa tukeutumista. Emme siis enää ota luontoa omaksi rikastuaksemme (*growth*), vaan edistääksemme työssä ja tuotannossa vaurautta, siis kanssalaaisuutta (*degrowth*).

Taloudenpito on siis välttämättä talouden - siis reaalisen luontosuhteen, työn ja tuotannon - sosiaalisten ehtojen, vaurauden, määrittelyä (*social provisioning process; pro-videre*, nähdä ennalta), ei rikkauden hankkimista (*appropriating process; < ad-proprius*, ottaa omaksi).

Hyvinvointimme (*wellbeing*) ei siis ole lähtökohta vaan tulema hyvistä teoistamme (*welldoing*) ja töistämme (*wellmaking*). Emme siis selviä elämäntyylimme hiomalla vaan koko elämäntapamme asettuu nyt kanssalaisuuden (*conviviation*) haasteelle, niin kuin se on tällä hetkellä määritelty YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa.

Vahva valtio – kansantalouden loppu?

- 2021-05-25 09:11

EK:n toiminnanjohtaja Jyri Häkämies julkaisi kaksi lausumaa eilen 24. 5.

EK:n Tweetissä:

”Vahva valtio - sellainen haluamme olla!”

Mutta minkälainen on vahva valtio?” Jyri häkämies kiteyttää vahvan valtion tunnusmerkit:

”Meidän pitää avata markkinoita, lisätä kilpailua ja antaa kuluttajille ja kansalaisille valinnan mahdollisuus. Sellainen on vahva valtio.”

Kauppalehdessä SY:n toiminnanjohtaja Mikael Pentikäisen kanssa:

”Paikallisen sopimisen edistäminen lakitietä, jotta kaikille yrityksille mahdollistettaisiin kipeästi kaivatut joustot, haudattiin tämän vaalikauden osalta.”

Kun nämä lausumat laskee yhteen, niin niistä voi lukea, että vahva valtio ei ole vain uusliberaali yövärtija eikä ordoliberalia markkinoiden rakenteistaja vaan orgaaninen osa markkinoita.

Valtiovallan, talouden ja kansakunnan muodostamasta kokonaisuudesta purkautuu pois viimeainittu – kansakunta ja kansantalous. EK ja SY ajavat vahvaa valtiota – keinonaan paikallinen sopiminen – kansantalouden ja siten kansakunnan purkamiseksi.

Viitteet:

<https://twitter.com/Elinkeinoelama/status/1396816451483406341>

<https://www.kauppalehti.fi/uutiset/hakamies-ja-pentikainen-suomen-talouden-nakyma-on-enemman-kuin-huolestuttava/a57b0e01-5333-4305-aeff-9dc619d2a2de>

Halla-ahon hinku hallitukseen

- 2021-05-30 13:17

Perussuomalaisten puoluevaltuuston kokous avattiin eilen lauantaina tunteisiin vetoavalla itsenäisen Suomen historiallisia saavutuksia ylistävällä musiikkivideolla: (Tämä maa, tämä taivas):

”Tääl on pelloiksi kuokittu soita
täällä korpia raivattu on
tätä kansaa ei vastukset voita
se on sitkeä taipumaton

aina uudestaan kyntää ja kylvää se maan
 pistää pettua leipään jos tarvitaan
 kunnes kerran sen uurastus palkkansa saa
 sadon kultaisen kantaa maa
 Tämä taivas, tämä maa
 sillä arvoa on pysyvää
 tämä taivas, tämä maa
 sukupolvelta toiselle jää”

Halla-aho pudotti kuitenkin kokouksen isänmaallisen tunnelman äkisti realiteettien maailmaan:

”Me emme ... enää elä siinä maailmassa, jossa nykyiset, työntekijää suojaavat mekanismit rakennettiin. Me emme voi suojata kotimaista tuotantoa tulleilla. Meillä ei ole omaa valuuttaa, jonka ulkoisen arvon manipuloinnilla voitaisiin korjata vientiteollisuuden kilpailukykyä ja kuitata palkankorotuksia.

Jos valuutta ei jouta eivätkä palkat ja työehdot jouta, työllisyys joustaa. Globaalissa taloudessa työt teetetään siellä, missä se on kannattavinta. ...

Sisäinen devalvaatio on kilpailukyvyn kannalta välttämätön, mutta kyykytyspolitiikan poliittinen seuraus on se, että valtaan nousee poteroihinsa kaivautuneita sosialistihallituksia, joilla ei ole halua eikä kykyä mihinkään uudistuksiin eikä liioin estoja kasvattaa velkakuormaa tulevien polvien niskaan.”

Itsenäisyyttä ja maan taloudellista itsellisyttä korostavat perussuomalaiset ovat siis valmiita sopeutumaan globalisoituneen maailman sanelemiin taloudellisiin ehtoihin, ei työntajien ”selkävoitolla” vaan niskalenkillä työväenliikkeestä.

Halla-ahon mukaan ”poliittinen vasemmisto oli aikanaan globalisaation hurmassa viemässä Suomea valuuttaunioniin, tulliunioniin ja sisämarkkinoille mutta kieltäytyy niistä sisäisistä sopeutustoimista, joita näissä järjestelyissä selviäminen edellyttää”.

Vasemmisto on siis kansainvälisen yhteistyön vahvistamisen kannalla, mutta vain reiluilla ehdoilla eikä siis halua sopeutua - kuten PS - meille asetettuihin taloudellisiin reunaehtoihin vaan olla mukana yhdessä muiden kanssa muuttamassa niitä Euroopan ja koko maailmankin mitassa. Tämä vaatii mm. kansainvälisen rahoitusjärjestelmän uudistamista, joka onkin nyt käynnissä.

Halla-aho jatkaa: ”Perussuomalainen ratkaisu tähän yhtälöön on palkkaveron leikkaus pieni- ja keskituloisilla työssä käyvillä, palkan sivukulujen karsiminen, yritysverotuksen keventäminen ja uudistaminen siten, että se kannustaa investointeihin; asumisen, liikkumisen, kuljetusten ja energian hinnan laskeminen. ... Vähentyvät verotulot kompensoituvat osittain korkeammalla työllisyydellä ja pienenevillä julkisilla menoilla.”

Osittain? Pienevillä? Halla-aho ehdottaa siis 1990 – luvun politiikkaan palaamista.

Kun olemme pakotettuja laskeutumaan taloudellisen kasvun huipuilta koti-, yhteisö- ja julkistalouden (care&life economy) ohjeistamiin vihreisiin laaksoihin, on edessä yksityisen tavara- ja palvelutuotannon (consum economy) suhteellisen aseman kapeneminen ja taloudellisen kasvun uudelleenmäärittely.

Ehkäpä Halla-aho toistaiseksi on pistänyt piiloon ylpeän arjalaisuutensa päästäkseen hallitusyhteistyöhön Kokoomuksen kanssa.

On kuitenkin syytä muistaa Halla-aho ei ole Soini ... mutta se on sitten pitempi tarina se.

Viite:

<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/fba73eed-c3a0-494a-9d2f-51a0803f43b0>

2021 - 06

Peruspuurtajat vastaan Halla-aho - 2021-06-03 10:57

Neljä kannanottoa:

Perussuomalaisten ay-yhdistys Peruspuurtajat ry. 30.3.2021”Työehtosopimusjärjestelmä ja yleissitovuus ovat elintärkeitä oikeudenmukaisten työmarkkinoiden kannalta. Niiden romuttaminen iskisi kaikkein kipeinten jo valmiiksi pienipalkkaisimpien työntekijöiden milkkaan, joista monet ovat naisvaltaisia. ...

Pääministeri *Sanna Marinin* johdolla osa politiikoista tarjoaa vaihtoehdoksi tiukempaa lainsäädäntöä minipalkoineen alipalkkauksen kriminaliointeineen. Näin siirrettäisiin työehtosopimustoiminta eduskunnan kautta käräjäsaleihin.”

EK:n toiminnanjohtaja Jyri Häkämies 24. 5. EK:n Tweetti:

”Vahva valtio – sellainen haluamme olla! Meidän pitää avata markkinoita, lisätä kilpailua ja antaa kuluttajille ja kansalaisille valinnan mahdollisuus. Sellainen on vahva valtio.”

Jyri Häkämies SY:n toiminnanjohtaja Mikael Pentikäisen kanssa 24.5. Kauppalehti”Paikallisen sopimisen edistäminen lakitietä, jotta kaikille yrityksille mahdollistettaisiin kipeästi kaivatut joustot, haudattiin tämän vaalikauden osalta.”

Puheenjohtaja Halla-aho 29. 5. YLE:n mukaan

”Suomen työllisyysastetta ei saada korjatuksi niin kauan, kun ay-liike vastustaa työttömyysturvan ja irtisanomissuojan heikennyksiä, paikallisen sopimisen lisäämistä, työehtosopimusten yleissitovuuden purkamista ja lakko-oikeuden rajoittamista.”

Puheenjohtaja *Halla-aho* asettuu siis vahvaa valtiota vaativien puolelle oman puolueensa ay-siipeä vastaan ehdottaen työntajien "selkävoiton" (*Halla-ahon* käyttämä ilmaisu) sijaan niskalenkkiä työväenliikkeestä.

Tämä Vahvavaltio ei ole uusliberaali yövärtija eikä ordoliberaali markkinoiden rakenteistaja vaan *orgaaninen osa markkinoita*. Vahvat, ”avoimet, kilpaillut markkinat” ja valtiovalta muodostaisivat *symbioosin*: markkinat -> valtio = Vahvavaltio, joka avaa paikallisen (= toimiala/yritys/kone/tehtäväkohtaisen) sopimisen kautta kansainväliset (EK) ja kansalliset (SY) kustannuspaineet jokaisen meidän työsopimuksen ulkoisiksi ehdoiksi, joista ei neuvotella.

Kansantalouden kokonaisuudesta huolehtiminen jää VM virkamiesten huoleksi. Entäpä huoli kansakunnan kohtaloista?

PunaVihreä kansainvälisyys, internationalimi

Suomen talous on riippuvainen ulkoisesta tuonnista, viennistä, rahoituspääomasta ja nyt myös työvoimasta. Suomi voi ajaa omia kansallisia etujaan vain yhteistyössä muiden kansakuntien kanssa.

Perussuomalaisten piilo-ohjelma vihreästä nationalismista ei ole vaihtoehto silloin kun meidän on laskeuduttava mustan kasvun (*growth*) huipuilta yhteisiin kanssalaisuuden (*conviviality*) vihreisiin laaksoihin (*degrowth*), siten kun sen olemme YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa yhdessä määrittäneet.

Siten kanssalaisuuden, yhdessä elämisen (*com-vivere*) keskeisin haaste on *tällä hetkellä* ihmisen reaalin suhde luontoon (*com-mo/mu-ning*, < *yhteisen ruuan/veden tuottaminen*), siis työ ja tuotanto. Tämän tunnistaminen ja tunnustaminen on kaiken viisauden alku.

Ylpeänä arjalaisena Halla-aho etsii tätä viisautta kansakuntien myyttisestä historiasta. Hän ei kuitenkaan tunnista eikä tunnusta, että hänelle kansakunnan synnyttää juuri nuo myytit, ei kansallinen

historiamme.

Viitteet

YLE: Perussuomalaisten Halla-aho korjaisi Suomen työllisyystilannetta työperäistä maahanmuuttoa rajoittamalla ja paikallista sopimista lisäämällä <https://yle.fi/uutiset/3-11955034>

Peruspuurtajat: Ay-liikkeen on noustava taistelemaan työehtosopimusten puolesta. Tiedote 30.3.2021

<https://puurtajat.perussuomalaiset.fi/uutinen/peruspuurtajat-ay-liikkeen-on-noustava-taistelemaan-tyoehtosopimusten-puolesta/>

EK: Vahva valtio - sellainen haluamme olla!

<https://twitter.com/Elinkeinoelama/status/1396816451483406341>

Häkämies ja Pentikäinen: ”Suomen talouden näkymä on enemmän kuin huolestuttava”.
Mielipidekirjoitus Kauppalehti 24. 5.

<https://www.kauppalehti.fi/uutiset/hakamies-ja-pentikainen-suomen-talouden-nakyma-on-enemman-kuin-huolestuttava/a57b0e01-5333-4305-aeff-9dc619d2a2de>

Kymmenen askelta pääomasuhteen yhteiskunnallistamiseksi

- 2021-06-09 21:30

1. askel

”Se mies, joka ensimmäisenä aidoitti palan maata ja ajatteli itseksensä: *tämä on minun*, ja vielä löysi ihmisiä, jotka olivat riittävän yksinkertaisia uskomaan häntä, oli kansalaisyhteiskunnan¹ todellinen perustaja. Kuinka monesta rikoksesta, sodasta ja murhasta, kuinka monesta kauhusta ja epäonnesta ihmiskuntaa ei ole pelastettu kun kukaan ei vetänyt noita aidanseipäitä maasta tai täyttänyt rajajia ja huutanut kavereilleen: ”Varo kuuntelemasta tätä huijaria; olet hukassa, jos kerrankin unohdat, että maan hedelmät kuuluvat meille kaikille ja maa itse ei kenellekään.” (Rousseau, J. J., 1775).

2. askel

Rajattuaan tonttinsa, tämä mies halusi antaa omaisuudelleen yksinkertaisen ja selvän määritteen, jokin

luvun, ilmaisemaan sen arvoa. Hän siis ensimmäisen kerran ilmaisi luonto-omaisuutensa (*assets*) arvon luvulla. Hän siis määritteli *etuoikeudekseen* määrittää ja ilmaista luonto-omaisuuden perusluonteen yhdellä, käyväällä luvulla.

3. askel

Kun omaisuuden arvo voidaan ilmaista millä luvulla tahansa, oli se sitten 23 tai 10^{23} , niin mikä sitten olisi omaisuuden *todellinen* arvo? Jotta tietäisimme mistä puhumme kun hinnoittelemme omaisuuttamme, on meidän yhteisesti sovittava tavalla taikka toisella se, kuinka nuo luvut muodostetaan. Tätä rituaalia – hintalapun kiinnittämistä omaisuuteen - kutsutaan pääomittamiseksi.

4. askel

Luonto ei kuitenkaan tottele valloittajaansa vaan luonnonlakeja. On siis varmistuttava tavalla taikka toisella myös siitä, että omaisuus jatkossakin tuottaa perustan omalle elämälle. Siten ei riitä, että tietää jollakin luvulla ilmaistuna omaisuutensa arvon nyt vaan on myös pystyttävä ennakoimaan omaisuuden arvo tulevaisuudessa. Omaisuus varantona (*assets*) onkin jäsennettävä pääomana (*capital*), jolla on tuottavuusarvo. Pääoman tehtävänä on taata, että maan hedelmien virta luonnosta ja takaisin jatkuu omistajalleen iäti.

5. askel

Tämä nyt kapitalistiksi kääntynyt ensimmäinen miehemme oletti asiaa paljon miettimättä, että luonnonvarat – työvoima sen osana - ovat rajattomat ja ehtymättömät. Hän ei siis ollut huolissaan luonnonvarannoista (*assets*), niille ei tarvitse määrittää hintaa. Pääoman arvo voidaan siis määrittää jättämällä luonto pois laskuista, siis puhtaasti puhtaalla ajatuksella, matemaattisella mallilla.

6. askel

Pääomittaminen – pääomasuhteen keskeinen rituaali – ei siis keskity tehtäisiin, koneisiin, rakennuksiin tai työvoimaan vaan tuotto-odotuksiin. Tuottoarvo lasketaan näin:

Tuottoarvo (A) = vuotuisten nettotuottojen keskiarvo (T) / tuottovaatimus (i) siis $A = T / i$

Käypänä tuottovaatimuksena käytetään tätä nykyä 15%.

Siten kapitalistimme ei ole ensisijaisesti kiinnostunut siitä mitä nyt omistaa vaan varjelee erityisesti omistusoikeutta hankkia tuloja tukeutuen yhteisöllisiin 'tukiaitoihin' ja 'rajajokiin'.

7. askel

Kun nyt olemme pakotettuja myöntämään, että luonnon varannot ovat rajalliset ja virta luonnosta luontoon tyrehtyy ellei tätä rajallisuutta tavalla taikka toisella oteta huomioon, luontoa rajallisena ja

siten hinnoiteltavissa olevana varantona (*asset*).

”Viime vuosisatoina nopeasti kasvanut *tuotannollinen pääoma*² on tuottanut vain arviolta 4-5% vuosittain. *Luontopääoma*² on ... tuottanut jopa 19%, mutta sen on silti annettu heikentyä. Tämän varainhoito-ongelman valossa ihmiskunta ei ole hoitanut luontopääomaa² sen arvon mukaisesti” (Ahlvik & Huhtala, 313)

Päinvastoin: ”Vuosina 1992-2014 *tuotettu pääoma*³ henkeä kohti kaksinkertaistui ja *inhimillinen pääoma*³ henkeä kohti kasvoi noin 13% maailmanlaajuisesti; mutta *luontopääoman*³ kanta henkilöä kohti laski lähes 40%” (Dasgupta, P. 2021b, 1)

8. askel

Luontopääoman tunnustettu rajallisuus siirtää pääomittamisen, tuottavuusarvon määrittelyn uuteen paikkaan: keskeisenä resurssina ei enää voi olla muokattavat luontokohteet, raaka-aineet, vaan ne, jotka muokkaavat noita kohteita. Siten arvo ei määrity vaihdossa vaan tuotanto-, ihmis- ja luontopääoman voimavarojen *integroinnissa* yhteisessä ekosysteemissä yhteiskunnallisilla hinnoilla (*accounting prices, shadow prices*), jotka ilmaisevat tavaroiden palveluiden ja varantojen *todellista* hintaa yhteiskunnalle (*System of Environmental Economic Accounting – Ecosystem Accounting*, SEEA, YK:n tilastostadardi).

9. askel

Pääomittamisessa käytettävä tuottovaatimus tulkitsee olemassa olevan institutionaalisen tilanteen edellyttämää kustannusrakennetta ja sen arvioitua tulevaisuutta, tällä hetkellä sitä kuinka keskuspankkivetoinen finanssikapitalismi yrittää epätoivoisesti lisätä massiivisesti kysyntää ylituotannolle, joka jo sillä on täysin ylimitoitettu, luontoa rasittavasti kohdennettu ja äärimmäisen epätasaisesti jaettu maapallon väestön keskuudessa.

10. askel

Pääomittamisen nykyistä tuhoisaa rituaalia ei voida ratkaista palaamalla markkinatalouteen ja varantoihin (*assets*), nyt myös luonnonvarojen osalta. Se johtaa vihreään nationalismiin.

Pääomasuhde perustuu *eriarvoisten* ihmisten *yhteisten* intressien etsiminen, jotka viimekädessä määritetään kaikesta irtireväistynä, abstraktina käteismaksusuhteessa (*cash-nexus*) markkinoilla.

Jos hyväksymme YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta käsitykseksemme maailmasta ja sen tulevaisuudesta, siis *logokseksi* itsestämme, omaksumme samalla ajatuksen *samanarvoisten ihmisten erilaisuuteen perustuvasta yhteisöjen rakentamisesta, kanssalaisuudesta*.

... taisei Rousseau olla - tässä asiassa - oikean polun alussa.

Huomautukset

1 tässä: kaupallinen kansalaisyhteiskunta, ks. tark.

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/kanssalaisyhteiskunta-2-osa-tuottaja-kaupunkilainen-tyolainen/>

2 Dasgupta käyttää ilmaisua *capital* hyvin väljästi, myös merkityksessä *asset*.

3 Tuotettu pääoma (produced capital: tieto-, institutionaalinen, sosiaalinen kulttuurinen, jopa uskonnollinen pääoma); ihmispääoma (human capital: terveys, koulutus, kasvatus, taidot jne); luontopääoma (natural capital: natural resurses).

Viitteet

Ahlvik, L., Huhtala, A. 2021. Luonto – pääomamme. Kansantaloudellinen aikakauskirja 117 (2) 312-320.

Dasgupta, P. 2021. The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review, HM Treasury.

Dasgupta, P. 2021b. The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review Headline Messages © Crown. www.gov.uk/official-documents

Fix, B. 2021 The Ritual of Capitalization. Economics from the Top Down 2.6. 2021.

<https://economicsfromthetopdown.com/2021/06/02/the-ritual-of-capitalization/>

Rousseau, J. J. 1775. Discourse on Inequality (käännös G. D. H. Cole), (käännös engl. - suom. mvv)

<https://aub.edu.lb/fas/cvsp/Documents/DiscourseonInequality.pdf879500092.pdf>

Sivusto:

<https://www.sijoittaja.fi/48359/verottaja-laskee-yrityksesi-arvon/>

Kaikkea kaikille, kaikkialla, kaiken aikaa vai kohtuus kaikessa, kaikille, aina!

- 2021-06-25 13:30

Olen tutkaillut kunnallisvaalien tuloksia Tilastokeskuksen aineistojen avulla. Miellä on Suomessa erinomaiset tilastot kunnista ja niiden sosiaalisista ja taloudellisista tilanteista, vieläpä aikasarjoina. Näitä rakenteita voi analysoida jopa postinumeroalueiden tarkkuudella.

Samoin meillä on tarkat tiedot vaalien tuloksista, myös pitkinä aikasarjoina. Tiedot löytyvät myös äänestysalueittain. Nyt on kuitenkin niin, että postinumeroalueet ja äänestysalueet eivät käy yksiin, joten sosiaalisten ja taloudellisten taustamuuttujien liittäminen äänestysalueisiin ei noin vain onnistu. Siten erittely on tehtävä kuntatasolla, ts. laskettava äänestysalueittaiset tulokset kunnan yhteiseksi tulokseksi ja sitten vertailtava eri kuntien taloudellisia ja sosiaalisia rakenteita suhteessa siihen, miten äännet ovat jakautuneet eri kunnissa.

On kuitenkin niin, että puolueiden suhteellinen kannatus ja kannatuksen muutos on vain hyvin heikosti, jos lainkaan selitettävissä kuntatason keskimääräisillä sosiaalisilla ja taloudellisilla mittareilla. Jos otamme kasan Tilastokeskuksen kuntaindikaattoreita ja yritämme niillä selittää vaalitulosta, löydämme vain joitakin ja heikkoja tilastollisia yhteyksiä. Esimerkiksi Vasemmiston korkea ääniosuus ja väestön koulutustaso sekä SOTE -kustannusten (euroa/asukas) taso liittyvät jossain määrin yhteen.

Tilastokeskus julkaisi kuitenkin pari päivää sitten vaalianalyysin, joka perustuu äänestysalueittaisiin tuloksiin. Analyysissa on luokiteltu äänestysalueet muutaman muuttajan suhteen kolmeen ryhmään: vähän, keskimäärin ja paljon tiettyä ominaisuutta. Kun poimimme koko maan aineistosta Vasemmistoliiton erikseen kaikkien muuttujien osalta, saamme alla olevan taulukon mukaisen tuloksen.

Sen mukaan VAS:sin kannatus nousi vain alueilla, joissa RKP:n ja VIHReiden kannatus oli suurta. Sitten on pitkä lista alueita, joissa VASin kannatus laski suhteessa edellisiin vaaleihin.

Onko tämä yllätys. Ei. Niin on tapahtunut lähes kaikkialla Euroopassa. Siteeraan seuraavassa *The Economist* -lehden tiivistelmää Gethin&Martínez-Toledano&Piket'in tutkimuksesta "Vasemmistöälymystö vastaan kauppiasoikeisto: poliittiset jakautumat 21 länsimaisessa demokratissa vuosina 1948-2020" (*Brahmin Left versus Merchant Right: Changing Political Cleavages in 21 Western Democracies, 1948-2020*).

(Sivumennen sanoen: *Brahmin* viittaa Intian kastijärjestelmän papistoon ja älymystöön, jonka kilpailijana olivat *Kshatryas/Vaishyas*, vartiat ja kauppiaat).

Näin *The Economist* tiivistää:

"Tutkimuksen mukaan tulot ja koulutus alkoivat eriytyä ideologisista ennustajista jo kauan sitten. Vuonna 1955 sekä rikkaimmat että koulutetuimmat äänestäjät suuntautuivat kannattamaan konservatiivisia puolueita. Toisaalta sekä köyhemmät että vähemmän koulutetut ihmiset valitsivat enimmäkseen vasemmisto tai sosiaalidemokraattiset puolueet.

Varakkaat ihmiset nojaavat edelleen oikealle. Sen sijaan koulutuksen ja ideologian suhde alkoi kääntyä

jo 1960-luvulla. Joka vuosi 10% äänestäjistä, joilla on eniten kouluvuotia, ajautui vasemmistopuolueisiin, kun taas loput 90% kääntyi toiseen suuntaan. Vuoteen 2000 mennessä tämä oli jatkunut niin kauan, että koulutetuimmista äänestäjistä tuli ryhmänä vasemmistolaisempi kuin heidän vähemmän koulutetuista ikäisistään. Kuilu on vain kasvanut.

Tämä suuntaus on hämmästyttävän johdonmukainen. Se kehittyi yhtä nopeasti 1900-luvulla kuin 2000-luvulla ja se esiintyy melkein kaikissa tutkituissa länsimaisissa demokratioissa. Tämä sisältää sekä kahden puolueen järjestelmät että suhteelliset vaalijärjestelmät, joissa vihreät puolueet houkuttelevat nyt koulutettuja äänestäjiä ja kansalliset puolueet houkuttelevat vähemmän koulutettuja.

Vaikka tutkijat eivät määritä syytä tälle trendille, yksinkertaisin selitys on, että se johtuu kasvavasta koulutustasosta. Vuonna 1950 alle 10% äänioikeutetuista äänestäjistä Amerikassa ja Euroopassa oli valmistunut korkeakoulusta. Kaikilla puolueilla, jotka luottavat tähän ryhmään tuen saamiseksi, olisi ollut niukasti toivoa voittoa vaaleja. Sitä vastoin yli kolmanneksella länsimaisista aikuisista on nykyään tutkintotodistus, mikä riittää ankkuroimaan voittavan koalition. Ja kun ehdokkaat ja puolueet alkoivat palvella koulutettuja äänestäjiä - jotka usein asettavat elämisen liberaalissa yhteiskunnassa tärkeämmäksi kuin omien verojensa vähentämisen - niin kilpailevat poliitikot saattavat voittoa vaaleja ottamalla juuri päinvastaisen kannan.”

Eikö 1990 -luvun Vasemmistoliitto ole juuri tämän kehityksen suomalainen ratkaisu, jossa (kristillis)sosiaalinen huolenpito (*Kalevi Kivistö*) liittoutui kulttuuriliberaaliin (*Claes Andersson*) eetokseen. Vasta myöhemmin kysymykset *Green Dealista* nousivat keskusteluissa pintaan vasemmiston piirissä, silloinkin ne jäivät ja ovat vieläkin täysin talouspolitiikan – siis reaalisen luontosuhteen, työn ja tuotannon – ulkopuolella. Niin ei voida kuitenkaan enää jatkaa.

Kohtuus ..

Luonto ei tottele ihmistä eikä demokratiaa, vaan luonnonlakeja. Ihminen kuitenkin tuntee osan noista laeista, niiden syistä ja seurauksista ja niiden ihmiselle asettamista ehdoista ja rajoista. Ihminen pystyy siten käyttämään niitä rajallisesti omaksi edukseen. Tämä ”luonnon henkiin herättäminen” (Marx) on mahdollista vain luonnon ehdoilla.

Siten hyvä elämä on *tosi* suhteessa luontoon, *kaunis* vuorovaikutuksessaan luonnon kanssa ja *reilu* ihmisten kesken. Hyvä elämä ei siis ole lähtökohta vaan tulema todesta, kauniista ja reilusta elämästä. Se on siis käytännöllistä humanismia. Oikeus siihen ei tule taivaasta eikä se ole luonnossa valmiina ja sieltä esiin kaivettavissa vaan siitä on yhdessä sovittava ja se on yhdessä toimeenpantava. Ihmiskunta on kirjannut nämä oikeudet YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen. Elämämme on hyvä jos edistämme näitä kaikkien oikeuksia.

Siis kohtuus kaikessa, kaikille, aina!

Tiivistän tilannekuvan Suomen osalta näin:

Suomi on ulkoisesta tuonnista, viennistä, rahoituspääomasta ja nyt myös ulkoahankitusta työvoimasta riippuvainen maa. Kansallisella kauppia- ja teollisuoporvaristollamme on vaikeuksia synnyttää kv. kilpailun kestäviä tuotannollisia ideoita.

Kun hätä on suuri, apu on lähellä: paikallisen sopimisen -politiikalla kv. kilpailussa oleva teollisuutemme kuvittelee voivansa ohittaa kansantalouden toimiala-, tehdas-, kone- tai jopa tehtäväkohtaisilla kv. kilpailulle avoimilla kustannusten mitoituksilla. Kansallisemmin suuntautuneet yrittäjämme puolestaan toivovat, että valtiolta ja taloudenpito sulautuisivat yhteen suojelemaan meitä kv. kilpailulta.

Poliittisesti tämä ilmenee Kokoomuksen ja Perussuomalaisten konservatiivisena tai jopa taantumuksellisena liittoutumana. Kamppailua käydään taloudellisen uus/ordoliberalismin vs. "markkinatalouden" (= talouden ja valtion symbioosi, Vahva Valtio) välillä.

Me elämme nyt kuitenkin keskuspankkivetoisessa finanssikapitalismissa. Se on vähintäänkin kolmas yritys lisätä massiivisesti kysyntää ylituotannolle, joka jo silläan on täysin ylimitoitettu, luontoa rasittavasti kohdennettu ja äärimmäisen epätasaisesti jaettu maapallon väestön keskuudessa.

Keskuspankin "*Whatever it takes*" -lupaus on kaksiteräinen miekka. Se asettaa julkisen talouden viimekätiseksi vastaajaksi ja siten viimekätiseksi investointien ja rahoituksen suuntaajaksi. Viimekätinen maksaja ei kuitenkaan ole keskuspankki vaan luonto. Mineraali- ja biomassan läpikulku luonnosta luontoon asettaa rajat myös julkiselle rahoitukselle. Lisäksi keskuspankkien avittama kansakuntien talouksien pelastaminen ei voi asettua ihmiskunnan ja luonnon keskinäisen sovinnon edelle. Vihreä nationalismi ei ole ratkaisu vaan valtatie kansakuntien keskinäiseen yhteenottoon.

Tämä tarkoittaa, että ay -liikkeen olisi jo viimein otettava uusi asento ja astuttava ulos "työvoima" -kaavustaan ja ottaa aloite käsiinsä yhteiskunnallisena tuottajana, jota me olemme jo pitkään olleet koti-, yhteisö- ja julkistalouden (*care&life economy*) piirissä. Se on myös se talouden piiri, jossa tullaan päättämään kuinka tavara- ja palvelutuotanto (*consum economy*) saadaan kestäväälle kannalle luonnon ja meidän oman tulevaisuuden turvaamiseksi.

Lopuksi

SOTE-uudistus ja oppivelvollisuuden laajentaminen jatkavat keskustavasemmiston pitkää uudistuslinjaa. Siitä kiitos istuvalle hallitukselle. Ne on kuitenkin molemmat tehty pitkälti sosiaalipoliittisin perustein, jotka joutuvat erittäin kovalle talous- ja koulutuspoliittiselle koetukselle oikeistovetoisen hallituksen astuessa (?) valtaan. Poliittinen oikeisto rakentaa nyt EK:n ja SY:n ohjeistamana ajatusta Vahvasta Valtiosta (ks. Volanen, 2021).

Vasemmiston on siis ratkaistava viheliäinen ongelma: kuinka saada aikaiseksi sovinto luonnon kanssa

julkistalouden piirissä (*care&life economy*), niin kysymys työajasta on kysymys meidän kokonaistoiminta-ajan jakamisesta vapaan työn ja palkkatyön välillä.

Nyt käydään kamppailua siitä missä määrin *care&life* - talouden tulee ja pystyy määrittää sitä, mitä funktionaalisessa tavara- ja palvelutaloudessa (*consum economy*) tuotetaan ja millä ehdoilla. Tämä tapahtuu nyt keskuspankkivetoisesti kv. finanssitalouteen tukeutuen, ei sitä haastaen, valitettavasti.

Suomessa se tarkoittaa kamppailua uusliberalistisen, ordoliberalistisen ja orgaanisen taloudenpidon ("Vahva Valtio", EK, SY ja PS?) välillä. Erityisesti Kokoomuksessa väännetään tästä kättä, mutta on huomattava että EK ja SY ovat ottaneet kantaa Vahvan Valtion puolesta jo useamman kerran. (ks. esim. <https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/peruspuurtajat-vastaan-halla-aho/>)

Siten työaikakysymys on suoraan yhteydessä "paikallisen sopimisen" - työnantajastrategiaan. Työaikaa kuten palkkaustakin tulisi sen mukaan säädellä vain kv. kilpailun (EK) tai paikallisen tilanteen (SY) perusteella ilman sidosta kansantalouteen, erityisesti *care&life* -talouteen. Tavoitteena on tietysti työajan lyhentäminen tuottavuuden nimissä yrityskohtaisesti, ottamatta vastuuta kansantaloudesta.

Kun siis puhumme työajan lyhentämisestä, on meidän samalla asetettava kysymys yli palkkatyöläisyyden ja mietittävä kokonaisajankäyttöämme yhteiskunnallisina tuottajina.

Tätänykyä se tarkoittaa myös sitä, että meidän tulee haastaa "paikallisen sopimuksen" -työntantajastrategia tästä näkökulmasta. Kysymys ei ole vain sopimisesta vaan päätöksenteosta, siis siitä mitä, miksi, milloin, missä ja miten tuotetaan jotta voimme ratkaista viheliäisen ongelmamme: kuinka saada aikaiseksi sovinto luonnon kanssa ylläpitäen rauha kansakuntien kesken kun ohjelmana on:

Kohtuus kaikessa, kaikille, aina!

... mutta Miksi? - osa 1

- 2021-07-30 12:41

Kun kysymme *miksi*, emme kysy vain *mitä* on, tai *miten* voimme tietää mitä on, tai *miten* pitäisi olla ja *kuinka* saisimme sen aikaiseksi, vaan kysymme olemisen perustetta, syytä olemiseen. Emme tee sitä kuitenkaan loogisessa mielessä deduktion, induktion, abduktion tai prakduktion kautta pääteltynä vaan *historiallisesti* todennettuna. Kysymme siis syitä ja seurauksia ja niiden perusteita.

Kun tätä nykyä emme enää ajattele, että kaikki mahdollinen on sekä etu- että jälkikäteen jossakin

tallessa, joko ideoiden taivaissa tai luontoon kätkeytyneinä valmiina, vaan, että vaikka meillä on ollut mennyt, sitä ei enää ole missään, ja että vaikka osaamme kuvitella mitä tuleman pitää, sitä ei ole missään valmiina odottamassa. ”Maailmassamme ei ole mennyttä eikä tulevaa on vain nykyhetki, joka todennetaan alati uudelleen, joka hetki.” (Hidalgo, 2015, 781).

Emme myöskään ajattele, että aika ja paikka ovat jonkinlainen laatikko, jonka puitteissa kaikki tapahtuu, vaan että sekä aika että paikka on riippuvainen energiasta, sen eri muodoista ja virroista. Olemme myös oppineet, että ajalla on suunta, järjestyksestä epäjärjestykseen, vieläpä niin, että vähiten energiaa kuluttava, nopein ja lyhin etenemispolku toteutuu. Jos kuitenkin energiaa on saatavilla runsaasti ja lämpötila on käypä, niin tämä energiavirta kiteytyy, organisoituu muodoiksi, järjestykseksi, aineeksi/informaatioksi, aluksi atomeiksi ja kiteiksi, ja sittemmin, paljon paljon myöhemmin, bio-, tekno- ja merkitysmassaksi, kuten täällä, meidän maapalollamme on tapahtunut (Beck & Irwin, 2016; Annala, 2019).

Usko ideoista piilossa olevina taivaassa tai luonnossa alkoi murtumaan jo keski-ajalla kun ryhdyttiin ihmettelemään, mikä on ihmisen tekemän *artefaktan*, esimerkiksi puulusikan, idea (*solo humana arte*), ja miten ihmeessä se voisi olla etukäteen taivaissa tai puun sisällä odottamassa toteutustaan (*imitatur naturam*) kun käsityöläinen itse – aivan itse - kehitti ajatuksen lusikasta ja työsti ajatuksensa puun muodoksi.

Sittemmin, Valistuksen myötä, tämä sisäinen, *res cognitias*, irrotettiin täysin ulkoisesta, *res extensa*, luonnosta. Tällöin miksi -kysymys muutti ratkaisevasti luonnettaan. Miksikö? Siksi, että minä, ihminen *ajattelen, siis olen: minä* haluan, tahdon ja teen mitä haluan. Miksi -kysymys jätettiin siis itse kunkin vastattavaksi: Kuka ja miksi minä olen ja mitä minä *siten* tarvitsen ja tahdon.

Tätä määrittelyä pidettiin ja pidetään vieläkin synnynnäisenä luonnonoikeutena, joka kuuluu kiistämättä kaikille. Nyt kuitenkin vastaus kysymykseen *kuka minä olen* minulle itselleni ja ystäväilleni ei riitä vaan asetettava kysymys *miksi* minä olen se mikä olen. Miksikö?

Tätä itse itsellemme antamaamme ja ottamaamme luonnonoikeutta itsemäärittelyyn me emme ei tietenkään saaneet luonnolta – luonnossa ei ole oikeutta vaan luonnonlakeja – vaan me itse annoimme itse itsellemme, omalle järjellemme tämän oikeuden, lainkaan miettimättä mitä seurauksia siitä voisi olla luonnolle. Mikä katastrofaalinen virhe!

Miksi kysyä nyt, ja erityisesti nyt, Miksi?

Olemme kaikki, joka ainoa meistä, yhdessä ja itse kukin erikseen sotkeutuneet viheliäiseen ongelmaan. Itse olen kirjannut sen itselleni näin:

Meidän on tehtävä nopeasti sovinto luonnon kanssa säilyttäen rauha kansakuntien kesken ohjelmalla, jona ydin on *Kohtuus kaikessa, kaikille, aina!*

Tämän ohjelman olemme kirjanneet ja hyväksyneet YK:n Agenda2030:ssa ja 17 kehitystavoitteessa.

Tämä tarkoittaa massiivisen suurta luontoresurssien ylikäytön rajoittamista ja käyttöön otettavien rajallisten resurssien radikaalia uudelleenjakoa niin kansakuntien kesken kuin kansakuntienkin sisällä.

Ennen kuin ryhdymme arvuuttelemaan *miten* tästä haasteestamme selviämme, meidän on ensin kysyttävä *miksi* olemme nyt tämän kivuliaan haasteen edessä.

Se, miten vastaamme kysymykseen *miksi* ohjaa sitä, mitä teemme tai jätämme tekemättä. Selityksen etsiminen, siis *miksikysymyksiin* vastaaminen, on meidän henkilökohtainen ja yhteinen tapa tuottaa yhteistä, *yhteiskunnallista* todellisuutta.

Jokainen, joka asettaa ja vastaa kysymykseen *miksi* tuottaa yhteisöllisen siteen, laittaa kiertoon perinteen uudelleentulkinnan. Jokaisen meistä on nyt vastattava henkilökohtaisesti yhä haastavampiin kysymyksiin *Miksi?*

Minä Matti Vesa ja miksi

Miksi -kysymys on herättänyt minussa aina levottomuutta. Minun matkani *pimeyden ytimeen* kävi lyhykäisesti esitettynä näin:

Miksillä: *Lauantain toivotut levyt*

Jokainen minun sukupoveni kasvatti muistaa kuulleen – toistuvasti - iki-ihanan *Miliza Korjuksen* J. W. Goethen (1749-1832) runon muutamaa säkeeseen perustuvan *Theo Mackebenin* (1897-1953) laulun *Warum?* aina lauantaisin iltapuhteella, alkuillan uutisten jälkeen, Lauantain toivottuna levynä.

Laulun sanat menevät jotensakin näin (käännös Johan Vikstedt):

Miksi niin katseet syvät onkaan,
elon huomisesta ne vain luo.
Ei lempeen, onnen tuokioonkaan,
meidän autuaina luottaa suo.

Miksi näin kohtalomme antaa,
nyt nähdä toisiamme sydämiin,
läpi pauhun, harhan meitä kantaa,
luokse totuuden jo särkyneen.

Kaikki pois katoaa,
miksi? Oi miksi?

Sanoistahan en tuolloin tietysti ymmärtänyt mitään, mutta tuon laulun surumielinen kaipuu johonkin jo menetettyyn on jäänyt mieleeni pysyvästi.

Miksi2: *Leiri ilman miksejä ...*

Joskus 1950/1960 -luvun vaihteessa sattumalta menin, ala-ikäisenä ilman vanhempiani ja yksin, katsomaan dokumenttielokuvaa Keskitysleireistä. Mieleeni on lähtemättömästi syöpynyt kuvia kaasutetuista ihmiskasoista ja telaketjutraktoreista, joilla noita kasoja siirrettiin haudattavaksi tai poltettavaksi. Miksi? En ymmärtänyt, en lainkaan.

Huomattavasti myöhemmin, kun hitaasti mutta ahdistavalla tavalla minulle alkoi valjeta tämän kysymyksen eurooppalaisen aatehistorian syvät juuret, käsiini sattui monen muun kauhukertomuksen ohessa *Primo Levi*:n kuvaus keskitysleiristä, *Tällainenkö on ihminen (Se questo è un uomo, 1947)*. Siinä asettuu kysymys *Miksi?* mm. seuraavalla tavalla (oma käänökseni englannista):

”Janoisena huomasin ohuen jääpuikon ikkunan ulkopuolella. Se oli aivan käteni ulottuvilla. Avasin ikkunan ja irrotin sen. Samalla kuitenkin isokokoinen ja tukeva vartija sipaisi sen minulta raa'asti pois. *Warum?* kysyin huonolla saksallani. '*Hier ist kein warum*', hän vastasi tunkien minut takaisin sisälle parakkiin. Selitys on vastenmielinen mutta yksinkertainen: tässä paikassa kaikki on kiellettyä, ei piilotetuista syistä, vaan siksi, että leiri on rakennettu juuri ihmisyyden kieltämistä varten. Jos täällä haluaa elää, on opittava nopeasti ja tehtävä itselle selväksi: ”Jeesuksen Pyhät Kasvot eivät sinua auta täällä! Emme ole Serchion kylpyläjuhlissa” (*Serchio bathing party*, viittaus Danten teokseen *Helvetti, Infern*, mvv). (Levi, 2013, 31)

Jos siis ihmiseltä on kielletty kaikki, myös oma inhimillisyyks, on turhaa kysyä miksi, *Warum?*

Miksi3: *Bildung – Warum?*

Ajatus sivistyksestä ja minulle erityisesti *ammattillisesta yleissivistyksestä* on ollut keskeinen teema läpi tutkijahistoriani. Huomasin verrattain varhain, että saksankielen sana *Bildung* ja suomenkielen sana *sivistys* ovat lähes täysin vastakkaisia toisilleen – ja myös sen, että lukio vs. ammatillinen koulutus -jaon perusteet ovat lähes kaikissa maissa hyvin syvällä eurooppalaisessa aatehistoriassa.

Kuten kaikki tiedämme, saksan kielen sana *sivistys, Bildung*, on keskiaikaisen katolisen papin ja mystikon *Eckhart von Hochheimin eli Meister Eckhardtin* (n. 1260 – n. 1328) uusmuodostelma sanoista kuva ja muokkaus (*Bil-dung*). Hänelle kysymys oli siitä, kuinka ihminen muokkaa itse itselleen Jumalan kuvan sulautuakseen ilman säröjä tähän löytämäänsä jumaluuteen. Hän kirjoittaa:

”Miksi rakastat Jumalaa? - En tiedä, Jumalan takia.

Miksi rakastat totuutta? – Totuuden takia.

Miksi rakastat oikeutta? - Oikeuden takia.

Miksi rakastat hyvää? - Hyvän takia.

Miksi sinä elät? – Totta tosiaan! En tiedä! Mutta elän mielelläni.”

Elämällä ei ole mitään syytä, Meister Eckhart sanoo. Se on sen oma syy: ”Elämä elää omasta maastaan ja

lähtee itsestään; siksi se elää ilman syytä, koska elämä elää vain itselleen.” (Schürmann, 1973, 112).

Meidän tulisi siis elää kysymättä miksi. Kysymällä miksi, eroamme elämästä ja siten jumaluudesta. ”Sielumme kipinä ei ole mitään muuta kuin yksi ainut ykseys (*ein einic ein*) jumaluuden itsensä kanssa.” (Moore, 2019, 139). Vapautuminen jumaluuteen on silleen jättäytymistä (*Gelazeneheit, letting-be*). Tämä Eckhardin ikuinen, historiaton *Gelazeneheit* kääntyy sittemmin Martin Heideggerilla historialliseksi, aikakauteen sidotuksi irrottautumiseksi, (*Gelasseneheit, releasement*), jonka hän yrittää tavoittaa.

”Eckhardt ei ollut moderni filosofi, mutta hänen ymmärryksensä olemisesta vapautumisena valmistelee tietä modernille filosofialle. Hänen aikakautensa uskonnolliset viranhaltijat eivät voineet seurata hänen opetuksiaan, mutta tunnistivat kyllä hänen sanojensa tuhoisan voiman kirkolle. Nykyään *tämä* tuho on jo tapahtunut: metafyyssinen Jumala on julistettu kuolleeksi. Vapautumista ja vapauttamista voidaan nyt ajatella muutenkin kuin ihmisen sisäisenä kokemuksena” (Schürmann, 118-119). Vapautumisessa ei olekaan kysymys suhteestamme ylliuonnolliseen, jumalaan, vaan luonnolliseen, ja siis meihin itseemme.

Eckhardin oppilaana Heidegger jäi velkaa mystiselle perinteelle ajatellessaan Olemista tapahtumana, ei niinkään järkenä tai sen perusteluna. Jos Heidegger yritti voittaa historian, Eckhard ei ollut koskaan kuullutkaan historiasta.

Sittemmin Heidegger *etuoikeuttaa* saksalaisuuden juuri Saksan kansan (*Volk*) ainutlaatuisella ja *luonnon*historiallisesti *aidolla* suhteella olemiseen, siis luontoon ja elämään, samalla kiistäen tämän aitouden mahdollisuuden muilta, erityisesti juutalaisilta. Siten sivistyksestä, *Bildung*, tulikin väline oikeudellinen väline jakaa *aitoa* ihmisyyttä itselle ja muille. Se oli ja on väline vetää rajaa ihmisyyden ja barbarian välille, pystyttää rintama meidän ja niiden muiden väliin ja perustella tappamista ja tuhoamista tuolla erotuksella.

Jos siis jätämme kysymättä miksi, menetämme itsemme joko itse tahtoen tai sen mukaan täytämmekö jonkun toisen määrittelemän *aidon* olemisen ehdot – siis joko paluu äidin kohtuun tai isän tottelevaiseksi lapseksi, Sigmund Freud varmaan sanoisi.

Miksi4: *Vankileirien saaristo Gulag*

Kyllä, ostin ja luin *Aleksander Solzenitsynin* romaanin *Ensimmäinen piiri* (1968, suomeksi Tammi, 1970) heti miten, kun se oli julkaistu suomeksi. Kun olin jo ehtinyt ihmetellä sitä, mitä natsit ajattelivat saavuttavansa ryhtyessään lisäämään omaa elintilaansa, erityisesti Itä-Euroopan tuhoamisella, luin Solzenitsynin romaania ensi alkuun kertomuksena siitä, mitä neuvostovalta teki estääkseen oman tuhonsa. Sittemmin kyllä opin, että kysymyksessä ei ollut ”sosialismi yhdessä maassa”, jota yritettiin pelastaa, vaan Venäjän valtiokapitalismi.

Miksi5: *Pimeyden ydin*

Joskus 1980 -luvulla näin *Francis Ford Coppolan* elokuvan *Ilmestyskirja. Nyt* (*Apocalypse Now*, 1979).

Luin myös sen perustana olevan *Joseph Conradin* teoksen *Pimeyden sydän* (*Heart Of Darkness*, 1902). Ymmärsin, että Holokausti ja Itä-Euroopan tuhoamissota oli ja on Eurooppaan kohdistunut versio Euroopan kansojen Euroopan ulkopuolella toteuttamasta hävityksestä, kolonisaatiosta, jonka ytimen Conrad kirjaa teoksessaan näin:

"Exterminate all the brutes" – Hävittäkää kaikki ne sivistymättömät.

(*"Brute ... on tarkoin ilmaistu määrittämään eron ihmisen ja pedon välillä, irrationaalisuus... Brutish on erityisen sivistymättömän, tyhmä, mateleva ... Brutal merkitsee julmuutta tai tunteen puutetta: raakuutta kielen käytössä tai käyttäytymisessä"*). (1)

Sven Linqvist otsikoi sittemmin kirjansa tällä samalla ajatuksella, tosin käännökseällä *Utrota varenda jävel* (1992, suom. *Tappakaa ne saatanat*, 2015). Hän tekee myös yhteenvedon:

"Auschwitz oli nykyaikainen, teollinen sovellus sille tuhoamiselle, jonka varassa Euroopan maailmanherrsuus oli jo pitkään levännyt ... Pimeyden sydän on osa Euroopan sydäntä" (Lindqvist, 2015, takakansi).

Perillä? ei vielä!

Miksi6: *Patriarkaatti – alkemiaa?*

Joskus 1980 -luvun alkupuolella Joensuun yliopiston ruokalassa puhuin tutkijatoverini kanssa niitä näitä maailman menosta, varmaan jotakin miesten ja naisten eroistakin. Pöydässä oli mukana nuori naistutkija, joka jonkin aikaan kuunneltuaan puheenparttamme, totesi meille yllättäin ja tiukasti: "Minä, emmekä me kaikki naiset ole mitään kilttejä tyttöjä kuten tunnutte kuvittelevan." Sen jälkeen saimme selvityksen siitä, miten *patriarkaatti*, siis me miehet olemme pilanneet maailman ja kaiken lisäksi yritämme hävittää se kaiken sen hyvän mitä naiset, *matriarkaatti* on historian saatossa saanut aikaan.

Yht'äkkiä minulle avautui aivan uusi tapa katsoa miehiä ja naisia, historiaa, syyllisyyden tunto alkoi kalvamaan mieltäni: minäkin siis. Äkkiä valkeni myös se kaksimielisyys jota lähes kaikissa niissä yhteisöissä, joissa olin ollut mukana, oli arkipäivää miesten ja naisten välisissä suhteissa ja työnajossa. Tätä nykyä asiaa eritellään esim. seuraavasti ((Werlhof, C. v. 2015, 2021):

"Ymmärryksemme mukaan kukin sivilisaatio sisältää viisi perustavaa laatua olevaa suhdetta, jotka määrittelevät sen luonteen:

5. kaikkien muiden olosuhteiden taustalla oleva suhde luontoon, johon talous ja teknologia kuuluvat,

6. poliittinen suhde, jossa yhteiskunnan säännöt on muotoiltu;
7. sukupuolisuhde, joka vaikuttaa miesten ja naisten rinnakkaiseen sekä suvun lisääntymiseen;
8. sukupolvien välillä, esi-isistä ja vanhuksista nuoriin ja syntymättömiin, ja
9. transsendenssi-suhde, joka kysyy ihmiselämän merkitystä luonnon ja maailman keskellä.”

Nämä olosuhteet voivat olla enemmän tai vähemmän luonnollisia ja elämänystävällisiä tai vihamielisiä, autoritaarisia tai egalitarisia, väkivaltaisia tai väkivallattomia, pakonomaisia tai yhteistyökykyisiä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä ilman vastuuta tai tietoisuutta vastuusta.

Nämä hahmottavat erot eri sivilisaatioiden välillä, erityisesti matriarkaalisesta ja patriarkaalisesta sivilisaatioiden ”perusmallien” välillä, jotka voimme erottaa maailmanlaajuisesti ja historiallisesti. Käytämme siis sivilisaatio -käsitettä, joka ei kutsu muita sivilisaatioita ”villiksi”, ”primitiiviseksi” tai ”barbaariseksi” - kuten yleensä nykyaikana kolonianismin pohjalta tehdään - vaan käsitettä, joka pohjimmiltaan tunnustaa ja asettaa arviointiperusteen, jota voidaan käyttää määrittelemään kunkin sivilisaation erityisluonne, huomioiden niiden omat perusteet itsestään.

Patriarkaalista sivilisaatiota taas hallitsee kaikkialla vastakkainen hahmotus olosuhteista, jotka kehittyvät sosiaalisten ristiriidoiksi, samalla kun alun perin matriarkaalisesta yhteiskunnasta alistetaan väkivaltaisesti, tuhotaan ja muunnetaan. Tämän seurauksena patriarkaalisesta sivilisaatiosta on ollut alusta alkaen sotaisia vastamalli (”sotajärjestelmä”) matriarkaaliselle, mutta silti ei voi pärjätä ilman matriarkaalisesta jäännöksiä ”toisena kulttuurina”. ”Puhdasta” patriarkiaa ilman mitään matriarkaalisia jäämiä siis haetaan, mutta lopulta sitä ei voida saavuttaa, koska se johtaisi sen ”hedelmättömyyteen”. Tämä dialektiikka on patriarkian todellinen kehitys, mukaan lukien sen radikalisoitunut moderni muunnos, kapitalismi. Samaan aikaan sen apologistit olettavat, että patriarki, joka on täysin ”vapautunut” matriarkiasta, voi olla ja on jo aiemminkin ollut olemassa, ja siis lopulta määrittää tulevaisuutemme.”

”Tämä paradoksi on patriarkian salaisuus. Koska patriarkaalisesta kerronnasta meille, että muutosprosessissa ei ole väkivaltaa muuttua luonnolliseksi — koneeksi — meille kerrotaan myös aina, että tulos on kiistämättömän erinomainen. Sitä kutsutaan edistykseksi! Mutta salaisuus, joka meidän on paljastettava, kertoo meille, että väkivalta ei johda parempaan ja parantuneeseen maailmoomiin, joita meille luvataan, vaan siihen, mitä se todella tuottaa: tuhoon!” (Werlhof, C. v. 2015, 2021)

Tässä patri/matriarka -keskustelussa minulle jää mietityttämään raja laji- ja kulttuurikehityksen välillä, ts. onko kysymys jo muinoin muodostuneesta työjaosta miesten ja naisten välillä ja sen kiteytymistä kulttuurissamme vai onko kysymys lajiominaisuuksista, jotka syystä tai toisesta ovat jakautuneet eri tavoin miesten ja naisten kesken?

Miksi7: *Phallos ... sittenkin?*

Psykologian opiskelijana olen tietysti tutustunut Freudin ajatuksiin, tosin niitä vierastaen, myös ajatukseen peniskateudesta. Asia tuli minulle kuitenkin todeksi yllättävässä yhteydessä.

Olin mukana Leipzigissa Psykologien maailmankongressissa vuonna 1980. Minä hämmästelin *free jazz*:in ahdistusta herättävien tulkintojen suosiota nuorten keskuudessa. Samoin muistan ihmetelleeni paikallisten psykologian opiskelijoiden rankkaa ja hyvin kyynistä huumoria, jota he harrastivat maansa johtohenkilöistä jo silloin. Kuten nyt tiedämme, Leipzig oli keskeinen paikka myöhemmissä DDR:n sortumiseen johtaneissa tapahtumissa.

Mieleeni on jäänyt myös suomalaisen opiskelijatoverini tyly kommentti: ”Täälläkin näyttävät harrastavan noita typeriä miehisiä potenssitorneja!” viitattaessaan paikallisiin pilvenpiirtäjiä jäljitteleviin rakennuksiin. Tähän huomioon olen törmännyt viime aikoina yhä useammin, esimerkiksi (Kailo & Dukat, 2014):

”Mestari *Phallos* on yhdistetty symbolinen kuva Baabelin -tornista, kilpailusta yhä korkeampien pilvenpiirtäjien pystyttämistä ja maailman jäljellä olevien, nyt nopeasti hupenevien resurssien hyödyntämisestä. Nykymuodossaan kuva viittaa alati dynaamiseen liikkeeseen kohti taivasjumalaa, joka toteutetaan tuhoamalla samanaikaisesti ”taivaan vastakohta” - äiti maa. *Phallos* mestarin mielikuvituksen lähteenä on merkitysten kaleidoskooppi, jonka laukaisee jokin, joka ylittää yksinkertaistetun näkemyksen miesten tunnistamattomasta kohdun kateudesta (Ducat, 2014)”

”Vaikka kaikilla anatomisesti koskemattomilla miehillä on penis, kenelläkään ei ole *Phallos* -myyttistä, pysyvästi pystyvää arkkityyppistä monoliittia maskuliinisesta kaikkivoipaisuudesta, joka merkitsee päättämätöntä kasvua, haavoittumattomuutta ja vapautta kaikesta riippuvuudesta. Häneltä, jolla näyttää olevan tällainen *Phallos*, ei näy kaipaavan mitään eikä ketään. Hän näyttää käyttävän talismaania, joka suojaa hänet kaikilta naisellisilta vaaroilta, erityisesti niiltä, joka nousevat sisältä käsin.” (Ducat, 2004).

Minulle penis/kohtu -kateus ja taivaan isä/maan äiti -vastakkainasettelut viittaavat yhteen ja samaan asiaan: esityksellisen (*schole, theorie, mimesis*) sulautumisesta ihmistenväliseen, kaupunkilaiseen (*praxis, polis*) etsintään vapaudesta (*mitä on, mitä pitäisi olla*) olettaen, että jotkut muut (aluksi orjat ja naiset, sittemmin koneet ja työvoima) huolehtivat tuon vapauden ulkoisista ehdoista – siis reaalisesta suhteestamme luontoon, työstä ja tuotannosta.

2021 - 08

... mutta Miksi? 2. osa

- 2021-08-01 16:49

Ensimmäinen osa: <https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/mutta-miksi-1-osa/>

Miksi pitäisi kysyä miksi?

Palatkaamme siis hetkeksi klassiseen maailmaan tai ainakin siihen, miten se vieläkin elää ajatuksissamme. Kun kysymme mitä on? tai miten tulisi olla? - siis *kaupunkilaisen* hyvä elämän ehtoja – vastaamme esityksellisesti (*mimesis*), teoriana ja toiveena (*theoria, praxis*) hyvästä elämästä. Näiden vastausten kanssa kysymme sitten *kuinka* (*techne*) ne tulisi saada toteutettua luontoa hyväksi käyttäen.

Kun kysymme mitä, miten, missä ja milloin, emme vielä kysy *Miksi*. Emme kysy koska oletamme, että hyvä elämä on meille annettu luonnonoikeus, siis vaatimuslistamme luonnolle. Ehkäpä hyvä elämä ei kuitenkaan olekaan lähtökohta vaan *tulema* todesta, kauniista ja reilusta elämästä?

Luonto ei tottele ihmistä eikä demokratiaa, vaan luonnonlakeja. Ihminen kuitenkin tuntee osan noista laeista, niiden syistä ja seurauksista ja niiden ihmiselle asettamista ehdoista ja rajoista. Ihminen pystyy siten käyttämään niitä rajallisesti omaksi edukseen. Tämä ”luonnon henkiin herättäminen” (Marx) on mahdollista vain luonnon ehdoilla. Siten hyvä elämä on *tosi* suhteessa luontoon, *kaunis* vuorovaikutuksessaan luonnon kanssa ja *reilu* ihmisten kesken.

Hyvä elämä ei ole lähtökohta vaan *tulema* todesta, kauniista ja reilusta elämästä. Se on siis *käytännöllistä* eikä vain teoreettista humanismia. Oikeus siihen ei tule taivaasta eikä se ole luonnossa valmiina ja sieltä esiin kaivettavissa vaan siitä on yhdessä sovittava ja se on yhdessä toimeenpantava. Ihmiskunta on tätä nykyä kirjannut nämä oikeudet YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen.

Aristoteles kuitenkin rajaa *hyveellisen* (*arete, virtue, vir<mies!*), hyvän elämän *esityksellisen* (*mimesis*) rakentamisoikeuden vain niille, jotka ovat vapaita luonnon välttämättömyyksistä: ”Paras valtio ei tee ruumiillisen työn tekijästä kansalaista. ... sitä mitä me kutsumme kansalaisen hyveeksi ... on ajateltava kuuluvan niille, jotka ovat vapaita välttämättömien töiden tekemisestä. Ne, jotka tekevät välttämättömiä tehtäviä yksityisille, ovat orjia, ja ne, jotka tekevät niitä yhteisölle, ovat ruumiillisen työn tekijöitä tai palkkalaisia. Se ei voi harjoittaa hyvettä, joka tekee ruumiillista työtä tai on palkkalainen” (Aristoteles, 2012, 1287a, 8-11; 19-23).

Emme siis voi oppia saatikka elää hyvää, siis hyveellistä elämää työtä tehden, orjana, ruumiillisen työn tekijänä tai palkkalaisena. Miksikö? Kas kun olemme tällöin vain ”eläviä työkaluja” (Aristoteles) kysyen vain miten, missä milloin, mutta emme mitä ja miksi koskapa isäntämme – ja tätä nykyä työntajamme – ovat jo asettaneet ja ratkaisseet nämä kysymykset puolestamme. Saamme siis palkkaamme myös siitä, että *emme* aseta miksi kysymyksiä työtä tehdessämme.

Aristoteles nivoi yhteen *esityksellisyyden* (*mimesis: schole, theoria, techne* (kaunotaide!)), kaupunkilaisten keskinäiset suhteet ja toiveet (*polis, praxis*), orjille ja naisille ulkoistetun tuotannon (*oikos, poiesis*) ja vaihdon (*agora, chrematistike*). Kaikki nämä ottavat omalla tavallaan etäisyyttä luontoon, ihmisen – kaupunkilaisen isännän – ehdoilla. Oletettiin vielä, että kaikki tahtomamme ovat

olemassa *ideoina* joko taivaissa (Platon) tai syvällä luonnossa (Aristoteles) valmiina odottamassa vain todentumistaan, tulemistaan paljastetuksi ihmisen toimesta (*aletheia, unconcealment*).

Näiden totuuksien paljastamiseen liittyviä *hyveitä* ei opita työssä, siis reaalisessa suhteessa ulkoiseen luontoon, vaan vapaiden miesten keskinäisissä keskusteluissa. Hyveet ja sivistys ovat siis tietoa ja elämyksiä maailmasta (*from the world*). Ne asettuvat siis luonnon yläpuolelle, sen kannettavaksi, tavalla tai toisella.

Siten aristotelelaisessa nelijaossa teoria/käytäntö/tuotanto/vaihto (*theorie/praxis/poiesis/chrematistike*) on mukana jo siemen Valistuksen suureen vapauden ideaan: luonnolla ei ole merkitystä sinänsä vaan vain suhteessa ihmiseen, ihmisen *unelmiin*.

Modernin myötä Keski-aikaa elähdyttänyt ajatus metafyyysisestä Jumalasta julistettiin kuolleeksi korottamalla ihminen itse jumalaksi ts. tehtiin jyrkkä jako luonnon ja ihmisen välillä väittäen, että ihminen ei ole riippuvainen luonnosta, *res extensa*, vaan ihminen tukeutuu itse itseensä, *res cogitans*.

Kun oppi yliluonnollisesta kääntyi tiedoksi luonnosta, luonnontieteeksi; kun hyvän elämän ehdot asetettiin yhä painokkaammin ja useammin kaupunkilaisten toimesta; kun kansalaisyhteiskunta alkoi hahmottumaan kaupallisena (*commercial society*); kun tekniikan kehitystä ohjasi kuinak -kysymys; kun kysymys luonnosta asettui luonnon kauniin esittämisenä, kaipuuna jo menetettyyn, siis romantiikkana niin elämä ei enää ollutkaan oma syynsä vaan ihminen: sivistys, ihmisen omasta kuvasta, *Bildung*, muodostui itseisarvo ja jopa kansallisen itsetunnon mittari – Suomessakin.

Sivistys toisin?

Jospa onkin niin, että me *tuotamme* havaintomme (*verum factum*, G. Vico), näemme sisäisen kautta ulkoisen ja ulkoisen kautta sisäisen (*Ordo inversus*, Novalis), niin että ”vapaa työ ... on luonnon itsevälitystä” ja ”ihmiskunnan tuotannollinen historia on ihmisen psykologian avoin kirja” ja että ”herätämme luonnon henkiin ihmisen oman vapaan tietoisien toiminnan kautta” (Marx)? Tieto ja kokeneisuus ilmentäisi siis *suhdettamme* maailmaan (*with the world*).

Tässä *opiskelevassa* työskentelyssä elämyksemme ja kokemuksemme kehittyvät kokeneisuudeksi juuri siksi, että joudumme alati asettamaan ja ratkaisemaan kysymystä *miksi* tämä onnistui tai epäonnistui, miksi luonto vastaa pyrkimyksiimme kuten vastaa. Käymme siis dialogia luonnon kanssa, jossa molemmat osapuolet heräävät henkiin.

Suomen kielen *sivistys* asettaa *ihmisen* vapautukselle juuri tämän tehtävän toisin kuin saksankielen *Bildung*: sivistä(y)misessä on kysymys pellavan työstämisestä, siis työn teosta, dialektiikasta luonnon kanssa, ts. työskennellessämme *omaehtoisesti* luonnon kanssa herätämme luontoa henkiin niin itsessämme, toisissamme kuin ulkoisessa luonnossakin. Ei siis luonto eikä ihminen itseisarvona, vaan sisäisen ja ulkoisen luontomme suhde toisiinsa, historiallisena, *inhimillisenä* haasteena.

Jos työ itsessään on - ei vain sen tulos - tässä mielessä *kaunista* (*craft*, ei kaunotaide), se on samalla paikka, jossa meille kehittyy *hyveitä* suhteessamme luontoon ja suhteessamme toisiimme. Emme ole siis puhuvia työkaluja, koneita tai tekniikkaa vaan kättilöitä (*maieutike*) kauniille, hyvälle ja oikealle. Työn hyveitä voisivat olla seuraavat (Kirkeby 2000, mukaillen):

Euboulia • Avoin harkitsevaisuus

Euphoria • Innostuva todellisuustajuisuus

Hyponomé • Rohkea kärsivällisyys

Prolépsis • Kyky ennakoivaan visualisointiin

Epibolé • Käytännöllinen intuitio

Maieutike téchne • Hyvän, oikean ja kauniin synnyttämisen taito.

Voidaksemme tehdä tämän kaiken joutuisimme alati kysymään *miksi* luonto ja luontomme vastaa toimiimme niin kuin se vastaa oppiaksemme siitä, itsestämme ja toisistamme jotain uutta. Meillä voi olla käytössämme käsitteitä ilman että niillä on kielellistä ilmaisua, oma ja yhteinen kokeneisuutemme luonnosta.

Sen sijaan, että kysyisimme *kuinka* voimme tietää ja kuinka asiat ovat (*being*) ja kuinka niiden tulisi olla (*Being*), meidän on kysyttävä *miksi* voimme taitaa. Taito-oppi haastaa periaatteellisesti tieto-opin juuri tässä. Lajikohtaiset, endokeeniset välineemme - kädet, jalat suu, silmä - eivät koskaan ole vain teknisiä (*techne*) vaan aina teknologisia (*techne + logos*), ts. ne ovat kehittyneet vastauksena lajimme elinympäristölle asettamiin kysymyksiin: meillä on ajattelevat kädet ja kätteleviä ajatuksia suhteessa elinympäristöömme.

Toisin on kehittämiemme eksogeenisten tekniikoiden kanssa: siirtymät käsityökaluista koneisiin, kone- ja tuotantojärjestelmiin, kokonaisuun globaaleihin tuotantoketjuihin on tapahtunut lähtökohtaisesti ilman ajatusta luonnonresurssien rajallisuudesta tai niiden ehdoista (*without the World*). Päinvastoin tavoite on ollut voittaa ja ylittää kaikki rajat (*borders*) kunnes nyt on tullut vastaa ylittämättömät rajat (*limits*). Se on ollut tekniikkaa ilman logosta.

Ihmisen vapautus kääntyi siis vapautumiseksi luonnon asettamista ehdoista. Ne oli tehty ihmisen ylitettäväksi vastaten kysymykseen kuinka. Tämän lisäksi aineiden vaihto luonnon kanssa välineellistyi *pääomasuhteen* muodostuksen jälkeen palvelemaan pääoman kasautumista ja sittemmin *rahan* kiertoa. Talousprosessi ei siis enää ole ollut pitkään aikaan markkinataloudellinen *tavara* - *raha* - *tavara*, vaan *raha* - *tavaratuotanto* (*raaka-aineet, koneet, työvoima*) - *vaihto* - *raha+* ja sitten uusi alku *raha+* - *raha++* ja viimein tätä nykyä pelkkä *raha+* - *raha++* loputtomasti, vain taivas rajana - tosin nyt taivaskin on jo täynnä romua, vaikka avaruusturismi on vasta alkamassa ... se onkin sitten pitempi juttu se.

Isä taivaan vai äiti maa ... mutta Miksi? 3.osa -

2021-08-16 11:50

Ennen kuin otamme yhden askeleen eteenpäin vastausten etsinnässä *Miksi* -kysymyksiin, ottakaamme ensin kaksi tai kolme askelta taakse päin ... lapsuuteeni.

Niin pitkälle kuin muistan lapsuuttani, minulle on puhuttu jumalasta, taivaan isästä ja huolehdittu siitä, että iltarukous lausuttiin kädet ristissä:

*Levolle laske Luojani,
ole armias suojani,
sijaltani jos en nousisi,
ota taivaaseen tykösi”*

... lisäksi toivottiin siunausta isälle, äidille, sisaruksille ja lähisukulaisille. Lopuksi saattoi sitten esittää jonkin oman toivomuksen tulevalle päivälle ja sitten *Amen*.

Muistan ihmetelleeni ja kysyneenikin mikä se *sija* oikein on, ja miksi en kykenisi *sijaltani* nousemaan? ... ja miksi lopuksi piti sanoa *Amen*? En ymmärtänyt empiviä vastauksia.

Äiti Maasta (*Mother Earth*) minulle ei ole puhunut kukaan, ei kotona, ei koulussa, ei lukiossa, eikä yliopistossa, en ainakaan muista koskaan niin tapahtuneen. Häneen olen tutustunut vasta viime vuosina. Miksi vasta nyt?

On hämmästyttävää, miten *tähän* isään ja *tähän* äitiin liitetyt tarinat ovat lähes täysin vastakkaisia.

Taivaan isä, tuo tuntematon, muuttumaton, ikuinen, näkymätön, kaikkivaltias, luonnon luoja ja valtiias, taivaassa, kirkkaudessa, puhtaudessa, ikuisuudessa oleva; viimekädessä jokin, josta ei voi sanoa mitään aineellista, koska se rajoittaisi hänen rajoittamattomuuttaan; ja kuitenkin hän oli aina läsnä näkemässä ja kirjaamassa ylös kaiken tekemäni, kuten Jyväskylän keskuskansakoulun ensimmäisen luokan opettajamme meille oppilaille tuon tuostakin muistutti.

Miksi kuitenkin tämä kaikkivaltiudessaan, armossaan ja hyvydessään täydellinen olento sallii kaiken sen kurjuuden ja pahuuden maailmassa, josta minulle kerrottiin? Miksi tämä *kaikkivaltias* ei vain yksinkertaisesti hävitä niitä? ... tätä ja montaa muuta epäloogisuutta muistan ihmetelleeni lukiessani lukioaikoina *Friedrich Nietschzen* kirjaa *”Hyvän ja pahan tuolla puolen”*: ”Yhden ainoan rakastaminen on barbaarisuutta: sillä sitä harjoitetaan kaikkien muiden kustannuksella. Myös Jumalan rakastamista.”

Johtopäätökseni oli, että miksi -vastaukset löytyvät jostakin muualta. Minulle ensimmäiset askeleet tälle tielle tarjosi *Herbert Marcusen Yksiulotteinen ihminen (One-Dimensional Man)*. Perässä tulivat sitten monet muut. Ensimmäisen filosofian seminaarityöni tein Jyväskylän yliopistossa *Ludwig Wittgensteinin Tractatus Logico-Philosophicus* -teoksesta, joka tunnetusti päättyy toteamukseen: *Wovon man nicht sprechen kann, darüber muß man schweigen*, mistä ei voi puhua, siitä on vaiettava. Onko Äiti Maa sitten jotain mistä ei voi puhua ja siten siitä on vaiettu, ainakin minulle?

Jos siis isä taivaan ei ratkaise tosiasiallisesti eikä edes ajatuksellisesti kurjuuden ja pahuuden ongelmaa, entäpä sitten Äiti Maa?

Äiti Maa

Siteeraan seuraavassa laajalti *Universaalia julistusta Äiti Maan oikeuksista*, jonka Ilmastonmuutosta ja Äiti Maan oikeuksia käsittelevän maailman kansojen konferenssin laati vuonna 2010, koska se edustaa ajattelutapaa, joka ei ole ollut paljонkaan esillä Suomessa.

Universaali julistus Äiti Maan oikeuksista

1. Äiti Maa on elävä olento.
2. Äiti Maa on ainutlaatuinen, jakamaton, itsesääntelevä, toisiinsa liittyvien olentojen yhteisö, joka ylläpitää, sisältää ja uusintaa kaikkia olentoja.
3. Jokainen olento määrittyy suhteidensa kautta Äiti Maan integroiduksi osaksi.
4. Äiti Maan luontaiset oikeudet ovat luovuttamattomia, koska ne syntyvät samasta lähteestä kuin olemassaolo.
5. Äiti Maa ja kaikki olennot ovat oikeutettuja kaikkiin tässä julistuksessa tunnustettuihin luontaisiin oikeuksiin ilman minkäänlaisia eroja, kuten orgaanisten ja epäorgaanisten olentojen, lajin, alkuperän, ihmisten käytön tai minkä tahansa muun aseman perusteella.
6. Aivan kuten ihmisillä on ihmisoikeudet, kaikilla muillakin olennoilla on myös lajeilleen tai lajilleen erityisiä oikeuksia, jotka sopivat heidän rooliinsa ja toimintaansa yhteisöissä, joissa ne ovat.
7. Jokaisen olennon oikeuksia rajoittavat muiden olentojen oikeudet, ja heidän oikeuksiensa väliset ristiriidat on ratkaistava tavalla, joka ylläpitää Äiti Maan eheyttä, tasapainoa ja terveyttä.

Äiti Maalla ja kaikilla olennoilla, joista hän koostuu, on seuraavat luontaiset oikeudet:

1. a) oikeus elämään ja olemassaoloon;
2. b) oikeus tulla kunnioitetuksi;
3. c) oikeus uudistaa biokykynsä ja jatkaa elintärkeitä kiertojaan ja prosessejaan ilman ihmisten häiriöistä;
4. d) oikeus säilyttää identiteettinsä ja koskemattomuutensa erillisenä, itsesääntelevänä ja toisiinsa liittyvänä olentona;
5. e) oikeus veteen elämän lähteenä;
6. f) oikeus puhtaaseen ilmaan;
7. g) oikeus kokonaisvaltaiseen terveyteen;
8. h) oikeus olla vapaa pilaantumisesta, saastumisesta ja myrkyllisestä tai radioaktiivisesta jätteestä;
9. i) oikeus olla muuttamatta tai rikkoa omaa geneettistä rakennetta tavalla, joka uhkaa sen eheyttä tai elintärkeää ja terveellistä toimintaa;
10. j) oikeus täydelliseen ja nopeaan ennallistamiseen tässä julistuksessa tunnustettujen oikeuksien loukkaamisista, jotka johtuvat ihmisen toiminnasta;

Jokaisella olennolla on oikeus paikkaan ja rooliinsa osana Äiti Maa harmonista toimintaa. Jokaisella olennolla on oikeus hyvinvointiin ja elää ilman kidutusta tai julmaa kohtelua.

Meillä ihmisillä on julistuksen mukaan seuraavat velvollisuudet Äiti Maata kohtaan:

Jokainen ihminen on velvollinen kunnioittamaan ja elämään sopusoinnussa Äiti Maan kanssa. Ihmisten, kaikkien valtioiden sekä kaikkien julkisten ja yksityisten laitosten on:

1. toimittava tässä julistuksessa tunnustettujen oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti;
2. tunnustettava ja edistettävä tässä julistuksessa tunnustettujen oikeuksien ja velvollisuuksien täysimääräistä käytännön suunnittelua ja täytäntöönpanoa;
3. edistettävä ja osallistuttava oppimiseen, analysointiin, tulkintaan ja viestintään siitä, kuinka elää sopusoinnussa Äiti Maan kanssa tämän julistuksen mukaisesti;
4. varmistettava, että ihmisten hyvinvointi pyrkii edistämään Äiti Maan hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa;
5. vahvistettava ja sovellettava tehokkaita normeja ja lakeja puolustamiseen, suojeluun ja säilyttämiseen;

6. kunnioitettava, suojeltava, säilytettävä ja tarvittaessa palautettava Äiti Maan elintärkeiden ekologisten kiertojen, prosessien ja tasapainon eheys;
7. taattava, että tässä julistuksessa tunnustettujen ihmisoikeusloukkausten aiheuttamat vahingot korjataan ja että vastuussa olevat ovat myös vastuussa Äiti Maan koskemattomuuden ja terveyden palauttamisesta;
8. annettava ihmisille ja instituutioille valtuudet puolustaa Äiti Maan ja kaikkien olentojen oikeuksia;
9. otettava käyttöön ennalta ehkäiseviä ja rajoittavia toimenpiteitä, joilla estetään ihmisen toiminta aiheuttamasta lajien sukupuuttoa, ekosysteemien tuhoamista tai ekologisten kiertokulkujen häiriöitä;
10. taattava rauha ja poistaa ydinaseet, kemialliset ja biologiset aseet;
11. edistettävä ja tuettava äiti Maata ja kaikkia olentoja kunnioittavia käytäntöjä oman kulttuurinsa, perinteidensä ja tapojensa mukaisesti;
12. kehitettävä talousjärjestelmiä, jotka ovat sopuoinnussa Äiti Maan kanssa ja tässä julistuksessa tunnustettujen oikeuksien mukaisia.”

Jos siis isä taivaan julistus – kymmenen käskyä – koskee etupäässä ihmisten välisten suhteiden järjestämistä, niin äiti maan julistus puolestaan keskittyy siihen, miten ihmisten ja luonnon väliset suhteet olisi hoidettava lähtien siitä, että ihminen on osa äiti maata, siis luontoa. Kuitenkin oletuksena näyttää olevan, että jos luonnolle myönnetään oikeuksia, niin sopuointu luonnon kanssa säilyy. Luonto, ei taivas jumalineen, on pyhä, koskematon.

Luonnolla ei kuitenkaan ole oikeuksia ellemmme me ihmiset tunnusta niitä luonnolla olevan. Luonnolla on vain velvollisuuksia – luonnonlakeja. Oikeudet ovat *aina* ihmisten määrittelemiä. Onko nyt sitten niin, että määrittelemämme *ihmisoikeudet* ovat sellaisenaan lavennettavissa koskemaan kaikkia Äiti Maan olioita – kuten jokia, saaria ... käärmeitä, itikoita, bakteereja?

Ovatko oikeudet siis jakamattomia vai jaettuja: ”Aivan kuten ihmisillä on ihmisoikeudet, kaikilla muillakin olennoilla on myös lajeilleen tai lajilleen ominaisia *erityisiä* oikeuksia, jotka sopivat heidän rooliinsa ja toimintaansa yhteisöissä, joissa ne ovat.” Siten meillä on erikseen ihmisoikeudet ja muiden oikeudet. Onko ihmisillä siis myös erityisiä oikeuksia? Kuka määrittelee nämä oikeudet? Me, ihmiset.

Valistuksellisen innostuksen vallassa totesimme, ettei isä taivaan taivaallisissa (*heaven*) varastoissa eikä äiti maamme luonnon sisuksissa ole ideoita odottamassa toteutumistaan ja toteuttamistaan. Sen sijaan aloimme ajatella, että ideat syntyvät meidän omissa päissämme (*res cognitae*) riippumatta isä taivaasta tai äiti maasta ja että luonto on voitettavissa oleva este ideoittemme toteuttamiseen. Samalla teimme radikaalin tulkinnan luonnon luonnosta: luonto toimii kuin kone, tosin kuin erityisen monimutkainen kellokoneisto. Kun tunnemme tuon koneiston toimintaa, voimme virittää koneiston toimimaan omaksi eduksemme.

Kuten tiedämme, tämä *kone* -metafora sai hetimiten kilpailevan ehdotuksen *solu* -metaforasta, ts. ajatuksen orgaanisesta kehityksestä, siis luonnon sisäisistä vitaalisista voimista, jotka ajavat luontoa sen itse tarkoittamaan suuntaan. Näitä voimia vastaan ihmisen ei tulisi asettua. Pikemminkin niin, että myös ihmisten yhteisöjen tulisi kehittyä luonnonmukaisesti, luonnonyhteisönä (*Gemeinschaft*), joka tuottaa itse oman uusiutumisen edellytykset. Tähän ranskalaisen Valistuksen ja saksalaisen Sivistyksen kamppailuun palaan myöhemmin.

Tuolloin ei tietystikään voitu tietää, että luonnolla on oma *kieli* järjestyksenpitoonsa ja että luonto toimii pikemminkin kuten tietokone (*computer*) kiteytyen energiavirtojen ja lämpötilojen määrittelemänä mitä erilaisimpiin muotoihin.

Informaation, järjestyksen synnyn ja ylläpidon periaatteet mineraali-, bio-, tekno- ja merkitysmassoissa ovat kovin erilaiset. Biomassan kieli ei pura kiderakenteen informaatioita vaan tukeutuu niihin, mutta biomassan organisoituminen ja ylläpitäminen edellyttää myös biomassan tuhoamista ravinnon hankinnan ja käytön myötä. Tämä biomassan uusiutumismiskyky on rajallinen. Kuten tiedämme, tekno- ja merkitysmassan massan tuottaminen ihmisen tarpeisiin kuluttaa tätä nykyä sekä mineraali- että biomassaa yli niiden uusiutumisrajojen.

Merkitysmassan metafora on *kieli* ja sen rajoittamaton sisäinen assosiaatioprosessi – siis *luovuus* (*create* < tuottaa tyhjältä) - on taivaan ja luonnon rajoista riippumaton, koska suhde niihin on esityksellinen (*mimesis*), ei reaalin.

Siten klassinen kaupunkivetoinen hyvän elämän määrittely (*scholē + polis*) alistui ulkoisen reaalisen luontosuhteen (*oikos*) ja eriytti kansalaisyhteiskunnan (*koinōnia politikē*) taloudellisen vuorovaikutuksen kahtia: *jaoksi* (*distributive*) ja *vaihdoksi* (*communicative*).

Kaupunkilainen elämä ei kuitenkaan perustu luonnon uusintamiseen vaan tuotannon ja kulutuksen eriyttämiseen hyvän elämän toteuttamiseksi kaupungissa, turvassa luonnolta ja sen uhkilta. Luontoyhteisö (*Gemeinschaft*) muuntuikin sittemmin kaupungeissa yhteiskunnaksi (*Gesellschaft*, *societas civilis*) ja edelleen kaupalliseksi yhteisöksi (*commercial society*), joissa uusinnetaan luonnon sijasta raaka-aine/tuotanto/kulutus/jäte -ketjun – ei siis kierron - ylläpidon välineitä, rahamuotoista pääomaa ja ostettavissa ja myytävissä olevaa työvoimaa.

Oikeuden jakajaksi (*distributive*) asetettiin valtiovalta, yhteiseksi tekemisen ilmaisuksi (*communication*) *tavaroiden* tasa-arvo, niiden vaihtoarvo, mitattuna ajalla, joka niiden tuottamiseen on kulunut. Kapitalismi ja pääomasuhde sen ajurina ei tarvinnut enää isää taivaassa eikä äiti maata. Ne alkoivatkin elää omassa kuplassaan, osana *porvarillista* yhteiskuntaa, uskontona, tieteenä ja kaunotaiteena.

Niinpä pahuus onkin nyt perkeleestä ja kurjuus luonnosta, jota ei ole vielä otettu haltuun. Uskonnon vapaus ei siis vapauttanut meitä uskonnosta, eikä tieteen ja taiteen vapaus luonnosta.

Oikeudenmukaisuudesta ja tasa-arvosta on tullut yhteisöllistä, mutta ei kirkollista uskontoa lähtien ajatuksesta, että emme etsi eriarvoisten ihmisten samanlaisuudelle vaan saman arvoisten ihmisten erilaisuudelle mahdollisuuksia yhteisöllistyä (*communication*).

... mutta mihin tämä *StayWoke* -huuto riittää? ... siitä jatkossa.

Viite

UNIVERSAL DECLARATION OF RIGHTS OF MOTHER EARTH 2010. World People's Conference on Climate Change and the Rights of Mother Earth. Cochabamba, Bolivia.

<https://www.therightsofnature.org/universal-declaration/>

Kohtuus kaikessa, kaikille, kaikkialla, aina!

- 2021-08-27 12:23

BIOS -tutkimusyksikön tutkijat Tero Toivanen ja Paavo Järvensivu kirjoittivat HS:ssa tänään (27.8.):

"Kestävyys siirtymä vaatii kokonaisvaltaista suunnitelmallisuutta. Tätä voitaisiin edistää perustamalla valtioneuvoston kansliaan ylivaalikautinen tiedevetoinen teollisen murroksen suunnitteluyksikkö, joka tuottaisi monitieteistä tietoa siirtymän ohjaukseen."

Tähän voimme varmaan yhtyä, mutta kestävyys siirtymä vaatii aivan toisen mittaluokan ratkaisuja. Minun silmiini on sattunut kuusi eri ajatusta:

1. Demokraattinen sentralismi, ensimmäistä tai jälkimmäistä painottaen, kestävyys siirtymä on puhtaasti politiikkaa ja poliittisen päätöksenteon asia.
2. Valtiosäntely ja markkinat, ensimmäistä tai jälkimmäistä painottaen, kestävyys siirtymä on tavoitteiltaan poliittinen hanke, mutta sen toteuttaminen tehdään markkinoiden kautta politiikan asettamissa kehyksissä.
3. Paikallismarkkinat, ts. uskotaan kunkin kansakunnan sisäisiin markkinoihin ja viimekädessä taloudelliseen omavaraisuuteen.
4. Kansainväliset markkinat, ts. uskotaan kansainväliseen suhteelliseen etuun perustuvaan työnjakoon ja tuotantoketjuihin sekä markkinahinnoittelun ohjaavaan voimaan.

5. Vastuulliset rahamarkkinat, ts. uskotaan siihen, että niillä, joilla nyt taloudellisia resursseja ohjattavanaan, asettuvat kestävän siirtymän kannalle investointeja ohjatessaan: raha saa sosiaalisen ja ekologisen arvon (*value*).
6. Yhteisöllistetyt rahamarkkinat, ts. lähdetään siitä, että jokaiseen taloudelliseen transaktioon saadaan upotettua kestävyys siirtymän edellyttämät tavoitteet ja velvoitteet, ts. rahan funktionaalisia tehtäviä (laskentayksikkö, vaihdonväline, arvonsäilytys) laajennettaisiin erikseen ohjelmoitaviksi yhteyskäytänteiksi (*ecosocial protocols*), jotka huomioivat kestävyys siirtymän sosiaaliset ja ekologiset vaatimukset. Raha on siis ekologisesti ja sosiaalisesti viisasta.

Kun nyt elämme keskuspankkivetoista finanssikapitalismia ja kun huomioimme käytettävissä olevan aikaikkunan, pari vuosikymmentä, niin vaihtoehdot 1, 3 ja 4 ovat poissuljettuja, jos haluamme välttää kansansakuntien vastakkainasettelut ja sodat. Rahamarkkinoiden vastuullisuudessa (5. vaihtoehto) painaa pitkälti se, miten kansainväliset institutionaaliset sijoittajayhteisöt tulevat asennoitumaan. Lisäksi viimeinen, kuudes vaihtoehto, on pitkälti vielä ideointivaiheessa.

Jos ja kun korostamme valtioiden roolia kestävyys siirtymässä (vaihtoehto 2), uhkana on, että alamme pelastamaan kansakuntia ja kansantalouksia militarisoimalla niitä asettumatta kestävyys siirtymän vaatimalle kannalle. Jos vielä talouden perusmekanismi – pääomasuhteeseen perustuva pakollinen voiton ja kasvun tavoittelu – jää talouden dynamiikan ytimeen, joutuu valtiollinen sääntely alati vaikeuksiin investointien ajoituksessa ja kohdentamisessa.

Pääomasuhteen yhteiskunnallistaminen – rahalla olisi siis sosiaalinen ja ekologinen arvo, se olisi *ecosocial money* – edellyttäisi, että nykyinen uusintava talous (*care&life economy*) kääntyisi jaloilleen ja tulkittaisiin vaurautta tuottavaksi eikä pelkästään sitä kuluttavaksi. Lisäksi nykyinen tavara- ja palvelutuotanto (*consum economy*) olisi nähtävä luontoa uusintavaksi, ts. sen tehtävä olisi huolehtia kestävyys siirtymästä uusiutumattomien ja uusiutuvien luonnonvarojen asettamisessa rajoissa – siis kohtuus kaikessa, kaikille, kaikkialla, aina!

Ei romahdus vaan loikka eteenpäin!

- 2021-08-30 22:23

Ilta-Sanomat (30.8.):

Karut luvut paljastavat, että jotain on nyt pielessä – mitä tapahtui Suomen kouluille? Koulu on ollut suomalaisen hyvinvointivaltion kulmakivi kautta aikain. Maailmalla hehkutettiin vuosikausia Suomen koulutusihmettä. Sitten tapahtui jotain.

Niin mitä?

Suomessa on harrastettu vain kahdenlaista koulutuspolitiikkaa: integroivaa tai eriyttävää.

Integroiminen tapahtuu sekä horisontaalisesti (asuinalueen kaikki lapset samaan kouluun) että vertikaalisesti (yhtenäinen koulutuspolku esikoulusta korkeakoulutukseen/aikuiskoulutukseen).

Eriyttävä koulutuspolitiikka tekee ikäluokkaa jakavia rakenteellisia ratkaisuja (kansakoulu/oppikoulu, lukio/ammattillinen koulutus, yliopisto/ammattikorkeakoulu, kohdennettu aikuiskoulutus). Lisäksi koulutuspolku katkeaa valintojen kautta (peruskoulu -> toinen aste, toinen aste -> korkea-koulutus, ehdot aikuiskoulutukseen).

Integroivan koulutuspolitiikan onnistumisen mittariksi on valittu koulujen väliset oppimisen keskiarvoerojen pienuus ja eri koulutustasojen tutkintojen kattavuus ikäluokassa.

Eriyttävä koulutuspolitiikka perustuu ajatukseen "mahdollisuuksien" tasa-arvosta, ts. koulutusjärjestelmän raja-aidat, "mahdollisuudet", on rakennettava oppilaiden ja opiskelijoiden lahjakkuuteen perustuen.

Oletus on, että lahjakkaat osaavat ja saavat hyödyntää annettuja mahdollisuuksia siten, että muut eivät sitä pääse vaikeuttamaan tai rajoittamaan. Näistä muista ei ole sitten niin väliä.

Eriyttävä koulutuspolitiikka etsii eriarvoisten oppilaiden/opiskelijoiden yhtäläisyyttä, erillistä yksilöä, kun taas integroiva koulutuspolitiikka rakentaa kouluyhteisön saman arvoisten oppilaiden/opiskelijoiden erilaisuudelle, itse kunkin yksilöllisyydelle.

Kun meillä nyt on koulujen väliset erot pieniä - tosin ne ovat suurenemassa - niin meillä on koulujen sisäiset erot suuria. Ratkaisu ei voi olla koulujen sisäisten erojen pienentäminen lisäämällä koulun välisiä eroja, siis palaamalla tavalla taikka toisella kansakoulu/oppikoulu jakoon. Päinvastoin.

Tämä koulujen sisäisen elämän moninaisuus on avain peruskoulun edelleen kehittämiseen tai oikeastaan uudelleen perustamiseen. Peruskouluhan jäi opetussuunnitelmallisesti puolitiehen; se ei pystynyt ylittämään Snellmannin ja Cygnaeuksen ajatusten kaksijakoisuutta suhteessa tietoon ja taitoon.

Niinpä käynnissä oleva oppivelvollisuuden laajentaminen ja Eduskunnassa nyt oleva koulutuspoliittinen selonteko jäivät tämän jaon ja siten menneisyyden vangeiksi. Valitettavasti!

Olisikin siirryttävä koulutusjärjestelmästä opintojärjestelmään, ks. laajemmin

<https://blogit.kansanuutiset.fi/.../koulutusjarjestelmasta.../>

2021 - 09

Investoinnit – kaapu voitoille vai elämän ymmärtäjä?

- 2021-09-14 19:23

Saatteeksi: Laitan tähän vähän laajemman johdannon aiemman blogini johtopäätöksille
<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/kohtuus-kaikessa-kaikille-kaikkialla-aina/>

Investoiminen (*invest*), sijoittaminen merkitsi myöhäisellä 1400 -luvulla, ”pukeutumista viranhoitajan viralliseen kaapuun” (lat. *investire* pukeutua, peittää, ympäröidä; *in* + *vestire*, sisään + pukeutua, vaatettaa, **eu*-”pukeutua.) Merkitys ”käyttää rahaa voiton tuottamiseen” löytyy 1610 -luvulta Itä-Intian kaupan yhteydestä (it. *investiere*, antaa pääomalle uusi muoto).

Siis *muoto*, kaapu, vai ympyröity, ymmärretty *sisältö*, elämä?

Viime aikoina on puhuttu paljon reaalityönteiden kohdistuvien investointien vähäisyydestä niin Suomessa kuin maailmalla laajemminkin. Arviot tavoitelluista palautuksista, siis voitoista, ovat olleet liian alhaiset ja riskialttiit suhteessa siihen mitä rahatalouden puolella on saatavissa. Rahastahan ei ole ollut nyt puutetta, siitä ovat pitäneet huolen sekä yksityiset että julkiset (keskus)pankit.

Investointeja on vähintäänkin kahta eri sorttia: (A) investoidaan uusien tuotteiden valmistamisen aloittamiseen, (B) investoidaan jo olemassa olevan tuotantoprosessin tehostamiseen.

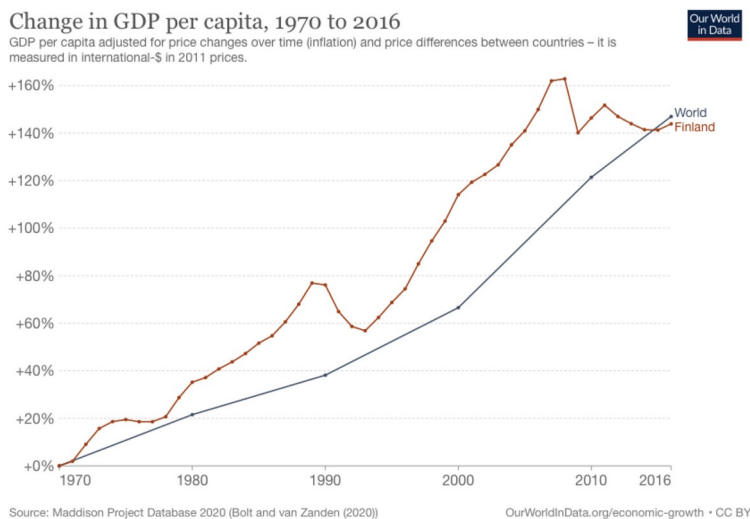
Ensimmäinen vaihtoehto tuo onnistuessaan yritykseen lisää työtä, jälkimmäinen vähentää työn määrää tuoteyksikköä kohden ja siten työn määrä vähenee yrityksessä ellei tuotannon määrä vastaavasti nouse tai voittosuhte tuotetta kohden parane.

On siis pystyttävä valtaamaan markkinaosuuksia ja toimittava – kuten nykyään sanotaan – diskruptiivisesti, ts. harrastetaan ”tuhoavaa luovuutta”, kuten EK asian määrittelee: ”Taloudessa *disruptiolla* tarkoitetaan markkinoilla tapahtuvaa murrosta – häiriötä, hajaannusta tai jopa sekasortoa. Disruptiivinen keksintö tai teknologia aiheuttaa markkinoiden uudelleen määrittymisen ja lopulta

tuottavuuden parantumisen.”

Kun tuottavuus paranee ja käytetty työmäärä/raaka-aine tuoteyksikköä kohden vähenee, niiden tuotannollinen arvo laskee. Siten on joko lisättävä tuoteyksiköiden määrää ja/tai voittosuhdetta yksikköä kohden, jotta hanke kannattaisi. Väliaikainen voittosuhteen paraneminen heikkenee sitä mukaa kun kilpailijat omaksuvat uuden tekniikan tai pistävät vieläkin paremmaksi. Kilpailu siis ei kasvata arvokakkua vaan supistaa sitä ja pitemmällä tähtäimellä vain tuotannon lisäys kasvattaa arvomassaa kokonaisuudessaan.

Karkeasti arvioiden tuottavuus on maailmantaloudessa reilusti kaksinkertaistunut viimeisten noin 30-40 vuoden kuluessa. Tämä merkitsee, että samassa ajassa tuotetaan yli kaksi kertaa enemmän tavaroita ja palveluita kuin 70 -luvulla. BKT on kasvanut henkilöä kohden Suomessa ja maailmassa keskimäärin noin 150% (1970-2016). Suomen BKT -kasvuluvut tällä vuosituhanella ovat pysähtyneet.

Tuottavuutta lisättäessä ja voittoja turvattaessa on tuotantoprosessin läpi siis virrattava yhä suurempia tavaramääriä ja niiden raaka-aineita, jotta saavutettaisiin uusi kannattava tuottavuustaso: tuottavuuden lisääntyessä tuotannon läpi kulkevien aineiden määrän on kasvettava nopeammin kuin voittojen. Näin voidaan toimia niin kauan kun voidaan olettaa, että resursseista ei ole pulaa, ei työvoimasta, ei raaka-aineista eikä ajasta.

Ensimmäinen, mistä tuli pulaa, oli kuitenkin pula kysynnästä jo valmistetuille tuotteille. Kun tuotantoa ohjaa pääomasuhteen määrittämä (rahan)arvon lisääminen, niin kysynnän puutetta yritettiin paikata rahalla ilman arvoa ensin yksityisten pankkien tyhjästä synnytytyllä ja sittemmin keskuspankkien fiat -rahalla.

Siten yhä suurempi määrä yhteiskunnassa tehdystä työstä on pääoman kasautumisen kannalta tuottamatonta: koti- yhteisö- ja julkistaloudet (*care&life economy*) eivät vain kuluta vaan ovat nyt *reaalisia* tuottajia. Tämän tuotannon positiiviset ulkoisvaikutukset (*positive externatities*) ovat välttämätön ehto ja edellytys yksityiselle tavara- ja palvelutuotannolle (*consum economy*), joka on

omista kustannusrakenteistaan ne - kuten ympäristövaikutuksetkin - ulkoistanut muiden maksettaviksi (*negative externalities*).

Niinpä rahamuotoisten pääomien volyymit ovat kasvaneet siihen mittaansa, että niiden arvon ylläpito on *reaalisen* tuotannon kautta mahdotonta. ”Jos nyt työllistäisimme puoletkin maailman kaikesta saatavilla olevasta työvoimasta sillä tuottavuustasolla, joka nyt on välttämätön pääoman kasaantumiselle (huomioiden resurssien käyttö ja tuotteiden vaatiman raaka-aineet) niin se johtaisi maapallon ekosysteemin välittömään romahtamiseen” (Ortlieb, 2010).

Niinpä omaisuuserien arvon ylläpito rahan painamisella on mahdollista vain niin kauan kuin 1) se lisää omaisuuserien arvotonta arvonnousua, siis niiden inflaatiota, 2) edistää omaisuuserien keskittymistä yhä harvempiin käsiin, 3) se ei aiheuta hallitsematonta hinta/palkkainflaatiota, 4) edes jonkinlainen reaali-investointien kannattavuus jollakin aikajänteellä saadaan esiin yleisesti käytetyissä laskentamalleissa.

Keskustelu tuotannon ja kulutuksen - yksityisen ja julkisen talouden - niin myönteisistä kuin kielteisistä ulkois(tus)vaikutuksista pakottaa meidät hylkäämään sen oletuksen, että voisimme pelkän käteismaksusuhteen (*cash nexus*) kautta, markkinavälitteisesti *hallitusti* purkaa tämän rahaydinpommin.

Miten ratkaista yhtälö, jossa joko hallitusti ja hallitsemattomasti joudumme toteuttamaan ohjelman Kohtuus kaikessa, kaikille, kaikkialla, alati. Sehän edellyttää radikaalia resurssien uudelleenjakoa kansakuntien kesken ja kansakuntien sisällä.

Silmiini on sattunut kuusi eri ajatusta:

1. Demokraattinen sentralismi, ensimmäistä tai jälkimmäistä painottaen, kestävyys siirtymä on puhtaasti politiikkaa ja poliittisen päätöksenteon asia.
2. Valtiosäätely ja markkinat, ensimmäistä tai jälkimmäistä painottaen, kestävyys siirtymä on tavoitteiltaan poliittinen hanke, mutta sen toteuttaminen tehdään markkinoiden kautta politiikan asettamissa kehyksissä.
3. Paikallismarkkinat, ts. uskotaan kunkin kansakunnan sisäisiin markkinoihin ja viimekädessä taloudelliseen omavaraisuuteen.
4. Kansainväliset markkinat, ts. uskotaan kansainväliseen suhteelliseen etuun perustuvaan työnjakoon ja tuotantoketjuihin sekä markkinahinnoittelun ohjaavaan voimaan.
5. Vastuulliset rahamarkkinat, ts. uskotaan siihen, että niillä, joilla nyt taloudellisia resursseja ohjattavanaan, asettuvat kestävästi siirtymän kannalle investointeja ohjattaessaan: raha saa sosiaalisen ja ekologisen arvon (*values*).
6. Yhteisöllistetyt rahamarkkinat, ts. lähdetään siitä, että jokaiseen taloudelliseen transaktioon saadaan upotettua kestävyys siirtymän edellyttämät tavoitteet ja velvoitteet, ts. rahan

funktionaalisia tehtäviä (laskentayksikkö, vaihdonväline, arvonsäilytys) laajennettaisiin erikseen ohjelmoitaviksi yhteyskäytänteiksi (*ecosocial protocols*), jotka huomioivat kestävyys siirtymän sosiaaliset ja ekologiset vaatimukset. Raha on siis ekologisesti ja sosiaalisesti viisasta.

Kun nyt elämme keskuspankkivetoista finanssikapitalismia ja kun huomioimme käytettävissä olevan aikaikkunan, pari vuosikymmentä, niin vaihtoehdot 1, 3 ja 4 ovat poissuljettuja, jos haluamme välttää kansansakuntien vastakkainasettelut ja sodat. Rahamarkkinoiden vastuullisuudessa (5. vaihtoehto) painaa pitkälti se, miten kansainväliset institutionaaliset sijoittajayhteisöt tulevat asennoitumaan. Lisäksi viimeinen, kuudes vaihtoehto, on pitkälti vielä ideointivaiheessa.

Jos ja kun korostamme valtioiden roolia kestävyys siirtymässä (vaihtoehto 2), uhkana on, että alamme pelastamaan kansakuntia ja kansantalouksia militarisoimalla niitä asettumatta kestävyys siirtymän vaatimalle kannalle. Jos vielä talouden perusmekanismi – pääomasuhteeseen perustuva pakollinen voiton ja kasvun tavoittelu – jää talouden dynamiikan ytimeen, joutuu valtiollinen sääntely alati vaikeuksiin investointien ajoituksessa ja kohdentamisessa.

Pääomasuhteen yhteiskunnallistaminen – rahalla olisi siis sosiaalinen ja ekologinen arvo, se olisi *smart ecosocial money* – edellyttäisi, että nykyinen uusintava talous (*care&life economy*) kääntyisi jaloilleen ja tulkittaisiin vaurautta tuottavaksi eikä pelkästään sitä kuluttavaksi. Lisäksi nykyinen tavara- ja palvelutuotanto (*consum economy*) olisi nähtävä luontoa uusintavaksi, ts. sen tehtävä olisi huolehtia kestävyys siirtymästä uusiutumattomien ja uusiutuvien luonnonvarojen asettamissa rajoissa – siis kohtuus kaikessa, kaikille, kaikkialla, alati!

Investoinnit eivät voi siis olla virallinen kaapu, pääoman *muodon* muuttaja, vaan sisällön ympäröijä, elämän ymmärtäjä.

Lähteet

Disruption <https://ek.fi/ajankohtaista/blogit/viikon-kysymys-mita-tarkoittaa-disruptio/>

Invest https://www.etymonline.com/search?q=invest&ref=searchbar_searchhint

Ortlieb, P. C. 2010. *Zu gut für den Kapitalismus. Blockierte Potenziale in einer überforderten Wirtschaft* Denknetz Schweiz (Publisher) Denknetz Jahrbuch 2010 (8), ss. 12 - 19, Zürich.

Sivistyksellinen valistus vai valistuksellinen sivistys? Miksi -sarja 4. osa

- 2021-09-17 11:19

Helposti ja sen pitempään ajattelematta sanomme olevamme valistuneita ja sivistyneitä ihmisiä, siis Valistus- ja Sivistysperinteen edustajia ja soihdun kantajia.

Kuten aiemmat Miksi -sarjan kirjoitelmat paljastivat, niillä molemmilla on myös oma synkkä, tuhoisa ja verinen historiansa. Emme tietystikään voi olla vastuussa siitä, mitä vanhempamme tai isovanhempamme menivät tai sattuiivat tehneeksi. Siitä kuitenkin olemme vastuussa, että emme toistaisi samoja tuhoisia virheitä ja ehkäpä – jos olemme onnekkaita – löydämme parempia ratkaisuja, nyt ei vain kansakuntamme vaan ihmiskuntamme mittakaavassa. Siksi Miksi -kysymykset ovat nyt, kuten aina, tarpeen.

Tiivistäkäämme jo sanottua. Pelkistetysti, Valistus asetti ihmisen jumalaksi ulkoisen ja sisäisen luonnon yläpuolelle, luonnon Herraksi: luonnon (*res extensa*) tehtävä on alistua ihmishengelle (*res cognitae*). Tämä vapaus hankkia tietoa luonnosta ja muokata sitä kaikin käytettävissä olevin keinoin on jokaiselle syntymästä saakka kuuluva *luonnollinen* (!) oikeus. Jokainen on oman onnensa seppä. Luonto kuuluu meille, omistukseemme, kiistatta ja jäännöksettömästi – ja kaikelle minkä omistamme, saamme tehdä mitä ikinä katsomme parhaaksi (*dominium*).

Alun perin, sivistyäkseen (*Bildung*), ihminen ei keskustellut luonnon vaan Jumalan kanssa, yrittäen voittaa sisäisen luontonsa viettelykset ja ulkoisen luonnon houkutukset. ”Sielumme kipinä ei ole mitään muuta kuin yksi ainut ykseys (*ein einic ein*) jumaluuden itsensä kanssa”, kuten aiemmin jo totesin.

Taivaallisen jumalan ja luonnon omaehtoisen, sisäisen täyttymyspyrkimyksen, *vitaliteetin*, hylkäämisen jälkeen luontoa ohjaavat mielestämme vain luonnonlait, joita olemme oppineet käyttämään hyväksemme. Luonnolle jäi itseisarvoksi vain luonnon kauneus, joka ilmeni ja ilmenee (kansallis)romanttisena kaipuuna takaisin luonnon pariin ja *aidon* luontosuhteen ja siten aidon ihmisen etsimisenä menneiden metsien syvistä siimeksistä.

Sen seurauksena, että klassisen maailman tiedon muodostuksen menetelmä (*methodos*) rajautui esitykselliseksi (*mimesis*) ja taloudenpidon taidot rajoitettiin teknisiksi (*techne*) – olihan orja puhuva työkalu ja palkkatyöntekijätkin ovat vasta nyt saamassa luvan puhua työpaikallaan – yliopistot ja ammattikunnat elivät samanmuotoista mutta rinnakkaista elämää läpi keskiajan. Tämä jakohan on vieläkin voimissaan lukioiden, ammatillisten oppilaitosten, yliopistojen ammattikorkeakoulujen erottelussa!

Aristoteelinen maailmankuva purkautui ensin ammattikuntien arkisessa aherruksessa ja moderni luonnontiede murtautui ensin esiin yliopistojen ulkopuolella herraskaisena harrastuksena (*schole*). Sekä tiedon muodostuksen *metodi* että taidon kehittämisen *tekniikka* jäivät ilman käsitystä (*logos*) luonnosta reaalisena – siis työhön ja tuotantoon liittyvänä - itseisarvona ja ne molemmat suhtautuivat luontoon ihmisen määräysvallan (*nomos*) ohjaamana.

Kun ranskalainen Valistus siirsi Jumalan sivuraiteille, kirkon ylistettäväksi ja ylläpidettäväksi, saksalainen Sivistys - tosin monen mutkan kautta - nosti kansakunnan ja valtiiovallan sivistyksen identiteetti-perustaksi. *Kansallisvaltiossa* toiminnaksi käsitteellistetty realiteetti ja toiminnassa realisoituvat käsitteet yhdentyivät maalliseksi *valtiokansalaisten* (seura)kunniksi ja sittemmin myös kaupallisiksi kansalaisyhteiskunniksi, joissa eriarvoiset kansalaiset rakensivat yhteisönsä yhteismitallisen vaihdon kautta, rahan välityksellä. Valtiokansalaisista tuli ajan myötä tykinruokaa ja kansalaisista osa luontoa, *työvoimaa*. Kansakuntien mittelit luonnon resurssien hallinnasta ja omistuksesta muuttuivat teollisiksi ja totaalisiksi, viimein kaiken kattaviksi maailmansodiksi.

Sivistys toimi pitkään kansallisena puskurina ja kansallisten etujen ajamisen viimekätisenä oikeuttajana niiden *toisenlaisten* - barbaarien, alkuasukkaiden, sivistymättömien – raa'alle ja tuhoisalle kohtelulle – juuri sivistyksen ja valistuksen nimissä!

Kun Valistus on tieteen ja tekniikan kehityksen myötä avannut meille uskomattoman paljon vapauksia suhteessa luontoon, se on samalla ajanut meidät umpikujaan: vapautemme tiedolliset ja taidolliset välineet, niiden tuottaminen ja ylläpito alistavat sekä sisäisen että ulkoisen luonnon palvelemaan meitä ihmisinä (*res cognitias*) uhaten tuhota meidät ja kaikki vapautemme saavutukset – jopa kulttuurimme.

Miksi näin kävi? Miksi *sidokset* ihmisten kesken ja *sidokset* ihmisten ja luonnon välillä ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessaan tuhoisia sekä ihmisille että luonnolle?

Vastausta tähän kysymykseen on etsittävä kahtaalta: kaupungistumisesta ja tuotannon teknistymisestä – ja kas kummaa: ne liittyvät yhteen!

Klassinen filosofia sitoutui jo lähtökohtaisesti ihmisen toimintatiloihin kaupungeissa (scholē/polis/oikos/ager; vapaa-aika, kaupunki, (koti)talous, tori) asettaen siten ulkokohtaiseen suhteeseen teorian, politiikan, tuotannon ja vaihdon (*theoria, praxis, poiesis, chrematics*; teoria, käytäntö, tuotanto, vaihto).

Tämä kaupunkien jako toisaalta ihmisten yhteisöksi (*civitas*) ja toisaalta toimitiloiksi (*urbs*) peittää helposti alleen sosiaalisen integraation mitä moninaiset muodot historian saatossa ja luonnollistaa kaupunkien *civitas*'ksen ainoaksi mahdolliseksi: maailman ymmärtämiseksi riittää ymmärrys ihmisestä ja ihmisen tarpeista kaupunkilaisena – sen kauemmaksi ei ole syytä mennä luonnonvoimien armoille.

Käsitystä kaupunkien historiasta on pitkään rakennettu markkinapaikkojen ympärille. Yksi ensimmäisten kaupunkien ominaisuuksista oli se, että maahan sidotut viljelijät ”maksoivat kymmenykset tai verot siitä pienestä ylijäämästään, jonka he kykenivät saamaan irti maaperästä hyvin alkeellisilla teknisillä laitteilla, kuvitteelliselle jumaluudelle tai jumalalliselle kuninkaalle, joille ylijäämät siten keskittyivät. Siten luotiin edellytys persoonallisten riippuvuussuhteiden siirtymiselle tavaroiden ja rahan väliseksi suhteeksi.” (Lamas, 2013, 3). Jumaluus ihmistenvälisenä valtasuhteena sai ilmaisunsa ja mittarin tavaroiden välisenä määrällisinä vaihtosuhteena, rahan välityksellä.

Tämä vaihdossa käytetty *raha* ei vielä ole ”tavaroiden jumala” (Marx). Se siitä tuli, kun siitä tuli investoinnin väline. Investoiminen (*invest*) merkitsi myöhäisellä 1400 -luvulla, ”pukeutumista viranhoitajan viralliseen kaapuun” (lat. *investire* pukeutua, peittää, ympäröidä; *in* + *vestire*, sisään + pukeutua, vaatettaa, **eu*-pukeutua.) Merkitys ”käyttää rahaa voiton tuottamiseen” löytyy 1610 -luvulta Itä-Intian kaupan yhteydestä (it. *investiere*, antaa pääomalle uusi muoto).

Yksi esimodernien ja modernien kaupunkien välinen ero on niitä ympäröivä muuri tai oikeastaan sen puute. Esimodernit kaupungit ilman ympäröiviä muureja olivat poikkeuksellisia. ”Siksi ei ole sattumaa, että sanat englanniksi, saksaksi, hollanniksi, venäjäksi ja kiinaksi, joita käytetään nykypäivänä ”kaupunki”- sanana, alun perin viittasivat muuriin. keskiaikaiset kaupunkien muurit säilyivät modernin maailman tuloon saakka ja että 18. vuosisadalta lähtien muureja vähitellen purettiin nykyaikaisten kaupunkien laajennusten tieltä” (Lamas, 2013, 4).

Tähän liittyy *toisaalta* tykin kehityksestä 14. vuosisadalla ja palkka-armeijoiden (ensimmäiset todelliset palkansaaajat) muodostuminen ja ylläpitäminen ja *toisaalta* suorasukaiset arkkitehtoniset muutokset kaupunkien muuttamiseksi keskitetyiksi työleireiksi, tehdaskaupungeiksi. Teollisen kumouksen myötä kaupungeista tuli kyltymättömiä tehtaita, joiden tehtävänä oli toteuttaa suorasukaisesti myös sosiaalinen uudelleenjärjestely pääomasuhteen vakiinnuttamiseksi (*constitution*).

Kirkon aika (*Horae canonicae*) muuttui tehtaan pillien määrittelemäksi ajaksi. Tämä uusi *ajan* tyrannia on pohjimmiltaan pääomasuhteen määrittämä tyrannia, joka kehittyi sosiaalisena fetissinä valtion ja armeijan sanelemana. ”Kellon vuosisata oli myös kanuunan vuosisata” (Le Goff 1980: 50).

Rahasta muodostui siis sekä *edellytys* että *tavoite* tavaratuotannolle; siis raha, joka pystyy arvottamaan itse itsensä kaupankäynnin välityksellä, ja sittemmin ilmankin tavaroiden tai palveluiden vaihtoa omistajalta toiselle. Tätä kutsutaan *pääomaksi* tai tarkemmin sanoen *pääomasuhteeksi* ihmisten kesken ja ihmisten ja luonnon välillä, joka realisoituu tavaroiden ja rahan välityksellä.

Siten pääomasuhde on se ihmisten keskinäinen *kaapu*, joka määrittää ihmisten ja luonnon välistä suhdetta tavalla, joka olettaa, että käytettävissämme ehtymättömät voimavarat. Lähdetään siis liikkeelle rahasta tavoitteena lisääntynyt raha, välineenä työvoima, raaka-aineet, tuotantovälineet.

Kilpailutilanteessa yritykset investoivat joko (A) uusien tuotteiden valmistamisen aloittamiseen, (B) jo olemassa olevan tuotantoprosessin tehostamiseen. Ensimmäinen vaihtoehto tuo onnistuessaan yritykseen lisää työtä, jälkimmäinen vähentää työn määrää tuoteyksikköä kohden ja siten työn määrä vähenee yrityksessä ellei tuotannon määrä vastaavasti nouse tai voittosuhte tuotetta kohden parane.

Kun tuottavuus paranee ja käytetty työmäärä/raaka-aine tuoteyksikköä kohden vähenee, niiden tuotannollinen arvo laskee. Siten on joko lisättävä tuoteyksiköiden määrää ja/tai voittosuhdetta yksikköä kohden, jotta hanke kannattaisi. Väliaikainen voittosuhteen paraneminen heikkenee sitä mukaa kun kilpailijat omaksuvat uuden tekniikan tai pistävät vieläkin paremmaksi. Kilpailu siis ei kasvata arvokakkua vaan supistaa sitä ja pitemmällä tähtäimellä vain tuotannon lisäys kasvattaa arvomassaa kokonaisuudessaan.

Tuottavuutta lisättäessä ja voittoja turvattaessa on tuotantoprosessin läpi siis virrattava yhä suurempia tavaramääriä ja niiden raaka-aineita, jotta saavutettaisiin uusi kannattava tuottavuustaso: tuottavuuden lisääntyessä tuotannon läpi kulkevien aineiden määrän on kasvettava nopeammin kuin voittojen. Näin voidaan toimia niin kauan kun voidaan olettaa, että resursseista ei ole pulaa, ei työvoimasta, ei raaka-aineista eikä ajasta.

Ensimmäinen, mistä tuli pulaa, oli kuitenkin pula kysynnästä jo valmistetuille tuotteille. Kun tuotantoa ohjaa pääomasuhteen määrittämä (rahan)arvon lisääminen, niin kysynnän puutetta yritettiin paikata rahalla ilman arvoa ensin yksityisten pankkien tyhjistä synnytytyllä ja sittemmin keskuspankkien fiat-rahalla.

Siten yhä suurempi määrä yhteiskunnassa tehdystä työstä on pääoman kasautumisen kannalta tuottamatonta: koti- yhteisö- ja julkistaloudet (*care&life economy*) eivät vain kuluta vaan ovat nyt *reaalisia* tuottajia. Tämän tuotannon positiiviset ulkoisvaikutukset (*positive externalities*) ovat välttämätön ehto ja edellytys yksityiselle tavara- ja palvelutuotannolle (*consum economy*), joka on omista kustannusrakenteistaan ne - kuten ympäristövaikutuksetkin - ulkoistanut muiden maksettaviksi (*negative externalities*).

Niinpä rahamuotoisten pääomien volyymit ovat kasvaneet siihen mittaansa, että niiden arvon ylläpito on *reaalisen* tuotannon kautta mahdotonta. ”Jos nyt työllistäisimme puoletkin maailman kaikesta saatavilla olevasta työvoimasta sillä tuottavuustasolla, joka nyt on välttämätön pääoman kasaantumiselle (huomioiden resurssien käyttö ja tuotteiden vaatiman raaka-aineet) niin se johtaisi maapallon ekosysteemin välittömään romahtamiseen” (Ortlieb, 2010).

Kun nyt luonnonrajat (*limits*) ovat tulleet rajusti vastaamme, emme voi enää tukeutua siihen Valistuksen ajatukseen, että ensin keskenämme määrittelemme vapautemme ja panemme ne toimeen paljonkaan miettimättä luonnon resurssien rajallisuutta. Emme myöskään voi enää pitää kansallisvaltiota - kansakuntaa, taloutta ja valtiota - maallisena jumalana, jonka kautta voisimme ”hyvän elämän” nimissä määrittää suhteemme luontoon.

Sen sijaan nyt on asetettava etusijalle reaalinen suhteemme luontoon – työ ja tuotanto – kuten suomenkielinen sana *sivistys* (< pellavan muokkaus) sen tekee. Meillä ei voi olla luonnollisia vapauksia tai oikeuksia vaan luonnollisia mahdollisuuksia, luonnon ehdollistamia vapauksia ja oikeuksia, luonnonoikeuksia. Ne määrittelevät kulttuureillemme kulttuurin: Kohtuus kaikessa, kaikille, kaikkialla, alati.

Siten lähtökohtani on *valistuksellinen sivistys*, reaalisen luontosuhteen kautta rakentuva käsitys ja ymmärrys keskinäisistä suhteistamme, valistuksesta, ihmisen vapauksista ja oikeuksista. Kenenkään suhde luontoon ei voi olla välineellinen eikä ulkoapäin määrätty. Vain tämä vapaa, sivistävä työ mahdollistaa sisäisen ja ulkoisen luonnon molemminpuolisen ”henkiin herättämisen” (Marx) tavalla, joka purkaa niiden tuhoisan vastakkaisuuden; nyt on kysymys yhdessä ja yhteiseksi tekemisestä (*commoning, communication*). Kaikkien on siis oltava mukana päättämässä siitä mitä, miksi, milloin, miten ja missä tuotetaan.

Nykyinen *sivistyksellinen valistus* sitoo meidät jumalaiseen kansallisvaltioon, valtiolliseen kirkkoon ja tavaroiden jumalaan, siis pääoman kaavussa toimivaan rahaan, lähtökohtana ja edellytyksenä suhteemme rakentamisessa luonnon kanssa. Se on tuhon tie.

Me varustaudumme rauhaan, emme sotaan!

- 2021-09-18 12:26

Eduskunnan keskustelussa Puolustuspoliittisesta selonteosta Kokoomus ilmoitti Pertti Salolaisen suulla: "Emme varustaudu sen vuoksi, että haluaisimme sotaa vaan sen vuoksi, että emme siihen enää koskaan joutuisi."

Me vasemmistossa varustaudumme rauhaan, jotta se säilyisi kansakuntien kesken sillä ihmiskunnan historia on nyt vasta juuri alkamassa!

Miksi?

Puolustuspoliittisen selonteon tulisi olla johdonmukainen johtopäätös turvallisuuspolitiikasta, jonka periaatteet puolestaan määritetään ulkopoliittisten periaatelinjauksen mukaan.

Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen sekonteon (2020) mukaan:

"Ulko- ja turvallisuuspolitiikallaan Suomi tuottaa turvallisuutta, vastaa globaaleihin haasteisiin ja toimii turvallisen ja oikeudenmukaisen maailman puolesta tarkastellen turvallisuutta laajasta näkökulmasta. Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskuntien kehittämiseksi. Tavoitteena on vakaampi, ennakoitavampi ja turvallisempi maailma." (s. 10).

"Tietoisuus koko maapalloa koskevista ongelmista kasvaa. Mikään valtio tai valtioryhmä ei kykene ratkaisemaan mittavia globaaleja haasteita yksin. Tarvitaan globaaleja, ihmisoikeuksia kunnioittavia ratkaisuja, kansainvälistä yhteisvastuuta ja vahvaa sitoutumista haasteisiin vastaamiseen. Muun muassa ilmastonmuutokseen, muuttoliikkeeseen, väestönkehitykseen, terrorismin ja väkivaltaisen radikalisoitumisen uhkaan sekä uusiin teknologioihin liittyviä kysymyksiä yhdistää niiden laajuus ja moniulotteisuus. Globaalit ongelmat linkittyvät toisiinsa, ja niillä on yhteys sotiin ja konflikteihin. Ne voivat aiheuttaa eriarvoisuutta, luoda näköalattomuutta, kasvattaa jakolinjoja sekä lisätä populististen

liikkeiden vetovoimaa.” (s. 12).

Keskustelun alla oleva Puolustuspoliittinen selonteko puolestaan:

”Yhteiskuntaamme kohdistuva vahingollinen vaikuttaminen on lisääntynyt ja sen keinovalikoima on laaja. Kansainvälisen tilanteen kiristymisestä huolimatta Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa.” ... ”Puolustusvoimat varautuu laaja-alaiseen vaikuttamiseen yhdessä muiden toimijoiden kanssa osana kehittyvää kokonaisturvallisuuden mallia” ... ”Suomi puolustaa aluettaan ja kansalaisiaan kaikkia yhteiskunnan voimavaroja hyödyntäen.” (s 8).

Puolustuspoliittisen selonteon avainsanoja ovat kokonaisvaltaisuus ja laaja-alaisuus. Vaikka Suomeen ei kohdistu ”välitöntä sotilaallista uhkaa” niin selonteko olettaa, että välillinen uhka kohdistuu lähes kaikkeen toimintaan Suomessa. Siksi kokonaisturvallisuus on viritettävä vastaamaan näihin uhkiin puolustuspoliittisesta – ei ulkopoliittisesta – näkökulmasta. Puolustuspolitiikka yrittää siis ottaa niskalenkin ulkopoliitikasta ja sen määrittelemästä turvallisuuspolitiikasta ja meidän itse kunkin arkielämästä.

Presidentti Niinistö yrittää tehdä ennen virkakautensa loppua täyskäännöksen ulkopoliitikassaan ehdottaessaan maailman turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin kokoonkutsumista. Samaan aikaan hän on yhdessä Ranskan kanssa korostanut jo pitkään eurooppalaisen voimapolitiikan välttämättömyyttä, jotta meitä – eurooppalaisia – kuunneltaisiin.

Näin varmasti on, jos varustautuu sotaan ylläpitääkseen rauhaa. Jos sen sijaan varaudumme globaalien haasteiden rauhanomaiseen ratkaisuun, meidän ei tule varustautua sotaan vaan varustautua rauhan tekemistä varten, ts. varustautua tekemään sovinto ihmiskunnan ja luonnon välillä ohjelmalla kohtuus kaikessa, kaikille, kaikkialla, alati!

Nyt kuunnellaan niitä, jotka varustautuvat rauhaan. Se on tämän vuosisadan rauhanrealismia.

Viitteet:

Valtioneuvoston puolustusselontek VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2021:78
<https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f80752cbc>

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2020:30
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162513/VN_2020_30.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Eduskunta täysistunto 16. 9. 2021 [https://areena.yle.fi/1-50934903?](https://areena.yle.fi/1-50934903?utm_medium=social&utm_campaign=areena-web-share&utm_source=facebook-)
[utm_medium=social&utm_campaign=areena-web-share&utm_source=facebook-](https://areena.yle.fi/1-50934903?utm_medium=social&utm_campaign=areena-web-share&utm_source=facebook-)

share&fbclid=IwAR0tLcVPwrzrRUaniJo4qEZqL2HXJdByh038Xc2xvb-jjXWWf8yuvDmAdKY

2021 - 10

Kapitalismin ylittämisen pakollisuudesta

- 2021-10-13 11:25

Aina niin joviaali taloustieteilijämme Sixten Korkman uskoi eilisessä 12. 10. 2021 HS:n puheenvuorossaan, että kapitalismi hoitaa ympäristöongelmamme kunhan vain julkinen valta ohjailee markkinoita esim. hintamekanismin kautta.

Itse pääomasuhteeseen - siis ajatukseen, että rahalla tehdään lisää rahaa, money makes money - ei ole nyt tarvis eikä aikaa puuttua. Nyt on pistettävä toimeksi.

Katsotaanpa: Voitot tai oikeastaan voitto-odotukset ohjaavat kapitalisteja, siis pääomasuhdetta henkilökohtaisesti toteuttavia sijoittajia. Rahalla voi tehdä rahaa, joko keksimällä uusia myyviä tuotteita tai lisäämällä tuottavuutta jo olemassa olevaan tuotantoprosessiin.

Pääomasuhteen vallitessa molempien edellytyksenä on, että aines- ja/tai energiavirta luonnosta luontoon (throughput) lisääntyy. Siten tuotannon kohteiden tai välineiden muuttaminen ei vielä ratkaise ongelmaamme, se vain viherpesee pääomasuhteen; se muuntaa pääomasuhteen ratkaisumekanismitoksi vaikka se on keskeinen osa ongelmaamme: kasvun pakkoa.

Tuotantoa ei voi enää ehdollistaa pääomasuhde vaan sitä ehdollistaa nyt luontosuhteemme. Emme voi siis määrittää suhdettamme luontoon ylläpitämällä perusteetonta uskoa tulevista voitoista luontoa rajattomasti hyväksikäyttämällä.

Luontosuhteemme asettamat ehdot niin uusiutuvien ja uusitumattomien luonnonvarojen, luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kuin ilmastokriisinkin kautta yhteisöllistää suhteemme rahaan ja siten pääomasuhteen itsensä: rahasta tulee valuuttaa (currency), julkisten hankkeiden, missioiden, väline.

Meillähän nyt juuri menossa tämä "fiat(raha)sosialismi" keskuspankkien "What ever it takes" -lupauksella.

Rahasta on tullut pelkkä poliittisten lupauksen kirjanpidon väline. Rahan määrää voidaan näin säädellä, mutta ei sen arvoa, ts. sen suhdetta rajallisiin luontoresursseihin: luonto on aina viimekätinen maksaja, ei keskuspankit.

Kamppailua käydään nytkin investointien kohteista ja tuottavuuden parantamisesta, mutta nyt ohjelmallisesti Greendealin toteuttamiseksi. Valitettavasti kuvaan on tullut nyt myös kansalliset

aseteolliset intressit esim. vahvan ja strategisesti suvereenin Euroopan rakentamiseksi.

Edessä on kuitenkin joko hallittu tai hallitsematon sovinnonteko luonnon kanssa ohjelmalla kohtuus kaikessa, kaikille, kaikkialla, alati.

Se merkitsee juuriin menevää, siis radikaalia resurssien uudelleenjakoa niin kansakuntien kesken kuin kansakuntien sisällä - tähänhän myös Korkman ohimennen viittaa.

Kaikella on aikansa - niin myös kapitalismilla. Nyt on aika kapitalismin ylittämiseksi niillä ehdoilla kun luonto meille asettaa.

"Herregud, pitäisikö yksityisten ihmisten saada omistaa vettä"

- 2021-10-17 12:38

Aina niin sympaattisen arrogantti Nallemme, Björn Wahlroos tunnustaa väriä *Dagens Nyheter*:n haastattelussa (10. 10. 2021):

"Vastustan sitä, että maailma on epäoikeudenmukainen Jos jokin asia on epäoikeudenmukainen, sinun on pyrittävä muuttamaan sitä. Se voi muuttua kahdella tavalla. Yksi on se, että muutat sen itsellesi, toinen - kuten sosiaalidemokraatit aina sanovat - on, että sinun pitäisi muuttaa sitä kaikkien puolesta. Tietysti se kuulostaa paljon paremmalta. Ongelma on kuitenkin se, että heidän ehdottamat mekanismit eivät toimi. Raha ei tietenkään aina johda ihmisiä."

Ei, ei todella. Kovin harvat ovat ottaneet elämäntehtäväkseen rahan tekemisen rahalla. Se – rahan tekeminen rahalla - on kuitenkin johtanut pandemiaan, *eriarvoisuuspandemiaan*. YK:n pääsihteeri *Antonio Guterres* asettaakin ensisijaiseksi tehtäväksemme tämän *eriarvoisuuspandemian ratkaisemisen ja sosiaalisen sopimuksen tekemisen uudelle aikakaudelle* mm. seuraavin sanoin (Nelson Mandela luento, 18.07.2020):

"Edessämme on syvin maailmanlaajuinen taantuma toisen maailmansodan jälkeen ja suurin tulojen romahdus sitten vuoden 1870. Sata miljoonaa ihmistä voi joutua äärimmäiseen köyhyyteen. Mittasuhteet ovat historiallisia.

Korona19:ta on verrattu röntgenkuvaukseen, joka paljastaa murtumia rakentamiemme yhteiskuntien

hauraassa luustossa. Se paljastaa harhaluuloja ja valheellisuutta kaikkialla:

1. Valhe, että vapaat markkinat voivat tarjota terveydenhuoltoa kaikille,
2. Fiktio siitä, että palkaton huolenpito ei ole työtä,
3. Harhaluulo siitä, että elämme rasismin jälkeisessä maailmassa,
4. Myytti siitä, että olemme kaikki samassa veneessä.

Maailman johtajien on nyt aika päättää: Annammeko periksi kaaokselle, jakautumiselle ja eriarvoisuudelle *vaikorjaammeko* menneisyyden virheet ja siirrymme yhdessä eteenpäin kaikkien hyväksi? Olemme murtumispisteessä. Mutta me tiedämme, millä puolella historiaa olemme.” (Antonio Guterres, 2020).

Wahlroos ei selvästikään asetu samalle puolelle kuin Guterres. Maailman muuttaminen lähtökohtaisesti *itselle* oikeudenmukaiseksi tekemällä rahalla rahaa – kuten kapitalisti tekee - on johtanut lähes mittaamattomiin *epäoikeudenmukaisuuksiin* niin ihmisten, kansakuntien kuin luonnonkin osalta.

Kun nyt keskuspankkien lupauksella ”*what ever it takes*” rahasta (*money*) on tullut valuuttaa (*currency*), olemme samalla omaksuneet sen ajatuksen, että maailmaa on muutettava kaikkien puolesta, pelastaen samalla *myös* rahaa rahalla tekevät kauppias-, teollisuus- ja finanssikapitalistit konkurseilta.

Menossa onkin niiden mekanismien etsintä, joilla *eriarvoisuuspandemia* parannetaan. Usko siihen, että yksityiset paheet (rahalla lisää rahaa) tuottavat julkisia hyveitä (oikeudenmukaisuutta) on mennyt. Nyt uskotaan, että julkiset hyveet suuntaavat ja rajaavat yksityisiä (voitto)odotuksia niillä ehdoilla kuin luonto on meille asettanut.

Wahlroos jatkaa: ”*Ympäristöongelma ei ole markkinatalouden kriisi, päinvastoin, ongelma on se, ettei siellä ole markkinataloutta. Ilma ja vesi eivät ole hinnoiteltuja. Voit siis käyttää luonnonvaroja väärin. Kun meidän on nyt ratkaistava ilmastokriisi, olen täysin varma, että ratkaisu perustuu päästökaupan tapaan markkinatalouden laajentamiseen ympäristöön. Ja kun sanon tämän, ihmiset huutavat: "Voi luoja, yksityisten ihmisten pitäisi saada omistaa vettä" ... En ole koskaan sanonut, että sen pitäisi olla yksityishenkilöitä ... Kyse ei ole siitä, että yksityishenkilöt saavat ostaa ilmaa. Markkinataloustiede on oikeastaan vain sitä, että niukkoja resursseja hallitaan oikein" ...*

Jos ei yksityishenkilöt, niin ketkä sitten? Wahlroos ehdottaa (AamuTV1 16.10.), että kysymykseen voisi tulla Itämeren reunavaltioiden kokoon kyhäämä säätiö, jolle annettaisiin pääomaksi *Puhdas Itämeri*. Sitten alettaisiin käymään kauppaa päästöoikeuksilla. Mikä ero sitten olisi tämän säätiön päästöoikeushinnoittelulla ja julkisen vallan veromuotoisilla päästömaksuilla? Wahlroos tarvitsee siis ajatuksen yksityisistä/julkisoikeudellisista *säätiöistä* löytääkseen tien pääomasuhteen rajaamalle

markkinataloudelle selvitä ympäristökysymyksistä.

Ympäristö on jo hinnoiteltu tutkijoiden toimesta monta kertaa ja monella tavalla. Tätä luontopääomaa olemme hävittäneet raivoisalla tavalla ja se on nyt luhistumassa. Miten sitten saisimme sen taas kasvamaan, kukoistamaan? Jakamalla omistusoikeuksia? ”Voi luoja, pitäisikö yksityisten ihmisten saada omistaa vettä”. Tehostamalla tuotantoa? Kun tällöin yksikkökohtainen tuotearvo laskisi, olisi luonnosta luontoon tapahtuvan aineiden ja energian läpivirtausta lisättävä ja nopeutettava, jotta raha saataisiin markkinoilta takaisin. Niukkojen resurssien hallintaa a la markkinataloustiede?

Wahlroos pistää vielä pahemmaksi:

”Esimerkki: ... Suomen maatalouden tuotto ... EU:n tulonsiirtojen, avun ja muiden asioiden jälkeen, on kansantaloudellemme lähes olematon. Miksi siten sen annetaan saastuttaa koko Itämeri? On täyttä typeryyttä, että kasvatamme täällä viljaa, jota olisimme voineet tuoda maahan yhtä helposti. Tarkoitukseni on tämä: jos Itämerellä ei ole hintaa, jos emme maksa ravinteiden vapauttamista Itämereen, ihmiset tekevät sen.”

Maaseutu ei ole enää pitkään aikaan Suomessa ollut maa- ja metsätaloutta vaan yhteisötaloutta, joka huolehtii perustavanlaatuisista kansallisista eduista. Koti-, yhteisö- ja julkistalouden (care economy) toimivuus ja tuotantotulokset ovat jo pitkään olleet ehdoton edellytys yksityiselle tavara- ja palvelutuotannolle (consum economy). Nyt ensimmäinen on siirtymässä tekemään myös consum -talouden investointeja määrittääkseen Itämerelle ja monelle muulle arvon ja arvostuksen, ei pelkkää hintaa.

Sitten Wahlroos myöntää yllättäen:

... on selvää, että tämä kaikki on laajennettava koskemaan maailmanlaajuisia markkinajärjestelmää. Siksi meidän on viime kädessä sovittava siitä, miten mittaamme sen, miten kaikki käyttävät ilmaa.”

Markkinajärjestelmää? Meidän? Ei siis kapitalismia vaan yhteisöllistetty markkinamekanismi siten, kun se on ajateltu tehtäväksi YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteen toteuttamisen kautta?

Lopuksi Wahlroos määrittää itsensä:

... Ruotsin verojärjestelmä on älykkäämpi kuin suomalainen. Jotkut Ruotsin rikkaimmista ihmisistä ovat muuttaneet takaisin sen jälkeen, kun Göran Persson on poistanut lahja- ja perintöveron. Voin luetella niin monta kuin haluan. Samalla voin luetella luettelon ystäväistä ja tuttavista, jotka ovat muuttaneet Suomesta viime vuosina ...

Hallittu vai hallitsematon siirtymä

Antonio Guterres on todennut, olemme nyt sodassa tärkeimmän liittolaisemme ja tukijamme luonnon kanssa. Käsittääkseni meidän on pakko joko hallitusti tai hallitsemattomasti tehdä sovinto luonnon kanssa ohjelmalla kohtuus kaikessa, kaikille, kaikkialla, alati. Se merkitsee radikaalia luonnonresurssien uudelleenjakoa niin kansakuntien kesken kuin kansakuntien sisällä.

Jos ajamme Wahlroosin ehdottamalla tavalla yksilöinä ja jopa kansakuntina vain omaa oikeutta rahalla ja voimalla, edessä on hallitsematon sopeutuminen, todennäköisesti sotien kautta.

Jos sen sijaan me itse kukin ja myös kansakuntina ajamme muutosta kaikkien puolesta, meillä saattaa olla mahdollisuus hallittuun sopeutumiseen luonnon ehtoihin. Aloittaisimme siis ihmiskunnan historian.

Viitteet

Björn Wahlroos: "Hade aldrig några planer på att bli förmögen" DN 10.10.2021

<https://www.dn.se/ekonomi/bjorn-wahlroos-hade-aldrig-nagra-planer-pa-att-bli-formogen/>

Guterres, A. 2020. Tackling the Inequality Pandemic: A New Social Contract for a New Era, Nelson Mandela Lecture, 18.07. 2020.

<https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2020-07-18/secretary-generals-nelson-mandela-lecture-“tackling-the-inequality-pandemic-new-social-contract-for-new-era”-delivered>

Hesari devalvoi itsensä - jälleen

- 2021-10-18 10:28

Hesari julistaa pääkirjoituksessaan tänään: "Politiikka ei ikävä kyllä diskonttaa tulevia voittoja tähän päivään. Pitkän aikavälin vastuullisuus ei tuo voittoa nyt."

Miksei voi? Pitkän aikavälin vastuullisuus tuo voittoa juuri nyt: toivoa siitä, että selviämme edessä olevista eksistentiaalista haasteistamme. Juuri toivo on tärkein voimavaramme ryhtyä perustavanlaatuisiin toimiin saavuttaaksemme sovinnon luonnon kanssa.

Diskonttaus – siis ennakoitujen tulojen pääomittaminen (capitalization) tässä ja nyt, etukäteen – on niin yksityisten kuin julkistenkin pääomittajien poliittista valtaa rakentaa polku fiktiivisestä reaaliseseen.

Kun nyt keskuspankkien lupauksella "what ever it takes" rahasta (money) on tullut valuuttaa (currency), olemme samalla omaksuneet sen ajatuksen, että maailmaa on muutettava poliittisesti määritetyllä toivolla paremmasta maailmasta - pelastaen samalla myös rahaa rahalla tekevät pääomittajat konkurseilta.

Usko siihen, että yksityiset paheet (rahalla lisää rahaa) tuottavat julkisia hyveitä (oikeudenmukaisuutta) on jo mennyt aikaa sitten. Nyt uskotaan, että julkiset hyveet suuntaavat ja rajaavat yksityisiä (voitto)odotuksia niillä ehdoilla kuin luonto on meille asettanut.

Kyllä julkinen valta diskonttaa. Se diskonttaa toivoa saada hallitusti aikaiseksi sovinto luonnon kanssa. Miten siis jäsentää uudelleen pääomittamista (capitalization)?

Pääomasuhde - pääomittamisen edellytys - perustuu eriarvoisten ihmisten yhteismitallisten intressien etsimiseen, joka viimekädessä määritetään kaikesta irtireväistynä, abstraktina käteismaksusuhteena (cash-nexus) markkinoilla.

Jos hyväksymme YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta käsitykseksemme maailmasta ja sen tulevaisuudesta, siis käsitykseksi itsestämme, on meidän välttämättä levitettävä koti-, yhteisö- ja julkistalouden piiristä (care&life economy) yksityisen tavara- ja palvelutalouden (consum economy) piiriin ajatus samanarvoisten ihmisten erilaisuuden perustuvasta yhteisöjen rakentamisesta, kanssalaaisuudesta.

Pääomittamisen (capitalization) sijaan siis käytännöllinen humanismi (humanization), nyt kuitenkin luonnon ehdoilla. Ks laajemmin:

<https://blogit.kansanuutiset.fi/.../nomos-logos-ja.../>

???????

Puheenjohtajamme Li Andersson on sekä KU:n että HS:n haastatteluissa haastanut vasemmistolaisia miehiä eturiviin haastamaan äijiä.

KU 16.10.2021: "Kyllä me tarvitsisimme myös vasemmistolaisia ihmisiä, jotka sanovat julkisuudessa, että syön makkaraa, kuljen omalla autolla, mutta en silti vihaa maahanmuuttajia enkä ole sitä mieltä, että ympäristöä pitää tuhota. Sille viestille olisi kysyntää. ... "Siksi on mielestäni tärkeää, että molemmissa on mieshahmoja, jotka omalla esimerkillään, äänellään ja poliittisella toiminnallaan ilmoittavat, että perussuomalaiset eivät puhu minun puolestani duunariäijänä."

HS 30.10. 2021: "Toivoisin vasemmistoliittoon olisi sellaista miespuolista iskujoukkoa, joka haastaisi

julkisuudessa perussuomalaisten rakentaman kuvan suomalaisesta miesduunarista. Perussuomalaisten rakentama hahmo ei välitä ympäristöstä, ei välitä muualta tulleista ihmisistä, ei välitä seksuaalivähemmistöjen oikeuksista. Minun kokemukseni mukaan suomalainen duunarimies ei oikeasti ole tällainen.” Anderssonin mukaan perussuomalaisia eivät voi haastaa vain muutama nainen: ”Se ei toimi. Kaipaen julkisuuteen miesduunareita äänekkäästi itse haastamaan perussuomalaisten rakentamaa ahdasmielistä kuvaa”.

Otanpa haasteen vastaan vanhana *äijänä* (äijä< vanha mies), eläkeläisenä.

Kyllä, syön makkaraa, kuljen omalla autolla, mutta en vihaa maahanmuuttajia, enkä halua, että ympäristöä tuhotaan. Tuliko minusta nyt sitten *ämmä* (< vanha nainen)?

Isä taivaan vai/ja Äiti maa

Kysymys ei ole *vain* äijistä ja ämmistä eikä nuoremmistakaan miehistä tai naisista *yksilöinä*, miehisinä naisina tai naisellisinä miehinä, siis itse kunkin miesnaistasapainosta, *androgynyisyydestä* (*aner* mies ja *gyne* nainen) vaan myös, ja vieläpä ensisijaisesti, huomaamattamme sisäistämestämme kulttuurisesta rakenteesta, mies/naisvallasta, *patri/matriarkaattista*, *Isä* jumalasta, *Äiti* maasta.

Meidän vasemmistolaisten ei tule haastaa äijiä eikä ämmiä, siis *ihmisryhmiä*. Se on perussuomalaisten tapa tehdä politiikkaa. Me haastamme *valtasuhteita*. Emme haasta vain taloudellisia ja sosiaalisia vaan myös kulttuurisia valtasuhteita – siitäkin huolimatta, että olemme julistautuneet kulttuuriliberaaleiksi.

Kuten tiedämme kulttuuri (< *cultura* maanviljely) on *parhaimmillaan* maa- ja aivoviljelyn molemminpuolista kukoistusta (*eudamonia*); herätämme toimillamme luonnon, *Äiti maan*, henkiin kestäväällä tavalla sisäisen ja ulkoisen luonnon keskinäisen vuorovaikutuksen myötä. *Pahimmillaan* se johtaa molemminpuoliseen tuhoon. Nyt olemme sillä tiellä: olemme sodassa, jota emme voi voittaa, parhaimman liittolaisemme ja tukijamme *Äiti maan* kanssa.

Kysymys on siis siitä, kuinka olemme historian saatossa perustelleet keskinäiset suhteemme ja suhteemme luontoon, muistaen, että *ajallisesti mitattuna* lähes koko ihmisen kulttuurievoluutio on tapahtunut mitä moninaisimmissa, pienissä metsästäjäkeräilijäyhteisöissä – maatalonpito, kaupunkilaisuus ja tekniikka ovat kaikki aivan äskettäisiä tulokkaita.

Siinä missä *patriarkaatti*, siis miesvaltaiset yhteisöt näkivät ulkoisen luonnon valloitettava kohteena, oman elämän ulkoisena ehtona, niin *matriarkaatti*, siis naisvaltaiset yhteisöt näkivät luonnon liittolaisena, oman elämänsä sisäisenä ehtona.

Siinä missä patriarkaatti näki sisäisen luonnon kurissa pidettävänä, niin matriarkaatti näki siinä lähtökohdan yhteisön rakentamiselle.

Siinä missä *ulkoisen luonnon* hallinta edellytti niin lajilähtöisten, endogeenisten (kädet, jalat, silmät, korvat ...) kuin kulttuuristen, eksogeenisten (keihäs, aura, kirves, ase ...) välineiden käytön oppimista ja

kehittämistä, siinä *sisäisen luonnon* työstäminen edellytti vuorovaikutustaitojen hiomista (empaattisuus, huolenpito, kieli ...).

Ja ongelma on tässä: olemme eristäneet ulkoisen luonnon hallinnan ja sisäisen luonnon työstämisen toisistaan, eri ihmisryhmille ja eri yhteiskunnallisiin tiloihin klassisen maailman tavoin: teoria/vapaa-aika, käytäntö/politiikka, talous/tuotanto, markkinat/vaihto (*Theoria/Schole, Polis/Praxis, Oikos/Poiesis, Agora/Chrematia*).

Emme voi siis – enää - ajatella, että Isä jumalan tai itsemme valtuuttamana (*Theoria*), kaupunkilaisina, keskenään politiikasta (*Praxis*) ja vaihdosta (*Agora*) sopien, raiskaisimme Äiti Maan (*Oikos*). Päinvastoin meidän on otettava suhteemme Äiti maahan (*Oikos*) – jonka osakas olemme – lähtökohdaksi sille miten rakennamme itsemme (*Theoria*) ja keskinäisuhteemme (*Praxis*) reilulla tavalla (*Agora*).

Isä taivaan ja Äiti maan tasapaino?

Äskettäin julkaistussa *Bernard Lietanerin* et al. kirjassa *Kohti kestävä maailmaa, 3 pakollista ajatuskehityksen muutosta* (Towards a Sustainable World: 3 Paradigm shifts to Achieve) *kestävä kehitys* määritetään patriarkaattisen tehokkuuden ja matriarkaattisen uusintamiskyvyn (resilienssi) välisenä suhteena: liika tehokkuuden korostaminen johtaa haurauteen ja tuhoon; liika keskittyminen uusintamiskykyisyyteen puolestaan taantumaa. Kysymys olisi siis tasapainosta niiden välillä. (ks. kuvat; Lietaner et. al., fig. 5, s. 18; fig. 16, s. 49; käännökset, sovittaen mvv)

Kysymyksessä ei siis olisi minun tai sinun miesnaistasapainon, äijä/ämmämäisyyden tasapainottaminen vaan piilossa olevien kulttuuristen rakenteiden purkaminen. Kun meillä nyt on edessä pakollinen sovinto Äiti maan kanssa, joudumme kysymään itse kunkin reaalissa luontosuhteessa, työssä ja kulutuksessa, *mitä ja miksi* tuotamme ja kulutamme. Emme siis lue vain *tuoteselosteista* tuotteiden koostumusta vaan tarvitsemme myös *hintaselosteen* kaikille tuotteille, ts. näemme hankintojemme sosiaalisen ja ympäristöllisen jalanjäljen kaikilta osin.

Tämä on kuitenkin vain toinen puoli asiasta. Palkkatyöläisinä emme saa olla mukana päättämässä *mitä ja miksi* tuotetaan tai jätetään tuottamatta, ts. emme ole mukana reaalisen luontosuhteemme kautta kulttuurin ytimessä: herättämässä itseämme ja Äiti maata henkiin tavalla, joka olisi kestävällä pohjalla.

Mitä pitäisi siis haastaa äijien ja ämmien sijasta? Palkkatyösuhde. Olemme jo koti-, yhteisö- ja julkistaloudessa mukana yhteiskunnallisina tuottajina, ts. päättämässä mitä, miksi, missä, miten ja milloin tuotetaan. Nyt olisi aika laventaa tätä vastuunottoa kaikkialle ja kaikkeen tuotantoon.

Olenko siis äijä vai ämmä? - Win-Win, I think!

Käsiteselvennys (<https://www.etymonline.com>)

Patriarkaatti < *patriarke*, yksi Vanhan testamentin isistä, israelilaisten esivanhemmat; vanha

ranskankiel. *patriarcha*; suoraan myöhäislatinan sanasta *patriarcha*, ja se kreikan sanasta *patriarkhēs* perheen päämies tai pää, sanasta *patria* perhe, klaani, *pater* isä + *arkhein* hallita.

matriarkaatti äiti tai nainen, joka johtaa perhettä tai heimoa, sanoista *matri*- "äiti, nainen" + *-arch*, *arkhein*hallita.

Universaali julistus Äiti Maan oikeuksista, ks. esim:

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/isa-taivaan-vai-aiti-maa-mutta-miksi-3-osa/>

Viite

Lietaer, B., Preuss, H., Hudon, M., de Spiegeleer, K., Legat, D., Sherburne, C. 2019. Towards a sustainable world: 3 Paradigm shifts. Delta Institute - Dieter Legat E.U, Vienna/Wien, Austria. Kindle Edition.

Grappa takaisin viiniksi – hintaseloste pakolliseksi!

- 2021-11-09 12:55

Mark Carney - Englannin keskuspankin pääjohtaja (2013–2020), Kanadan keskuspankin pääjohtaja (2008–2013), nyt YK:n ilmastotoimista ja rahoituksesta vastaava erityislähettiläs ja Britannian pääministerin COP 26:n rahoitusneuvonantaja - avaa keskustelun taloudenpidosta kirjassaan *Value(s)* seuraavasti (2021, 3):

”Tämä kirja on monessa suhteessa myöhästynyt vastaus kysymykseen, joka esitettiin muutama kesä sitten, kun joukko päättäjiä, liikemiehiä, tutkijoita, työvoiman johtajia ja hyväntekeväisyystahoja kokoontui Vatikaaniin keskustelemaan markkinajärjestelmän tulevaisuudesta.

Paavi Franciscus yllätti meidät liittymällä lounaalle ja jakamalla vertauksen. Hän huomautti: ”Ateriamme seurana on viini. Viiniin liittyy mitä moninaisimpia piirteitä. Siinä on kukoistus, väri ja maun rikkaus, jotka kaikki täydentävät ruokaa. Siinä on alkoholia, joka senkin voi piristää mieltä. Viini rikastuttaa kaikkia aistejamme. Juhlamme lopussa meille tarjotaan grappaa. Grappassa on vain yksi piirre: alkoholi. Grappa on tislattua viiniä.”

Paavi jatkoi: ”Ihmiskunnalla on monia piirteitä - intohimoa, uteliaisuutta, järkevyyttä, hyväntahtoisuutta, luovuutta, oma-aloitteisuutta. Mutta markkinoita hallitsee vain yksi asia: oma etu. Markkinat ovat ihmiskunta tislattuna.”

Ja sitten hän haastoi meidät: ”Teidän tehtävänänne on muuttaa grappa takaisin viiniksi, muuttaa

markkinat takaisin ihmiskunnaksi. Tämä ei ole teologiaa. Tämä on todellisuutta. Tämä on totuus.”

Viinissä, kuten ihmiskunnassakin, elää monet arvostuksemme (*values*), mutta kuten grappa niin markkinatkin kantavat vain yhtä arvoa (*value*), omaa etua, joka ilmaistavissa lukuna, hintana rahassa.

Grapasta viiniä, markkinoista ihmiskunta? Enpä usko, että grappasta saisi enää mitenkään ilman modernia alkemiaa edes kohtuullista viiniä, jos sitäkään, mutta entäpä voisiko markkinoita työstää osaksi maapallon, ihmiskunnan elonpiirin kukoistusta?

*Yanis Varoufakis*in kertomus (21.10.2021) vahvistaa Paavin epäilyt ja asettaa mittakaavan haasteellemme: 12. 8. 2020 aamulla klo 9.00 aamulla Lontoossa ilmestyi uutinen, että Englannin BKT on pudonnut vuodessa yli 20%. Vajaa parikymmentä minuuttia myöhemmin Lontoon osake-kurssit kuitenkin *nousivat* 3%. Miksi? Osakemarkkinat arvasivat – aivan oikein - että Englannin pankki laittaa kiertoon nyt monta miljardia enemmän rahaa kuin oli oletettu. BKT:n romahdus oli siis hyvä uutinen osakemarkkinoille! (Varoufakis 2021).

Raha ja valuutta

Mitä markkinoilla oikein tehdään? Vaihdetaan tavara tavaraan tai tavara (oman työn tulos) tavaraan (jonkun toisen työn tulokseen) *rahan* välityksellä. Kysymys on siis rahasta ja sen ympärillä vellovista intohimoista ja instituutioista. Onko lähtökohta raha vai sittenkin velka? Oliko ensin raha ja sitten velka vain päinvastoin; ensin velka, jonka maksamiseen tarvittiin mittaria, rahaa?

Velan ja rahan historia on pitkä, monisyinen ja erittäin kiistanalainen, mutta väännetään nyt, jos ei aivan rautalangasta, niin ainakin jonkin sortin kuminauhasta. Meillä on kaksi tarinaa rahasta:

Ensimmäinen tarina kulkee *valtion* kautta, siis *alueellisen* vallankäytön määrittelemänä. Alunperin elämä oli *velka* jumalille. Hänelle maksettiin korot uhrauksina ja pääoma kuolemassa. Tästä huolehti jumalan paikalliset, maalliset edustajat ja hengen miehet, hovi ja kirkko ja siihen tarvittiin mittaa, siis rahaa.

Sittemmin, kun kansakunnat ovat alkaneet siittää elämää, korot maksettiin veroina ja kansakunnilla oli lunastusoikeus pääomalle, tarvittaessa sodan kautta. Aloitamme siis elämämme velallisina emmekä pysty koskaan maksamaan velkaamme pois.

Toinen tarina kulkee *markkinoiden*, siis *funktionaalisen* vallankäytön kautta; alun perin kysymys oli sodankäynnin rahoituksesta. Sittemmin, Valistuksen lapsina, opimme, että me kaikki aloitamme yksilöinä eikä kukaan ole lähtökohtaisesti velkaa kenellekään. Samalla teimme itsestämme Äiti maan hallitsijoita - rajaton luonto on rajattomasti meidän hyödynnettävissä.

Ajatus on siis, että meillä oli ensin velka ja vasta sitten raha eikä päinvastoin. Meillä oli ensin

(kirkko)valtio ja sitten markkinat, mutta kumpikaan ei tule toimeen omillaan.

Näitä valtio/markkinaperäisiä, tai kuten asia myös ilmaistaan vertikaalisia/horisontaalisia, endo/eksogeenisiä tarinoita rahasta ja sen alkuperästä pidettiin pitkään toisilleen täysin vastakkaisina, niitä ei voida sovittaa yhteen.

Kun irtisanouduimme velastamme taivaalliselle isällemme ja sen edusmiehille ja siirsimme velkamme valtion, kansantalouden ja kansankunnan huolehdittavaksi, niin samalla – kirkkovaltion ja valtiokirkon armollisella siunauksella – muutimme valtiiovallan ja markkinoiden toimintamekanismia: ensinnäkin verot maksetaan valtiiovallan määrittämässä *valuutassa*, joka määritettiin samalla viralliseksi vaihdon välineeksi, *rahaksi*, jolla myös voitiin maksaa korvaukset työstä, siis palkat. Toiseksi: väestö irrotettiin oman toimeentulonsa ehdoista – maan, metsän, järvien yhteiskäytöstä – pakottaen heidät työmarkkinoille ja palkkatyösuhteisiin tehtaisiin ja kaupunkeihin. Tavaroiden vaihto ja kierrätys kääntyi rahan kierrätykseksi: tuotannon kierto alkaa nyt rahasta ja päättyy – toivon ja uskon mukaan – suurempaan rahamäärään.

Tämä raha ja valuutta säilytti pitkään velkaluonteisuutensa – ei Isä jumalalle vaan Äiti maalle, olihan se sidottu johonkin, joka oli kavettu esiin äiti maan uumenista – kuten kultaan tai hopeaan. Kun tämä sidos purettiin noin 50 vuotta sitten ja saimme paperi/digirahan ja fiat-valuutan, jota ei edes periaatteessa voi vaihtaa kultaan, rahamme muuttui *lupausrahaksi*: lupaukseksi maksaa. Aina kun teemme keskinäisen sopimuksen (minä ja sinä *tai* minä ja pankki), lupauksen maksaa, luomme luottamusta, siis rahaa tyhjästä, sidomme tavalla taikka toisella omaa ja toistemme yhteistä tulevaisuutta. Ja nyt keskuspankit ovat julistautuneet viimekätisiksi maksajiksi, *what ever it takes!* Raha sai siis valuutan muodon, mutta ei vielä sisältöä.

Keskuspankkien rahanpainaminen voi jatkua niin kauan kuin 1) se edistää omaisuusarvojen ansiotonta arvonnousua, niiden inflaatiota, 2) se toteuttaa tätä kautta varallisuuden uusjakoa ja keskittämistä, 3) palkka/hintainflaatio pysyy hallittuna, 4) osake et.al. markkinoiden voitto-odotuksilla on edes jonkinlainen laskennallinen uskottavuus, vaikka voitot perustuvat nyt vain ja vain keskuspankkien turvaamaan rahoitukseen – elämme fiat(raha)socialismissa: Raha ei ole enää velkaa - sillä ei ole suhdetta Isä taivaaseen eikä Äiti maahan vaan se on julkinen tai yksityinen, *kuvitteellinen* lupaus muuttaa maailmaa Isä taivaasta tai Äiti maasta riippumatta.

Tämä tehdään pankeissa, yrityksissä ja valtiiovallan toimesta hieman eri tavoin.

Pankit antavat lainaa (*financization*) sitä vasten, että lupaamme maksaa lainan takaisin. Tätä varten pankki luo tyhjästä rahaa tilillemme ja se tuhoutuu, kun maksamme lainamme pois. Tämä rahoittaminen on siis yksityisten toimiemme kautta tapahtuvaa maailman muuttamista.

Yrityksissä mekanismina on pääomittaminen (*capitalization*): Jo minulla on idea tuotteesta A ja arvioin, että se menee hyvin kaupaksi seuraavien vuosien aikana, lasken tuon arvioidun tulovirran ja pääomitan sen omaisuudekseni, tosin vähentäen arvioiduta tulovirrasta yhtä ja toista tilanteen mukaan. Sitten jaan tuon summan osiin ja teen tarjouksen markkinoille; yksi ja toinenkin rahoitusenkeli saattaa tarttua tarjoukseen – ja ryhdyn siis muuttamaan maailmaa tuotteen A tuottamiseksi. Pääomittaminen on *valtasuhde* maailman muuttamiseen *yksityisen* intressin mukaisesti.

Valtionvallan menetelmä on verotus (*taxation*). Tätä nykyä valtiovalta luon *ensin* rahan tyhjästä, lupaa suunnitelmissaan mitä tuottaa, missä aikataulussa ja millä hinnalla. Verotuksella huolehditaan jälkikäteen siitä, että annettu rahoitus ja käytettävissä olevat tuotantoresurssit ovat kohtuullisessa määrin oikeissa suhteissa; verotuksella voidaan säätää tilannetta, jotta rahanarvo ei muutu hallitsemattomasti. Valtiovalta tuhoaa verotuksessa liikkeelle laittamansa rahat +/- korolla. Verotus on siis keino julkisesti muuttaa maailmaa toteuttamalla annetut lupaukset käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Toistaiseksi tällöin on keskitytty riittävän, terveen ja osaavan ”työvoiman” turvaamiseen yksityisen tuotannon tarpeisiin.

Aivan viime vuosina ympäristökriisitietoisuuden lisääntyttyä julkinen valta on keskuspankkien tyhjästä synnytettyllä rahoituksella avannut uuden toiminta-ajatuksen, ajatuksen julkisen talouden lähetystehtävästä (*Missionization*). Tämä missiotalous (*Mission economy*), rakentaa seuraavia uusia toimintamuotoja (*Mazzucato, 2020, 188-227*):

1. *Yhteisöllisesti tuotetut arvot*
2. *Markkinat muotoillaan, ei vain korjata*
3. *Organisaatioille dynaamisia kykyjä*
4. *Rahoitus tulosperusteiseksi*
5. *Riskien ja tulojen uusjako*
6. *Osallisuus: tavoiteasettelu ja sidosryhmien arvot*
7. *Osallistuminen: tulevaisuuden yhteissuunnittelu avoimissa systeemeissä.*

Missiotaloudessa siis arvot (*values*) määrittävät arvon (*value*) institutionaalisten rakenteiden kautta. Raha (*chremata*) kasvaa valuutaksi (*nomisma*), joka 1) luo perustan kansalaisten tasa-arvoisille suhteille, 2) ylläpitää valtiota toimien oikeudenmukaisuuden mittarina, 3) kasvattaa käytännöllistä viisautta ja harkintaa. (Eich, 2018, 3).

Alussa siteerattu *Mark Carney*, jota pidän valtavirtaekonomistien edustajana, päätyy itse ehdottamaan ”osallistavan yhteiskuntasopimuksen uudelleenrakentamista” ja pitää välttämättömänä tunnustaa seuraavien arvojen ja uskomusten merkitys talouselämässä:

1. *Dynamisuus* auttamaan luovuutta ratkaisuisissa ja ihmisten luovuuden suuntaamiseksi;
2. *Sietokyky* helpottamaan toipumista iskuista samalla kun suojellaan yhteiskunnan haavoittuvimpia;
3. *Kestävyys* pitkän aikavälin näkymillä, jotka kannustavat ylisukupolviseen vastuuseen;

4. *Oikeudenmukaisuus*, erityisesti markkinoilla, jotta niiden legitimiys säilyisi;
5. *Vastuu*, jotta yksilöt tuntevat olevansa vastuussa teoistaan;
6. *Solidaarisuus*, jonka avulla kansalaiset tunnustavat velvollisuutensa toisiaan kohtaan ja jakavat tunnesiteen yhteisöllisyyteen ja yhteiskuntaan;
7. *Nöyryyttä* tunnustaa tietämyksemme, ymmärryksemme ja voimamme rajat, jotta toimimme vastuullisesti ja pyrimme parantamaan yhteistä hyvää.

Jos siis kykenisimme upottamaan *valuutan* arvoon (*value*) missiotalouden toimintamuodot ja osallistavan yhteiskuntasopimuksen arvot (*values*), niin abstrakti vaihtoarvo (*value*) kääntyisi yleiseksi, mutta konkreettiseksi arvoksi (*value(s)*) siltä pohjalta kuin YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta meitä ohjeistavat. Silloinhan itse kunkin työ ja tuotanto olisi jo lähtökohdissaan osa *yleistä* intelligenssiä ja tuotantoa (*Marx*), jos voisimme olla myös mukana päättämässä mitä, miksi, milloin, miten ja missä tuotetaan.

Ensiaskel?

Kun olemme tottuneet lukemaan ostamistamme tuotteista tuoteselosteen – jos nyt sitten niin pienestä tihrusta saa joskus selvää – meidän tulisi vaatia kaikkiin tuotteisiin myös *hintaseloste*, ts. miten kaikki valuuttaan liitetyt arvot (*values*) ovat mukana hinnan (*value*) määrittämisessä.

Kirjallisuutta ja viitteet

Andrew B., Murphy, R. 2020. Modern Monetary Theory and the Changing Role of Tax in Society. *Social Policy & Society* 19(3), 454–469.

Carney, M. 2021. *Value(s): The must-read book on how to fix our politics, economics and values*. HarperCollins Publishers. Kindle Edition.

Eich, S. 2018. Between Justice and Accumulation: Aristotle on Currency and Reciprocity, *Political Theory* 1–28.

Graeber, D. 2021. *Debt the first 5,000 years*. Melville House Publishing.

Kasselmann, N. 2018. Between heterodoxy and orthodoxy: The pursuit of a “third way” in monetary theory and its implications for the global political economy. Dissertation. requirements for the degree. University of Pretoria, Faculty of Humanities.

Mazzucato, M. 2020. *Mission: Economics: A Moonshot Approach to the Economy*. London: Allen Lane.

Murphy, R. 2021. *Money for nothing and my Tweets for free*. The Finance Press.

Varoufakis, Y. 2021. Discussing Technofeudalism with Slavoj Zizek 21. 10. Slovenia

[https://www.youtube.com/watch?](https://www.youtube.com/watch?v=Ghx0sq_gXK4&list=RDCMUCPgJddP_Y3BHo_8bGOG1TCA&start_radio=1)

[v=Ghx0sq_gXK4&list=RDCMUCPgJddP_Y3BHo_8bGOG1TCA&start_radio=1](https://www.youtube.com/watch?v=Ghx0sq_gXK4&list=RDCMUCPgJddP_Y3BHo_8bGOG1TCA&start_radio=1)

Mitäs me poroporvarit!?

- 2021-11-16 11:24

Anna Kontula on kerännyt uuteen mainioon kirjaansa *Pikkuporvarit – pohdintaa aikamme hengestä* yhteen kaikki meidän poroporvareiden paheet: korostamme ihmisen kunniallisuutta, pelkäämme elämämme kurjistumista, kaipaamme turvallisuutta, asiat pitää olla järjestyksessä, kaikella tulee olla oma paikkansa, omia tunteita on hillittävä viimeiseen asti, julkisivu on pidettävä puhtaana, elämän on jatkuttava ilman suurempia häiriöitä, keskinkertaisuus riittää hyvin; silti, vaikka tämä elämä saattaa tuntua tukahduttavalta, se on viettelevä, on vain pystyttävä keskittymään elämän edellytysten, välineiden ja siten rahasta huolehtimiseen.

Yllättäen Kontula kirjoittaa kirjansa aivan lopussa, että mikään näistä ”pikkuporvarillisuuteen ihmisiä viettelevistä tarpeista ei sinällään ole väärin tai teennäinen. On hyvää ja luonnollista, että ihmiset pyrkivät huolehtimaan omasta ja läheistensä turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Vasta näiden halujen yhtyminen kapitalistiseen tuotantoon tuottaa pikkuporvarillisuuden ilmiön täydellistymisen. Se pakottaa ihmiset jatkuvaan kriisitilaan ja pudotuspeliin, maailmaan ilman turvallisuutta ja solidaarisuutta. Kapitalismi myös tarvitsee pikkuporvaria, sillä kapitalismin moottoreita ovat ahkera työkansalainen, velka ja kulutuskulttuuri. Siten pikkuporvarillisuuden hillitseminen edellyttää kapitalismin hillitsemistä: Aluksi pienempiä sosiaalisia taskuja, joissa ihmiset voivat oppia luottamukseen, yhteistyöhön ja demokratiaan. Sitten toisenlaista tuotantotapaa, joka voi toimia asettamatta jokaista joka hetki kuilun reunalle. Sen tiedostamista, että meidän ei ole pakko pelätä.” (Kontula 2021, 75).

Pikkuporvarillisuus onkin ylihistoriallista, ”hyvää ja luonnollista”, jonka kapitalistinen tuotanto saa ”täydellistymään” velkaisina (palkka)työkansalaisissa maailmassa, joka toimii ilman ”turvallisuutta ja solidaarisuutta”. Paheemme ovatkin siis kapitalismin vääristämiä hyveitä, jopa siihen mittaan, että saatamme hyväksyä Hologaustin historiallisena välttämättömyytenä. Siten ”pikkuporvarillisuuden hillitseminen edellyttää kapitalismin hillitsemistä”.

Porvaristo ja porvarillisuus

Se, että olemme poro/pikkuporvarillisia ei tee meistä vielä porvareita, vaikka kaupungeissa sattuisimmekin asumaan (rans. *bourgeoisie*, *bourgeois*, kaupungin asukas, *borc* kaupunki, kylä; juuresta **bhergh-* korkea, kukkula ja linnoitus). Miksi?

Me työkansalaiset emme ole ottaneet käyttöömme *porvarillisen yhteiskunnan* laillisesti sallimaa oikeutta hyötyä *suoraan* jonkun toisen työstä, sen sisällön ja hinnan määräten. Me olemme kyllä hyötäneet suunnattomasti *välillisesti* miljoonien, ehkäpä miljardien ihmisten työstä ympäri maapalloa ilman että meillä on mitään mahdollisuutta selvittää, onko se ollut reilua kaikille osapuolille. Miksi? Kun suhteemme heihin kaikkiin on välitetty vain rahan kautta, käteismaksusuhteena. Jos tarkastelemme tätä kaupankäyntiä yleisesti emmekä yksittäisinä sinun ja minun kauppoina, niin voimme sanoa aivan perustellusti ja todistetusti: olemme olleet mukana epäreilussa ja muita riistävässä kaupankäynnissä. Olemme siis poroporvarillisia, mutta emme porvareita: emme elätä ajatuksissamme pääomasuhteeseen liittyvää yhteiskunnallista *välitöntä* valtaoikeutta vuokrata toisen ihmisen työtä ja aikaa, tietoa ja taitoa omien tavoitteidemme toteuttamiseksi.

Porvaristossa on tätänykyä vähintäänkin kolmea eri sorttia, kauppias-, teollisuus- ja finanssiporvaristoa ja heissäkin paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti suuntautuneita ja historiallisesti vieläpä tässä järjestyksessä muotoutuneita, porvaristoloukan *luonnaamioita* (Marx) kantavia ihmisiä – useimmiten ihan tavallisia mattimeikäläisiä poroporvarillisine tapoineen ja mietteineen.

Mikä on olennaista tässä ja nyt: nämä toiminnallisesti ja alueellisesti eriytyneet porvaristoryhmittymät käyvät nyt keskinäistä ja usein väkivaltaista taistelua vaikutusvallasta: kuinka jakaa ja *pääomittaa* ne aivan uskomattomat määrät rahaa, jota ensin yksityiset ja nyt myös julkiset (keskus)pankit ovat syytäneet markkinoille pelastaakseen maailman talouden ylituotantokriisiltä, siis siltä, että meillä palkansaajilla ei ole rahaa eikä mahdollisuutta realisoida kulutuksellamme kaikkea sitä työtä ja tuskaa, jonka rajusti kehittynyt tuottavuus on tehnyt mahdolliseksi riistämällä luonnosta yhä kiivaammin aineksia meidän iloksi ja nautinnoksi – sitten luontoon takaisin heitettäväksi.

Miten näin pääsi käymään?

Kun moderni, valkoinen, eurooppalainen mies päätti Valistuksen lapsena katkaista suhteensa sekä isä jumalaan ja äiti maahan, tehden itsestään paikallisen jumalan ja ajautuen itse eksistentiaaliseen kriisiin - elämän tyhjyyteen ja merkityksettömyyteen - niin *elämän tuottamisen* sijaan astui haasteeksi, elämän sisällön lähteeksi, elämän *välineiden tuottaminen* kehystämään elämää. Elämän sisällöksi riitti nyt tieteellinen tai taiteellinen kuvaus (*mimesis*) elämästä, jota kehystää elämän välineiden tuotanto, kuitenkin jossakin muualla, kauempana, tehtaissa, maalla, *niiden muiden* tuottamana. Syntyi siis porvaristo ja porvarillinen, viime kädessä kaupallinen kansalaisyhteiskunta.

Niinpä elämän tuottamiselle (*care&life economy*) asettui tehtäväksi uusintaa (*reproduction*) elämän *välineiden* tuottamisen edellytyksiä (*consum economy*). Kun nyt elämän välineiden tuottamisen on välttämättömyyden pakosta käännyttävä *ulkoisen luonnon* uusiutuvien ja uusiutumattomien varantojen *uusintamiseksi*, niin elämän tuottamisen on asetettava ehdot elämän välineiden tuottamiselle. *Uusintamisesta tulee tuotantoa ja tuotannosta uusintamista*: arvot (*values*) määrittelevät arvon (*value*) eikä päinvastoin. Ja mikä tärkeintä: Elämän tuottamisen on sitouduttava niihin rajoihin, jotka ulkoisen luonnon uusintaminen uusiutuvine ja uusiutumattomine varantoineen asettaa.

Siten porvarillinen, kaupallinen kansallisyhteiskuntamme on ylitettävä, sidottava niihin ehtoihin, joita reaallinen luontosuhteemme, työ ja tuotanto, meille teknokaupungilaisille asettavat. Joudumme nyt

ensin *välillisesti* – Greendeanin keskuspankkirahoituksen kautta – ohjaamaan pääomittamista ja investointeja, ja sittemmin myös olemaan itse kukin päättämässä mitä, miksi, missä, miten ja milloin tuotetaan ja kuinka ylijäämät hyödynnetään.

Me emme siis voi enää uskotella itsellemme olevamme poroporvaristoa, joka sivusta seuraa tieteen ja taiteen esityksien kautta kuinka maailma tuhoutuu. Ei, joudumme ottamaan harteillemme yhteiskunnallisen tuottajuuden, vastuun luonnon uusintamisesta ja siten elämän tuottamisen ehdoista reaalisesti myös omassa työssämme, kulutuksessamme ja tuotannossamme.

Siihen ei porvariston luonnenaamio eikä sosiaaliset kuplat, ”taskut” kuten Kontula ehdottaa, riitä. Ajanhenki ratkeaa muualla. Meidän on palautettava osaksi työtä modernin teollisen vallankumouksen työstä irrottamat kysymykset todesta, hyvästä, kauniista ja reilusta. Se on runoutta, *poeta faber*, jota tarvitsemme Auschwitz- ja ympäristökatastrofin ylittämiseksi.

Hyvän lähtökohdan tämän ajanhengen jäsentämiselle avaa esimerkiksi *Frigga Haug*’in ajatuskehys kirjassa *Neljä yhdessä kokonaisuudessa – naispolitiikkaa uudelle vasemmistolle*. ... mutta se on jo pitempi juttu se, palaan asiaan.

Viitteet

Haug, F. Die 2008. Vier-in-einem-Perspektive: Politik von Frauen für eine neue Linke (German Edition) Argument Verlag mit Ariadne. Kindle Edition.

Kontula, A. 2021. Pikkuporvarit pohdintaa aikamme hengestä. Helsinki: Into kustannus.

Sota ja/vai rauha?

- 2021-11-24 09:19

Tasavallan presidenttimme Sauli Niinistö piti Saksan matkallaan peräkkäisinä päivinä kaksi eri puhetta. Niiden lukeminen rinnakkain on hämmentävää vai mitä sanotte:

”Planeettamme kestävyys ja hyvinvoinnin turvaaminen. Nämä ovat mielestäni kiireellisimpiä ihmisvelvollisuuksiamme. Pystymme kantamaan vastuun näistä velvollisuuksista ainoastaan toimimalla yhdessä.”

... mutta

"Valitettavasti nykymaailmassa edes vaurain talous tai ylevimmät arvot eivät riitä. Maailmasta on tullut kärkevämpi ja vaarallisempi paikka. Ja maailma kunnioittaa valtaa entistä enemmän.

"Ilman diplomaattiaamme tukevaa valtaa, sekä taloudellista että sotilaallista, mikään määrä neuvottelutaitoa ei voi estää Euroopan vaikutusta heikkenemästä entisestään globaalilla tasolla."

"Meidän ei myöskään pitäisi kaihtaa suorasanaisuutta sen suhteen, miten pyrimme tarjoamaan omille kansalaisillemme paremman elämän."

"Valitettavasti nykymaailmassa edes vaurain talous tai ylevimmät arvot eivät riitä. Maailmasta on tullut kärkevämpi ja vaarallisempi paikka. Ja maailma kunnioittaa valtaa entistä enemmän."

"... jos haluamme estää ... erimielisyyksiä riistäytymästä täysin valloilleen, ainoa vaihtoehtomme on vuoropuhelu. Viime kädessä turvallisuutemme ei ole kestäväällä pohjalla, jollei välillämme ole ainakin jonkinasteista luottamusta. Luottamuksen rakentaminen puolestaan on äärimmäisen vaikeaa, jos emme edes puhu toisillemme. Eivätkä saman mielisten kesken käydyt keskustelut riitä. Erityisen tärkeää on käydä vuoropuhelua niiden kanssa, joiden kanssa olemme vähiten samaa mieltä."

.... mutta

"... Euroopan kokonaisuutena pitäisi pystyä myös iskemään omassa painoluokassaan? Euroopan potentiaalista, mitä tulee turvallisuuteen ja puolustukseen ei saa olla mitään epäilystä."

"Siksi Euroopan unionin on myös omaksuttava paljon vahvempi rooli turvallisuusyhteisönä. Sisäisesti tarvitsemme Euroopan, joka suojelee kansalaisiaan. Ulkoisesti tarvitsemme Euroopan, joka suojelee etujaan."

"Uskon, että eräs osa-alue, jolla erityisesti tarvittaisiin Helsingin henkeä, on perinteisen asevalvonnan ja uusien teknologioiden välinen rajapinta."

.... mutta

"Vahva atlanttinen liitto on edelleen välttämätön turvallisuutemme kannalta, ja Suomi arvostaa suuresti tiivistä kumppanuuttaan Naton kanssa. Suomi on omalta osaltaan aktiivisesti kehittänyt tiheää kahdenvälisen, kolmenvälisen ja monenvälisen puolustusjärjestelyiden verkostoaan."

.... vielä yksi huomio:

"Suomelle toimivien kahdenvälisen suhteiden ylläpitäminen Venäjään on olennaisen tärkeää".

... nyt siis vain olennaisen tärkeää.

Sodan- vai rauhanrealismi

Niinistö loihtii ensin vasemmalla kädellään esiin Helsingin henkeä, yhteistyötä ja luottamusta ja seuraavana päivänä etsii oikealla kädellään kättä pidempää, ilmeisesti uskoen, että näin synnytetty ”yhteistyö” ja ”luottamus” rakentuu eurooppalaisella tavalla. Tukeutuisiko Niinistö tässäkin sukellusvenediplomatiaan: veden alla näkymättömissä kyntää sotaan varustautuminen, pinnalla periskooppi, jossa liehuu valkoinen lippu: ”Helsingin hengen puolesta”? Eikö olisi aika rakentaa Helsingin hengelle kestävä purjelaiva?

Nämä selvästi keskenään ristiriitaiset puheet kertovat minulle *sodanrealismin* ajautumisesta umpikujaan ja haluttomuudesta/kyvttömyydestä avata *rauhanrealistista* toimintahorisonttia.

Tämän vuosituhannen *rauhanrealismi* tunnustaa, että olemme jo nyt sodassa parhaan liittolaisemme ja tukijamme, *luonnon* kanssa. Siksi meidän on keskenämme varustauduttava rauhaa varten voidaksemme tehdä sovinnon luonnon kanssa. Se vaatii radikaalia luonnonresurssien uudelleen jakoa niin kansakuntien kesken kuin kansakuntien sisälläkin. Tämä *ihmiskunnan historian* aloittaminen asettaa kansakunnille äärimmäisen kovan haasteen.

Viime vuosisadan *sodanrealismi* lähtee vieläkin jo tuolloin pätemättömäksi osoittautuneesta ajatuksesta, että säilyttääksemme rauhan meidän on varustauduttava sotaan, vaikka nyt tiedämme, että se estää sovinnon tekemisen luonnon kanssa. Jos emme kykene tekemään sovintoa luonnon kanssa ajaudumme vähintäänkin sotilaallisiin yhteenottoihin vähenevistä ja rajallisista luonnon resursseista kansakuntien kesken.

Pessimistit - sodanrealistit - uskovat, että vain kansakunnat tekevät historiaa – tarvittaessa keskenään sotien. Optimistit - rauhanrealistit - sanovat, että ihmiskunta asettaa itselleen sellaisia haasteita, jotka se pystyy ratkaisemaan. Nyt haaste tiedetään kaikissa kansakunnissa. Se olisi nyt asetettava ratkaistavaksi siltä pohjalta, jonka YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitetta meille määrittävät. Maailman yhteistyö- ja turvallisuuskonferenssi on mahdollinen vain tämän rauhanrealismin pohjalta.

Viitteet

Niinistö, S. 2021. Vahvempi Eurooppa kovemmassa maailmassa. Puhe Humboldt yliopistolla Berliinissä 23. marraskuuta 2021.

presidentti.fi/puheet/the-case-for-a-stronger-europe-in-a-harder-world-speech-by-president-of-the-republic-offinland-sauli-niinisto-at-the-humboldt-university-berlin-23-november-2021/

Niinistö, S. 2021. International Dialogue Revisited: The Spirit of Helsinki in an Age of Great-Power Competition. Puhe Berliinissä Körbersäätiön tilaisuudessa 22.11.2021.

presidentti.fi/puheet/puhe-korber-saation-tilaisuudessa/

Kuvat: <https://www.presidentti.fi>

Jäähvyäiset ...

- 2021-11-26 15:59

Ryhdyin heti puheenjohtajamme Li Anderssonin Vasemmistoliiton puoluevaltuustolle viime sunnuntaina pitämän *sosiaalipoliittisen* katsauksen jälkeen kirjoittamaan jäähvyäiskirjettä Vasemmistoliitolle.

Miksi?

Andersson ei useista julkisista ja yksityisistä pyynnöistä huolimatta sanonut sanaakaan sodasta ja rauhasta. Ei sotaan varautumisesta eikä rauhaan varustautumisesta, vaikka Suomi on nyt yhdessä sotien jälkeisen historian ratkaisevammassa tilanteessa molempien suhteen.

Suomi on tekemässä rauhanajan suurimpia asehankintoja, jotka vaikuttavat ratkaisevasti Suomen kansainväliseen asemaan. Euroopan unioni ja siten myös Suomi on määrittämässä uudelleen suhdettaan NATO:on. Euroopan unioni on määrittelemässä strategista riippumattomuuttaan suhteessaan USA:han, Venäjään ja Kiinaan ja siten mitoittamassa sotilaallista voimaansa. ETYKin 50 -päivä lähestyy ja presidentti Niinistö on yllättäen, linjastaan poiketen, ehdottanut maailman turvallisuus- ja yhteistyökonferenssia, mutta tavalla, joka ei rakennu rauhanrealismille.

Pidämmekö siis kiinni siitä, että Suomi ei hyökkää eikä varaudu hyökkäämään mihinkään ilmansuuntaan; että Suomi on jatkossakin sitoutunut siihen, että sen maaperältä ei hyökätä eikä valmistauduta hyökkäämään mihinkään ilmansuuntaan; että Suomi jatkaa ETYKin viitoittamalla tiellä kansainvälisen yhteistyön ja turvallisuuden edistämiseksi, nyt koko maailman mitassa?

Mehän olemme jo sodassa parhaan liittolaisemme ja tukijamme *luonnon* kanssa. Tukeutuuko Vasemmistoliitto tässä tilanteessa sodan- vai rauhanrealismiin? Varaudummeko sotaan estääksemme sodan syttymisen *vai* varustaudumme rauhan ylläpitämistä varten, kun joudumme nopeassa aikataulussa tekemään sovinnon luonnon kanssa? Tämän sovinnon edellytyksenä on luontoresurssien perinpohjainen uudelleenjako sekä kansakuntien välillä että kansakuntien sisällä. Tämä *ihmiskunnan historian* aloittaminen on äärimmäisen kova haaste kansakunnille: kysymys on kirjaimellisesti elämästä ja kuolemasta, ei vain ihmisten vaan koko biosfäärin osalta.

Silti en kuullut puheenjohtajamme puheessa sanaakaan, en sodasta enkä rauhasta. Voiko Vasemmistoliitto suojella vasemmalla kädellään lapsia, nuoria, heikkoja, avun tarpeessa olevia, luontoa ja ympäristöä ja saman aikaisesti oikealla kädellään varautua sotaan tavalla, joka uhkaa vasemman käden pyrkimyksiä?

... mutta sitten puoluevaltuusto hyväksyi kokouksessaan *Antero Eerolan* ehdottaman kannanoton. Tässä se lopullisessa muodossaan:

Vasemmistoliitto vaatii, että hävittäjähankintojen kustannuksiin liittyvät epäselvyydet sekä hankinnan ilmastovaikutukset on selvitettävä ennen hävittäjäkaupan vahvistamista.

Vasemmistoliiton puoluevaltuusto oudoksuu, miten vähällä poliittisella keskustelulla kysymys uusista hävittäjähankinnoista on Suomessa sivuutettu. Aktiivista keskustelua vaatisivat hankintojen mittavat taloudelliset ja turvallisuuspoliittiset vaikutukset sekä epäselvyydet käyttökustannuksissa.

Puoluevaltuusto muistuttaa Vasemmistoliiton kriittisestä kannasta hävittäjähankintoihin.

Vasemmistoliitto jätti lokakuussa 2019 hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätökseen lausuman, jonka mukaan hävittäjähankinnassa olisi säilytettävä 7–10 miljardin euron jousto. Hallitus kuitenkin päätti puolustusministeriön esityksestä, että täysimääräinen korvaaminen edellyttää kymmentä miljardia euroa.

Esitetyn kymmenen miljardin euron suorituskyvyn korvaamisen päälle tulevat koneiden käyttökustannukset, jotka Suomessa on arvioitu yhtä suuriksi kuin hankintahinta. Muiden hävittäjiä hankkineiden maiden arvioiden mukaan käyttökustannukset ovat kuitenkin puolestatoista neljään kertaan hankintahinnan päälle.

On erittäin epätodennäköistä, että Suomessa uusia koneita kyettäisiin käyttämään muita maita halvemmalla. Puoluevaltuusto epäilee, ettei hallitukselle ja eduskunnalle ole annettu riittävää tietoa todellisista käyttökustannuksista. Julkisuuteen tulleiden tietojen mukaan yhdysvaltalaisen konetyyppien lopullista hintaa tai maksuaikataulua ei edes tiedettäisi ennen sopimuksen allekirjoittamista.

Hävittäjähankinnassa on kyse merkittävästä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta linjavalinnasta. Vasemmistoliiton puoluevaltuuston mielestä valinnan pitää tukea Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa, jonka pohjana on sotilaallinen liittoutumattomuus. Puoluevaltuusto katsoo, että hankinnoilla ei pidä sitoa Suomea suurvaltapolitiisiin ristiriitoihin, jotka ainoastaan lisäävät jännitystä Euroopassa.

Vasemmistoliiton puoluevaltuusto edellyttää, että uusien hävittäjien ilmastovaikutukset selvitetään ennen hankinnasta päättämistä. Scientists for Global Responsibility (SGR)-järjestön laskelmien mukaan maailman aseeteollisuus ja asevoimat tuottavat viisi prosenttia kaikista maailman ilmastopäästöistä. Saavuttaaksemme aidosti hiilineutraaliuden vuonna 2035 on myös armeijan hankinnat alistettava ilmastopoliittiselle arvioinnille.

Erinomaista! ***Ehkäpä jätänkin jäähyväiset aseille enkä Vasemmistoliitolle!***

Kannanotto on velvoittava sekä puoluehallitukselle että puolueen johdolle. Voin uusia tämän kannanoton pohjalta puoluehallitukselle jo aiemmin tekemäni aloitteen, jossa ehdotetaan, että Vasemmistoliitto kannattaa maailman yhteistyö- ja turvallisuuskonferenssin kokoon kutsumista vuonna 2025. Vasemmistoliiton tulisi perustaa työryhmä valmistelemaan omalta osaltaan konferenssin muotoa ja sisältöä rauhanrealismin pohjalta. Konferenssin ohjelmaan tulee liittää aseistariisunnan edistäminen ja erityisesti sopimus ydinaseiden kieltämisestä, niiden leviämisen estämisestä sekä niiden hävittämisestä.

Viite

<https://vasemmisto.fi/vasemmistoliiton-puoluevaltuusto-havittajahankinnan-hintaan-liittyvat-epaselvyydet-on-ratkaistava/>

Nytkö on jo demareiden vuoro?

- 2021-11-26 21:28

Li Andersson FB:ssa (26.11.): ”Avasin uudistetun *Talous ja yhteiskunta* -lehden, ja vastaan tuli ... podcastmainos. Päälimmäinen tunne on se, että nyt ollaan kyllä menetetty jotain toimivaa ja tärkeää. En ymmärrä miksi tällaista painopisteen muutosta on tässä tärkeässä julkaisussa haluttu tehdä, enkä ymmärrä miksi aivan kaikkea on muutettava helppoon ja helpommin pureskeltavaan muotoon. Minusta T&Y:n rooli julkaisuna, jota piti lukea niin ajalla kuin ajatuksella, oli erinomaisen tärkeä. Noh, nyt puhaltavat uudet tuulet, vain muutos on pysyvää, ynnä muita vastaavia kliseitä.”

Olen useissa FB -päivityksissäni kiinnittänyt huomiota tähän samaan kysymykseen: Palkansaajien tutkimuslaitoksen, uuden *Labore'n*, ideologiseen uudelleenasetointiin.

Katsotaanpa asiaa nyt hieman tarkemmin.

Talous ja yhteiskunta lehdessä 4/2021 *Susanna Bellin* toimittamassa *Batman & 2 x Robin* kirjoituksessa mainostetaan *Mika Malirannan* ja *Matti Apusen* yhteisten talouspoliittisten podcastien kolmatta tuotantokautta, nyt nimellä *M&A*.

Labore:n uusi johtaja *Mika Maliranta* on toiminut ETLA:n tutkimusjohtajana, Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkimusprofessorina, JY:n osa-aikainen kauppa- ja taloustieteen

professorina. Nykyinen YLE:n hallituksen puheenjohtaja *Matti Apunen* on ollut Aamulehden päätoimittaja, EVAn johtaja, Tampereen yliopiston työelämäprofessori.

Talous ja yhteiskunta -lehti:

Mistä nimi M&A? ”Ehkä *merger & acquisition* koska ajatuksena on fuusioida erilaisia ideoita yhteiskunnallisesta keskustelusta.”

(Välihuomautus: M&A (*merger & acquisition*) tarkoittaa ”liiketoimia, joissa yritysten, muiden elinkeinoelämän organisaatioiden tai niiden toimintayksiköiden omistus siirtyy tai yhdistetään muihin yhteisöihin. Strategisen johtamisen osana yritysjärjestelyt voivat antaa yrityksille mahdollisuuden kasvaa tai supistaa kokoa ja muuttaa liiketoimintansa luonnetta tai kilpailuasemaa.” (Wikipedia, 2021))

... ”Labore ei ole kirkko vaan kansalaiskokous eikä M&A ole saarna vaan keskustelu. Mutta jatkaaksemme kirkollisia vertauksia, hänen roolinsa on toimia niin sanottuna paholaisen asianajajana, ohjelmallisena vastaanvättäjänä.”

M&A:n ”*Batman* on taloustieteilijä *Daron Acemoglu*”

Daron Acemoglu?

Hän on turkkilais-yhdysvaltalainen taloustieteilijä MIT:ssä. Häntä on veikattu mahdolliseksi taloustieteen Nobel-palkinnon voittajaksi. Acemoglu on tätä nykyä maailman siteeratuimpia taloustieteilijöitä.

Acemoglu puolustaa pohjoismaista yhteiskuntamallia ja sosiaalidemokratiaa, mutta ei demokraattista sosialismia: ”Sosiaalidemokratia on ilmiömäinen menestys. Kaikkialla lännessä on jossain määrin sosiaalidemokraattista, mutta sen laajuus vaihtelee. Olemme vaurautemme ja vapautemme velkaa sosiaalidemokratialle. ... Sosiaalidemokratia ei saavuttanut näitä asioita varallisuutta verottamalla ja sitä uudelleen jakamalla. Se saavutti ne työhön liittyvillä instituutioilla, jotka suojelevat työntekijöitä, rohkaisivat työpaikkojen luomista ja kannustivat korkeita palkkoja.” ... Kuitenkin Yhdysvaltain presidenttiehdokas *Bernie Sandersin* taloustieteilijät, jotka ovat demokraattisen sosialismin puolestapuhuja sosiaalidemokraattisen pohjoismaisen mallin mukaisesti, ”eivät ymmärrä perustaloutta. He eivät ole vain vaarallisia, he ovat tietämättömiä.” (Wikipedia, 2021).

Viime aikoina Acemoglu on keskittynyt poliittisen vallan analyysiin: kuten teoriaan tasa-arvosta lain edessä, poliittisen toimijuuden ja valtiokeskeisyyden suhteeseen, valta -kulttuurin liikeratoihin suhteessa poliittisten instituutioiden dynamiikkaan; suhde, joka ei Acemoglu mukaan noudata perinteellistä ajatusta modernisaatiosta.

Hobbes ja Leviathan, tietysti: luonnontilassa olisimme kaikki sodassa toisiamme vastaan. Tarvitaan siis määräysvaltaa. Acemoglu löytää kolmenlaista määräysvaltaa: despoottisen, poissaolevan ja kahlehditun (despotic, absent and shackled leviathans):

”*Poissaolevan määräysvallan* alaisuudessa ei tapahdu taloudellista modernisointia. *Despoottisen*

määräysvallan alaisuudessa talouskasvu vahvistaa olemassa olevaa hallintoa ja sitä tukevaa kulttuurirakennetta ilman pyrkimystä demokratiaan tai siihen liittyviin poliittisiin muutoksiin. *Kahlitun määräysvallan* alla on dynamiikkaa, joka johtaa talouskasvuun ja poliittisiin muutoksiin, joissa on enemmän alhaalta ylöspäin suuntautuvaa osallistumista. Syy-yhteys ei kuitenkaan kulje alhaalta ylöspäin. Tämän muutoksen aikaansaaminen on ratkaisevasti riippuvaisia kulttuurisesta ja poliittisesta aloitteellisuudesta uusien kulttuuristen vuorovaikutussuhteiden muodostamiseksi ja popularisoimiseksi, ja sitten poliittisten muutosten institutionalisoimiseksi.” (Acemoglu et. al, 2021).

Acemoglun *leviathan*, määräysvalta, ei kuitenkaan rakennu vain karismaattisuuteen vaan myös tottelevaisuuden, väkivallan varaan:

”Yhteiskunta, jossa eliitti hallitsee väkivallan keinoja, täydentäen porkkanaa kepillä, sisältää suurta pakkoa, suurta epätasa-arvoa ja suuria ponnisteluja. Tässä järjestelmässä eliitit ovat etuoikeutettuja sekä lakien että normien mukaan: koska he eivät saa samanlaisia rangaistuksia kuin ei-eliitit, normit ovat myös heille edullisempia. Siitä huolimatta voi olla *optimaalista* - jopa eliitin näkökulmasta - luoda tasa-arvoa lain edessä, jossa kaikki toimijat ovat samanlaisten pakkorangaistusten alaisia ja normit ovat tasa-arvoisempia. Keskeinen mekanismi on, että tasa-arvo lain edessä lisää eliitin ponnisteluja, mikä parantaa tulevaisuuden yhteistyön porkkanaa ja kannustaa siten ei-eliitin ponnistuksia entisestään. *Tasa-arvo lain edessä yhdistää korkean pakotuksen ja vähäisen eriarvoisuuden*. Tekijät, jotka tekevät tasa-arvosta lain edessä todennäköisemmän, ovat 1) pakotuksen laajuuden rajat, 2) suuremmat marginaaliset tuotot ponnisteluille, 3) eliittiryhmän koon kasvu, 4) ei-eliitin suurempi poliittinen valta ja, joissakin tilanteissa, 5) pienempi taloudellinen eriarvoisuus.” (Acemoglu et al, 2020; kurs. mvv).

Tämä *Batman*, ”paholaisen asianajaja”, ”ohjelmallinen vastaanvääntäjä”, esittää saman argumentin kuin *Björn Wahlroos* Jaakko Honko -luennossaan Aalto -yliopistossa (30.9.2021). Hän sanoi heti alkuun unohtaneensa puheensa otsikon ja korjasi sen muistinvaraisesti: ”Miksi sosialismi ei toimi koskaan eikä missään?” Kuitenkin puheesta jäi käsitys, että kyllä se Ruotsissa toimii, tai ainakin sosialidemokratia. Siellä on nyt rakennettu antoisa kotipaikka yrityksille ja kapitalisteille toisin kuin Suomessa. Suomen teollisuusporvaristo sai todelliset madonluvat toiminnastaan. Valtiovalta puolestaan vero- ja EU politiikastaan: Kapitalisteille on taattava veroedut a' la Irlanti ja Ruotsi TAI haettava apua EU:lta a' la Portugali ja Kreikka. On tuhontie, jos ei tee kumpaakaan - Wahlroosin mukaan Suomi on tällä tiellä. Wahlroos ehdottikin talon rakentamista demareiden eikä Perussuomalaisten kanssa – jahka Suomen demarit viisastuvat kylliksi ja ottavat oppia ruotsalaisista tovereistaan. Niinpä Paavo Lipposen nimi on vilhdellut nyt myös täkäläisissä puheenparsissa.

Kun Kokoomus jo kipuilee Perussuomalaisten kanssa poliittisesta kannatuksesta ja Kepu kiivailee suo- ja metsänhoidosta, nyt Demareille tulee valinnan paikka: edetäkö Sanna Marinin viitoittamalla hyvinvointitalouden tiellä (Marin, 2021) vai palataanko 1990 -luvun leikkauslistoihin.

Sivistävä työ

Labore'n institutionaalisen aseman ja tehtävän määrittely M&A -liiketoimena johtaa eittämättä epäonnistumiseen. Olisikin syytä perehtyä asiaan liittyviin psykologisiin, sosiaalipsykologisiin, sosiologisiin ja valtiotieteellisiin muuttujiin, jotta tavoite – tieteellinen riippumattomuus – vahvistuisi.

Kuten aiemmin jo totesin, meidän on palautettava osaksi työtä (*labor*) modernin teollisen vallankumouksen siitä irrottamat kysymykset todesta, hyvästä, kauniista ja reiluudesta ratkaistaksemme aikakautemme eksistentiaaliset ongelmat. Työn (*work*) tulisi siis olla sivistävää työtä, runoutta tulevaisuudesta, *poeta faber*. Siinäpä ajatuksellinen *Batman Labore'*lle.

Viitteet

Acemoglu, D., Wölitzky, 2020. A Theory of Equality Before The Law, *The Economic Journal*, 131 (May), 1429–1465.

Acemoglu, D., Robinson, J. A. 2021. Non-Modernization: Power-Culture Trajectories and the Dynamics of Political Institutions.

Bell, S. 2021. Batman & 2 x Robin, *Talous & Yhteiskunta* 4/2021.

Marin, S. 2021. Ajankohtaiskatsaus SAK:n edustajiston kokouksessa 18. 11.2021.
<https://www.youtube.com/watch?v=4k-lN2RxmsQ>

Wahlroos, B. 2021. Jaakko Honko -luento Aalto -yliopisto, 30. 9. 2021.
<https://www.aalto.fi/fi/tapahtumat/jaakko-honko-etaluento>

Wikipedia 2021. Daron Acemglu.
https://en.wikipedia.org/wiki/Mergers_and_acquisitions
https://en.wikipedia.org/wiki/Daron_Acemoglu haettu 26.11.

Wikipedia 2021. Mergers and Acquisitions (M&A).
https://en.wikipedia.org/wiki/Mergers_and_acquisitions

Mihin puoluevaltuuston päätös sitoi Vasemmistoliiton ministeriryhmän kädet?

- 2021-11-29 00:05

Li Andersson totesi elokoussa IS:n haastattelussa hävittäjähankinnasta:

”Olemme koko ajan sanoneet, että pitäisi pyrkiä alempaan hintaan, mutta olemme siihen hallitusohjelman kirjaukseen sitoutuneet. Varmasti on eri arvioita puolueen sisällä, olisiko joku korvaava ratkaisu parempi vai ei. *Puolueen puheenjohtajana käteni ovat sidoksissa hallitusohjelmaan*”. (Waris, 2021; kurs. mvv).

Hallitusohjelma sitoo *vain* siihen, että ”Hornet-kaluston suorituskyky korvataan täysimääräisesti. Hankintasopimus solmitaan vuonna 2021.” Sen sijaan puoluevaltuuston päätös 18. 11. 2021 sitoo *ehdoitta* Vasemmistoliiton ministeriryhmän siihen, että

1. ENNEN päätöksentekoa ON julkisesti selvitettävä kustannuksiin liittyvät epäselvyydet ja hankinnan ilmastovaikutukset,
2. Hävittäjävalinnan ON tuettava Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa, jonka pohjana on Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus,
3. Hankinnoilla EI sidota Suomea suurvaltapoliittisiin eturistiriitoihin.

Käsitykseni mukaan Vasemmistoliiton ministeriryhmä EI voi poiketa näistä hävittäjähankinnan reunaehdoista. Ei vaikka se merkitsisi hallituksesta eroamista.

Viitteet

Vasemmistoliiton puoluevaltuusto. 2021. Vasemmistoliitto vaatii, että hävittäjähankintojen kustannuksiin liittyvät epäselvyydet sekä hankinnan ilmastovaikutukset on selvitettävä ennen hävittäjäkaupan vahvistamista. 18. 11. 2021
<https://vasemmisto.fi/vasemmistoliiton-puoluevaltuusto-havittajahankinnan-hintaan-liittyvat-epaselvyydet-on-ratkaistava/>

Waris. O. 2021. Vasemmistoliiton kansanedustaja ampui alas hävittäjähankinnan – Andersson: ”Vaikea paikka, pitäisi pyrkiä alempaan hintaan” Ilta- Sanomat. 20.8.2020 20:16
<https://www.is.fi/politiikka/art-2000006608309.html>

... Sitä näyttää mitä kylvää

- 2021-12-02 10:19

Aiempien hallitusten lukion kehittämisen keskeisenä tavoitteena on ollut lukion alistaminen palvelemaan korkea-asteen, erityisesti yliopisto-opintoja ja samalla rakentaa seinä lukion ja ammatillisen koulutuksen välille. Se oli päässyt hieman vuotamaan lain edellyttämän lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyön laajennettua ja monipuolistuttua monilla paikkakunnilla.

Valitettavasti nyt toteutettu oppivelvollisuuden laajentaminen ei tätä tilannetta muuta. Päinvastoin. Tiedämme, kun peruskoulujen väliset oppimiserot ovat vielä kohtuullisia, niin peruskoulujen sisällä ne ovat sietämättömän suuria ja suurenevat edelleen.

On vain ajan kysymys, että peruskouluissa olevia piilo-opetussuunnitelmallisia rakenteita ehdotetaan muunnettavaksi rakenteellisiksi ratkaisuuksi - saisimme kansakoulu/oppikoulun uuden tulemisen uusissa vaatteissa.

Kun lukiot ja ammatilliset oppilaitokset ovat nyt oppivelvollisuuden alaisia, niin on minusta perustuslain vastaista, että osaa nuorista arvioidaan suhteellisilla ja osaa kriteeripohjaisilla menetelmillä, jolloin heitä on mahdotonta asettaa tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti hakemaan jatko-opintoja.

Ongelma on kuitenkin paljon syvemmällä

Kouluissamme elää tätänykyä kaksi tarinaa, toisaalla tarina yrittäjyydestä, kilpailusta, menestyksestä ja osaamisesta, ja toisaalla tarina huolenpidosta, avusta ja tuesta. Nämä ruokkivat ja kärjistävät toinen toistaan. Kysymys kapenee kysymykseksi oppimisesta ja oppimisympäristöistä ja niiden teknisestä ja teknologisesta järjestämisestä, siis osaavan työn *voiman* uusintamisesta.

Meidän on kuitenkin palautettava osaksi työtä (labor) modernin teollisen vallankumouksen siitä irrottamat kysymykset todesta, hyvästä, kauniista ja reiluudesta ratkaistaksemme aikakautemme eksistentiaaliset ongelmat. Työn (work) tulisi siis olla sivistävää työtä, runoutta tulevaisuudesta, poeta faber; siis tietoa, tahtoa ja taitoa asettaa, arvottaa ja ratkaista ongelmiamme reilulla tavalla.

Mikä on sitten se tarina, joka puuttuu? Se ei ole vain osaamisen ja osaajinen tarina vaan kansalaiseksi kasvamisen uusi tuleminen aikakautena jolloin kansakunnat yrittävät aloittaa ihmiskunnan historian, jotta eivät itse tuhoutuisi sodassa parhaimman liittolaisensa ja tukijansa luonnon kanssa.

NATO vai ei?

- 2021-12-03 13:21

Tietysti Suomi päättää itse liittykö se NATO:on vai ei. Nyt kuitenkin kansamme enemmistö vastustaa sotilaallisesta puolueettomuudesta luopumista.

NATO:n jäsenenä määrittelisimme venäläiset vihollisiksi. Luopuisimme siis ajatuksesta, että Suomi ei hyökkää eikä anna maaperäänsä kolmannelle osapuolelle hyökkäysalustaksi.

Kansakuntana Venäjällä on tietysti samat oikeudet kuin Suomellakin. Venäjäkin määritteli Suomen viholliseksi ja varustautuisi kuin Suomikin – sotaan.

Tämä sodan(inho)realismi hyväksyy lähtökohdakseen kansakuntien ehdottoman suvereniteetin.

Edes ihmiskunnalla kokonaisuudessaan – puhumattakaan kansakunnista – ei ole ehdotonta suvereniteettia suhteessaan luontoon. Olemme jo sodassa tämän parhaan liittolaisemme ja tukijamme kanssa - sodassa, jota emme voi voittaa ja jossa on pakko löytää sovinto, tavalla tai toisella. Ihmiskunnan ja siten kansakuntien suvereniteetti on ehdollistunut nopeasti ja peruuttamattomasti.

Sodanrealismi – valmistaudu sotaan säilyttääksesi rauhan – olettaa, että vain kansakunnat tekevät historiaa, viimekädessä sotien keskenään. Tämä lähtökohta ei enää päde - eikä se ole koskaan pätenytkään kuten viime vuosisadan historia meille maailmansotineen on meille karvaasti opettanut.

Rauhanrealismi - valmistaudu rauhaan mahdollistaaksesi sovinnon luonnon kanssa – lähtee siitä, että ihmiskunta pystyy tekemään yhteistä historiaa pysyen niissä rajoissa, jotka luonto meille on asettanut.

Kun nyt sodanrealismin pystyttämän, kansallisiin ydinaseisiin perustuvan kauhuntasapainon rinnalle on asettunut ihmiskunnan eksistentiaalinen kauhu biosfäärin tuhosta, ihmiskunnan historian edistäminen YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteen pohjalta on nyt realismia – rauhanrealismia.

Tämä tarkoittaisi, että presidentti Niinistönkin olisi osattava sovittaa yhteen ne kaksi eripuraista puhetta, jotka hän piti vierailullaan Saksassa, rauhanrealismin eikä - kuten nyt - sodanrealismin pohjalta.

Kansallisen sivistyksen pimeyden ydin

- 2021-12-05 10:21

Saska Saarikoski avaa varovasti ja hieman häpeillen näin itsenäisyyspäivämme aattona kansalliseen hyötykäyttöömme ottamaamme eurooppalaisen sivistyshankkeen pimeyden ydintä. Hyvä niin. Syytä onkin hävetä.

Saska päättää saarnansa: "Uudet eurooppalaiset tietävät, ettei teknis-taloudellinen edistys merkitse korkeampaa moraalialia. Pahaa täytyy pitää koko ajan silmällä, koska pimeys on myös meidän sydämissämme. Sen Kongo meille opetti."

Saarikoski väittää siis että teknis-taloudellinen kehitys on jotain etiikan ja moraalialin ulkopuolella tapahtuvaa, siis luonnollista kehitystä ja että moraalialia tulee taivaasta tai on jotenkin itsestään rakentunut sydämiimme. Tämähän on juuri se pimeyden ydin, jota hän itse kavahtaa.

Tekniikka ja talous ei ole koskaan vain tekniikka vaan aina teknologiaa, (techne + logos), ts. se rakentuu aina jollekin ajatukselle maailmasta ja sen hallinnasta.

Miksi tämä on nyt erityisen keskeistä? Kahdesta syystä. Ensiksi siksi, että tekninen kehitys on nyt - ulkoisen luonnon tuhoamisen jälkeen - keskittynyt sisäisen luontomme, sydämemme ja mieleemme haltuunottoon ja hallintaan. Tämän teknologian seurauksena olemme jo siirtyneet - kuten Yanis Varoufakis asian ilmaisee - teknofeodalismiin.

Toiseksi. Nyt kaiken teknisen kehityksen tulisi ottaa käsitteekseen, logoksekseen, se eksistentiaalinen haaste, joka meillä on ratkaistavana päästäksemme sovintoon ulkoisen luonnon kanssa siltä pohjalta, joka olemme YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa itsellemme asettaneet.

Sivistyshanke ei alkujaan ollut kansallisten etujen häikäilettömän ajamisen viimekätinen oikeuttaja. Ei, lainkaan. Se kääntyi siksi, kun identiteetin, ykseyden etsiminen kaikkivaltiaan Jumalan kanssa muuntuin kaikkivaltiaan valtion kansalliseksi itsemäärittelyksi, suvereniteetiksi.

Kun tämä kansakuntien itsemäärittely on nyt kääntynyt ihmiskunnan itsemäärittelyksi suhteessa biosfääriin, on sivistyshankekin käännettävä jaloilleen. Sen tulee määrittää ihmisen reaalista suhdetta luontoon, työtä ja tuotantoa. Ihmiskunta ei siis ole kaikkivaltias, suvereeni, kuten kansakunnat uskoivat ja uskovat vieläkin olevansa.

Meidän on siis palautettava osaksi työtä (labor) modernin teollisen vallankumouksen siitä irrottamat kysymykset todesta, hyvästä, kauniista ja reiludesta ratkaistaksemme aikakautemme eksistentiaaliset ongelmat. Työn (work) tulisi siis olla sivistävää työtä, runoutta tulevaisuudesta, poeta faber; siis tietoa, tahtoa ja taitoa asettaa, arvottaa ja ratkaista ongelmiamme reilulla tavalla.

Viitteet

Saarikoski, S. 2021. Euroopassa afrikkalaisia esiteltiin ihmisten eläintarhoissa. Helsingin Sanomat 05.12.2021.

Varoufagis, Y. 2021. A Tale of Two Metas: Help DiEM25's méta cancel Zuckerberg's dystopic Meta | DiEM25
<https://www.youtube.com/watch?v=8m0mBfqse6M&t=181s> Haettu 01.12.2021.

Steve Keen: Uusi taloustiede

- 2021-12-08 08:17

Olen viime päivinä lueskellut Steve Keen'in uutta kirjaa *Uuden taloustieteen manifesti* (The New Economics - A Manifesto). Tälläinen asetelma on rakentunut mieleeni:

Uusklassinen taloustiede:

Luonnolla ei ole niin väliä - mehän vain mielihyvällä hyödynnämme luonnon ilmaisia lahjoja.

Energian kulutuksella ei ole väliä - oletettu tasapaino löytyy aina uudella, yleensä korkeammalla kulutuksen tasolla.

Yksityisellä varallisuuden/velan jakautumilla ei ole niin väliä - nehän vaihtuvat alati ja ovat toistensa peilikuvia.

Rahalla ei ole niin väliä - sehän on vain arvon ilmaisun, siirron ja säilytyksen väline.

Tämä uusklassinen ”paradigma oli erityisen houkutteleva, koska se näytti yhtä tieteelliseltä kuin luonnontieteiden teorit samalla kun se vältti vaarallisia aiheita luokkaeduista ja järjestelmän muuttamisesta ... Hallitsevan kapitalistisen luokan näkökulmasta katsottuna tämä vastaansanomattomuus oli ja on uusklassisen paradigman tärkein ominaisuus” (De Vroey, sit. Keen, 2021, 186)

Uusi taloustiede:

Luonto on rajallinen.

Energian kulutus on ratkaisevaa.

Varallisuuden on jakauduttava reilusti.

Rahan tulee määrittää rajamme.

Uusi taloustiede luopuu uskosta luonnollisiin tasapainoihin. Se perustuu energiaa ja materiaa käyttävän tuotannon ja kulutuksen biofysiikkaan. Tämä edellyttää kompleksisten ja emergeettisten ilmiöiden ymmärtämistä sekä pääomasuhteen yhteiskunnallistamista rahan tehtävien uudelleen määrittämiseksi rajaamaan uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä.

Uusi taloustiede avaa minusta mahdollisuuden integroida reilulla ja kestäväällä tavalla tekniikan (*techne*) ja ekonomian (*eco+nomos*) ekoteknologiaksi (*eco+techne+logos*) siten kun olemme YK:n Agenda2030:ssa ja 17 kehitystavoitteissa yhdessä päättäneet.

Viite

Keen, S. 2021, The New Economics A Manifesto. Wiley. Kindle Edition.

Perjantai pisti miettimään ...

- 2021-12-11 11:08

Seuratessani eilen hallituksemme päätöksiä ja niiden perusteluita F-35 hankinnasta mieleeni nousi työväenliikkeen perinteiset iskusanat: Työtä, leipää, rauhaa.

Mitä ne tarkoittavat tänään?

Työ ja tuotanto tarkoittavat *sekä* palkkatyötä tavara- ja palvelutuotannossa *että* sen toiminnallisia edellytyksiä tuottavaa vapaata työtä niin koti-, yhteisö- kuin julkistaloudessakin, siis niin työn kuin sen tekijöidenkin kaikinpuolista kehittymistä, kaikessa laajuudessaan... siis päivähoito, koulutus, sosiaali- ja terveydenhoito, kulttuuri, infrastruktuuri kaikkinsa.

Leipä tarkoittaa koko sitä maailmanlaajuista yhteistyö- ja tuotantoketjuverkostoa, joka takaa meille jokapäiväisen leivän, vaatteet, asunnon ja lämmön.

Rauha merkitsee niin kansallista kuin maailmanlaajuista oikeudenmukaisuutta, kansainvälistä yhteistyötä rauhaan - ei sotaan - varustautuen, ihmiskunnan historian aloittamista.

Kestävän työn ja tuotannon (**Työ**) suuntaaminen jokapäiväisen leivän, vaatteiden, asunnon ja lämmön takaamiseksi (**Leipä**) *kohtuullisena* kaikille (**Rauha**) tarkoittaa, että meidän pitäisi olla juurisyihin tarttuvia, rauhanrealisteja ja ”systeemiä” haastavia.

Olisimme siis *radikaaleja, realisteja ja kapinallisia* (*radikal, realistisch, rebellisch*) käyttäkseni Saksan uuden vasemmistopuolueen MERA25 iskusanoja.

MERA25 muotoilee ohjelmansa tiivistyksen näin:

1. Olemme olemassa taistellaksemme *sosiaaliturvan* puolesta. Suunnitelmamme takaa kaikille turvallisen eläkkeen, kohtuuhintaisen asunnon, erinomaisen terveydenhuollon, hoitotyön oikeudenmukaisen jakautumisen ja oikeuden työhön.
2. Olemme olemassa taistellaksemme *Green New Dealin* puolesta. Massiivisilla investoinneilla talouteen, energiahuoltoon, liikkuvuusjärjestelmiin, rakennusalaan ja maatalouteen haluamme luoda miljoonia hyviä ja turvallisia työpaikkoja. Tavoittemme on ilmastoneutraalius vuoteen 2030 mennessä.
3. Olemme olemassa taistellaksemme *rauhan* ja maailmanlaajuisen oikeudenmukaisuuden puolesta. Haluamme katkaista aseistus- ja valvontakierteen, dekriminallisoida muuttoliikkeen ja lopettaa maailmanlaajuisen etelän riiston ja sorron.

MERA25:n konkreettisempia tavoitteita ovat esim. (joihin en tässä yhteydessä mene sen laajemmin):

1. Saksan velkajarru poistetaan
2. Vihreä uusi sopimus
3. Ehdoton eläketurva
4. Rokotustarjous koko maailman väestölle
5. Frontex lakkautetaan
6. Lisää rahaa sosiaali- ja palveluammatteihin
7. Nelipäiväisen työviikon toteuttaminen
8. Työtakuu
9. Ehdoton perusosinko
10. Suuret kiinteistöyhtiöt kunnallistetaan

11. Organisoidaan Euroopan perustava edustajakokous.

Vasemmistoliitto on juuri saanut valmiiksi luonnoksen uudeksi periaateohjelmakseen, joka on tarkoitus hyväksyä seuraavassa puoluekokouksessa. Siitä on syytä käydä perusteellinen keskustelu. Sitä tulisi lukea näiden kolmen teeman, ajankohtaistettujen työn, leivän ja rauhan tulkitsemiseksi realistisesti, radikaalisti ja kapinallisesti.

Ehkä toivoa vielä on!

Viitteet

Das Grundsatzprogramm von MERA25: Für Vision und Verantwortung

<https://www.mera25.de/uploads/programmDE.pdf>

Laitasalo, R. 1970-1985. Rauhaa, Leipää, Työtä. Kansalliskalleria

<https://www.kansalliskalleria.fi/fi/object/391383>

Energia ja ihmisten tavoitteet rajallisella planeetalla

- 2021-12-12 15:27

Joitakin sitaatteja ja huomioita **Tom Murphy**n uudesta kirjasta *Energia ja ihmisten tavoitteet rajallisella planeetalla - Planetaaristen rajojen arvioiminen ja niihin sopeutuminen* (Energy and Human Ambitions on a Finite Planet Assessing and Adapting to Planetary Limits, eScholarship, University of California. Kirja on ladattavissa pdf-versiona maksutta).

Murphy on UCSD:n fysiikan osaston professori ja astrofysiikan ja avaruustieteiden keskuksen CASS:n apulaisjohtaja, jonka kiinnostukset ovat siirtyneet ”niiden haasteiden kvantitatiiviseen arviointiin, jotka liittyvät ihmisen pitkän aikavälin menestykseen rajallisella planeetalla”.

Kirja on tehty oppikirjan muotoon ja jokaisen luvun lopussa on runsaasti tehtäviä. Liitteissä on myös selvitykset käytetyistä matemaattisista malleista ja käsitteistä. Kirjan rakenne on seuraava:

osa I Tilannekuvan määrittely: Kasvu ja rajoitukset'

Eksponentiaalinen kasvu
 Talouskasvun rajat
 Väestö
 Avaruuden kolonisaatio

Osa II Energia ja fossiiliset polttoaineet

Energia ja voimayksiköt
 Lämpöenergian käyttöönotto
 Energiamaisema
 Fossiiliset polttoaineet
 Ilmastonmuutos

osa III Vaihtoehtoinen energia

Uusiutuva - yleiskatsaus
 Vesivoiman energia
 Tuulivoima
 Aurinkoenergia
 Biologinen energia
 Ydinenergia
 Pienet pelaajat
 Vaihtoehtojen vertailu

osa IV Miten eteenpäin

Inhimilliset tekijät
 Suunnitelma voi olla tervetullut
 Sopeutumisstrategiat.

Murphy tiivistää tilannekuvan näin:

"Aloitimme tämän vuosisadan muutaman sadan vuoden ajan kestäneen kasvavan vaurauden saattamana, nyt jo sokerilla kuorrutettuna, toisin kuin koskaan ihmiskunnan historiassa on aiemmin koettu, mutta emme ehkä poistu tältä vuosisadalta sellaisessa etuoikeutetussa tilassa." (s. vii).

... haasteemme näin:

"Maailma ei ole koskaan ennen ollut 8 miljardin ihmisen rasittama.
 Fossiiliset polttoaineet kantavat valtavan vastuun viimeaikaisesta taloudellista kasvustamme.
 Fossiiliset polttoaineet ovat kertaluonteinen voimavara, perintö, joka ei turvaa tulevaisuutta eikä luonnossa ei ole parempaa korvaavaa resurssia.

Maapallon villit alueet vähenevät nopeasti nykykehityksen edetessä ja samalla tuhotessa rajallisia luontoresursseja. Lajien pysyvä sukupuutto on seurauksena saastumisesta ja elinympäristöjen häviämisestä.

Ilmastonmuutos ja elinympäristöjen tuhoutuminen uhkaavat johtavat massasukupuuttoihin ja ympäristöhäiriöihin, joiden kaikkia seurauksia ei vielä voida ennustaa.

Modernit, ihmisten tuottamat yhteiskunnalliset rakenteet eivät kestä edes tämän ajan koetta eivätkä todennäköisesti tule kestämyäkään, koska niitä ei ole perustettu kestäväen harmonian periaatteille planeettamme rajoissa.” (s. 351-352)

Ymmärtääksemme millaisista mittasuhteista nyt on puhe Murphy käyttää ns. 70-sääntöä: ”kaikki, jonka kaksinkertaistumisaika (tai puoliintumisaika ehtymisen tapauksessa) on lyhyempi kuin 10 000 vuotta, ei ole menestyksellistä näillä aikaskaaloilla, mikä tarkoittaa, että kaikki resursseihin vaikuttavat toiminnot on pidettävä kasvu- tai ehtymisasteeltaan alle 0,007 % vuodessa, mikä on perustaltaan nollakasvu.” (s. 405 – 406).

Me emme koskaan tuota yksityistä voittoa emmekä julkista ylijäämää vaan alati yksityistä tappiota ja julkista alijäämää suhteessamme luontoon.

Aina kun tuotamme, kulutamme ja aina kun kulutamme, tuotamme. Aina kun tuotamme/kulutamme jotain hyödyllistä, tuotamme/kulutamme välttämättä jotain luonnon kannalta vahingollista.

Aina kun tuotamme jonkin hyödykkeen, tuotamme samalla välttämättä jätettä. Aina kun käytämme energiaa – mitä tahansa energiaa – tuotamme samalla hyödyttöä ja vahingollista energiaa, hukkalämpöä.

Kansantuote ja sen kasvu kulkevat käsikädessä energian kulutuksen ja siten hukkalämmön lisääntymisen kanssa. Jos oletamme edes runsaan 2% vuosittaisen BKT:n kasvun, niin muutamassa vuosisadassa maapallomme alkaa kirjaimellisesti kiehua sen saavuttaessa 100c° pintalämpötilan.

Murphy asettaa kuitenkin toivonkipinämme seuraavasti:

”Kriisi on mahdollisuus: meillä on mahdollisuus muuttaa ihmisten suhdetta tähän planeettaan.

Kuvittele helpotusta luopuessasi perinteellisestä kasvusta ja virheellisestä kunnianhimoista, jotka vain näyttävät luovan yhä vaikeampia ongelmia. Astu sen sijaan askel sivuun tehdäkseen tilaa uudelle alulle ja täysin uuden ihmiskunnan tulevaisuudenkäsitteiden synnylle. Se on vapauttavaa!

Nykyään elävät ihmiset pääsevät todistamaan ja muokkaamaan sitä, mikä saattaa osoittautua ihmiskunnan historian ratkaisevammaksi hetkeksi, kun kohtaamme planetaaristen rajojen realiteetit.

Sitoutuminen vakaan tilan periaatteiden tavoitteluun saattaa luoda palkitsevaa elämää lukemattomille sukupolville.

Luonto on todella hämmästyttävä, ja sen vahvistaminen suuremmaksi osaksi maailmaamme olisi erittäin palkitsevaa.

Me yksilöinä olemme nyt etuoikeutettuja todistamaan ja juhlimaan elämää ja sen mitä suuremmoisimpia ilmiötä tässä universumissa; olkaamme nöyriä osallistujia ja arvostakaamme tätä mahdollisuutta jonkin harhaan johdetun, harkitsemattoman, ylimielisen ja kenties omasta nuoruudestamme johtuvan valloitusyrityksen sijaan. Olemme oppineet paljon maailmankaikkeuden toiminnasta, ja meillä on vielä mahdollisuus saada suurempia oivalluksia, jos löydämme siirtymäpolun pitkän aikavälin kestävään olemassaoloon. Olemme rakentaneet paljon arvoja, jotka kannattaa säilyttää. Jälkeläisemme luottavat uuden vision onnistuneeseen omaksumiseen.

Voimme vielä oppia arvostamaan luontoa itseämme korkeammalle, meidän kaikkien pysyväksi hyödyksi.” (s. 353)

Siirtymäpolku tarkoittaa kirjaimellisesti ihmiskunnan historian rakentamista biosfäärin ehdoilla kansakuntien yhteistyöllä niin kuin sen olemme nyt itsellemme määrittäneet YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa – aluksi!

Viitteet

Murphy, Tom <https://tmurphy.physics.ucsd.edu>

Murphy, T. 2021. Energy and Human Ambitions on a Finite Planet Assessing and Adapting to Planetary Limits, eScholarship, University of California

https://escholarship.org/uc/energy_ambitions

KU: "Näin ollen ministerit joutuivat periaatteessa jyräämään puoluevaltuuston kannan"

- 2021-12-14 08:41

Vasemmistoliiton puoluevaltuuston päätös 18. 11. 2021 sitoi ehdoita Vasemmistoliiton ministeriryhmän siihen, että

1. ENNEN päätöksentekoa ON julkisesti selvitettävä kustannuksiin liittyvät epäselvyydet ja hankinnan ilmasto vaikutukset,

2. Hävittäjävalinnan ON tuettava Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa, jonka pohjana on Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus,

3. Hankinnoilla EI sidota Suomea suurvaltapolitiisiin eturistiriitoihin.

Käsitykseni mukaan Vasemmistoliiton ministeriryhmä EI voi poiketa näistä hävittäjähankinnan reunaehdoista. Nämä rajaukset sulkevat hyökkäyksellisen F-35 hävittäjän pois vaihtoehdoista.

... mutta poikkiesi silti ei vain puoluevaltuuston vaan koko vasemmistolaisen liikkeen toisen maailmasodan jälkeisestä sitoutumisesta rauhanliikkeeksi ja Suomen sotilaallisesta puolueettomuudesta.

Vasemmistoliitto menetti nyt puheoikeutensa rauhasta ja sitoutui Kokoomuksenkin juuri ennen hankintaa julistamaan periaatteeseen: varustaudu sotaan säilyttääksesi rauhan. Tämä sodanrealismin periaate johti viime viime vuosidalla Euroopan kahteen maailmansotaan ja sen jälkeen lukemattomiin pienempiin konflikteihin.

Vasemmisto ja siten myös Vasemmistoliitto on kansainvälinen liike. Me varustaudumme rauhaa varten. Olemme aina uskoneet siihen, että eivät vain kansakunnat tee historiaa vaan tavoitteena on aina ollut avata tie ihmiskunnan historian aloittamiseen. Tavoite, joka on nyt ajankohtaisempi. välttämättömämpi ja pakollisempi kuin koskaan aikaisemmin. Ihmiskunnan on tehtävä sovinto luonnon kanssa, siihen ei yksikään kansakunta yksin pysty. Tämä on rauhanrealismia.

... ellei sitten puoluevaltuusto päätöksensä mukaisesti vaadi vastuuseen hankintapäätökseen osallistuneita johtajiaan seuraavassa kokouksessaan.

Niinistön kolmet puurattaat ...

- 2021-12-14 14:38

Niinistö ja Biden

Suomen presidentin kanslia tiedottaa presidentti Niinistön ja presidentti Bidenin puhelinkeskustelusta toivorikkaasti mm. näin:

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö ja Yhdysvaltain presidentti Joseph R. Biden kävivät puhelinkeskustelun maanantaina 13. joulukuuta 2021. ... Keskustelun pääaiheena oli Ukrainan rajoilla vallitseva huolestuttava tilanne. Presidentit pitivät tärkeänä tehdä yhteistyötä, jotta jännittyneeseen tilanteeseen löydettäisiin diplomaattinen ratkaisu. Suomen ja Yhdysvaltain kahdenvälisistä suhteista käydyn keskustelun yhteydessä *presidentti Niinistö kertoi presidentti Bidenille Suomen turvallisuuspolitiikan pääpilareista. Presidentti Niinistö sanoi arvostavansa, että Nato ylläpitää avoimien ovien politiikkaansa. Lisäksi presidentti Niinistö avasi presidentti Bidenille ajatteluaan Helsingin hengestä.* ... Tiistaina 14. joulukuuta presidentti Niinistön on määrä keskustella puhelimesta presidentti Putinin kanssa. (Presidentti.fi 13.12.2021; kurs mvv)

Valkoinen talo puolestaan tiedotti lyhyesti:

Presidentti Joseph R. Biden Jr. puhui tänään tasavallan presidentti Sauli Niinistön kanssa. He keskustelivat yhteisistä huolenaiheistaan epävakautta aiheuttavasta Venäjän armeijan läsnäolon lisääntymisestä Ukrainan rajalla ja transatlanttisten ponnistelujen tärkeydestä tilanteen jännityksen asteittaiseksi vähentämiseksi. Presidentti Biden ilmaisi tyytyväisyytensä Suomen F-35-valinnan seuraavaan hävittäjäkoneeseensa ja totesi, että *tämä hankinta antaa vahvan pohjan entistä tiiviimmille kahdenvälisille puolustussuhteille tulevina vuosina.* (White House 13. 12. 2021, kurs mvv).

Kokouspöydän eri puolilla näyttää siis olevan kovin erilaisia intressejä.

USA ja sen liittolainen Englanti haluavat pitää Suomen näpeissään, jotta ne voivat sopia suoraan Venäjän kanssa siitä, mitä tällä maailmankulmalla tehdään – ilman että Euroopan mahtivaltiot kuten Ranska ja Saksa voivat puuttua asioiden kulkuun.

Niinistö on liikkeellä kolmilla eri rattailla: Hän haluaa vahvistaa Euroopan strategista itsenäisyyttä sekä geo- ja sotilaspoliittisesti ja siten Euroopan vaikutusvaltaa geopolitiikassa – siten myös suhteessa NATO:on. Hän on avannut suoraa polkua USA:lle sitomalla Suomen USA:n geopoliittiseen strategiaan mitä erilaisimmin sopimusverkostoin toivoen, että jos EU:n kentillä joskus NATO tulee vastaan niin Suomen NATO -suhteesta voidaan päättää tämän mutkan kautta ... ja nythän NATO on tullut vastaan tilanteessa, jossa USA ei voi luottaa Euroopan yhtenäisyyteen pitemmällä tähtäimellä ja Eurooppaa on viime vuosina koeteltu *transatlantti* -uskossaan mitä moninaisimmilla tavoilla.

Kun nyt nämä kahdet rattaat eivät näytä kulkevan samaan tahtiin ja eivätkä aina samaan suuntaan, Niinistö on viime tingassa, oman presidenttikautensa viime metreillä, kaivanut esiin Helsingin hengen toivoen, että Bidenin keskittyminen Kiinan taloudellisen ja geopoliittisen voiman patoamiseen ns. demokraattisten kansakuntien liittoumalla, johtaisi asetelman muutokseen myös Venäjän kanssa jos siitä päästäisiin sopimaan ETYK -henkisessä kaikki kansakunnat kattavassa turvallisuus ja yhteistyökonferenssissa.

Niinistö ja Putin

Presidentti Niinistö keskusteli Venäjän presidentti Putinin kanssa tänään. Suomen tiedote on

vähäsanaisuudessaan paljon puhuva: "Suomen ja Venäjän kahdenvälisen suhteiden lisäksi presidentit keskustelivat perusteellisesti Ukrainan rajoilla vallitsevasta tilanteesta. Presidentti Niinistö esitti vakavan huolen jännittyneestä tilanteesta ja painotti tarvetta löytää siihen diplomaattinen ratkaisu. Presidentti Niinistö totesi, että Suomella on selonteosta ilmenevä vakaa ulko- ja turvallisuuspoliittinen linja. Presidentti Niinistö ylläpiti edelleen keskustelua Helsingin hengestä." (Presidentti.fi 14.12.2021).

Kremlin tiedote on paljon yksityiskohtaisempi (raakakäännös englannista):

"Päähuomio kiinnitetään Ukrainan sisäiseen kriisiin liittyviin kysymyksiin. Vladimir Putin tiedotti Sauli Niinistölle Yhdysvaltain presidentin Joseph Bidenin kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksista videolinkin kautta 7.12.2021 ja antoi myös perustavanlaatuisia arvioita Ukrainan tilanteesta painottaen Kiovan täyden ja ehdottoman Minskin toimenpidepaketin täytäntöönpanon tärkeyttä.

Venäjän presidentti totesi erityisesti, että Ukrainan viranomaiset Minskin sopimuksia rikkoen luottavat yhä enemmän voimakeinoihin, mukaan lukien raskaiden aseiden ja miehittämättömien hyökkäysajoneuvojen käyttöön Donbassissa.

Tältä osin Vladimir Putin toisti tarpeen käynnistää välittömästi neuvottelut Yhdysvaltojen ja Naton kanssa kansainvälisten oikeudellisten takeiden kehittämiseksi Venäjän turvallisuudelle, siten *poissulkien liiton eteneminen itään ja Venäjää uhkaavien asejärjestelmien käytön Ukrainan ja muiden naapurivaltioiden alueella.*

Vladimir Putin korosti, että tämä on täysin yhdenmukainen vuoden 1975 Helsingin päätösasiakirjassa ja vuoden 1999 Istanbulin peruskirjassa vahvistetun turvallisuuden jakamattomuuden periaatteen kanssa. Vladimir Putin ilmaisi tässä yhteydessä tukensa Sauli Niinistön aloitteelle järjestää huippukokous vuonna 2025 Helsingin Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin 50-vuotisjuhlan kunniaksi.

Keskusteltiin useista kahdenvälisellä asialistalla olevista ajankohtaisista asioista. Vahvistettiin tahto jatkaa molempia osapuolia hyödyttävän yhteistyön kehittämistä, mukaan lukien kaupan ja talouden alalla. Lisäksi korostettiin vuorovaikutuksen lisäämisen merkitystä alueellisissa asioissa, myös pohjoisessa ja arktisella alueella.

Johtajat vaihtoivat onnittelut tulevan uudenvuoden ja joululoman johdosta." (kremlin.ru 14.12.2021, kurs. mvv)

Niinistö siis toisaalta vakuutti, että Suomen linja ei muutu vaikka Suomi hankkii USA:sta hyökkäykselliset pommittajat ja jotka syventävät Suomen ja USA:n kahdenvälisiä sotilaallista yhteistyötä. Toisaalta saman aikaisesti hän toi esille Helsingin hengen elvyttämisen vuonna 2025 ... ja, kuinka ollakaan, *silti* Putin suhtautuu hankkeeseen myönteisesti.

Nyt siis meille avautuu mahdollisuus rauhanrealismiin tukeutuen olla mukana itse päättämässä omasta

asemastamme muodostumassa olevassa geopoliittisessa asetelmassa, jonka pääjännite on USA ja Kiinan välillä. MTYK:n asialistalla on oltava aseistariisunta koko laajuudessaan ja - mikä tärkeintä - myös ajatukset siitä, kuinka saavutamme sovinnon luonnon kanssa niistä lähtökohdista, jotka on kirjattu YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteeseen.

Viitteet

Kremlin.ru

Telephone conversation with President of Finland Sauli Niinistö

<http://en.kremlin.ru/events/president/news/67359>

Presidentti.fi

<https://www.presidentti.fi/tiedote/presidentti-niinisto-keskusteli-venajan-presidentti-putinin-kanssa-4/>

<https://www.presidentti.fi/tiedote/presidentti-niinisto-keskusteli-yhdysvaltain-presidentti-bidenin-kanssa/>

White House Readout of President Biden's Call with President of Finland Sauli Niinistö, 13. 12. 2021.

<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/12/13/readout-of-president-bidens-call-with-president-of-finland-sauli-niinisto/>

Juuri tämä tehty päätös on äkkiväärä!

- 2021-12-17 22:12

Päätoimittaja jättää huomiotta VASin puoluevaltuuston päätöksen, joka sulki F-35 hävittäjän pois ja vaati:

1. ENNEN päätöksentekoa ON julkisesti selvitettävä kustannuksiin liittyvät epäselvyydet ja hankinnan ilmastovaikutukset,
2. Hävittäjävalinnan ON tuettava Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa, jonka pohjana on Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus,
3. Hankinnoilla EI sidota Suomea suurvaltapolitiisiin eturistiriitoihin.

VAS ja ministerit ovat jo hallitusneuvotteluissa tietäneet kuinka tämä asia etenee. Hallitusohjelma jätti vielä auki monet eri vaihtoehdot. Syystä tai toisesta asiasta ei herätetty minkääläistä keskustelua useista pyynnöistä huolimatta.

Äkkiväärää??

Juuri tämä tehty päätös on äkkiväärä. Se poikkeaa täysin vasemmiston pitkästä ulko- ja turvallisuuspoliittisesta linjasta ILMAN että sitä en edes vaivauduttu selittämään. Emme voi selittää ulko- ja turvallisuuspoliittisia päätöksiä sosiaalipolitiikalla.

Vasemmistoliitto menetti nyt puheoikeutensa rauhasta ja sitoutui Kokoomuksenkin juuri ennen hankintaa julistamaan periaatteeseen: varustaudu sotaan säilyttääksesi rauhan. Tämä sodanrealismin periaate johti viime viime vuosidalla Euroopan kahteen maailmansotaan ja sen jälkeen lukemattomiin pienempiin konflikteihin.

Vasemmisto ja siten myös Vasemmistoliitto on kansainvälinen liike. Me varustaudumme rauhaa varten. Olemme aina uskoneet siihen, että eivät vain kansakunnat tee historiaa vaan tavoitteena on aina ollut avata tie ihmiskunnan historian aloittamiseen. Tavoite, joka on nyt ajankohtaisempi. välttämättömämpi ja pakollisempi kuin koskaan aikaisemmin. Ihmiskunnan on tehtävä sovinto luonnon kanssa, siihen ei yksikään kansakunta yksin pysty. Tämä on rauhanrealismia. Siis äkkivääräyyden sijaan johdonmukaisuutta ja puolueen päätösten noudattamista.

Helsingin henki ??

- 2021-12-18 12:37

Olen seurannut tässä blogissani jo vuosikausia tasavallan presidenttimme ajatuksia ja toimia ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla. Ehkäpä lyhyt väliyhteenveto ja tulevaisuuden horisontin esiin nostaminen olisi nyt paikallaan.

Niinistö on omissa ulkopoliittisissa linjanvedoissaan yrittänyt sitoa yhteen kaksi erisuuntaista intressiä. Kun liittymisemme Euroopan unioniin oli myös – kuten sanonta kuuluu – turvallisuuspoliittinen valinta, niin hän – Saksan toisen maailmansodan jälkeisen ulkopoliittisen passiivisuuden myötä –

liittoutui *Euroopan* vuosisataisiin toiveisiin nostaa omaa strategista itsenäisyyttä, nyt *Ranskan* johdolla.

Toisaalta hän hyvin tietää ja historia on meille ankarasti opettanut, että viimekädessä USA ja Englanti haluavat sopia tämän maailmankolkan asiat suoraan Venäjän kanssa – siinä ei ole sijaa, ei Ranskalla eikä Saksalla, eikä niiden johtamalla liittoutumalla, siis Euroopan sotilaallisella voimalla. Niinpä Niinistö päätti päästää USA:n ja Englannin Venäjän ”iholle” sopimalla ohi eduskunnan mitä moninaisemman aiesopimusverkoston avaamaan nopeasti – niin pyydettyäessä – ovet transatlanttiselle voimalle.

Ajatus oli myös, että jos kansalaisten vastustama NATO tulee vastaan Euroopan kentillä, niin silloin voidaan sopia mutkan kautta Suomen suhde NATO:on ikään kuin osana Euroopan uutta strategista itsenäisyyttä.

Sitten tuli mutkia matkaan, ensin Trumpin myötä ja nyt Bidenin kanssa, eikä Eurooppakaan ole niin yhtenäinen kun vielä muutama vuosi sitten uskottiin. Eurooppa on nyt ajautumassa kamppailualustaksi USA:n ja Kiinan kilvoittelussa maailmanherruudesta. Macronin ja Niinistön vastaus on: Euroopan on hankittava lisää asevoimaa tullakseen kuulluksi, siis militarisoitava taloutta tilanteessa, jossa kaikki mahdolliset voimavarat olisi keskitettävä sovinnon tekemiseen luonnon kanssa.

Viime vuosisatainen, epäonnistunut sotarealismi – varustaudu sotaan ylläpitääksesi rauhaa – asettuu siis vastakkain kaikkien kansakuntien, siis ihmiskunnan eksistentiaalisen olemassaolon kanssa. Emme voi enää ajatella, että vain kansakunnat tekevät historiaa, viime kädessä, vaikka sotien keskenään. Meidän on sen sijaan ryhdyttävä tekemään ihmiskunnan historiaa, ei vain sanoissa, puheissa, kirjoissa ja mitä moninaisimmissa tarinoissa vaan reaalisesti niillä ehdoilla, jotka biosfääri meille asettaa, ja jotka on määritetty ensikerran YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa. Se on rauhanrealismia.

Niinpä Niinistö on jo pitkään heiluttanut korkealla oikeassa kädessään lippua ”lisää aseita ja sotavoimaa Suomeen ja Eurooppaan” ja nyt sitten nostanut vasemman käden lipun aristellen ja varovasti näkyviin. Lippuun on kirjoitettu ”Helsingin henki – elähdyttäköön se koko maailmaa”.

Erinomaista, mutta Helsingin hengen on saatava aivan uusi mittakaava ja sisältö. Kas, kun ihmiskunnan haaste on aivan toista luokkaa kuin keskenään nahistelevien kansakuntien itseymmärrys antaa nyt myöten.

Ihmiskunnan haaste, tiivistetysti: Aina kun tuotamme jonkin hyödykkeen, tuotamme samalla välttämättä jätettä. Aina kun käytämme energiaa – mitä tahansa energiaa – tuotamme samalla hyödytöntä ja vahingollista energiaa, hukkalämpöä. Tämä on luonnonlaki. Me emme koskaan tuota yksityistä voittoa emmekä julkista ylijäämää vaan alati yksityistä tappiota ja julkista alijäämää suhteessamme luontoon.

Kansantuote ja sen kasvu kulkevat nyt käsikädessä energian kulutuksen ja sitä kautta pakosti syntyvän hukkalämmön kanssa. Jos oletamme edes runsaan 2% vuosittaisen BKT:n kasvun, niin muutamassa vuosisadassa maapallomme alkaa kirjaimellisesti kiehua sen saavuttaessa 100 C° pintalämpötilan.

Sitä emme varmastikaan halua. Meillä on kuitenkin vastattavana pian lähes 11 miljardia ihmistä ja

biosfääri kaikkienensa. Se tarkoittaa radikaalia luontoresurssien käytön rajoittamista ja niiden uudelleenjakoa sekä kansakuntien välillä että kansakuntien sisällä.

Miksi siis varautua sotaan, kun varustautuminen rauhaankin tulee olemaan ponnistus, joka tulee vaatimaan kaikki ne henkiset, taloudelliset ja materiaaliset voimavaramme mitä biosfääri suinkin kestä?

Toivoisinkin, että presidentti Niinistö vihdoon, nyt virkakautensa päättyessä, asettuisi kannattamaan tätä rauhanrealismia viime vuosisataisen sodanrealismin sijaan. Se on edellytys MTYK - kokouksen onnistumiselle vuonna 2025.

Kirjallisuutta

Murphy, T. 2021. Energy and Human Ambitions on a Finite Planet Assessing and Adapting to Planetary Limits, eScholarship, University of California
https://escholarship.org/uc/energy_ambitions

Työ, Leipä, Rauha ja Ay-liike - nyt?

- 2021-12-20 19:33

HS kirjoittaa:

"Palkansaaajajärjestöjä tarvitaan tulevaisuudessakin. Mutta niiden on viimein hahmoteltava, missä roolissa ne ovat 2030-luvulla. Jos järjestöt toimivat Paperiliiton tavoin, ne sitovat oman olemassaolonsa katoavaan maailmaan, jota ei kohta enää ole."

Voimme kerrankin olla yhtä mieltä Hesarin kanssa. AY-liikkeen ON viimein hahmoteltava roolinsa vähintäänkin 2030 -lukua varten, mutta ei maailmaan, jota kohta ei ole, vaan maailmaan jota ei vielä ole.

Jokainen suomalainen työntekijä on tätä nykyä jo yhteiskunnallinen tuottaja, joka koti-, yhteisö ja julkistalouden piirissä (care&life economy) tuottaa edellytykset yksityiselle tavara- ja palvelutuotannolle (consum economy).

Nyt käydään vääntöä siitä kumpi näistä talouden piireistä määrittää tahdin ja suunnan.

Nyt julkinen rahoittaja keskuspankkien kautta on yrittänyt pelastaa mitä pelastettavissa on, mutta se on toistaiseksi johtanut lähinnä omaisuusarvojen tolkuttomaan arvottomaan arvonnousuun, siis inflaatioon.

Jännityksellä odotamme, onnistuuko green deal todella vai jääkö se aseellisuuden intressien jalkoihin.

AY-liikkeen perinteiset tavoitteet Työ, Leipä, Rauha nyt:

Palkkatyöhön on palautettava kysymykset todesta, hyvästä, kauniista ja reiluudesta. Työpaikoilla ei siis vain neuvotella vaan tehdään yhdessä päätöksiä sosiaalisesti ja ympäröivästä kestävästä tuotannosta: mitä, miksi, milloin, missä ja miten tuotetaan ja mahdollinen ylijäämä hyödynnetään.

Ruoka, leipä ja toimeentulo on nyt osa maailmanlaajuisia yhteistyö- ja tuotantoketjuverkostoa, joka takaa meille jokapäiväisen leivän, vaatteet, asunnon ja lämmön. Tavoitteena on kohtuus kaikessa, kaikille, kaikkialla, alati.

Rauha merkitsee sovinnon tekemistä luonnon kanssa siltä pohjalta minkä olemme YK:n Agenda2030 ja 17 kehitystavoitteessa yhdessä sopineet.

Yhteiskunnalliset tuottajat, entiset palkansaajat, ovat siis rakentamassa maailmaa, jota vielä ei ole, mutta mikä on jo rakentumassa.

Hajoaako peruskoulu myös rakenteellisesti?

- 2021-12-29 13:25

Vuoden 2019 matemaattisten aineiden opettaja Marika Toivola kirjoittaa HS:n mielipidesivulla (28.12.2021):

”Julkisuudessa puhutaan oppilaiden ja koulujen tasoeroista. Olisiko jo aika puhua myös opettajien tasoeroista? Oppimistulosten kannalta ei ole väliä, mihin kouluun oppilas menee, mutta yhä enemmän merkitsee se, millä luokalla oppilas koulussa on”.

Peruskoulua ei pelasta se, että laitamme koulut, opettajat tai oppilaat paremmuusjärjestykseen. Sen seurauksena on vain koulujen, opettajiston ja oppilaiden keskinäinen eriytyminen ja kilpailu ”parhaista” kouluista, opettajista tai oppilaista. Se johtaa peruskoulun hajoamiseen myös rakenteellisesti eikä vain – kuten nyt on jo menossa – opetussuunnitelmallisesti.

Kuten tiedämme, peruskoulu-uudistus jäi monin osin puolitiehen. Tradition siirtäminen pään ja sydämen liittona (Snellman) ei rakentunut yhteen myös käsien ja sydämen liittoa edellyttävän täysivaltaisen kansalaiskasvatuksen (Cygnaeus) kanssa. Ajatus kansalaiskasvatuksesta kuihtuikin pian yksilökohtaiseksi itsenäistymiseksi, kukin omin ehdoin, yksin yrittäen – tosin ulkoisesti sosiaalisesti ja psykologisesti tuettuna.

Tämä johti sittemmin kouluympäristön sosiaalisen rakenteen siirtymiseen koulun sisään, oppilaiden sosiaalisen kontrollin korostumiseen sekä koulun yleiskulttuurin ja oppilaiden oman kulttuurin eriytymiseen toisistaan. Rehtoreiden ja kuntien kouluhallinnon tehtäväksi asetui hallinnoida peruskouluja niitä opetussuunnitelmallisesti ja opetusryhmien kokoonpanoa eriyttämällä. Tämä auttoi hetkeksi mutta ei ratkaissut peruskoulun haasteita.

Peruskoulun lähtökohta ei voi olla yksittäinen yksilö sinänsä vaan meidän yhteisöllinen moninaisuutemme, yhteinen rikkautemme. Kun muodostamme yhteistä mieltä, mielekkyyttä toimintamme perustaksi, emme hae eriarvoisten yksilöiden (Individuums) yhteistä vaan samanarvoisten ihmisten erityisyyttä, yksilöllisyyttä (Individualität). Sivistyksen ydinajatus on, että tätä yksilöllisyyttä ei voida koskaan saavuttaa yleisestä yhteisestä johtaen. Yleinen on aina yksilöllisesti tulkittua. Yksilökohtaisen merkityksen muodostaminen (sensemaking, Sinnbildung), siis yksilöllistyen yhteisön rakentaminen on aina ennalta-arvaamatonta (Un-vor-denk-lich).

Kun yksilöllistymisen tehtävänä on yhteisöjemme uudelleenrakentaminen, emme voi tehdä sitä ilman yhteisen mielen tuottamista (sense-making, Sinn-bild-ung): otamme siis itse kunkin omat kokemukset (Erlebnis) lähtökohdaksi ja muokkaamme niistä yhteistä kokeneisuutta (Erfahrung), käsitykseksemme, käsitteeksemme maailmasta ja meistä. Kommunikaatio (communication) on yhteiseksi tekemistä, sanan vahvassa mielessä.

Tähän ei eriarvoisten yksilöiden yhteisen etsiminen koskaan yllä, koskapa tällöin lopputuleman on oltava kaikista ja kaikesta irti reväisty, siis abstrakti, viime kädessä käteismaksusuhde, cash-nexus.

Meidän on siis upotettava yhteisen talomme, tämä ainokaisen maapallomme talonpitoon, siis talouteen logos, mieli ja mielekkyys siten, kun sen olemme sen tällä hetkellä määrittäneet YK:n Agenda 2030:ssa ja 17 kehitystavoitteessa.

Peruskoulun tavoitteena on siis kanssalaaisuuskasvatus (conviviality). Marika Toivola toteaa: ”Meillä on kouluja, joissa näiden tavoitteiden eteen tehdään kovasti töitä ja rakennetaan yhteistä ymmärrystä yhteisöohjautuvuuden merkityksestä itseohjautuvuuden kehittymiselle.” Ehkä vielä tarkemmin: yhdessäohjautumisen merkityksestä itseohjautuvuuden kehittymiselle.

ks. laajemmin:

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/1439-2/>

<https://blogit.kansanuutiset.fi/.../selonteko-menneesta.../>

Kansallinen valinnanvapautemme ja liikkumavaramme

- 2021-12-31 12:22

Pääministerimme Sanna Marin kirjoittaa uudenvuodentervehdyksessään sodan ja rauhan kysymyksistä näin:

”Pidämme yllä myös mahdollisuuden hakea Nato-jäsenyyttä. Meidän on syytä vaalia tätä valinnanvapautta ja pitää se todellisena, sillä se koskee jokaisen maan oikeutta päättää omista turvallisuusratkaisuistaan. Se kuuluu eurooppalaisen turvallisuuden perustaan, joka kirjattiin ETYJ:n periaatteisiin. Osoitimme, että opimme menneisyydestä. Pidämme liikkumatilastamme vahvasti kiinni.”

... meillä on siis valinnanvapaus omista mutta ei toisten turvallisuusratkaisuista. Entäpä jos meidän turvallisuusratkaisumme koetaan uhkaksi niiden toisten joukossa ja heidän turvallisuusratkaisunsa uhkana täällä meillä? Valitsemmeko siis kumpikin puolellemme vain siitä, kuinka varustaudumme keskinäiseen sotaamme? Valitsemmeko siis erilaisten sotien välillä varustautuessamme sotaan?

Mitä ”opimme menneisyydestä”? Opimmeko siis, että rauha säilyy sotaan varustautumalla VAI että sotaan varustautuminen on aina – ennemmin tai myöhemmin – johtanut sotaan.

”Liikkumatilamme”? Sotaan valmistautumisessa Suomella ei ole liikkumatilaa. Siinä me olemme aina häviävänä osapuolena. Me ja kaikki muut.

Olemme nyt jo sodassa parhaimman liittolaisemme ja tukijamme luonnon kanssa. Sovinto luonnon kanssa merkitsee radikaalia resurssien uudelleenjakoa niin biosfäärin kuin kansakuntienkin kesken kuten myös kansakuntien sisällä YK:n Agendassa 2030 ja 17 kehitystavoitteissa määritetyllä tavalla.

Maaailman taloudellinen tuotanto ja sen kasvu kulkevat käsikädessä energian kulutuksen ja siihen liittyvän hukkalämmön lisääntymisen kanssa. Jos oletamme edes runsaan 2% vuosittaisen tuotannon kasvun, niin muutamassa vuosisadassa maapallomme alkaa kirjaimellisesti kiehua sen saavuttaessa 100 C° pintalämpötilan.

Sovintoa luonnon kanssa on siis mahdotonta saavuttaa sotaan varautumalla, puhumattakaan sotaan ryhtymällä. Sovinto luonnon kanssa onnistuu vain rauhaan varustautumalla. Haaste on suurin ja vaativin mitä ihmiskunnalle on koskaan asetunut. Ihmiskunnan on nyt pystyttävä tekemään historiaa.

Historian kirjoittaminen ei enää onnistu kansakuntien keskinäisten sotien kautta. Mahdollisuus nuorten miesten, lasten ja naisten tuhon seppelöimiseen kansallisella gloriolla päättyi ydinaseiden keksimiseen.

Suomen valinnanvapaus ja liikkumavara on rakennettavissa vain rauhaan – ei siis sotaan - varustautumalla.

Hyvää ja rauhallista Uutta Vuotta kuitenkin, kaikille!

Viite ja kirjallisuutta

Marin, S. 2021. Pääministerin uudenvuoden tervehdys 31.12.2021 Valtioneuvoston viestintäosasto
31.12.2021 3.00.

<https://valtioneuvosto.fi/-/10616/paaministeri-sanna-marinin-uudenvuoden-tervehdys-31.12.2021>

Murphy, T. 2021. Energy and Human Ambitions on a Finite Planet Assessing and Adapting to Planetary Limits, eScholarship, University of California

https://escholarship.org/uc/energy_ambitions

Sarjasta ja osista

Volanen vasemmalta kokoaa yhteen kirjoituksia vuosilta 2014–2025. Osat on koottu aikasarjaksi, ja ne ovat luettavissa erikseen.

Osat

Osa 1: Kirjoituksia vuosilta 2014–2019

Osa 2: Kirjoituksia vuosilta 2020–2021

Osa 3: Kirjoituksia vuodelta 2022

Osa 4: Kirjoituksia vuodelta 2023

Osa 5: Kirjoituksia vuosilta 2024–2025

Lisenssi

Tämä sarja julkaistaan lisenssillä Creative Commons Nimeä–EiKaupallinen 4.0 Kansainvälinen (CC BY-NC 4.0). Lisenssiteksti:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.fi>

Linkit ja lähteet

Linkkipolitiikka: tekstissä olevat URL-viitteet on säilytetty lähteenä silloin kun mahdollista. Koska verkkosisällöt muuttuvat, lukijaa suositellaan käyttämään tarvittaessa myös arkistoversioita (esim. web.archive.org) ja ensisijaisesti DOI-/julkaisijatason viitteitä, jos saatavilla. Verkkolähteiden tarkistuspäivä tässä koonnissa: 18.3.2026.

Lähdehistoria

Alkuperäiset tekstit on julkaistu ensisijaisesti kirjoittajan blogissa ja muissa verkkojulkaisuissa. Keskeiset koontilähteet:

<https://blogit.kansanuutiset.fi/volanen-vasemmalta/>

<https://www.vasemmistonyt.fi/volanen-vasemmalta/>

Viittausohje

Suosittelun viittaustapa: Volanen, Matti Vesa. Volanen vasemmalta: Kirjoituksia vuosilta 2014–2025 (sarja). Päivitetty 18.3.2026. Saatavilla verkossa (PDF).

Koonnin päivämäärä: 18.3.2026